
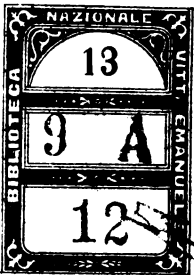
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

LIBRO DE...
TITULO...
...

Tag

17.5.6.30

FRANCISCI
CASONI OPITERGINI

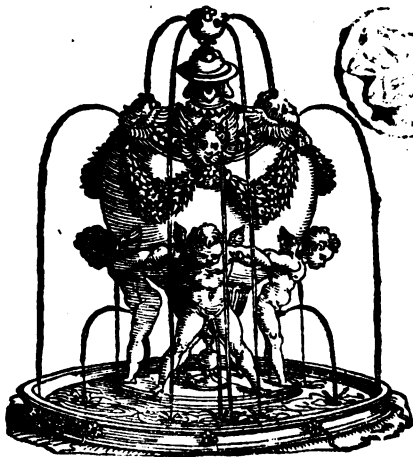
IVRISCONSULTI CELEBER-
rimi, atque criminalium rerum peritissimi de
indicijs, & tormentis tractatus duo,

Quibus accesserunt.

DOCTISSIMA QVÆDAM
eiusdem de Accusationibus, & In-
quisitionibus singularia.

OMNIA NVNC PRIMVM
in lucem edita.

CVM PRIVILEGIO
Illust. Senatus Veneti.

VENETIIS. M D LVII.

SESTEDA M
ROMA
1757

13. 9. A 12

AMPLISSIMO

VIRO AVGVSTINO BARBA-

dico patricio Veneto, ac aduocatori dignissi-
mo Franciscus Casonus. S. P. D.

Rbitror materiam indici-
ciorum esse omnium diffi-
cillimam, & sine mutuo
auxilio artis oratoriæ sa-
tis percipi non posse; cuius artis, cæte-
rarumq; bonarum artium Iurisconsulti
non expertes fuerunt. Qua de re secun-
dum oratores responsitarunt. l. aut fa-
cta, & l. Cicero. ff. de poen. eaq; præ-
cipue scientia ad enodandos plerosque
iuris laqueos utebatur Labeo Iuris-
consultus secundum Gellium lib. xiiij.
Cap. x. & xij. Et licet apud crimis

A ij

nalia tractantes sit abundans rerum,
& indiciorum copia: est tamen rudis,
indigesta& moles, nisi eam ars in ordi-
nem digestam disponat; nam secundum
» glos. in s. igitur in proce. Institu. diuis
» sio, siue partitio animum legentis inci-
» tat, mentem intelligentis præparat, &
» memoriam artificiose reformat. Un-
» de lectio carens hac uirtute tumultues-
tur necesse est, et sine rectore fluctuet.
Quapropter totus hic tractatus ser-
uiet dispositioni, & hoc ordine mate-
riam indiciorum disponam; & aucto-
ritatibus tum ciuilibus, tum diuinis ex-
cuciam: disciplina enim Domini non
est abiicienda; & omne consilium, &
prudentia Dei sunt. Omnis enim ser-
mo Dei ignitus, & clipeus sperantis

bus in se, cap. iij. iij. & xxx. Prouerb.
Quare Dei Optimi Maximi, ut in-
fra egredior, tibiq; peritissimo, optis-
moq; omnium patrono dedico, cæterosq;
tractatus meos non supprimam, si hunc
tibi placere sensero. Vale.

A iij

MAGNIFICO AC
PRÆSTANTISSIMO VIRO
LEONARDO DONATO

Patricio Veneto Gabriel Sarayna
Iurisconsultus. S. P. D.

Ebentur tibi eæ Francisci Casoni Iuris
consulti peritissimi de indicijs & que-
stionibus doctissimæ lucubrationes ma-
gnifice Leonarde. Quid enim nobili ui-
ro, nunc criminalibus iudicijs occupa-
to; nunc uerò ad externas ciuitates gu-
bernandas delegato, grauissimisq; districto negotijs, gra-
tius affferri potest, quàm breue quoddam enchyridium,
quo is citrà laborem celeriter, ex sanctissimarum legum
præscripto fontes quidem ab insontibus, per indicia facile
dignoscere, actosq; reos (si ita res exoptulet) uel æquis
questionibus subiicere; Vel confessos, conuictos uè meri-
ta pœna multare, prouinciamq; sibi commissam improbis
hominibus purgare possit? Equidem nec dignius quic-
quam, nec præclarius tanto uiro præstari posse censue-
rim. Quamobrem, cum in hunc uerè aureum libellum in-
cidissem, autoris doctrinam, methodum, atque dicendi ge-
nus admiratus, illum te dignū iudicauī, ad cuius normam
iudicia, tua in tantis tuis occupationibus exigas, posteaq;

cum aduocatoria dignitate præfulseris (quod breui futurum proculdubio speramus) inde, quasi ex promptuario ad agendos, defendendosq; reos, quam celerrimè haurias omnia. Plurima equidem ea de re nostratum iurisconsultorum uolumina per ocium legi, ut uix, quæ legam, aliqua amplius supersint: nullum tamen librum inueni, qui candidiore unquam eruditione, concinnioriue breuitate mihi magis arriserit. hîc enim ità omnia ex communibus Rhetorum locis eruta argumenta, legumq; autoritate comprobata, sunt à Casono in unum epithoma collecta, ut Gandini scientiam, Angeli eruditionem, Bruni facilitatem, Hippolyti demum copiam, atque ubertatem una hora cumulatè præstiterit: iamq; inter oratores iurisconsultus, interq; iurisconsultos orator primum sibi locum uendicari. Suscipe igitur libellum coniecturali tractatione conspiciuum, atque didendi genere nouum: meæq; in te obseruantia perpetuò memor propensam hanc meam in te uoluntatem æqui, bonique consulas: Venetijs calendis Aprilis. M D L V I I.

A iij

TRACTATUS

MALEFICII PRAEMEDITATI

SECUNDVM ORATORES,

ius diuinum, et Ciuile Francisci

Casoni Iuriconsulti

Opitergini.

SUMMARIVM.

- 1 *Indicia omnia oriuntur ex quatuor locis, et per tria tempora.*
- 2 *Personae qualitas indicium in criminalibus praestat: quae tamen sola, cum sit remota, non sufficit, nisi cum causis iungatur.*
- 3 *Causa in reo, ad indicia maleficij elicienda, est perquirenda, quam reus uel affuisse negabit, uel extenuabit, uel non sufficere dicet, nisi cum uicio personae iungatur.*
- 4 *Facta aut consilio, & ratione geruntur: aut impetu, & affectione.*
- 5 *Indicium efficax ex consilio, & ratione habetur.*
- 6 *Indicia ex impetu et affectione ad non praemeditatum maleficium nascuntur.*
- 7 *Verborum qualitas animum demonstrat, unde is uidetur fecisse, qui praedixit facere.*
- 8 *Indicia propositi scire quare expediat?*
- 9 *Indicium omne, quod indicat propositum, indicat & in-*

perfectorem, sed non e contra.

20. Indicia premeditatum demonstrantia, propter affectum in non premeditatum euadunt, ut quando rixantes sibi casu obuiant.
21. Prædicamenta, circa quæ uidetur uersari omnis questio, sunt decem.
22. Iudicare ualens quid probabile, aut non probabile habetur, idem acerrime indicabit, quid uerum, aut non uerum in singulis rebus sit.
23. Indiciorum an certa doctrina dari possit?
24. Indiciorum cognitio non solum ex nobis, sed ex rebus ipsis etiam prouenit.
25. Natura quedam in homine est, quæ ipsum cogit, aut fateri, aut aliter delictum manifestare, & hæc quo nomine uocetur?

Argumentum Tractatus, & locorum indiciorum omnium.

Ræfandum est, ¶ omnia indicia, & actiones humanas oriri ex quatuor locis, uidelicet: Persona, Causa, Facto, Dicto, et secundum alios quos Oratores, ex non Facto, ex non Dicto: et per tria tempora, ante, in, & post delictum: & habent locos suos, ut in tabula, quos dispersos collegi: & vim prædictorum, & quid accusatori, & quid a accusato conueniat, dilucidè perstringam, & sine his omne ar-

2 *efficiū, materia, & eloquentia defunt. Perſo-*
na ꝑ̄t̄ euenit neceſſario vt cuiuſmodi perſona ſit,
eiuſmodi actiones ſequantur, vnde bene, ſeu ma-
le præſumitur: & qualitas perſonæ demonſtrat
animum fuiſſe, vel non fuiſſe offendendi. Sed
 3 *reus dicet indicia perſonæ ſola non ſufficere, cum*
ſint remota, & niſi cum cauſis iungantur. Cau-
ſa, attinet ꝑ̄t̄ quærere quot, & quantæ ſint in reo
cauſæ, vt earum gratia deliquiſſe videatur, cum
nihil ſine cauſa fiat. Reus autem negabit fuiſſe
cauſam, ſi poterit: aut extenuabit. Deinde in-
quum eſſe dicet, omnes, ad quos aliquid emolu-
menti ex aliqua re peruenerit, in ſuſpicionem ma-
leſicij deuocari. Item dicet cauſas non ſufficere, ni-
 4 *ſi cum vicio perſonæ iungantur. Facto quæ-*
cunq; ꝑ̄t̄ geruntur a nobis, aut conſilio, & ratio-
 5 *ne geruntur: aut impetu, & affectione. Ex con-*
ſilio, & ratione ꝑ̄t̄ habetur efficax argumentum
ad præmeditatum; & caput erit propoſiti, ſi de-
monſtrabitur quare, quo conſilio, qua ſpe perfi-
ciendi, quidque factum ſit, aut quid factum de in-
 6 *ꝑ̄t̄ & affectione ad non præmeditatum argumen-*
ta naſcuntur: & reus e contrario dicet, rem perſpi-
cere cum conſilio, & cura non potuiſſe, & id,
quod fecit, impetu quodam animi potius, quàm
cogitatione fecit. Quibus etiam rationibus de-
monſtrari poſſit factam rem non fuiſſe, facile ex
contrarijs ſuppeter facultas. Dicto nunquid

7 † reus dixerit ante, in, seu post delictum: nam ex
 qualitate verborum animum metimur; & is vide
 8 tur fecisse, qui prædixit facere. Et expedit † sci
 re indicia propositi: quia per ea dupliciter quæri-
 tur, videlicet: quis fecerit, quando ignoratur; &
 9 quo animo fecerit. Nam omne, † quod indi-
 cat propositum, indicat & interfectorem; sed
 non è contra: Is enim videtur fecisse, qui faciendi
 habuit voluntatem: quia omnes, quod volunt, et
 possunt, etiã exequuntur, et faciunt. Est enim
 maxime consentaneum; vt quod quis instituit fa-
 10 cere, fecisse etiam videatur. Sed licet † indicia
 orientia ex supradictis locis natura sua indicent
 præmeditatum, quandoquè tamen propter effe-
 ctum in non præmeditatum euadunt: & hoc eue-
 nit, quando rixantes obuiant sorte, & ca-
 su. De quibus omnibus singula-
 riter hoc opere dicetur, duce
 & auspice Christo.

Tabula indiciorū , et oīs actio. huma.

I Persona	{ Fama, Conuersatio, Consuetudo, Natio, Conditio, Fortuna, Aetas, Sexus, Nomen, Phisiognomia, Pallor.
II. Causæ delicti,	{ Ira, Odium, Metus, Spes, Cupiditas.
III. Facto ante de- lictum, seu con- silio cū delicto,	{ Vbi fuerit. Vbi visus sit, Quo cum visus sit, Nunquid appararit, Nunquem conuenerit, Nunquem habuerit de conscīs. De adiutoribus. De adiumentis, Nunquo in loco præter cōsuetu- dinem fuerit;
IIII. Facto in dell. cto, seu adiu- cto delicto.	{ Aut alieno tempore. Locus, Tempus, Modus, Occasio, Facultas.
V. Non factu.	{ Quid factū sit, qđ nō oportuerit, Aut non factū, qđ oportuerit, &c.
VI. Dicto,	{ Nunquid dixerit reus ante, in, seu post delictum, prout minæ, con- fessiones. Item fama, & reliqua.
VII. Non dicto.	{ Tacens delictum præsumitur par- ticeps, & non respondens torque- tur sine indicijs, &c.
VIII. Facto quodam cōsequenti de- lictum, indican- te de reo, sed nō de proposito,	{ Fuga, Cruor, Pallor, Trepidatio, repertus in loco de- licti, & reliqua.

Et supradicti loci sunt proprii Jurisconsulto-
 1 1 rum, & Oratorum; tametsi Arist. † prædica-
 menta decem constituerit, circa quæ videtur ver-
 sari omnis quæstio: Sed secundum Quint. in
 lib. iij. tit. vnde ducatur, ex his prima quatuor ad
 status pertinere, cætera ad quosdam locos argu-
 mentorum videntur. Verum sine conuicio
 Quint. nõ solum prædicti loci, verum etiam om-
 nia, quæ sunt in Cælo, in Terra, et in Abisso sub
 prædicta prædicamenta cadunt.

Nota, ne oriatur confusio in tabula, q̄ consilia per
 Ciceri sunt attributa personæ; rectius tamen refe-
 runtur ad factum, licet personæ accidant. vide
 Quintil. lib. v. & l. sæpe §. si. ff. de verb. sig. Item
 Fama, & Pallor bis legitur in tab. vide in cap. 1.
 & penult. tracta. primi: atque ex his locis omnis
 argumentatio inueniri poterit, & aut probabilis,
 aut necessaria erit. vide Cicer. lib. primo cap. v.
 de Inuent. Et secundum Aristot. Qui iudi-
 1 2 care † perspicieret potest quid probabile, aut
 non probabile habeatur: idem acerrimè iudicabit
 quid verum, aut non verum in singulis rebus sit.
 vide in lib. 1. c. vi. Rhetor. De prædictis locis
 fit mentio in l. fin. ff. de actio. & obligatio. ibi. ex
 personis, causisq̄, & l. qui cum vno. ff. de re mili-
 ta. ibi, examinantur causæ, cur, & vbi fuerit, &
 1 3 quid egerit. Prædicta † repugnant scribenti-
 bus de iudicijs non posse dari certam doctri-
 nam, sed esse in arbitrio, quod tamen regulatur

secundum dispositionem iuris communis. Contra etiam prædictos est: q̄ natura hominum id patitur, vt veritatis capax sit, & res maiori ex parte veritatem sortiantur. Hoc amplius t̄ ego dico, cognitionem indiciorum non solum ex nobis, sed ex rebus ipsis etiam prouenire: etenim natura homini rerum plurimarum obscuras, & necessarias intelligentias enodauit. Supradicta probari possunt exemplo diuino: vt in c. iij. Genes. ibi: vox sanguinis fratris tui clamat post me de terra. Et in exemplo veneni, vt infra in c. iij. Et secundum aliquos t̄ est quædam natura in homine, quæ ipsum cogit, aut fateri, aut aliter delictum manifestare. vnde legitur in lege diuina. fugit impius nemine persequente; Et hanc partem aliqui vocarunt Furiam; alij Conscienciam scelerum; alij dixerunt fieri natura communi ad manifestandum delictum. Et de prædictis ponentur exempla suis locis.

DE ATROCITATE
PRÆMEDITATI, ET
QVOMODO DIFFE-
rat à non præmeditato.

S V M M A R I V M.

- 1 Per indicia proceditur in tribus delictis, homicidio, furto, & homicidio.
- 2 Homicidium quot modis committatur?
- 3 Homicidium præmeditatum est maxime detestabile, & in eo omnes tenentur.
- 4 Aggrediens animo occidendi, licet non occidat, an puniatur tamen ut homicida?
- 5 Pecuniam accipiens ut occidat, si ad proximum actum de-

P R Æ M I S S A .

neniat, homicidij poena punitur, licet homicidium non sequatur; Idem in crimine seditionis, & in emente uenenum, ut alteri daret.

6 Bannitum ueneno occidere non licet, quamuis posset per leges impune occidi.

Cap. I.

1 **D**ER Indicia † proceditur in tri-
 2 bus delictis, videlicet, homicidio,
 furto, & adulterio. Homici-
 3 dium † autem committitur, aut
 4 præmeditatum, aut in pura rixa,
 aut casu. De his, maximè de præ-
 meditato legitur in l. Mosis, c. xxi. Exo. & adeo
 5 † detestabile est, vt delinquens auellatur ab alta-
 ri, vt moriatur; Et differt à puro, etiã secundum
 Iurisconsultos: nam si plures fuerint in rixa præ-
 meditata, omnes puniuntur de occiso; secus in
 pura rixa: quia tunc vniuscuiusque ictus confide-
 6 randus est, not. in l. fin. C. de sic. Idem secundum
 7 Cicer, primo officiorum. Interest vtrum pertur-
 8 batione aliqua animi, an cõsulto; et cogitato fiat
 9 iniuria. Hoc amplius † secundum aliquos; si-
 quis animo occidendi aggressus sit aliquem, li-
 cet non occiderit, aut vulnerauerit, punitur ta-
 10 men, vt homicida. Sed dic contra, q̄ punitur ar-
 bitrio Iudicis, non autem poena homicidij. In
 aliquibus tamen potest puniri vt homicida, vt
 11 puta, si quis, † accepta pecunia, causa occidendi,
 cum

cum deuenit ad actum proximum, punitur
 pœna homicidij, licet homicidium non sit secu-
 tum. Barto. in l. non solum. ff. de iniur. Idem in
 crimine seditionis, & in emente venenum, vt
 6 alteri daret. Dic etiam † secundum aliquos, non
 licere exulem veneno occidere, licet posset per le-
 ges impune occidi secundum Doc. in l. non ideo
 C. de accusa.

S V M M A R I V M.

- 1 Maleficium apparere prius debet, quàm de proposito, aut reo quæri debeat.
- 2 Cadaver prius est inspiciendum, eius qualitas in actis referenda, quantitas uulnerum, & in qua parte corporis sint, & quo armorum genere illata fuerint, & quæ mor-
 tis causam præstiterint.
- 3 Propositum ex quibus indicijs arguatur?
- 4 Propositi coniectura ex loco, ubi quis offenditur, capitur.
- 5 Frequentans locum maleficij, habet indicium contra se.
- 6 Cadaveris inspectio fieri debet per peritos, & duo medici super ea requiri debent, & hæc si omittantur processus
 est nullus.
- 7 Contumax quando non habeatur pro confesso ex forma
 statuti.
- 8 Reus absens non damnatur si contra eum non fuerit pro-
 batum delictum.
- 9 Casus, in quibus proceditur, licet non constet de cadauere.
- 10 Vestigia in luto, niue, aut puluere reperta, seu uestimen-

B

P R Æ M I S S A .

tum, uel quod simile, in loco delicti inuentum, ad habenda indicia, contemplanda sunt.

De uiso, & reperto faciendo per peritos, & de errore iudicum. C. II.

- 1 **D**E proposito, † aut reo quæri non debet, nisi de facto constet; naturalis enim ordo est, ut prius probetur factum esse, deinde à quo, postea quo animo: cum uero de facto, et reo constat, de
- 2 animo quæri potest. Quare, † curent Iudices, ut inspiciatur cadauer, & referatur in actis qualitas, quantitas uulnerum, & in qua parte corporis sint, quo armorum genere illata fuerint, & quæ demum causam mortis uulnera præstiterint: quia
- 3 per multitudinem, † magnitudinem, geminationem uulnerum, et per modum uulnerandi arguitur propositum. Item apparere debet in quo loco
- 4 fuit occisus: nam † per locum, in quo quis offenditur, coniectatur de proposito, & de delinquente, quando de eo ignoratur: præsumitur
- 5 † enim contra frequentantem illum locum, siue contra uicinos, Bart. l. i. C. de ser. fugi. & Moyse. cap. xxi. Deuterono. Et animaduerten
- 6 dum † est, ut eiusmodi inspectio cadaueris fiat per peritos, licet aliqui Iudices consuerint uidere sine peritis. Sed auertant talem consuetudinem, cum sit contra religionem iudicandi, & pariat periculum damnandi in fonteis, sicut fonteis, præsertim

- in rixis puris; cum vniuscuiusquè ictus animadu-
uertatur; & standum est in arte peritis. Hoc am-
plius duo requiruntur medici, licet de consue-
tudine steretur dicto vnus. Bart. & Hippoly. l.
fin. C. ad l. Corn. de ficar. Conclufiuè supra-
dicta in processu apparere debent, aliter per ta-
lem omissionem, tanquam formam substantia-
lem processus redditur nullus. Vndè licet sta-
7 tuta † disponant, vt reus contumax habea-
tur pro confesso, non habebunt locum non ser-
uata supradicta. l. Raptores C. de Episc. & Cler.
8 vbi etiam dicitur, q̄ reus † licet absens, non de-
bet tamen damnari, si contra eum non fuerit pro-
batum delictum; & ratio reddi potest: quia ab-
sentia potest contingere ex diuersis accidentibus,
9 Sunt tamen † casus, in quibus proceditur, licet
non cōstet de cadauere, vt puta in latronibus, qui
abscondunt cadauera eijciendo in flumina, ac ma-
re vt dictū est in titu. de Tor. cap. ij. Curent etiam
10 Iudices † contemplari vestigia in luto reperta, si-
uè niue, aut puluere; & similiter si telum, si vesti-
mentum, siquid eiusmodi repertum sit, quod fue-
rit relictum in loco delicti: per hæc enim, & simi-
lia oriuntur indicia.

S V M M A R I V M.

- 1 Cadauer si effundat sanguinem propter presentiam suspe-
ctorū, an magnū præstet indicium, &c. ad inquirendum?

B ij

P R Æ M I S S A.

- 2 Sanguis clamat vindictam contra interfectorem.
- 3 Calor in cadauere seruari potest usq; ad septem horas, & ideo intrà illud tempus omnis experientia de suspecto fieri debet.

De sanguine profluente propter præsentiam suspectorum. C. III.

- 1 COnsequens locus est dicere de cadauere t̄ effundente sanguinem propter præsentiam suspectorum; de quo indicio meminit Paris de puteo, dicens, q̄ magnum est indicium, & non est recedendum a tali experientia. vide eum in cap. Mandauit in fine. Hippo. quoque aliquantulum tractat, dicitq; nullibi legi de hoc, & posse inquiri tantum in .s. diligenter nu. cxviii. Attamen apud multos legitur de hoc indicio. Et Aristoteles respondit hoc esse opus diuinum, & naturale: quia
- 2 sanguis t̄ clamat vindictã contra interfectorem, & rationes multas affert. vide eum in problema. c. de naribus, & Lucretium li. iiii. in illis versibus.
- 3 Emicat in partem sanguis, unde icimur ictu.

Vbi Ficinus multas adducit causas non dissentientes ab Aristotele. Et vbi Aristoteles dicit, si vulnera fuerint recentia, Ficinus ait calorem t̄ seruari posse ad tempus, puta, ad horas septem: & tale indicium appellatur diuinum, et fit natura communi ad manifestandum homicidium: & iudex debet experiri infra dictum

P R Æ M I S S A. 11

tempus: quod nota, quia non legitur apud Iurif-
consultos criminalia tractantes. Apud Moysen
sunt pleraque, per quæ probatur sanguinem cla-
mare vindictam; sed non propriè probant supra
dictam opinionem, vt in c. iij. Genes. ibi. vox
sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Iose-
phum de bello Iudaico lege, vbi loquitur de
sanguine Zacchariæ. Sed de hoc nullibi legitur
apud Ciuiles, Canonicosq; scriptores; licet Paris
de puteo testetur, ac ponat capita quædam non
tamen probantia. De hoc etiam apud Oratores
nullum verbum reperitur; Sed tantùm de san-
guine in vestimentis, armisvè reperto n̄ memine-
runt. Ideo existimo nullum oriri indicium, nisi ad
inquirendum: nam talis effusio sanguinis emanat
ex causis ignotis, quæ non sunt trahendæ ad con-
sequentia: & nullũ indicium sequi debet necessario,
cum ex diuersis accidentibus proueniant, & se-
cundum aliquos propter vniformem complexio-
nem. Et contentus sit Iudex iudicare secundum
prudenciam, quæ cadit in hominem, relinquendo
cætera iudicio diuino: non enim oportet plus sa-
pere, quàm oporteat secundum Apost. Et l. si resti-
ruantur. ff. de iudi. Sed si fiet aliqua experientia
fieri debet infra horas septem, vt supra, & ad in-
quirendum tantum.

S V M M A R I V M.

1 Veneno quæ esse necatũ indicat liuor, aut tumor cadaueris.

B iij

P R Æ M I S S A .

- 2 Cadaver inspici debet a peritis, & a iij deponere debeant de credulitate, an de ueritate in casu ueneficij?
- 3 Veneno quem esse mortuum ex quibus cognosci possit?

De uiso, & reperto faciendo per peritos in ueneficio, & noua experientia. C. IIII.

- 1 C O N t i n g i t h o m i n e m h o m i n i i n s i d i a r i p o t i u s u e n e n o , q u a m g l a d i o . I t a q u e † q u æ r e t u r , s i l i u o r e , a u t t u m o r e d e c o l o r a t u m e s t c o r p u s m o r t u i , s i g n i f i c a t u m u e n e n o n e c a t u m : u i d e A u t o r e m a d H e r e n n i u m l i b . i j . T i t . i n c o n s t i t u t i o n e c o n i e t u r a l i . Q u a r e I u d i c e s † c u r e n t i n s p i c i c a d a u e r a p e r p e r i t o s , q u i i u r a m e n t o r e f e r a n t i n a c t i s . S e d a m b i g i t u r , a n t a l e s p e r i t i t e n e a n t u r d e p o n e r e d e c r e d u l i t a t e , a n d e u e r i t a t e ? V n d e d i c i t , q u o d i n c a s i b u s , i n q u i b u s u e r e c o g n o s c i p o t e s t u e n e f i c i u m , t e n e n t u r d e p o n e r e d e u e r i t a t e , a l i t e r d e c r e d u l i t a t e . Q u a r e O r a t o r e s p o s t C i c e r o n e m d i x e r u n t h o c f a c t u m a l i q u a n d o s i m p l i c e m q u æ s t i o n e m h a b e r e , u i d e l i c e t : a n h o m o p e r i e r i t : a l i q u a n d o d u p l i c e m , u i d e l i c e t : u e n e n o , a n c r u d i t a t e p e r i e r i t . I d e o q u o d u t r a q u e p a r s q u o d p r o p o s u e r i t , t u e t u r . O c c u r r i t h i c m i r a b i l i s e x p e r i e n t i a , d e q u a n o n l e g i t u r a p u d I u r i s c o n s u l t o s , q u o d m o r t u u s † u e n e n o c o g n o s c i t u r t u m e x l i u o r i b u s i n t o t o c o r p o r e , & s p u m i s o r e f l u e n t i b u s , t u m s i c r e m e t u r c o r p u s , c o r i l l æ s u m r e m a n e t a u e n e n o p r æ s e r u a t u m . v i

de Suetonium in Caligula in principio. Et ubi de hoc facto controuersia foret, a tali experientia non discederem. Animaduertendum tamen est, quod non solum his, qui veneno, sed qui etiam morbo cardiaco perierunt, euenisse legitur: quo argumento Plinius ait, Pisonem in iudicio defensum fuisse.

S V M M A R I V M.

- 1 Præmeditatum maleficium non præsumitur, nisi appareat de antecedenti proposito. Et quomodo id probari possit?
- 2 Indicia debent esse perfecta in genere suo, ut de reo questio haberi possit.
- 3 Indicia remota per duos testes probari debent, aliter non habebunt vires indiciorum: Et an testes debeant esse omni exceptione maiores?
- 4 Testes quando omni exceptione maiores ad probandum requirantur, et quando etiam non integri admittantur?
- 5 Præmeditatum an præsumatur, si non appareat de pura rixa. Et in quibus casibus fallat?
- 6 Cõsuetus committere homicidia an ex hoc solo præsumatur ex proposito occidisse: et an postea poena ordinaria puniri?

De non præsumendo proposito, nisi probetur, et quomodo probetur, et in quibus fallat. Cap. V.

- 1 Non præsumitur † præmeditatum, nisi appareat de antecedenti proposito, quod cum non

P R Æ M I S S A .

- possit probari directe, cum sit intrinseca qualitas, probari debet per exteriores qualitates, de quibus in hoc tractatu differitur. Et in hoc notandum
- 2 est, q̄ indicia † debent esse perfecta in genere suo nam sicut probationes in criminalibus ad condemnandum debent esse luce meridiana clariores, ita & indicia in genere suo ad quæstionem habendam debent esse clara, nam eadem est ratio de toto, quo ad totum, quæ est de parte, quo ad partem, & contra. vide not. in c. vi. de Tormē. Et
  - 3 remota, † aut quæ ipsum maleficium consequuntur, probari debent per duos testes, aliter non habebunt vires indiciorum. Sed scriptores maxime dissident, an testes debeant esse omni exceptione maiores? Et secundum † opinionem multorum quando tractatur de inquirendo, siue torquendo, testes non etiam integri admittuntur. Hippo. in. s. diligenter nume. iij. & vide quæ dicentur in titu. per visum vnus testis. Sed aliqui
  - 4 † senserunt præsumi cogitatū, quando non apparet de pura rixa: quia lex malè præsumit de homicidis. Sed dic, non præsumi cogitatum, nisi probetur, vt supra. Fallit tamen in latronibus; quia de ijs semper malè præsumitur. Fallit etiam
  - 6 in eo, qui † consuevit committere homicidia, licet accusator non probauerit; & quando accusatus non probauit. & secundum Carrer. in tract. homici. potest puniri pœna ordinaria. Sed hæc opinio non placet, & sufficit ex hoc solo indicio

posse torqueri, dicitur in sequenti tit. c. iiii.

S V M M A R I V M.

- 1 Accusator & accusatus in casu propositi possunt utrinque probare.
- 2 Probatio indirecta in criminali causa sæpe conceditur.
- 3 Negativa facti ubi habet annexam determinationem loci, uel temporis, uel alterius rei, indirectam habet probationem.
- 4 Testes deponentes de negativa, præferuntur testibus affirmantibus etiam dignioribus.
- 5 Negativa probatio non admittitur in probatione intuitiua, ut quando testes deponunt uidisse factum, & sunt in sufficienti numero, & quando qualitas testium est in iure approbata.
- 6 Negativa coarctata loco et tempore potest probari, quia equipollet affirmatiuæ.
- 7 Reus post didicita testificata, & conclusum in causa, potest super eisdem probare, secus accusator.

In casu propositi utrinque probatur etiam in contrarium. C. VI.

- 1 **I**N casu propositi tam accusatus, quam accusator possunt utrinque probare. Hoc tamplius in qualibet causa criminali sæpe conceditur indirecta probatio, videlicet quando reus negat interfuisse die, & loco probatis per testes, & vult

P R A E M I S S A .

- probare se fuisse alibi. Iudex admittet eum ad
 3 probandam dictam negatiuam: quia ubi t nega
 tiua facti habet annexam determinationem loci,
 vel temporis, vel alterius rei, tunc indirectam ha
 bet probationem l. iij. & ibi Bald. de probatio.
 Et secundum Collumba. in tractat. mali. testes
 4 t deponentes de negatiua, vt supra, praeferuntur
 testibus affirmantibus, etiam dignioribus. At
 tamen Bald. sibi contrarius. in l. fin. C. de testi. di
 5 xit, qd t in probatione intuitiua quando testes de
 ponunt vidisse factum, & in sufficienti numero,
 & quando qualitas testium est approbata in iure,
 tunc non admittitur probatio negatiua in contra
 6 rium. Sed credo t qd quando negatiua est coar
 ctata, vt supra, possit probari, quia tunc aequipol
 let affirmatiuae, & qd vtrinque possit probari, vi
 detur concedi, in l. Moysis c. xxi. fol. 6. Sed reus
 7 t post didicita testificata licet sit conclusum in cau
 sa, potest tamen etiam super eisdem probare: se
 cus accusator. Hippo. in s. sequens au. vi.

S V M M A R I V M .

- 1 Indiciu[m] varie diffiniur, & diuersimode inuocatur.
- 2 Argumentum signu[m], & praesumptio sunt minus, quam
 iudiciu[m].
- 3 Indicia ad tortura[m] sufficiētia quomodo cognosci possint?
- 4 Indiciorum duo sunt genera.
- 5 Indiciu[m] indicans propositum, indicat et interfectorem,

licet non semper puniatur de proposito.

- 6 Indicium aliud est remotum & leue, aliud propinquum, & graue.
- 7 Indicium propinquum quodnam sit? & quod remotum?
- 8 Negotijs attributa quomodo considerentur?
- 9 Tempus præteritum maxime ualet, nam & quæ fiunt, & quæ futura sint, ex præteritis colliguntur.
- 10 Propositum indicantia qualia esse oporteat?
- 11 Præsumptio iuris & de iure non recipit probationes in contrarium, secus de præsumptione iuris.
- 12 Negotium omne per tria tempora certioribus argumentis arguitur.
- 13 Indicia antè delictum ex quibus capiuntur?

De diffinitione, et genere indiciorum:

Cap. VII.

- 1 Indicium † variè diffinitur, & dicitur signum alicuius maleficij commissi, vel alterius rei, de qua agitur; & variè nominatur uidelicet, argumentum, signum, & præsumptio. Sed hæc
- 2 † duo sunt minora, quàm indicium. Et dicunt omnes, quod non potest dari certa doctrina. Sed secūdam Bart. in l. fin. ff. de quæstio. potest
- 3 dari † aliqua via ad cognoscendum indicia sufficientia ad torturam. Indiciorum † duo sunt genera, vnum quod indicat aliquem deliquisse, &
- 4 ex proposito, & omne quod † indicat propositum, indicat. & interfectorem, licet non semper

P R Æ M I S S A.

puniatur de proposito, & hoc euēnit, quando rixantes obuiant forte, & casu. Aliud indicat deliquisse, sed non ex proposito, vt in tabula. Et in
6 prædictis † indicium aliud est remotum, & leue: aliud propinquum, & graue. Propinquum est,
7 quod † tangit negotium, vt vnus testis de visu, captus in loco delicti, & reliqua. Indicium vero remotum dicitur homo malæ conditionis, & si-
8 milia. Et secundum Oratores † attributa negocijs, partim sunt continentia cum ipso negotio, partim in gestione negocij considerantur, partim adiuncta negotio sunt, partim gestum negotium
9 consequuntur. Sed præteritum † tempus maximè valet, nam & quæ fiunt, et quæ futura sint, ex præteritis colliguntur: & ea, quæ † in delicto
10 fiunt, siue post, ad hoc vt indicent propositum, oportet esse eiusmodi, vt consequantur ab ante delictum gestis, & de industria facta videantur, de qua industria loquitur tex. in c. xxi. Exod. et h. militis agrum ff. de re milita. Cice. in lib. ij. de Inuenti. tit. nunc ad causam coniecturalem. In præ-
11 dictis † duplex est præsumptio vna iuris, & de iure, & hæc non recipit probationes in contrarium, alia est iuris, & hæc recipit probationes in contrarium. Qualiter autem probentur indicia dicitur in titulo, de Indicijs per visum vnus te-
12 stis. Postremo † quia per tria tempora omne negotium arguitur certioribus argumentis, itaque per ea excutiam locos indiciorum in specie, de

1 3 quibus hæctenus in genere dictum est; Ante figi-
tur delictum capiuntur indicia a Persona, Caula,
Consilijs. & is ordo est, facere voluerit, potuerit,
fecerit. Sed quæstio, an fecerit, incipit a secundo
tempore.

D E I N D I C I I S
P R Æ M E D I T A T I A N T E
D E L I C T V M E X P E R S O N A
T R A C T A T V S P R I M V S.

S V M M A R I V M.

- 1 Persona rei qualis sit in omni delicto ante omnia intuen-
dum est.
- 2 Personæ qualitas demonstrat animum fuisse, aut non fuisse
se offendendi.
- 3 Malitia, & Incōtinentia rei, indicia maleficij præstat, un-
de caput erunt accusationis, uel inquisitionis.

De Malitia, & Incontinentia.

Cap. I.

IN omni delicto ante omnia intuen-
dum, qualis sit, de quo quæritur: quia
secundum naturam incipiendum est
a persona: licet Cic. causas sæpe præ-
tulerit. Persona autem summitur, qua alius ab

E X P E R S O N A

2 alio differt, tum in animo, tum in corpore, tum in extrâ positis, & qualitas † personæ demonstrat animū fuisse, aut non fuisse offendendi l. si mater, C. ne de stat. defunct. Sed q, qualesuè homines in iuriâ faciant, et qualibus iniuria fiat, et quid cui'q; rei, & quid cuique homini soleat accidere, scripsit Arist. in lib. i. & ij. de arte Rethori; Sed Oratores post eum non sunt exequuti: quia impossibile, ac potius infinitum est: vide Quint. de argumen. lib. v. c. x. At res, quarum causa homines constituunt contra ius lædere, duæ ferè capitales habentur, videlicet, Malitia, & Incontinentia; nam quibus quisque affectus est vitij, siuè vno, siuè pluribus teneatur, in ea re, cuius gratia vitiosus est, iniurius quoque, atque iniustus euadit, malus enim malè cogitat, et cor iniqui inquit mala c. xxvij. & xxix. Prouerbi. vide Arist. Rethori. i. cap. xxvj. Quare Malitia, et Incōtinentia caput erunt accusationis, siuè inquisitionis.

S V M M A R I V M :

- 1 Fama rei est à iudice examinanda.
- 2 Fama quid sit, & quomodo consideretur: & an faciat sufficiens indicium ad torturam?
- 3 Torqueri non potest reus ex indicio remoto à maleficio, sed alia simul requiruntur.
- 4 Fama mala an non solum in eo, in quo quis infamatur, sed etiam in alijs, rei opinionem grauet?

- 5 *Fama mala ad hoc ut noceat, debet esse in eodem genere mali.*
- 6 *Fama, seu infamia præcedere debet inquisitionem, aliàs non proceditur, nisi in casibus exceptis.*
- 7 *Famæ malæ indicium cessat, si probetur a tribus annis citrà reum fuisse bonæ vitæ.*
- 8 *Fama mala non sufficit, nisi convictus fuerit de infamia.*
- 9 *Fama bona tuetur reum à tortura.*
- 10 *Fama bona in genere tollit indicia in specie.*
- 11 *Testes specialiter examinati super mala fama an præferantur testibus deponentibus in genere de bona fama?*

De fama reorum. Cap. II.

- 1 **E**Xaminari debet per Iudicem, cuius æstimationis, & famæ sit reus, qualis etiam fuerit: propter enim malam famam delinquentis, facile præsumitur de insidijs, & dolo. cap. vi. lib. Iudic. l. iij. ff. de susp. tuto. Et fama est communis opinio voce manifestata ex suspicionem proveniēs l. de minore. ff. de quæstio. & ibi Bart. & cap. ij. Reg. pri. Et variè consideratur, videlicet, in genere, & in specie: in genere quando fama est, quod aliquis est bonus, vel malus, vel etiam in aliquo genere mali: & per hanc non oritur aliquod indicium ad torturam secundum Bart. in l. fin. ff. de quæst. ibi, est homo malæ conditionis, est indicium quale quale, et non sufficit ad torturam sine alijs, secus si esset verum. Et est regula generalis, quod ex indicio remoto a maleficio reus non tor-

EX PERSONA

quetur; sed requiruntur alia simul. Sed secundum Brun. fama generalis parit indicium ad torturam, quoties iungitur cum fama speciali; & vita præcedens magnam partem defert ad præsumendum quod, quid sit; Vnde t̄ caueat unusquisq; quia non solum in eo, in quo quis infamatur, sed etiam in alijs grauatur eius opinio. Vide eundem in glo. circa tertiam, & quintam. Sed t̄ omnes dicunt, q̄ ad hoc, vt mala fama noceat reo, debet esse in eodem genere mali: quia ex dissimilibus non oritur coniectura. Fama, seu t̄ infamia præcedere debent inquisitionē, aliter non procedetur, nisi in casibus exceptis per Hippo. in s. constante num. xij. Item quando ex præsumptione hominis præsumitur contra aliquem propter malam famam in eodem genere malitiæ, potest admitti probatio in contrarium. Et indicium t̄ malæ famæ cessabit, si a tribus annis citrà probatur fuisse bonæ vitæ cap. cum in tua. extra de sponsalib. Item fama t̄ mala probari debet, & nō sufficit, q̄ ita dicatur de aliquo, nisi fuerit convictus de infamia. Et qualiter probetur vide in c. i. de Parenti. Et diffinitio prædicta declarat, quæ requirantur in fama, quæ etiam probari debet secundum Hippo. in s. constante nume. cxvi.

„ Idem secundum Oratores, quando dicunt, deinde de vita hominis ex ante factis spectabitur, in quo considerabit accusator, num quando simile quid fecerit, si id non reperit, num quando venerit in simile in

similem suspicionē de quo per auctor. ad Heren.
 lib. i. & Cic. lib. ij. de Inuēt. tit. ij. Quare mala fama
 contra aliquem oriri non debet, nisi ut supra, &
 nisi reus conuictus fuerit, & quando mala fama
 apparebit, ut supra, non solū inditia summentur
 in eodem genere mali, sed etiam in diuerso secun-
 dum Brun. ut supra, & ratio Oratorum reddi po-
 test. Deinde qui fecerit illud tā nequiter, eundem
 hoc tam perperam fecisse, non est mirandum.
 9 Econtra autem ꝑ propter bonam famam non
 torquetur secundum Bal. in l. i. C. locati. vbi
 multa similia dicit. Sed aliqui limitant non tor-
 20 queri ita grauitur. Hoc amplius dixerunt ꝑ ali-
 qui per bonam famam in genere tolli indicia in
 specie. Sed multi contra dicunt, qꝫ quando testes
 21 sunt ꝑ specialiter examinati super mala fama ali-
 cuius, tunc tales testes præferuntur testibus depo-
 nentibus in genere de bona fama, notatur in cap.
 cum oportet extra de accusa. Alia verò est fa-
 ma in specie de aliquo particulari facto, & qꝫ tale
 quid sit, vel non: & differt a supradicta: quia re-
 spicit vitam hominum, ut supra. Hæc verò respi-
 cit negotium, de quo quis accusatur, et oritur ex
 circumstantijs negotij; ideo de ea dicitur in titu.
 post delictum.

S V M M A R I V M.

1 Conuersatio mala est male actionis indicium.

C

EX PERSONA

- 1 Suspitiones male trahuntur ex conuersatione, & uictu.
- 2 Conuersus cum inimicis occisi praesumitur ex proposito occidisse.

De conuersatione, & uictu. C.III.

- 1 **M**ala t̄ conuersatio est malae actionis indicium: nam qualis quisque est, tali consortio delectatur: & ideo si commissum sit homicidium, & Titius sit solitus conuersari cum homicidis, ex tali conuersatione habebit contra se indicium dicti homicidij. Guid. luzza. in tit. quae, & qualia: Hippo. in §. expedita in fine. Idem in l. Mosis cap. iij. & xiiij. prouerb. & xvi. Isaiæ, & xxi. Deuteron. Idem t̄ secundum Oratores ex conuersatione, & uictu multae trahuntur suspitiones. secundum Cicilibi. de inuent. tit. xiiij. & ij. tit. ij. Praeterea conuersatio t̄ saepe accipitur in alio genere, videlicet, si occisor fuerit uisus conuersari cum inimicis occisi, praesumetur q̄ ex proposito occiderit. Sed talis conuersatio non respicit personam, sicut supradicta; sed potius respicit tractatum, & consilium; ideo de ea dicitur in tit. ex consilio in uersu quorum uisus sit, ubi magis congruit.

S V M M A R I V M,

- 1 Cōsuetus delinquere, ex hoc solo indicio an torqueri possit?
- 2 Associates post delictum praesumitur oculis auxilium prebuisse.

- 3 Indicia potiora quare requirantur quando queritur de
interfectore quam quando queritur de proposito?
- 4 Solitus delinquere quis dici possit?

De consuetudine delinquendi.

Cap. IIII.

1 **Q**ui affuevit [†] delinquere, potest torqueri ex
hoc solo indicio secundum Gand. in titu. de
presumptio. Idem secundum Oratores: est enim
consuetudinis vis naturæ perq̄ similis. Idem se-
cundum Moysen, is, cui mos est delinquendi, con-
temnit omnem correctionem, & pœnæ commi-
nationem; cap. xvij. prouerb. Sed Hippoly.
cum alijs contrarium tenet in §. diligenter num.
xcix. Circa prædicta dic, aut ignoratur de in-
terfectore, & de eo queritur, & tunc aliquis non
torquebitur ex hoc solo; aut constat de interfe-
ctore, sed queritur de proposito, & tunc tor-
quebitur, si constabit eum solere occidere, & hoc
quando nõ probabitur pura rixa. Sed Lud. Car-
rer. sentit in dicto casu posse damnari sine tor-
tura in tract. homicid. nu. xlvij. Sed hæc opinio
non placet, & potiora indicia requiruntur ad ex-
plorandum quis fecerit, quam ad explorandum
quo animo, cum de homicida constat: quia tunc
in dubio præsumitur occidisse propter talẽ præ-
sumptionem, q̄ sit solitus: & hoc casu oneratur
probare contrarium, licet regulariter non præsu-

EX. CAUSIS

- matur propositum, nisi probetur, prout in simili
- 2 dicitur, q̄ contrā associantem post delictum oritur præsumptio de occulto auxilio, & reus cogitur probare contrariū secundum Hippo. in §. constante nu. lv. Quare autem t̄ potiora indicia requirantur, quando quæritur de interfectore, q̄ quando quæritur de proposito, ratio est, q̄ quando constat, quis fecerit, lex de eo præsumat omne malum, & iungitur cum alia præsumptione, q̄ consueuerit, & sic duæ emergunt præsumptiones; & hoc casu affines delicto propter secutum effectum, secus quando quæritur de homicida: quia tunc q̄ assueuerit, est solum indicium, & remotum a maleficio: quia non constat de effectu
  - 4 aliquo. Sciendum est, q̄ solitus t̄ dicitur quando quis est conuictus bis deliquisse, & secundum aliquos ter. vide Innocent. cap. i. de fideiuss. Idem secundum Oratores secundum Cic. ij. de Inuent. tit. ij. de cōstit. coniec. ibi. Si quo in pari ante peccato conuictus sit. Et secundum Aristotelem consuetudine fieri videntur, quæ idcirco facimus, quia sæpe numero fecimus. vt per eundem Rhetoricorum primo cap. xxix.

S V M M A R I V M.

- 2 Progenies bona, uel mala, bonum, uel malum indicium præstat.
- 3 Natio præsumptionem de hominum natura præbet.

- 3 *Sexus, etas, animi natura, conditio, fortuna, amictus, risus, & ingressus suspicionem contra reum præstant.*

*De progenie, & natione, & talibus
similibus. Cap. V.*

- 1 **Q**uod quis sit † natus de bona, seu mala progenie bene, seu male præsumitur secundum Gād. in tit. de præsumptio. & indi. dubi. Moysen cap. i. & xxvij. & lxx. Isaïæ. A natione, † similiter præsumitur de natura hominum: nam gentibus proprii mores sunt: sunt enim nationes, quæ homines facile interficiunt, & diuersis vicijis tenentur. Bald. in l. fin. C. de hæred. instituend. Apost. ad Titum cap. i. ibi Cretenses semper mendaces.
- 2 A sexu † aliud in viro, aliud in foemina creditur L. quisquis. C. ad l. Iulii. maie. Ab ætate, aliud alijs annis magis conuenit. l. qui cum vno. ff. de re milit. Ab animi natura: Et enim auaritia, iracundia, misericordia, crudelitas, aliaq; ijs similia
- 3 afferunt frequenter fidem, ac detrahunt: nam quibus quisque obuolutus est vicijis, quorum gratia vitiosus est, iniurius quoque, atque iniustus euadit, vide Arist. cap. xxvij. Rhetori. lib. i. A conditione, & fortuna: distat enim an clarus, an obscurus quis sit l. capitalium. ff. de poe. secundum Suzza. in tit. quæ, & qualia. Ab amictu, risu, ingressu. vt per Moysen c. xix. Ecclesiæ. in fi. Sed quæ supradicta sunt de natura hominis pariunt

EX PERSONA

tantummodo aliquam suspicionem secundum Antiquos, quando dicunt, & de natura licet aliquantulum ducere suspensiones: Omnia enim hæc, vir, an mulier, huius an illius ciuitatis sit, quibus sit maioribus, quibus consanguineis, qua ætate, quo animo, quo corpore, quæ naturæ sunt attributa, ad aliquam coniecturam faciendam pertinebunt. Cice. lib. ij. de Inuentio. titu. ij. de constitut. conie. 3tu. Et ratio prædictorum reddi potest: quia virtutes, & vicia in potestate nostra sunt, & non est quid proficium in naturalibus causis, sed in voluntate, studio, disciplina, quæ tollunt omnia, cap. i. ij. & iij. prouerb. vide Cic. de fato in principio.

S V M M A R I V M.

- 1 Physiognomia mala facit præsumi in genere quem ad scelera procliuum, sicut à bona, bene præsumitur.
- 2 Tortura inchoanda est ab eo qui habet malam physiognomiam.
- 3 Haminum mores, naturasq; ex corpore, oculis, uultu, fronteq; Zopirus Physiognomus noscere profitebatur.
- 4 Chyromantia de homine præsumptionem probet.

De Physiognomia, & Chyromantia.

Cap. VI.

- 1 EX Physiognomia t mala præsumitur quem ad scelera procliuum, sicut etiam à bona be-

ne præsumitur secundū Bald. in l. ij. C. quorū ap-
 pel. non reci. Idem in l. Moyſis ca. xix. Eccleſiaſti.
 ibi, ex viſu cognoſcitur vir, & cap. iij. Iſaia, ibi,
 agnitio vultus eorum reſpondet eis. Sed ex ijs
 præſumi poteſt in genere, non autem in ſpecie
 de aliquo delicto, niſi alijs concurrentibus, licet
 Paris de Puteo dicat per Phyſiognomiā bis iu-
 dicaffe; vide eum in dicto tractatu, colum. viij.

- 2 Vnde dixerunt ꝑ aliqui, qꝫ ſi plures rei ſunt tor-
 quendi incipiendum eſt ab habente malam phy-
 ſiognomiā. Legitur etiam ꝑ Zopirus phy-
 ſiognomus profitebatur hominum mores, natu-
 rasque ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoſce-
 re. Sed dic ꝑ aliquantulum præſumitur per te-
 xum c. xvi. Reg. i. ibi, ne reſpicias vultum eius,
 qm̄ abſteci eum, nec iuxta intuitum hominis ego
 iudico.
- 3 A Chyromantia ꝑ ſecundū multos
 præſumitur de homine, nullum tamen verbum
 legitur apud Iuriſconſultos. In l. Moſis legitur c.
 xxxvij. Iob, ibi, qui in manu omnium homi-
 num ſignat, vt nouerint ſingulū opera ſua. Vn-
 de elicitur, poſſe præſumi arte ea media, & illum
 textum Iudæi ſic fuerunt interpretati, aſſerētes li-
 neas eſſe naturales, & non fruſtra poſitas. Sed
 noſtri intelligunt in manu, ideſt, in poteſtate ho-
 minum. Verūm pro opinione Iudæorum eſt te-
 xtus cap. xij. Exo. vbi videtur probari lineas eſ-
 ſe poſitas ad aliquid ſignificandum de homine,
 & eſſe ſignum naturæ.

EX PERSONA

gitur de supradicto indicio, sed de Physiognomia sæpè.

S V M M A R I V M .

- 1 Indiciū oritur à nomine, si cum eo mala fama cōcurrat.

De nomine. Cap. VII.

- 1 **A** Nomine † secundū scribentes oritur indicium, si cum eo concurrat mala fama, vt puta q̄ quis esset malæ famæ, vt q̄ vocaretur Rampinus. Sed secundū Cicer. ij. de inuent. non nunquam aliquid suspicionis nascitur; & secundū Quint. lib. v. de argumentis Nomen in argumentum rarò cadit, nisi cum aut ex causa datum est, aut & ipsum alicuius cogitationis actualis causam: & hæc est verior opinio. Idem in l. Mo-
fis primo Regum, cap. xxv. ibi, quoniam secundū nomen suum stultus est.

S V M M A R I V M .

- 1 Indiciū propositi à pallore oritur contrà reum.
- 2 Affectus animi exterioribus indicijs cognoscitur.
- 3 Pudorem rubor, terrorem pallor, ac tremor, & dētium crepitus consequuntur.
- 4 Animus et corpus propter affectionem sapissimè commutatur: quod ante, uel post delictum contingit.
- 5 Indicia ex animi et corporis cōmutatione ante delictū contingunt à quibus tractata, & an indicent propositum

6 *Indicia ex animi et corporis cōmutatione contingentia ante delictum magis urgent ad indicandum propositum, quàm post delictum ad indicandum maleficium.*

De pallore. Cap. VIII.

1 **A** Pallore † alijsque similibus oritur indicium: propter enim temporarios animi motus ante delictum apparentes male præsumitur, & torquetur reus, ut puta, si quis visus fuerit pallere, paucere, aut aliter vultu moueri, et non appareat causa, si paruo interuallo aliquem occiderit, seu vulnerauerit, præsumitur proposito deliquisse: natura † enim comparatum est, ut si quis cogitet delinquere, sitque in actu proximo delinquendi, vultu moueatur, detque indicia qualitatis intrinsicæ: vnde oriuntur signa conscientia: & sic exterioribus indicijs cognoscitur affectus animi. Et
 2 reuera † quid accidit diffuso sanguine, aut contracto: nam pudor extra sanguinem diffundit, timor vero contractit. Et pallor eiusmodi secundum Philosophos accidere solet vehementi cogitationi, in subito motu, sanguine se ad interiora recipiente: Ex quo fit, ut pudorem rubor, sic terrorem pallor, ac tremor, & dentium crepitus consequantur secundum Cic. iij. Tuscul. quæstio: & euenit † propter affectionem, quæ est animi, aut corporis ex tempore aliqua de causa commutatio, ut Lætitia, Cupiditas, Metus, Molestia, et alia similia, quæ ponuntur a Cic. lib. i. de inuentio. tit.

E. X. P E R S O N A

confirmatio. Et prædicta contingunt bifariè, videlicet, ante delictum, & post: De contingentibus post delictum fit mentio per omnes, maxime in l. de minore s. tormēta. ff. de quæstio: Sed de contingentibus ¶ ante delictum, & sic de supradicto indicio non, nisi per Græcos, & Quint. li. v. de argumentis cap. x. Sed in l. Moſis cap. xx. Neemæ, „ sibi, quare vultus tuus tristis est, cum te egrotum „ non videam? non est hoc frustra, sed malum no „ scio quod in corde tuo est. Item supradicta differunt, quia antè delictum indicant propositum, post autem delictum indicant solum deliquisse.

6 Item ¶ differunt, q̄ antè delictum magis vrgens ad indicandum de proposito, quam post delictum ad indicandum de delicto: De ratione diuersitatis dicetur infra in tit. post delictum.

S V M M A R I V M.

- 1 Reus p̄t probare contrarium etiam post didicita testificata, & potest retorquere: & an prædicta indicia sine alijs sufficiant?
- 2 Causa delicti debet ostendi, aliàs indicia contra reum nullam vim habent.
- 3 Indicia personæ sine causis non ualent.
- 4 Persona sicut indicat potestatem et uoluntatem fuisse reo, ita ex contrarijs non fuisse demonstratur.

Pro reo. Cap. I X.

Dictum est supra contra reum. Sed pro reo ex contrarijs facile suppetet contradicendi

- 1 facultas. Potest enim † in contrarium, & post dicta testificata probare. Secundo potest retorquere: quia indicia personæ in diuersum trahuntur. secundum Quint. de coniec. Tertio prædicta indicia non sufficiunt sine alijs, cum sint remota. Barto. in l. fin. de quæstio. Quarto secundum
- 2 † aliquos nullam vim habent, nisi aliquid quare factum sit, ostendatur: cum nihil sine causa fiat, vt in sequenti tit. in princi. vide Cic. de inuentio.
- 3 lib. ij. tit. ij. ibi, vt enim animum alicuius improbare nihil attinet, cum causa, quare peccarit, non intercesserit, si causam peccati intercedere leue est, si animū nulli minus honestæ rationi affinis ostendatur. Et per prædictam sententiam concluditur notabile, q̄ indicia † personæ non valent sine causis, & è contrà. Demum nota pro reo non solum hic, sed in omni causa, & contra quælibet indicia locum habere. Arist. in lib. ij. c. xxxv. Rhetor. ibi, quibus autem rationibus demonstrari possit, factam rem non fuisse facile ex contrarijs suppetet facultas. Quare sicut † persona indicat potestatem, & voluntatem fuisse reo; ita non fuisse demonstratur, & sic in reliquis.

D E I N D I C I I S
P R Æ M E D I T A T I A N T E
D E L I C T V M E X C A U S I S
T R A C T A T V S I I .
S V M M A R I V M .

- 1 Indicia causarum que sint?
- 2 Querendum est quot, & quante sint in reo cause, ut earum causa deliquisse uideatur.
- 3 Causa que proprie dicatur?
- 4 Causa in impulsionem, & ratiocinationem diuiditur.
- 5 Impulsio quid sit?
- 6 Ratiocinatio quid sit? & quando interfuisse uideatur?
- 7 Propositum non arguitur, quando rixa fuerit inopinata, licet cause precedant, tam secundum legem Mosis, quam iura civilia.
- 8 Propositum non censetur, nisi industria, & infidie intercesserint.

Q u i d s i n t c a u s æ , & q u o m o d o d i s t r i b u a n t u r , & q u o d e x i j s o r i a t u r p r o p o s i t u m . C a p . I .

1 **D** O s t s u p r a d i c t a i n d i c i a s e q u u n t u r i n d i c i a t c a u s a r u m , q u æ s u n t , I m p u l s u s a d a l i q u i d a g e n d u m , c u m n i h i l s i n e c a u s a f i a t : n a m n i h i l f a c t u m e s s e c u i q u æ m p r o b a t u r , n i s i a l i q u i d q u æ r e f a c t u m s i t ,

TRACTATUS II. 22

- 2 ostenditur. Itaque t̄ decet quærere, quot, & quantæ sint in reo causæ, vt earum gratia deliquisse videatur l. qui cū vno. ff. de re milit. in fine.
- 3 Idem in l. Moysi c. xxi. Iosua, ibi, nec ante biduū, triduumue probatur inimicus. Idem secundum Oratores secundum Cic. lib. ij. de inuent. sit. ij. de
- 3 constitutu. coniectura. Causa t̄ proprie dicitur id, ex quo, vel propter quod aliquid fit. Sed quando per causas oriatur propositum, ex infrascriptis
- 4 locis Oratorū accepi. Causa distribuitur t̄ in Impulsionem, & Ratiocinationem. Impulsio t̄ est
- 5 quæ sine cogitatione per quandam animi affectionem aliquid hortatur, vt amor, iracundia, ægritudo, violentia, & omnia, in quibus animus ita videtur affectus fuisse, vt rem perspicere cum cura, & consilio non potuerit: & id quod fecit, imperu quodam animi potius, quam cogitatione
- 6 fecerit. Ratiocinatio t̄ autem est diligens, & considerata faciēdi excogitatio. Ea dicitur tunc inter fuisse, cum aliquid faciendum certa de causa vitali se, aut sequutus esse animus videtur, vt si amicitia quid causa factum dicetur, si inimici vlciscendi, si metus, si gloria, si denique alicuius retinendi, augendi, adipiscendi ue commodi; aut contra rapiendi, diminuendi, deuitandi ue incommodi causa. vt per Cicer. loco quo supra. Idem apud
- 7 Moysen, quis t̄ non punitur de proposito, licet voluerit occidere, & sint causæ, dummodo non occiderit per industriam, & insidias. cap. xxi.

EX PERSONA

Exo. ibi, qui percusserit hominem volens occidere, & ibi, si quis per industriam. Idem apud Iuriconsultos, quando rixa fuit inopinata, licet causæ præcedant, non tamen erit propositum Bald. in l. prima. C. ad l. Corne. de sicar. Conclufiue

- secundum omnes, propositum † non censetur, nisi industria, & insidiæ intercesserint, vt in locis supra traditis. Nec mihi detur vicio integros locos Oratorum recitasse, eorumque verba vsurpasse: quia tanta vis est, vt nec syllaba quidem prætereunda sit.

S V M M A R I V M.

1. Causæ, quas in maleficio quæere oportet, quot sint?
2. Causas in adulterio, uel furto quæere nihil attinet, quia illas ipsa crimina secum habent.
3. Competitorum, uel riualum altero interfecto, præsumitur contra alterum.
4. Phyltra amatoria ab amante propinata libidinis faciendæ gratia censentur.
5. Causæ ad hoc ut probent, debent esse in processu probatæ in specie, non in genere.
6. Testes deponentes in genere, & non in specie super causis non probant.

*De causis quinq; per quas delinquitur,
& quomodo probentur. C. II.*

1. Causæ, vnde † omnis humana oritur a ctio, et quas in maleficio quæere oportet, sunt se-

ptem secundum Arif. lib. i. de arte Reth. c. xxvij.
 Sed secundum alios post ipsum hæc maximè spé-
 ctantur, Ira, Odium, Metus, Spes, Cupiditas; nam
 ,, reliqua in has species cadunt, & de his in homici-
 ,, dio præcipuè quæritur; in alijs vero, t vt in adul-
 ,, terio, & furto de causis frequenter quærere nihil
 ,, attinet: quia illas per se ipsa crimina secum habent
 secundum Quint. de coniectura lib. vij. c. ij. De
 supradictis causis fit mentio in l. cum ratio. ff. de
 bo. damna. vbi pater interficiens eum, qui filium
 suum hæredè instituerat, propter istud commo-
 dum fecisse videtur. Idè de alijs causis l. si ob stu-
 prum. ff. de condi. ob tur. caus. l. vni. ff. de ambi.
 3 vbi potest t summi iudicium in duobus cõpetito-
 ribus eiusdem honoris, siue etiam in duobus ri-
 ualibus, vt vno interfecto præsumatur contra al-
 terũ. Præterea ob libidinis faciendæ appetitum
 4 pocula t amatoria, quæ phyltra vocantur, cæte-
 raque huiusmodi flagitia commisisse homines de-
 prehensi sunt l. ij. & toto tit. C. de malef. Cau-
 5 sæ ad hoc t vt probent, debent esse probatæ in
 processu in specie, non autem in genere; & testes
 6 deponentes t in genere, & non in specie super di-
 ctis causis non probant. vide notata in cap. cum
 oporteat de accusatio.

S V M M A R I V M.

2 Cause quot circumstantias continere debeant?

EX CAUSIS

- 2 Occidisse ille *presumitur*, qui occidendi causam habuit.
- 3 Deliquisse ille *presumitur*, qui ex delicto commodum consequitur. uel incommodum euitat, uel cui ita forte uidetur.
- 4 Iudex animaduertit quo animo quid quisq; faciat, non quo euentu utatur.
- 5 Accusator reum ex causis demonstrabit.
- 6 Iudices per causas reum querent, cum is ignoratur.
- 7 Cause non solum indicant propositum, sed etiam reum.
- 8 Cause debent esse grauiore, quotiens queritur quis deli querit, quam quando queritur propositum, cum de reo constat.
- 9 Propositum ex leuibus causis *presumitur*, non delictum.
- 10 Quando constat quis fecerit, lex de eo *presumit* omne malum propter secutum effectum: secus quando queritur quis fecerit, quia non *presumit* pro leui causa occidere.
- 11 Animi uicium cum causa conglutinari ad indicandū reum licet, atq; qbus sit uicijs subiectus reus ostēdere oportet.
- 12 Malus qui semel fuit in eodem genere mali semper *presumitur* malus.

Quomodo cause indicent propositum,
& reum, quando de eo ignoratur.

Cap. III.

- 1 IN causis duæ † circumstantiæ insunt, uidelicet: I quis fecerit, & quamobrem fecerit. Vnde
- 2 † si quis fuerit interfectus, & ignoratur à quo, queretur

quæretur per supradictas causas: nam is præsump-
 tur fecisse, qui faciendi causam habuerit. Idem se-
 cundum Oratores, probabile est, † quod proba-
 tur reo expeditisse peccare, ut cum quæritur num-
 quid commodum maleficio acquirerit, num ho-
 norem, num pecuniam, num dominationem,
 num aliquam cupiditatem amoris, aut nunquid
 incommodum vitarit, inimicitias, infamiam, do-
 lorem, supplicium. Nihil tamen refert non fuisse,
 aut non esse aliquid commodi, aut incommodi,
 dummodo ostendi possit ei visum esse, qui argui-
 tur: Iudex enim † animaduertit quo animo
 quid quisque faciat, non quo euentu vitatur. I. I. §.
 si quis instrumenta: C. de latina libert. tollenda, vi-
 de Auctor. ad Heren. lib. ij. tit. in eadēsa coniectu-
 rali. Et secundum † Oratores in hoc loco caput
 illud erit accusatori, si demonstrare poterit alij ne-
 mini fuisse causam faciendi, secundo loco caram,
 aut tam idoneam nemini, sin fuisse alijs quoque
 causa faciendi videbitur, aut potestas alijs defuit-
 se demonstranda est, aut facultas, aut voluntas.
 Itaque † Iudices per supradictas causas reū quæ-
 rent, cum is ignoratur: quia causæ non solum † in-
 dicant propositum, sed etiam reum, quādo igno-
 ratur, ut supra. Et regulariter omne, quod indi-
 cat propositum, indicat & reum. Animaduer-
 tendum † est, qd causæ debent esse grauiores, quo-
 ties quæritur quis deliquerit, quam quādo quæ-
 ritur propositum, cum de reo constat, & ratio

D

EX CAUSIS

- est: quia nemo præsumitur levi causa hominem
 9 occidere. Secus quando constat de delinquente, sed queritur propositum: tunc enim casu præsumitur propositum etiam propter leues causas.
- 20 Et ratio diversitatis est: quia quando constat quis fecerit, lex de eo præsumit omne malum propter sequutum effectum l. qui cædenti. C. de sicar. Secus quando queritur quis fecerit: quia tunc lex non præsumit omne malum, imò non præsumit pro levi causa occidere. vide quæ dicta sunt in præcedenti tit. cap. iij. Præterea in
- 21 T omni causa aliquid eorum, quæ personis attributa sunt, ad eam causam, qua commotus peccasse dicetur, adiungere licebit: & ita poterit animi vitium cum causa conglutinari, hoc modo. Si dicatur pecuniæ causa fecisse, ostendet accusator eum semper avarum fuisse: si honoris, ambitiosum. Idem in cæteris, quibus obnoxii sunt, animaduerti potest; uti in ijs rebus, & earum rerum causa, quæ singulis vitijs; cupiditatibusque subiectæ sunt, omnes immoderate, & impotenter versentur. Arist. lib. i. Rhetori. cap. xxvij. Sed Oratores post Arist. voluerunt, atque ex dispari genere culparum, si ex pari summendi facultas non erit, improbare animum aduersarij oportere; & ratio est secundum eos, qui fecerit illud tam nequiter, eundem hoc tam perperam fecisse non est mirandum, vide Cic. in lib. ij. tit. de inuent. & lib. ij. ad Heren. tit. in causa coniect. Verum prædi-

1. Etis repugnat regula Legistarum, semel t̄ malus præsumitur malus in eodem genere mali. Quandoque tamen etiam per ipsos conceditur.

S V M M A R I V M.

1. Inimicus an poterit torqueri, quando quis fuit interfectus, & nescitur à quo, si inimicitia fuerit capitalis?
2. Inimicitia est indicium remotum à maleficio.
3. Pluribus rixantibus si quis fuerit occisus, contra inimicum si de individuo non constet præsumitur, & ex hoc is poterit torqueri.
4. Nemo reperitur, qui non metuat, oderit, speret, & irascatur, per quas causas delinquitur.
5. Inimicus et suspectus que probare debeat ne torqueatur.
6. Reus suspectus debet interrogari, ubi fuerit, cum quibus comederit tempora delicti.

*An inimicitia sola, & sic aliæ causæ
sufficiant ad torquendum.*

Cap. IIII.

1. Siquis est interfectus, & nescitur a quo, sed probatur t̄ q̄ Petrus erat inimicus illius, ex tali præsumptione poterit Petrus torqueri, secundum Spec. in s. species. de præsumptio. & secundum Roman. in li. ff. ad Sylla. per textum. ibi. In suspicionem cædis, per quem tex. multi consentiunt semel posse torqueri, dum modo inimicitia

D ij

„ sit capitalis: Adde cap. xij. Ecclesiast. sibi. Nunqu
 „ credes inimico. Sed moderni contra tenent, Hip
 poly. in. s. diligenter nu. lxx. quem multi sequun
 2 tur per multas rationes; maxime q̄t inimicitia est
 indicium remotum; & dictum Spēculat. intelli
 gunt quoties necesse est vnum ex pluribus homi
 nēm interfecisse; & certum est delictum; & certæ
 personæ; sed incertum est de individuo; & tunc
 3 Tex illis pluribus poterit inimicus torqueri: Ora
 tores multi consentiunt: quia multæ causæ sunt,
 quæ inducunt ad maleficium, etiam latentes; &
 4 ignotæ; cum nemo t̄ reperiat, qui non metuat,
 oderit; speret, & irascatur, per quas causas delin
 quitur. Quare non consequitur, Petrus inimicus
 est, ergo occidit; cum alius potuerit occidere pro
 pter supradictas causas, etiam latentes. Ego in
 hac difficultate pro conciliandis opinionibus di
 stinguo secundum Cic. in lib. ij. titu. ij. de Inuent.
 „ ibi. Maxime enim quæri oportet in hac constitu
 „ tione. Primum potueritne aliquid fieri. deinde
 „ ecquo ab alio potuerit. Concluditur, t̄ q̄ si Pe
 trus probabit alium ecquo potuisse occidere,
 non torqueatur, aliter sic. Quare demonstrabile
 reus, aut alijs quoque bono fuisse; aut alios quoq;
 id, de quo ipse infimuletur; facere potuisse. vide
 Aucto. ad Heren. lib. ij. tit. collatio. Hac defen
 sione vsus est Cicero pro Murena in familiam
 Ancharianam, & pro Scauro circa mortem Bo
 staris in matrem auertens crimen. Maximum au

tem. est remedium diffinendarum quæstionum.
 6 hoc casu, & omni alio: videlicet, q̄ suspectus i-
 terrogetur, vbi fuit, & cum quibus comedit tem-
 pore delicti. de hac interrogatione vide Bart. in
 l. fin. ff. de quæstio: & ita per locum, & tempus
 Oratores diffiniebant omne negotium.

S V M M A R I V M.

- 1 Rei defensiones contra causas.
- 2 Cause non indicant nisi cum vitio persone iungantur.
- 3 Propositi suspitio ex quibus tollatur.

Pro reo contra causas.

Cap. V.

1 **P**Rimo reus negabit t̄ fuisse causam, si poterit:
 aut eam vehementer extenuabit, deinde ini-
 quum esse dicet, omnes, ad quos aliquid emolu-
 menti ex aliqua re peruenerit, in suspicionem ma-
 leficij deuocari. Tertio Cause t̄ non indicant,
 2 nisi cum vitio personæ iungantur: quia non in
 omnibus personis valent. Item dicet, aut com-
 „ modum nullum fuisse, aut partium, aut alijs ma-
 „ gis fuisse, aut nihilo sibi magis, quam alijs. Cic. in
 3 ij. de inuenti. tit. ij. Item t̄ monstretur, aut facul-
 tas, aut potestas, aut voluntas defuisse reo; per
 hæc enim videbitur reus aut non occidisse; & si
 occiderit, non ex proposito.

D ij

DE FACTO ANTE
DELICTVM, SEV CON-
TENTO CVM DELICTO
INDICANTE CONSILIVM.
TRACTATVS TERTIVS.

S V M M A R I V M.

- 1 Consilia post causas sunt intuenda.
- 2 Consilia quae sint, & quomodo diffiniantur?
- 3 Consilia ante delictum quomodo considerentur, & propo-
nantur?
- 4 Animus praesumptione verbi, vel facti probatur.
- 5 Coniecturae ex consilijs quae uersus indicent reum delicti?
- 6 Consilia referuntur ad partem indiciorum, quae ex causis
dicuntur.
- 7 Propositum ante delictum à quibus factis, dictisue indicatur.
- 8 Indicia dicti & facti, quibus non solum cognoscitur pro-
positum, sed etiam reus, cum ignoratur.
- 9 Pacere qui instituit, & potuit, fuisse praesumitur.

1 **D**icitur causa & intuenda sunt consilia
nam sicut causa sunt impulsus ad ali-
quid agendum, ita consilia secundum
ordo gerendorum ex causis venien-
tium l. si pe. ff. de verb. & rerum sig. Et consilia
2 sunt aliquid faciendi, vel non faciendi ex cogitata
ratio, & sunt praeteriti, instantis, & futuri tempo-

3 ris. A præterito † consideratur quid ante deli-
 ctum factum sit, ex quo spes perficiendi nata, &
 „ facultas faciendi quæsitæ videatur. Ideo in reo
 „ consideratur, vt nihil actum, nihilque dictum,
 „ nusquam venenum, aut ablitum, nihil denique fa-
 4 ctum siue causa putetur. Et Iurisperiti con-
 sistentiunt per regulam, Animus † probatur præ-
 sumptione verbi, vel facti. Sed imprimis con-
 5 iectatur, an credibile sit reum sperasse † id a se sce-
 lus effici posse, an ignorari, cum fecisset; an si igno-
 ratum esset absolui, vel pœna leui transigi. Hoc
 indicium fuit Arist. in. i. lib. Rhetor. c. xxxi. quod
 Quint. per eadem verba usurpauit, in c. de conie-
 ctura lib. vij. Sed in hoc differt, q̄ per Aristote-
 lem refertur ad personam, Quint. vero refert ad
 6 consilia. Et secundum † eundem consilia refe-
 runtur ad hanc partem iudiciorum, quæ ex cau-
 sis ducuntur. Et ita loquuntur Iurisperiti. Vn-
 7 de omnia † dicta, & facta, quæ indicant proposi-
 tum ante delictum, comprehenduntur sub ele-
 mentis xi. secundum Auctorem ad Heren. lib.
 ij. & ante eum Aristot. prædicamenta decem con-
 stituit, de quibus dictum est in tributa. Quare or-
 8 dine Auctoris executionem iudicia † verbi, & facti:
 & hoc modo non solum cognoscitur proposi-
 tum, verum etiam reus, cum ignorabitur, Bart.
 „ in l. fin. ff. de questio. ibi, vel quia intus, vel
 „ quia fecerit apparatus. Idem secundum Orato-
 „ res est enim maxime consentaneum, atque pro-
 D iij

EX FACTO ANTE DELIC.

- „ babile, vt qd quis instituit facere, fecisse etiã videatur.
9 cur. Si statuit † facere, & potuit, fecit igitur: si attemptauit, perpetravit igitur: quia omnes quod volunt, & possunt, etiam exequuntur, & faciunt.
„ vt per Aristotelem lib. ij. Rhetor. c. xxxv.

S V M M A R I V M.

- 1 Tractatus presumi potest ex loco, ubi reus fuerit.
- 2 Reus ut de tractatu possit condemnari, tria concurrere debent, secreta locutio, inimicitie capitales cum occiso, & quod homicidium sit secutum incontinenti.
- 3 Homicidium si noctu sequatur, quomodo iudex suspectum interrogare debeat?
- 4 Conuiuia indicant propositum, & seditiones.
- 5 Locus quot modis accipiatur?
- 6 Tractatus iniuria, et consiliorum ex loco comprehenduntur.

*Elementa autem, de quibus supra,
sunt ut infra.*

- 1 **V**bi fuerit † videlicet, secundum textum in l. qui cum vhois. fin. ibi, examinantur causae, & cur, & vbi fuerit, & quid egerit ff. de re milit. Idem apud Cicer. in oratione. i. in Catilinam ibi, vbi fueris, quos conuocaueris; quod consilij caperis, quem nostrum ignorare arbitraris? Vnde si qui secreto fuerint in aliqua domo, seu loco: si

- exierint, et occiderint, præsumetur de tractatu, & poterunt torqueri: notatur in l. i. C. de fer. fugi. Sed aliqui volunt, q̄ interueniat secreta locutio: sed credo sufficere, q̄ couenerint in illum locum: nam secreta locutio necessario subintelligitur.
- 2 Sed multi t̄ tenent posse damnari, si tria concurrant. Primo secreta locutio, secundo inimicitiae capitales cum occiso, tertio q̄ homicidium sit sequutum: incontinenti secundum Ias. in supradicta l. Sed de hoc dubitatur secundum Ioan. Andre. in additio. ad Specula. de præsumptio. versi. xiiij. Itaque tutius erit torquere, quam damnare.
  - 3 Item sequuto t̄ aliquo delicto noctu, Iudex interrogabit suspectum, ybi fuerit illa nocte: cum quo pransit, vel coenauit, et si reperietur mendax, orietur contra eum maxima præsumptio. vide Bart. in l. fia. ff. de quæstio. & vt t̄ plurimum constituta conuiuia indicant proposita, seditiones, & similia, vt Catilinæ, Lentuli, Cæthegi. Sciendum, t̄ locum diuersis modis cõcipi, & tanquam speciem dicetur infra in delicto: ex hoc autem
  - 6 t̄ comprehenduntur initia tractatus, & consiliorum vt supra.

S V M M A R I V M.

- 1 Loci si sint diuersi, diuersa coniectura concipitur contra reum.
- 2 Frequentatio loci indicat propositum.

EX FACTO ANTE DELICT.

- 3 Transitus per viam inconsuetam propositi indicium præbet.
 4 Propositam indicat, si quis visus fuerit frequentare viam, qua illum, quem occidit, transcursum sciebat.

II.

- 1 **V**bi visus fit, videlicet, ob diversos t' locos diuersa coniectura concipitur secundum Gaud. di. in tit. de præsumptio. & Indi. dubi. Unde si quis visus fuerit sæpe ire, & redire ex aliqua via, sine loco, vbi eo die, vel postero hominem interfecerit, præsumitur, q' sæpe transferit causa committendi tale delictum, argum. l. iusto, ff. de usur. caplo. Item si quis visus f' fuerit ire, vel venire per viam non consuetam, si hominem postea interfecerit, erit indicium propositi: nam præsumetur voluisse committere scelus perpetrandum, aut vt occidendum magis incautum intuentur. Faciunt doctrinæ in l. si. ff. de rerum diui. nam lex male præsumit de ijs, iuxta illud Euangelij, qui non intrat per ostium sed est, & latro. Item alij t' dixerunt, vbi visus est videlicet: ante delictum illic fuisse, qua transcursum in iudicium suspicabatur: solent enim qui hostibus insidiantur, ea loca insidere, qua illos iter facturos arbitrantur, vt incautos opprimant. Item oritur indicium præmeditati secundum Bru. in glos. circa tertiã ibi, & illo sero, quo factum homicidium, fuit visus ire per aliqua loca, in quibus vicinia eum non confiterat videre.

S V M M A R I V M.

- 1 Sociorū qualitas suspicionē maleficij et propositi inducit.
- 2 Conuersatio cum malis hominibus inducit iniditium ad torturam contra delinquentem.
- 3 Associatio mali hominis inducit indicium præmeditati, & consilij.

I I I.

- 1 **Q**uo cum visus sit. qualitas † sociorum inducit suspicionem maleficij: quare si delinquens visus fuerit conuersari cum inimicis occisi, orietur indicium, q̄ de industria occiderit. Et secundum aliquos † per conuersationem cum malis hominibus oritur indicium contra delinquentem ad torturam secundum Hippo. in. s. expedira nu. xciij. Sed de hoc dubitatur, dictum est supra de indicijs ex persona. c. liij. Sed in l. Mosis vrgens est indicium cap. xvi. Isatæ. ibi, socij furum, & c. liij. proverb. ibi, peruersi corde non inueniant bonum. Item si sequatur † homicidium, si intercesserit associatio mali hominis, hæc in ea nihil fecerit, præsumetur de malo consilio, & de præmeditato l. non ideo minus, & ibi doctores C. de accusa. & sic ex hoc simpliciter sociatu oritur indicium, vt supra, propter qualitatem personæ: nam consilia impiorum sunt dolosa c. xij. & xliij. proverb.
- 3

S V M M A R I V M.

- 1 Apparatus indicij propositum.

EX FACTO ANTE DELICTUM

- 2 Arma ferens qui non assueuerit, præsumitur præcogitasse, nisi contrariam causam ostenderit.
- 3 Arma euaginata portans præsumitur portasse ob facilitatem aggrediendi, & perficiendi delictum.
- 4 Exercens se in armis, cum non sit solitus, præsumitur de delicto præcogitare. Idem si acuerit arma, uel aliquam experientiam fecerit, uel in loco uicino arma reposuerit.
- 5 Præsumptio propositi insurgit contra illum, qui affortauit bona sua de loco, ubi homicidium commisit, ad locum, ad quem postea confugit, uel si bona, uel eorum maiorem partem alienauerit.
- 6 Apparatus non debet uideri frustra factus.

I I I I

- 1 **N**unquid appararit, uidelicet, equos ad eundem, arma ad caedem, & alia, quæuis instrumenta pro facinoris, quod obijcitur, qualitates.
- 2 Unde armans se non solitus: item ferens & arma, qui non assueuerit, præsumitur præcogitasse, nisi contrariam causam ostenderit, per quam tollatur prædicta præsumptio l. i. C. ad l. Corne. de fidei.
- 3 Item portans & arma euaginata præsumitur portasse ob facilitatem aggrediendi, et perficiendi delictum.
- 4 Item exercens & se in armis, cum non sit solitus. Item si acuerit arma, aut aliquam experientiam fecerit de illis. Item si reposuerit alicubi arma, ibi, uel etiam in loco uicino, postea deliquerit, præsumitur propositum. argumen. l. i. §. vi. possidetis. ff. de vi, & vi armat. Quidam addiderunt nunquid fecerit, uidelicet, si asportauerit bo-

TRACTATUS III.

- 5 **ma**t sua de loco, vbi postea commisit homicidium ad locum, ad quem postea confugit: vel si quis alienauerit bona, vel maiorem partem bonorum suorum; si postea hominem occiderit, præsumetur contra eum de proposito secundum Blan. in glo. alienatio nu. lxxxvi. Non enim
- 6 **videri** debet frustra factus apparatus, cum nihil actum, nihilque dictum sine causa putetur l. qui cū vno. ff. de re mili. ibi, vbi fuerit, & quid egerit.

S V M M A R I V M.

- 1 **Amicorum**, uel sociorum certo loco et tempore conuentus, et adunatio, ut eos ducat ad maleficiū, indicat propositū.
- 2 **Amicus** secutus amicum cum ense, ut aliquo eum comitetur, si obuiam forte inimico fiat, an & quando de auxilio teneatur?
- 3 **Ducens** aliquem per locum, in quo scit inimicum offensus adesse, præsumitur particeps criminis.

V.

- N**unquam conuenerit, videlicet: cum aliquo
- 1 **N**t statuit perficere certo loco, aut tempore.
  - 2 **Vel** secundum aliquos, nunquam iucrit intentionem, vt ducat ad maleficium. vide Fulgo. in l. q. si fugitiui. ff. de edili. edic. ibi, Amicus meus
  - 3 venit ad me, & dicit veni mecum, quia volo esse in vno negotio meo. Ego accipio enssem, & sequor eum: ipse autem fit obuiam inimico suo, & decidit eum, an ego tenear quasi auxiliator? Dici-

EX FACTO ANTE DELIC.

- „ tur, q̄ si ignorans sum sequutus eum, & cum ip-
„ se insultatus est illum, ego me retraxi, q̄ nullam
„ pati debeo poenam; idem etiam si discedere non
„ potuiffem; vbi autem cum potuiffem recedere,
„ stetitsem, tunc sine dubio non essem innocens.
3 Item sciens inimicum † offensi esse in certo loco,
conueniens, & ducens eum per dictum locum,
præsumitur particeps criminis l. pe. ff. vi bon. rap.

S V M M A R I V M.

- 1 *Associans delinquentem ante delictum uidetur socius criminis, licet nihil fecerit, modo armatus fuerit.*
- 2 *Conscij qui sint, & qui torquentur de delicto?*

V I.

- N**Vnquem habuerit de conscijs, videlicet, aliquem de ijs, cum quibus præsumitur traxisse ab initio. Potest etiam † aliter intelligi videlicet: associans delinquentem ante delictum videtur conscius criminis, licet nihil fecerit, modo armatus fuerit, secundum Bal. in l. i. C. de ser. fug. Et hoc dicitur etiam in tit. post delictum. Alij etiam † sic intelligunt videlicet, hic, vel ille conscius fuit, vt in oratione pro Milone dicitur, Marcum Fauonium fuisse conscium voluntatis Clodij, cui dixerat, Milonem triduo periturum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Propositum indicatur, si ueteres hospites, aut clientes do-*

mi delinquentis fuerint, uel si delinquentē habuerit malos famulos.

- 2 Adiatorum conquisitio, et conuocatio, propositi consilij indicium præstat.
- 3 Adiatores uariè considerantur.
- 4 Mutuus pecuniam ei, qui statim deliquit, præsumitur adiutor.
- 5 Delinquens si sit persona uilis, præsumitur cum auxilio fecisse.
- 6 Comitatus, et multitudo adiutorum parit indicium deliberationis.
- 7 Coadunatio quando plures occidunt, in dubio an, præsumatur de industria facta.
- 8 Rixa quando censetur pura, et quando præmeditata.
- 9 Coadunatio censetur malo animo facta, delicto secuto.
- 10 Præsentia si delicti adhibeatur, deliberationis indicium oritur, modo illa præsentia fiat animo se immiscendi, si opus esset, secus si forte fortuna, et quando quis dicatur adesse causa se immiscendi.

V I I.

- 1 **D**E adiutoribus, uidelicet veteres et hospites, aut clientes domi delinquentis fuerunt, uel habuit malos famulos; qua de re præcogitasse uideatur per tex. in s. hoc autem in aut. de non alienan. Item et aliter si delinquens elegit idoneos, relinquendo inuiles domi; uel et potest dicere de potentibus amicis: hæc. n. præsidia non solū qui habēt, plurimum posse uidentur, sed etiam si qui sales amicos habent, aut conscios: siquidem auxi-

EX FACTO ANTE DELIC.

lījs ūs, ceu adminiculis, & instrumentis fratri delinquent. Præterea varie t̄ considerantur adiutores secundum Bal. in l. hæc verba. ff. de infra.

4 Vnde si quis mutuat pecuniam alicui, & is, t̄ cui mutuauit, statim conduxit gentes contra ciuitatem mutuantis, vel quid simile fecerit, præsumitur mutuauisse tali causa, eritque præsumptio iuris, & de iure secundum Bruti. in glo. circa quartam. Et simili t̄ modo quando delinquens est persona seruilis, & magnum facinus commisit, præsumitur cum auxilio fecisse l. quicumque. C. de ser. fugi. Item aliter t̄ potest intelligi, sicut apud Cic. spectatur comitatus Clodij, & Milonis. Et multitudo adiutorum parit indicium de probationis: licet secundum t̄ aliquos in dubia res non præsumatur coadunatio in pluribus occidentibus, nisi probetur clare de industria coadunatos esse, secundum Bald. in l. non ideo. C. de accusa. Hippoly. in §. constante nu. xlv. Dicerem t̄ tamen præsumi casu euenisse rixam, nisi probetur ante rixam coadunatos fuisse: nec est necesse, (iudicio meo) probare q̄ coadunatio sit facta de industria; sed sufficit probare, q̄ sit facta coadunatio: etenim t̄ præsumitur fieri malo animo ob effectum sequutum: nam si facta sunt ea, quæ potestius fieri, ac sequi solent, facta esse priora, & quæ illorum gratia instituebantur, existimandum est. Per præsentiam t̄ adhibitam delicto oritur iudiciū deliberationis, modo illæ præsentia fuerit animo

animo se immiscendi, si oporteret: sed si forte fortuna secundum Bald. in l. i. ff. de ser. corrup. & tunc dicitur adesse animo se immiscendi, cum fuerit quis coadunatus ante delictum.

SUMMA RE IV M.

1. Armorum, ac cæterorum instrumentorum genus deliberationem ostendit.
2. Ambulans cum armis hastatis, arcu, balistis, & similibus indicat habere animum occidendi.
3. Adiumenta diversis modis considerantur.
4. Pecuniæ suggestæ, et alia similia accommodata sunt adiumenta, & instrumenta ad aliquid agendum.

VIII.

- D**E adiumentis, videlicet, de his rebus quas de linquens auxilio fore arbitrabatur, ut puta, arma, et quælibet instrumenta: ex genere enim armorum, cæterorumque instrumentorum præsumitur animus, & atrocitas maleficij, secundum Bald. & Saly. in l. i. C. de emenda ser. Quare si
2. quis ambulaverit cum armis hastatis, arcu, balistis, & similibus indicat animum occidendi l. i. ff. de sic.
  3. Adiumenta t quoque diversis modis considerantur, sicut supra de adiutoribus: nam pecuniæ t suggestæ, & alia similia accommodata sunt adiumenta, & instrumenta ad aliquid agendum.

E

EX FACTO ANTE DELICT.

S V M M A R I V M .

- 1 **Locus, in quo quis præter cōsuetudinem fuerit, uel. in quo uersari non consueuerat, uel. non debebat, propositi indicium præbet.**
- 2 **Occidens aliquem in loco in quo uersari non solet, præsumitur consulto occidisse, & tale iter fecisse occidendi causa.**

I X .

- 1 **N** Vnquo in loco † præter cōsuetudinem fuerit, uidelicet: in quo suspectus erat, siue ubi uersari non consueuerat, nec debebat, notatur in
- 2 **l. i. s. diuus, ff. de sic.** Vnde etiam † si quis hominem occiderit in aliqua ciuitate, siue loco, in quo non sit solitus uersari, præsumetur consulto occidisse, & tale iter fecisse occidendi causa, uide Bald. in l. fin. ff. de questio, & in l. fin. C. eod.

S V M M A R I V M .

- 1 **Tempus propositi argumenta præbere potest.**
- 2 **Temporis duplex est significatio, generaliter enim, & specialiter accipitur.**
- 3 **Tempus speciale ad inditia magis confert, probationesq; affert inexpugnabiles.**
- 4 **Tempus ad indicia elicienda quomodo cōsiderari debeat?**
- 5 **Temporis longinquitas est inspicienda, nam sepe oportet commetiri cum tempore negotium.**

A Ut alieno t̄ tempore videlicet, minus conue-
 nienti, vt si noctu dicatur egressus domo, vel
 ex vrbe, & in aliquo loco eò tempore visus fuisse,
 & sic ex antecedentibus deducuntur argu-
 menta, videlicet; noctu existi, proficiscentem an
 recessisti, nunquid etiam noctu, quod in die fieri
 commodius videbatur posse. Et temporis t̄ du-
 plex est significatio; generaliter enim, & speciali-
 ter accipitur, præteritum habens, instans, & futu-
 rum; & constituta discrimina, vt æstate, hyeme,
 noctu, interdiu, & fortuita, vt in pestilentia, in
 bello, in cōiuiuo. Speciale autem tempus t̄ ad in-
 dicia magis confert, probationesque affert inex-
 pugnabiles. Vnde t̄ considerari debet tempus,
 & anni, & mensis, & diei, & noctis, & vigiliæ, &
 horæ, & in aliqua parte alicuius horum, vt apud
 Cicer. in oratione pro Milone, dicitur Clodium
 pridie eius diei discessisse, quo discessurum scie-
 bat Milonem, cuius iter solenne, & necessarium
 ignorari non poterat: Et Iuriconsulti consen-
 tiunt per tempus oriri iudicium ante delictum,
 in delicto, & post delictum, in quibus potest con-
 siderari, quid actus, & quid sermo futurum sit.
 Et communiter t̄ in tempore perspicendo; lon-
 ginquitas eius, est consideranda; nam saepe, oportet
 conueniri cum tempore negotium, vt in se-
 quenti titulo dicitur.

DE INDICIIS
HOMICIDII PRÆMEDI-

TATI IN DELICTO
TRACTATUS IIII
S V M M O A R I V M.

- 1 Indicia propositi ex quibus in delicto oriuntur, & deducantur?
- 2 Coacti plures si delinquant, præsumuntur ex proposito delinquere.
- 3 Obuians forte si occidat, nõ punietur de præmeditato, licet animum occidendi habuerit.
- 4 Accidentia, quæ in delicto spectentur, ut indicia deliberationis oriuntur?

IN homicidio deducuntur indicia, considerando, cur t̄ aliquid in delicto de industria, & data opera factum sit, ut spes perficiendi nata, & quæ sita esse videatur: de qua industria legitur tex. cap. xxi. Exod. & l. fin. ff. de sica. & l. ij. ff. de vi bon. rapt.

- 1 quibus iuribus probatur, q̄ si homines t̄ ducti, et coacti fuerint committere illud delictum, tunc præmeditatum tenetur, secus quando id cum consilio, & cura perspicere non potuerunt, & impetu quodam animi potius, quam cogitatione fecerint, vidè Cicer. lib. ij. de inuentio. tit. ij. de con-

fitu, coniectu. Idem secundum Bald. in homici-
 dio ex aliqua causa, siue re non oritur indicium
 deliberationis, quando apparet q̄ rixantes sibi
 obuiauerint casu, vide eum in l. i. C. ad l. Cornel.
 de fidei. Quinimo si quis † habuerit animum oc-
 cidendi, modo sorte obuians occidat, non punia-
 tur de præmeditato per tex. in cap. xxi. Exod. de
 hoc diximus supra in titu. de causis cap. i. In deli-
 cto autem hæc spectantur, Locus, Tempus, Mo-
 dus, & Facultas, & per hæc accidentia oritur indi-
 cium deliberationis. Et sicuti inimicitia, & reli-
 quæ causæ, atque consilia, pro vt supra, impel-
 lunt ad maleficia, ita per hæc ostenditur idonea
 perficiendi facultas esse quæsitæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Locus in delicto deliberationis indicit an præbere possit?
- 2 Loci opportunità ex quibus queratur?
- 3 Occidens hominem in prætorio, uel ecclesia, præsumitur
 deliberate occidisse.

A Loco præcipuè coniectatur, cum euidencia
 1 Loci † sit vna ex quinque speciebus probatio-
 nū, de quibus notatur extra de restit. spoliation.
 c. cum ad sedem quare spectetur locus, in quo ho-
 micidium factū est ex opportunità, q̄ reus v̄ ha-
 2 buisse. Ea vero opportunità queritur ex magni-
 tudine, intervallo, longinquitate, propinquitate,

EX FACTO ANTE DELICT.

solitudine, celebritate, & demum natura ipsius loci opportuni, sine aduersi consilijs. Nūquid etiam eo loco occisus percipit, aut exaudiri poterit & num demum locus publicus, vel priuatus, an facter fuerit. Vnde si quis ꝑ occiderit hominem in prætorio, vel ecclesia, præsumetur consulto, vel (vt aiunt) deliberato occidisse, quibus nō est præsumenda, q̄ nisi magna causa voluerit in tali loco occidere, vide Alberi. in tra. ct. iij. stat. i. x. iij.

S V M M A R I V M

- 1 Tempus reddit graue delictum.
- 2 Noctu agens præsumitur male agere.
- 3 Temporis spatium quomodo consideretur?

- 1 **A** Tempore præsumitur: quia ꝑ reddit graue delictum, aut factum, tempus. sicut de poen. nam
- 2 lex præsumit contra ꝑ agentē nocte iuxta euangeliū, qui male agit, odit lucem. Quare de re si delictum fiat nocte, præsumitur deliberatum secundum Alberi. in tra. ct. supradicto. Sed secundum Oratores hinc die, videlicet: quæ parte anni, nocte, aut interdiu, & quæ die ac noctis hora horum interdiu factum esse dicatur: nam etiam momenta valens, ꝑ et cuiusmodi temporibus spatium ita consideratur, satisne longum fuerit ad eam rem transigendam; & potest quod reus scire satis ad id persistendum spatij futurum, et sepe oportet

„ tet commeteri cum tempore negotiis, & videre
 „ potuerit ne aut magnitudo negotii, aut multitu-
 „ do rerum in eo tempore transigi nãm parum e-
 fert satis spatij fuisse ad id perficiendum, si id ante
 sciri, & ratione provideri non potuerit. Idem pro-
 batur per glos. & quæ ibi nota in l. si ut allegatur
 C. de fca.

S V M M A R I V M

- 1 *Occasio deliberationis indicium præbet. & quomodo ea consideretur?*
- 2 *Occasio quæ proprie fit? & ex quibus oriatur?*
- 3 *In tempore quæ considerari oporteat, et quæ in occasione?*
- 4 *Tempus, & occasio in quibus inter se differant?*

1 **A**B occasione oritur † deliberatio: nam malus animus occasionem quærit. Sed dupliciter contingit, primo quæritur idonea ne satis fuerit ad delictum adoriendum; & hæc aliquid cogitatio factum ostendit. Secundo apud alios melior, quæ præterita sit, aut non expectata; & hæc excipitur. Exempla extant apud Cic. in oratione, pro Milone, quem, fatetur habuisse occasionem occidendi Clodium: Et contra autem, inquit, Clodium cepisse occasionem occidendi Milonem. Sed oportet scire, † quæ proprie sit occasio, quare dicitur, quod est pars temporis habens in se alicuius rei faciendæ, aut non faciendæ opportunitatem. Et tempus actionis alicuius opportunum occasio est. Hæc

EX FACTO ANTE DELIC.

oritur ex actionibus humanis non impediēti-
 bus, ut puta seruus dormiens dat furantibus oc-
 3 casionem. Item in t. tempore, mensura, & spa-
 cium consideratur; in occasione qualitas tempo-
 ris ex qua nascitur opportunitas, seu cōmoditas
 4 faciendi, & non faciendi aliquid. Itaq; t hoc tan-
 tum distant Tempus, & Occasio; genere autem
 similia sunt.

S V M M A R I V M.

- 1 Modus delicti patrati, deliberationis indicium præstat.
- 2 Modus percutiendi præcogitationem ostendit.
- 3 Caput percutiens, videtur fecisse, ut certius offendat, & oc-
 cidat: & quid si baculo percussisset.
- 4 Multitudo, magnitudo, multiplicatio, & geminatio uul-
 nerum propositum indicat.
- 5 Proditorii propositū per modum percutiendi concipitur.

A Modo, quo quaeritur quemadmodum quid
 1 fit t factum, idque secundum Oratores tum
 ad qualitatem pertinet, tum ad coniecturas, po-
 test probari. Aut facta s. qualitate, ff. de penis.
 2 Vnde si quis percussit t aliquem post terga, vel
 nullis dictis verbis in capite, seu pectore, per hæc
 3 demonstrat præcogitasse; quia percutiendo t in ca-
 pite videtur fecisse, ut certius offendat, secundum
 doctores in c. significanda homicidi. Vnde senserunt
 aliqui, q. si quis percussit aliquem super ca-
 pite baculo, siue alio simili instrumento, tamen,

quia percussit in capite præfertur animum occidendi: secus si in alia parte corporis, vide Bald. in l. sed si quæcunque. s. si magister. ff. ad l. Aquil.

- 4 Per multitudinem, † & magnitudinē vulnerum præsumitur præmeditatum. Idem per multiplicationem, aut per geminationem, & hoc quando
- 5 non apparet pura rixa. Item per † modum concipitur propositum proditorium secundum Bart. in l. respiciendum. s. delinquent. ff. de poen. videlicet, proposito antecedenti insultando, & alio modo proditorio videlicet, si sedens tecum in mensa, nulla interueniente rixa te offendero, vel quid simile fecero, vt ibi.

S V M M A R I V M.

- 1 *Facultas delinquendi quomodo consideretur?*
- 2 *Tractatus præsumitur quando homicidium committitur cum multitudine personarum, nisi ex accidenti, seu casuales persone superuenerint.*
- 3 *Facultas occidendi quando præstari uideatur, et unde indicium tractatus oritur?*
- 4 *Astans armatus dum delictum committitur, licet aliquam demonstrationem non faciat, facultatem delinquendi præbere dicitur, modo delinquenti auxiliari potuisset.*
- 5 *Associans delinquentem post delictum, delinquendi facultatem præbuisse dicitur.*
- 6 *Auxilium præstare dicitur ille, qui contra eum, qui offenditur, acclamat.*

EX FACTO ANTE DELIC.

- 7 Auxiliari ille dicitur, per quem insultatus redditur timidi or, & insultans audacior.
- 8 Presentia adhibita delicto facit indicium occulti auxilij, si personæ fuerint ante delictum congregatæ.
- 9 Prohibere potens si non prohibeat, præsumitur particeps criminis, & an hinc oriatur præsumptio occulti auxilij?
- 10 Prohibere ualens, si non prohibeat an, & quando particeps criminis, & auxiliator existimetur?
- 11 Personæ qualitas ad argumenta, & indicia habenda, est consideranda.
- 12 Personæ uicia sicut onerant delinquentem, ita contraria eleuant.
- 13 Qualitas offendentis inducit excusationem, siue accusationem, et demonstrat animū fuisse, uel nō fuisse offendēdi.
- 14 Atrocitas delicti ex quibus crescat?

2. **A** Facultate consideratur ꝑ copia, et potestas instrumentorum, aut earum rerum, ob quas aliquid facilius, aut sine quibus omnino confici non potest. facultates quoque præcipuè considerandæ sunt, credibilius est occisos a pluribus pauciores; a præparatis inopinantes. hinc illa apud Cicer. consistura, infidatus est Clodius Miloni, non Milo Clodio. ille cū seruis robustis, hic cum mulierum comitatu. ille equo, hic rheda. ille expeditus, hic penula irretitus. Idem secundum Jurisperitos præsumitur tractatus, quando committitur homicidium cum multitudine personarum, nisi ex accidenti, seu casu tales personæ superue-

nemo, dic. vt in antecedenti trac. in vers. de Adiu-
 3 toribus. Item facultates t occidendi præstari vi-
 4 dentur, & indicium oritur tractatus, quando t ali-
 quis aggreditur aliquem, sibi vnus, vel plures
 fuerint armati, sive etiam remoti, modo potissi-
 sime auxiliari delinquenti; licet aliquam non fa-
 ciam demonstrationem secundum Baldum l. i. C.
 de ser. fugi. Intellige tamen prædicta, si post de-
 5 lictum t associant delinquentem secundum eun-
 dem in l. non ideo minus. C. de accusa. tollitur ta-
 men delictum indicium, si probauerint casu venis-
 6 se, vt in supradictis legibus. Quin etiam t dicitur
 præstari auxilium acclamando contra eum, qui
 7 offenditur, & regula iuris est, quod ille dicitur t auxi-
 liari, per quem insultatus redditur, timidior, & in-
 sultans audacior secundum Baldum in supradicta
 8 non ideo minus. Demum t præsentia adhibi-
 ta delicto facit indicium occulti auxilij, si tales
 personæ fuerint congregatæ ante delictum, vide
 Hippo. in s. constante n. xlv. Item cui potestas
 9 Test prohibendi, ne quis offendatur, & non prohibet,
 præsumitur particeps criminis per regulam,
 videtur occidere, qui potest prohibere. & l. scien-
 tiam in principio. ff. ad l. At qui. vide Gandi. in tit.
 de præsumptio et indi. Indubi. et quandoque ori-
 tur præsumptio occulti auxilij. Sed secundum al-
 quos neque indicium, neque suspicio oritur, nisi
 alia concurrant, vt puta, si post delictum associa-
 uit delinquentem, aut aliæ insint causæ, & circun-

EX FACTO ANTE DELIC.

stantiæ; aliter non præsumitur particeps. not. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. Sed in hac materia est bona gl. in l. culpa caret. ff. de reg. iur. ibi. Sed quid
10 ¶ si possum prohibere Titium iniuriari Sempromio, an debeam iuuares. Respondeo secundum canonicos doctores, q̄ sic, verbis interponēdo me honesto modo. Sed secundum Iuriscōsultos non, nisi in ijs, quos habeo corrigere, vt in permissis videlicet, filijs, & seruis. Circa prædicta vide Iason. in dicta l. vt vim. Aliqui tamen senserunt, q̄ si quis potuit sine periculo vitæ suæ prohibere, & non prohibuerit, talis casu præsumatur particeps criminis: quia quisque cogitur defendere bona etiam inimici, tanto magis personam iux. tex. c.
11 xxij. Exod. in principio. Haberi tamen debet ratio personæ: nam multi sunt ita natura timidi, q̄ ob timorem patiuntur verberari, licet possent verberare. Vnde ex qualitate personæ sæpe apud Iuriconsultos arguitur, et fit consequentia:
12 & sicut ¶ vicia personæ premunt, & onerant delinquentem, ita contraria eleuant: nam qualitas
13 ¶ offendentis inducit excusationem, siue accusacionem, & demonstrat animum fuisse, aut non fuisse offendēdi. not. in l. si mater. C. ne de sta. de
14 func. Et demum ¶ atrocitas crescit ex ijs, videlicet, quid factum sit, a quo, in quem, quo animo, quo tempore, quo loco, quo modo.

DE INDICIIS

MALEFICII PRÆMEDI-

TATI POST DELICTVM.

TRACTATVS V.

S V M M A R I V M.

- 1 Indicia post delictum ex quibus oriuntur?
- 2 Associans delinquentem ante, uel post delictum nunquid uideatur socius criminis?
- 3 Consilij, uel occulti auxilij præsumptio oritur contra associantem post delictum.
- 4 Receptans scienter malefactorem in domo sua post delictum præsumitur particeps criminis, & poterit torqueri; nisi receptus sit recipientis consanguineus, uel aliqua alia iusta causa probetur.
- 5 Prohibens reum capi uidetur conscius criminis, si affuit delicto, non si inuidenter accurrit.

- 2 **P**ost delictum t̄ oriuntur indicia, considerando, quid postea factum sit, facta. n. quæ' q̄ antecesserunt, quæ' que insequuta sunt, spectanda sunt. Occurrunt hic nonnullæ quæstiones scribentium, videlicet, si quis associatus t̄ fuerit delinquentem post delictum commissum, nunquid uideatur conscius criminis? Et multi tenent, q̄ sic. Conclusive tamen dicendum est, & distinguendum, aut

SEU POST DELICTVM.

Iste associatus est delinquentem ante delictum, et
 tali casu tenetur, & conuincitur: quia per præce-
 dentem, & subsequenter actum associationis ac-
 cusat se, atque propalat; sin autem post delictum
 tantum, tunc distinguendum, videlicet: si subito
 apparuit, tunc præsumitur sciuisse: aut ex mora,
 & interuallo apparuit, & tunc non præsumetur
 contra eum: quia tali casu præsumetur accurisse
 incidenter, et per rumorem. vide Salic. in l. vnica
 C. de rap. virgi. Bald. in l. non ideo minus. C. de
 accus. Hippo. in §. constante nu. lv. qui tenet con-
 3 tra associantē post delictum oriri præsumptio-
 nem consilij, vel occulti auxilij, per quam cogi-
 4 tur probare contrarium, Siquis scienter rece-
 perit malefactorem, seu delinquentem in domo
 sua post maleficium perpetrātū præsumitur parti-
 ceps criminis, & poterit torqueri l. i. C. de his, qui
 latro. Fallit tamen, si receptus erat consangui-
 neus recipientis, siue etiam aliqua alia iusta causa
 probabitur secundum not. in supradicta l. Prohi-
 5 bens reum: capi videtur conscius criminis, vide
 Blanc. nu. ccxcij. Sed intellige quotiens prohi-
 bes affuit delicto, secus si incidēter accurrit, quod
 cogitur probare. vide in simili Hippo. in supradi-
 cto §. constante, & in principio huius tract.

DE INDICIIS

MALEFICII PRÆMEDI- TATI EX NON FACTO,

SEV CVR FACTO, ANTE,
in, & post delictum
tractatus VI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Indicia secundum antiquos, ex quibus locis capiuntur?*
- 2 *Solicitans, siue queritans quod ad eum non spectat, indicat contra se.*
- 3 *Faciens id, quod fieri non solet, nec debet, aut non faciens id, quod fieri solet, aut debet, contra se indicat.*

ET si apud Legistas supradicta videā-
tur comprehendi sub facto. Expedi-
tamen scire locos Antiquorū, ex qui-
bus capiuntur iudicia, quos Cicero
est sequutus in lib. ij. cap. ij. de inuent. cuius ver-
ba non sunt prætereunda: quia per ea totius ne-
gotij gestio pertrahitur.

- 1 *Quare, quo consilio, † qua spe perficiendi, quid op-*
- 2 *factum sit: cur hoc modo potius, quam illo: cur*
- 3 *ab hoc potius, quam ab illo: cur nullo adiutore,*
- 4 *aut cur hoc: cur nemo sit conscius, aut cur sit, aut*
- 5 *cur hic sit: cur hoc ante factum sit, cur hoc ante fa-*
- 6 *ctum non sit: cur hoc in ipso negotio: cur hoc*
- 7 *post negotium, aut quid factum de industria: aut*

EX NON FACTO

- „ quid rem ipsam cōsequutum sit : constat ne ora-
„ rio, aut cum re, aut ipsa secum: hoc huiusne rei sit
„ signum, an illius, an huius, & illius, & vtrius po-
„ rtius : quid factum sit, quod non oportuerit : aut
„ non factum, quod oportuerit. Solicitans, siue
2 † quæritans quod ad eum nō spectat, indicat con-
tra se. vide Hippo. §. diligenter nu. cl. Et suspitio
3 oritur † quotiēs quid facit quod fieri non solet,
necue oportet, neq; est ratio, quare hoc propter
hoc fiat; & econtra, quotiēs quis non facit, quod
fieri solet, aut debet.

DE INDICIIS

MALEFICII PRÆMEDI-

TATI EX DICTO

TRACTATVS VII.

SUMMARIVM.

- 1 *Indicta maleficij præmeditati ex dicto.*
- 2 *Indicium propositi contra eum oritur, qui dixerit, quod traheret occiso unam pennam de ala: Vel quod faceret eum male capitare, uel quid simile.*
- 3 *Propositum præsumitur contra eum, qui dicit, non dingo talem, uel sum ei nociturus si potero, si eum postea occiderit.*
- 4 *Occidisse ex proposito ille præsumetur, qui alicui prædixerit, quod si senserit rumorem, non se moueat. Vel quod*

TRACTATUS VII. 41

quòd sentiet aliquid noui.

- 5 Mandatum seu consilium presumitur si quis locutus fuerit cum aliquo, & ille statim iuit, & occidit.
  - 6 Locutio in aure quando indicet mandatum, uel consilium?
  - 7 Cause ni precedant, nec causatum presumitur.
  - 8 Mandatum presumitur contra dominum, qui famulo suo dixit, non redeas domum, nisi sentiam aliquid noui, si famulus aliquem occiderit.
  - 9 Iactans se aliquem occisurum, si eum occidat, propositum presumitur.
  - 10 Minæ precedentes indicant propositum, quando constat minantem occidisse eum, cui minatus est.
  - 11 Indicia uerbi duplicem uim habent.
  - 12 Is uidetur fecisse, qui prædixit facere.
  - 13 Minans, & iactans de aliquem occidendo, an sit solitus minas exequi, quomodo consideretur?
  - 14 Minatus si minantem occidat an presumatur ex proposito occidisse?
  - 15 Minatum fecisse ad sui defensionem quãdo presumatur?
  - 16 Factũ quid ad defensionẽ fuisse per cõiecturas probatur.
  - 17 Minans, quando non constat de interfectore, an possit torqueri?
  - 18 Cause, quæ inducunt homines ad maleficia patrandã, ultra inuimicitias sunt multæ.
  - 19 Minans an possit impune offendi ab eo, cui minatus est, in illo actu minandi?
- 20 **D**ista, quæq; antecesserunt, quæque sequuta sunt, considerari oportet; nam ex qualitate

F

EX DICTO ANTE DELICT.

verborum animum metimur, & probatur præsumptione verbi. Quare capiemus indicia ante delictum. Et secundum Gandi. oritur indicium

- 2 propositi t̄ contra eum, qui dixerit, q̄ traheret occiso vnam pennam de ala; vel q̄ faceret eum malè capitare, vel quid simile. Item si quis dixe-
- 3 rit, non t̄ diligo talem, si eū postea occiderit, præsumetur propositū. Et similiter si dixerit se nociturum, si poterit, vide Alberi. in l. metus. C. quod
- 4 metus cau. Item si dixerit t̄ alicui, q̄ si senserit rumorem, non se moueat, vel q̄ sentiet aliquid noui, præsumetur ex proposito occidisse, vt per
- 5 Bart. in l. si ventre. ff. de priuileg. credi. Item t̄ si quis locutus fuerit cum aliquo, & ille statim iuit, & occidit (quàmuis nesciatur quid dixerit) præsumetur de mandato, siue consilio: sicut in domino loquente in aurem famuli. Intellige tamen præ-
- 6 dicta, si incontinenti t̄ sequatur delictum; et quando ille, quem alloquitur, pariter est inimicus capitalis: aliter illa loquutio, etiam cum facto subsequuto non facit indicium; nam si non pæcesserunt t̄ causæ, nec causatum præsumitur secundum Bru. in quæst. inci. circa tertiam. Item si do-
- 8 minus t̄ famulo dixerit, non redeas domum nisi sentiam aliquid noui; si famulus aliquem occiderit, præsumetur de mandato. Item t̄ si quis iactauerit de occidendo aliquem, si eum occiderit, præsumetur ex proposito occidisse, & poterit damnari propter esequutum effectum: & hoc
- 9

casu non consideratur qualitas personæ: si vero non constabit de occisore, tunc spectabitur personæ qualitas secundum Guid. Suz. in gl. sed si præter famam. Idem propter t̄ minas præcedentes oritur indicium propositi, dummodo constet minantem occidisse eum, cui minatus est; nec distinguitur quando constat, an solitus sit exequi minas. Et in præmissis notandum est, q̄ indicia t̄ verbi duplicem vim habent, sicut alia indicia, videlicet, quis fecerit, quando ignoratur, & quo animo. Etenim t̄ is videtur fecisse, qui prædixit facere: sed in hoc differt, q̄ quando per prædicta indicia t̄ quæritur quis fecerit; tunc distinguitur, an minans, et iactans sit solitus exequi minas, & sic de alijs: secus autem quando constat prædictos occidisse; quia tunc prædicta omnia indicia sunt grævia, & sufficientia ad cognoscendum de proposito; Et per ea procedi potest ad torturam, siue in aliquibus ad condemnationem vt infra dicitur. Scribentes dicunt præsumi t̄ de proposito contra minatum, si contingeret eum occidere minantem: quia metus est vna ex causis impellentibus ad maleficia. Sed ego dico præsumi contra minatum; quando constat ipsum cæpisse rixam; aliter præsumi t̄ contra minantem; & q̄ minatus fecerit ad sui defensionem: quia in criminalibus, q̄ t̄ quis fecerit ad sui defensionem, probatur per coniecturas, vide Ias. in l. vt vim. ff. de iusti, & iu. Postremo maximū est certamen apud

EX DICTO ANTE DELIC.

- 17 doctores, an minans, † quando non cōstat de in-
terfectore, possit torqueri, Et secūdam Speculato-
rem potest. vide in tit. de præsump. §. fin. Sed cō-
tra notatur in l. fin. ff. de hære. insti. Alij distin-
guūt, q̄ si minans est potens, et solitus exequi mi-
nas, q̄ tunc possit torqueri: alij autem, q̄ possit
damnari. Hippo. in §. diligēter nu. lxxxii. Alij ve-
ro dixerunt posse damnari, quando tria concu-
runt, videlicet, inimicitiae, minæ, percussio cum
paruo interuallo. vide Brun. in tit. circa tertiam.
Sed hæc opinio non placet, maxime, quando of-
18 fensus habet alios inimicos, ac etiam, quia † plu-
res sunt causæ, quæ inducunt homines ad malefi-
cia, vltra inimicitias. Quare non consequitur ne-
cessario, q̄ sit occisus a tali, cum ab alijs potuerit
19 occidi. Occurrit hic quæstio, q̄ minans † possit
impune offendi ab eo, cui minatus est in illo actu
minandi secundum Hippo. in d. §. diligenter. Sed
contra existimo: quia non dicitur factum cum
moderamine. not. in l. vt vim. ff. de iusti. & iu.
Non tamen punietur pœna ordinaria.

EX DICTO IN DELI- CTO, SEV POST DELICTVM.

TRACTATVS VIII.

SVMMARIVM.

- 1 Clamor vulnerātis exauditus an faciat inditiū ad torturās

- 2 Vox hominum est fallax, quia reperiuntur multi consimilem habere uocem.
- 3 Vox clamantis exaudita non habet uim probationis, sed indicij, nisi alia concurrant.
- 4 Clamor uulnerati, dicentis se offendi a tali, an contra nominatum indicium faciat?
- 5 Offenso non creditur sine alijs qualitatibus, etiam quod haberet in manibus corpus Christi. Et quid si sit in articulo mortis, & id iuret?
- 6 Indicium ad torturam ex dicto offensi quando oriatur?
- 7 Offensi dicto quando non sit credendum? nec inde oriatur indicium ad torturam?
- 8 Offensi dictum, quando cognoscere non potest ob aliquas circumstantias offendentem, non facit indicium ad torturam.
- 9 Offensus quando non presumatur mentiri?
- 10 Mulier clamans sibi uim inferri, facit indicium, si reus fuit cognitus.
- 11 Clamans contra offensum, licet nihil agat, cęsetur cōsciū.

De dicto offensi, & delinquentis.

Cap. I.

- 1 QVæritur, an per clamorem uulnerantis sine alijs oriatur indicium ad torturam? uidelicet, quando testes deponunt audiuisse delinquentem, & cognouisse ad uocem? Et secundum aliquos testimonium eiusmodi ualeat, & probat, uidelicet, quando quis audiuit uocem alicuius, licet non uiderit loquentem, uelputa, & sit paries de

EX DICTO IN DELIC.

medio; vel aliqua alia res inter loquentem, & re-
 stem: & de hoc est glos. notab. in l. ij. §. idem La-
 beo, & in l. ij. in vers. audierunt. ff. de aqua pluua
 arcen. & Bal. in l. couenticulam. C. de epis. et cler.
 Idem in l. Mosis cap. xxij. Exod. et Iudicum cap.
 xvij. ibi agnoscentes vocem adolescentis, & lib.
 i. Regum c. xxvij. circa finem, ibi, cognouit Saul
 vocem Dauid. Sed prædicta credo non esse ve-
 ra, nisi alia concurrant, prout in dictis iuribus: &
 2 re vera † vox hominum fallax est: quia reperiun-
 tur multi consimilem habere vocem; & simili
 3 modo potest dissimulari. Vnde alijs † non con-
 currentibus (iudicio meo) non habebit vim pro-
 bationis, sed indicij, & ita semel iudicauit. Econ-
 4 tra autem † per clamorem vulnerati, & offensi
 clamantis se offendi a tali, potest oriri aliquod in-
 dicium, licet variæ sint opiniones scribentium:
 nam secundum aliquos dicto offensi, etiam in
 mortis articulo constituti non creditur, neque ori-
 tur aliquod indicium ad torturam, nisi fuerit val-
 larum alijs circumstantijs, vt puta inimicitijs, & si-
 milibus. vide Alex. consi. xiiij. tertij vol. vbi di-
 5 cit, † non creditur offenso sine alijs qualitatibus,
 etiam q̄ haberet in manibus corpus Christi. Alij
 autem senserunt, vt credatur offenso etiam ad
 torquendum: limitando tamen, vt is offensus il-
 lud dicat in articulo mortis, & cum iuramento
 Bald. in au. et. si dicatur. C. resta. Hippolytus in. §.
 diligenter nu. cxvij. sensit, q̄ si offensus in mortis

- articulo est in plenitudine sui intellectus, homo bonæ conditionis, ac famæ, et tale delictum non possit per alios probari, tali casu toritur indicium ad torturâ contra criminatum. Hanc opinionem multi Recentiores mordēt, & refellunt: Mihi autem Hippoly: opinio æqua videtur: nō est enim existimandum offensum velle excusare offendentem, & alijs imputare, cum non sit maius odium, quàm contra vulnerantem, & occidentem.
- 7 **L**imito tamen dictum Hippo. hoc pacto videlicet: si delictum sequutum fuit nocte, tempore obscuro, tunc tali dicto non est credendum: quia verisimile est offensum scire non posse certe offendentem, argument. l. hac consultissima. §. cum humana fragi. C. qui testamen. fac. possunt.
- 8 **I**dem in alijs t casibus, in quibus similes circumstantiæ resistunt, & contradicunt, vt puta, licet foret in meridie: sed offendentes erant personati: quia similiter dicto casu offensus non potest cognoscere offendentē. Et hunc casum semel iudicavi. Et in duobus t temporibus offensus nō præsumitur mentiri. videlicet, in articulo mortis, & subito quando fuit offensus, nam tempore medio per suggestionem plures mentiri deprehensi
- 9 **s**unt. Mulier t clamans sibi inferri vim, facit indicium; si reus fuerit cognitus. Item si quis t clamet contra offensum, licet nil agat, censetur conscius.

S V M M A R I V M.

- 1 **F**amæ, seu dicto gentium an et quando sit credendum?

F iij

EX DICTO IN DELIC

- 2 *Fama quando faciat indicium ad torturam?*
- 3 *Fama sola quis torqueri non debet.*
- 4 *Fama quid sit, & quomodo diffiniatur?*
- 5 *Credulitas testium etiam fidedignorum non condemnat, & multominus vulgi, aut populi.*
- 6 *Voces populi uane non sunt audiendae: nec eis est credendum.*
- 7 *Fama est solum preparatorium inquisitionis, non autem fundamentum torquendi reum.*
- 8 *Deo explorata sunt omnia, & intuetur cor.*
- 9 *Fama unde originem traxerit, an sufficiat inspicere, ad hoc, ut ex ea possit ad torturam procedi?*
- 10 *Fama sola non debet parere aliquod indicium ad torquendum, sed ad inquirendum tantum, siue ad coadiuandas alias probationes.*
- 11 *Intellectus l. de minore. §. tormenta. ff. de quaestio.*
- 12 *Fama uehemens an faciat indicium ad torturam?*
- 13 *Testibus non testimonijs creditur.*
- 14 *Christus ob uoces populi fuit crucifixus.*
- 15 *Intellectus l. decurio C. de poenis.*

De fama, seu dicto gentium. Cap. II.

- 2 **D**E fama apud Oratores, sicut apud nos exempla non desunt: Alij enim t̄ dixerunt non temere famam nasci solere, quin subsit aliquid. Sed alij dixerunt famae non credi, quando est sine certo auctore dispersa, cui malignitas initium dedit, incrementum credulitas, quod nulli non, etiam innocētissimo possit accidere fraude inimicorum falsa vulgantium. Sed secundum Gandi, in tit. de

- 2 quæstio. publica vox, † & fama orta contra aliquem statim commisso delicto in loco commissi criminis a personis fidedignis parit indicium ad torturam: & ratio est; quia fama orta subito commisso crimine, crimini inesse videtur. Propter tamen † solam famam quis torqueri non debet; & ratio est; quia dictum vnus multitudo facile sequitur. qua de re fama, & infamia cōtra aliquem facile oriuntur; & ita fere omnes sentiunt, vt in l. admonendi. ff. de iureiuran. Et arguendo a diffinitione famæ, nullum affert indicium: nam fama
- 4 non † est aliud, nisi dictum gentium, siue vulgi ex imaginaria opinione, siue credulitate procedens: et sub tali diffinitione comprehenditur tam bona, quàm mala fama l. iij. §. Idem diuus. ff. de testi. Et tali famæ, siue dicto ludex non debet fide-
- 5 re, cum credulitas † testium quàmuis fidedignorum non condemnet l. testium. C. de testi. tanto minus vulgi, aut populi, iuxta illud.
- » *Scinditur incertum studia in contraria vulgus.*
- 6 Idē in l. decurio. C. de poen. ibi. Vanæ voces † populi non sunt audiendæ; nec enim vocibus eorum credi oportet. Quamobrem existimo † famam esse præparatorium tantum inquisitionis, non autem fundamētum torquendi reum. Idem videtur probari sententiā diuinā, iuxta illud: descendam, & videbo si clamorem, qui venit ad me, opere perfecit, vbi Deus per clamorem non aliquid iudicauit. Qua de re dixit, descendam, &

EX DICTO IN DELIC.

videbo; & intellige q̄ dixit tanquam Iudex, non
 8 tanq̄ Deus : quia † Deo explorata sunt omnia ,
 & intuetur cor. cap. xvi. Regum primo. Alij
 dixerunt oportere cōsiderari, vnde fama habuit
 9 † originem , & sic per originem procedetur ad
 torturam , si origo erit talis , vt per eam procedi
 possit. Istud non satisfacit (quāuis origo famæ
 sit semper habenda) nam considerata origine
 procedetur secundum eam , & consequenter se-
 cundum indicia præcedentia famam. vtique eri-
 mus in casu indiciorum , per quæ procedetur ad
 torturam , si erunt alia , non tamen propter so-
 10 lam famam, quæ † sola nō debet parere aliquod
 indicium ad torquendum , sed ad inquirendum
 tantum, siue ad coadiuuandas alias probationes:
 11 & ita iudicio † meo intelligitur l. de minore §. tor-
 menta. ff. de quæstio. Secus secundum Hippo. in
 vehementi fama in. §. diligenter nu. xvij. ibi. q̄ fa-
 12 ma † non faciat indicium ad torturam , non ha-
 „ bet locum in vehementi fama. Nam vehemens
 „ fama est sufficiens indicium ad torturam secun-
 „ dum Bart. in cōsi. cxij. Hæc autem opinio non
 placet : quia Iudex non debet considerare , quia
 dicitur sic, sed vnde, & quid, & quale dicitur, & a
 13 quibus, testibu † senim nō testimonijs creditur l.
 in. ver. tu magis scire. ff. de testi. Et pro hac opinio-
 „ ne vide tex. c. xxij. Exod. ibi, nec in iudicio pluri-
 „ morum acquiesces sententiæ , vt a vero deus.
 Exemplo etiam perniciosum est cum magni, san-

Etique viri vulgi opinione perierint, & trucidati sunt. Omitto antiquos, & in vnum finio; Christus enim per voces populi crucifixus est, quare etc. Et lex Decurio supra allegata loquitur de hac fama.

S V M M A R I V M.

- 1 Confessio extraiudicialis facit iudiciū ad torturam, dummodo sit verisimilis, & sit probata per duos testes.
- 2 Confessio facta ab irato, ebrio, uel stolido non ualet.
- 3 Confessio extraiudicialis sine causa non ualet ad obligandum, inducit tamen semiplenam probationem, licet sit facta sine scriptura.
- 4 Confessus legitime in iudicio, potest ad totū id, super quo proceditur contra eum ciuilitur uel criminaliter cōdemnari, licet processus sit ineptus.
- 5 Iudicium oritur cōtra eum, qui dicit se primò occisum inuenisse, uel primò homicidium uidisse.
- 6 Ingerens se est suspectus.

Ex dicto post delictum. Cap. III.

- 1 **P**ropter confessionem t extra iudicalem potest torqueri, dummodo sit verisimilis, & sit probata per duos testes. Item confessio t facta ab irato non ualet glo. est in cap. ex literis de diuor. Idem ab ebrio, siue aliter stolido. Item confessio t extra iudicium sine causa, secundū omnes non ualet ad obligandum. inducit tamē semiple-

EX DICTO POST DELIC.

- nam probationem, licet sit facta sine scriptura. vide Matthesil. in singul. xij. secus facta in iudicio; quia tunc calor iudicij supplet defectum not. in l.
- 4 i. C. de confes. Item quotiens apparet t reum in iudicio legitime confessum totum id, super quo proceditur contra eum criminaliter, seu ciuilliter potest condemnari; quamuis totus processus sit ineptus. Sed de confessione, ne bis repetatur, vide in cap. viij. & fin. de tormentis. Item indicium
  - 5 t aliquando summitur contra aliquem, qui primo dicit occisum inuenisse, & contra aliquem, qui primo dicit vidisse homicidium secundum Paridem de put. in verb. tortura in fin. Et ratio
  - 6 est, qz qui t se ingerit suspectus est, vide Hippo. s. diligenter nu. cl. Sed dic contra, nisi alia concurrant, vt inimicitia, & similia.

EX NON DICTO

TRACTATUS IX.

S V M M A R I V M.

- 1 Taciturnitas imitatur confessionem.
- 2 Taciturnitas domestici parit iudicium ad torturam. exemplum hic ponitur.
- 3 Reus interrogatus per iudicem, si non respondeat, potest etiam sine indicijs torqueri.
- 4 Recipiens literas debiti, si nihil dicat, uidetur debitum fa-

teri. & quomodo id procedat? Et an id in criminalibus habeat locum?

- 5 Positioni duo continenti respondens, si dicat de uno non credere, an de alio fateri credatur?
- 6 Tacens habetur pro contradicente in onerosis, et obligantibus personam, nisi ultra taciturnitatem fecerit aliquem actum, qui uideatur uenire ad probationem actus.
- 7 Taciturnitas nocet, quotiens reus tenetur respondere negando, aut confitendo.
- 8 Constitutio si fiat tertio præsente, & tacente, ille non dicitur consentire.

- E**Xtremum autem, aut taceatur oportet, aut concedatur, aut negetur. Si tacebitur, aut elicienda est responsio, aut, quoniam † taciturnitas imitatur confessionē, ac si confessum sit, concludere oportebit, vide Cic. in primo de inuent. cap. viij. Taciturnitas † domestici parit indicium ad torturam. & dicit Paris de puteo, q̄ quædam mulier diu taceat mortem viri sui, & quadam die clamauit reperisse eum mortuum. quæ fuit capta, & torta confessa fuit interfici fecisse virum. vide eum in verb. tortura col. iij. Sed hæc conclusio non est tuta; & requiruntur alia simul secundū Hip. in s. expedita. Item reus † interrogatus per iudicem non respondens potest torqueri, etiam sine indicij. vide in tract. de tormen. cap. iij. Item si scribis † alicui, q̄ reddat tibi centum ei mutuatos,

EX NON DICTO

- recepit literas, nihil dicit, videtur fateri. Bart. in l. quo enim. ff. rem rat. hab. Sed limita, q̄ testes, quibus præsentibus dabitur litera habeant copiam, & q̄ adsint quādo aperitur. vide Matthesi. in sing. xxij. Item si scribetur tibi, q̄ sunt testes, qui dicunt; te per insidias occidisse Gaium, si accipis literas, & nihil dicis, oritur iudicium ad torturam, licet multi contra sentiant. vide Hippo. in §. diligenter nu. cxxxviij. & Blanc. nu. ccxxiij.
- 5 Item si quis † respondet positioni, quæ continet duo, videlicet, q̄ commodavi tibi Codicem, & Volumen. tu respondes, non credo de Codice, videris fateri de Volumine. Idem etiā si quis interrogetur extra iudicialiter secundum glos. in c. non ne. de præsumptio. Sed secundum aliquos ex supradicta confessione tacita solum oritur semiplena probatio. vide Roma. in singu. lxxviij.
- 6 Et secundum † multos in onerosis & obligantibus personam tacens habetur pro contradicente; nisi ultra taciturnitatem fecerit aliquem actum, qui videatur venire ad probationē actus. not. in l. qui patitur. ff. mand. Sed in prædictis † credo taciturnitatē nocere, quoties reus tenetur respondere negando, aut cōfitendo, prout criminaliter, quando interrogatur per Iudicem: & civiliter, quando monetur respondere positionibus, siue alijs actibus. argumen. l. ij. §. quod obseruari. C. de iur. calum. Et dicit Rom. in singul. cccclxxxij.
- 8 q̄ si est facta † constitutio, tertio præsentē, & ta-

cente non dicitur consentire: quod est notandum in hac materia.

S V M M A R I V M .

- 1 Mendaciter respondens an possit torqueri?
- 2 Variatio, seu mendacium in quibus & circa quæ noceat?
- 3 Mentiri in quibus liceat propter salutem?
- 4 Accusatus de homicidio, si negauerit, si postea probetur occidisse, poterit dicere fecisse ad sui defensionem.
- 5 Delictum quo casu per mendacium approbari uideatur?

*Mendacium an faciat indicium ad
torturam? Cap. II.*

- 1 **R**eus mendaciter † respōdens potest torqueri; quia tacendo veritatem, videtur esse in dolo. l. seruus. ff. de dolo. Alij contra, quia licet reo contraria dicere propter salutem. Propterea aliqui distinguunt, q̄ quando mendacium est circa negocium principale, seu circumstantias, tunc facit indicium ad torturam, vt puta, si esset varius
  - 2 circa locum delicti, vel tempus, tūc variatio † seu mendacium nocet, vt in exemplo Bart. in l. fin. ff. de quæstio, vbi propter delictum de nocte, Iudex interrogat suspectum vbi, & cum quibus fuit illa nocte; & si reperitur mendax, oritur maxima præsumptio. Secus autem † si mendacium fuerit circa diuersa: vt puta, circa nomen loci, & originis, & alterius rei similis; tunc, n. licet men-

EX NON DICTO

iri propter salutem. Ommitto alias distinctiones scribentium; et dico, quotiens tractatur de aliquo facto, quod habet annexam determinationem loci, vel temporis, vel alterius rei, de qua agitur; tunc mendacium nocet, ut in exemplo Bart. quoniam dicto casu reus videtur deliquisse: quia non apparet alibi fuisse; & reperitur mēdax: quae de re reus potest torqueri. Itaque si accusatus

4 † de homicidio negauerit occidisse, si probabitur, poterit tamen dicere fecisse ad sui defensionem: licet mentitus sit, secundum Bart. in l. cum de indebito. ff. de proba. quia mēdaciū non est

5 circa negotium principale; vel quia † non approbat delictum terminatum per locum, & tempus; ubi reus videtur fuisse: quoties alibi se fuisse dicit, & mēditur; & sic approbat delictū per mendaciū.

DE INDICIIS INDICANTIBVS DE REO, SED NON DE PROPOSITO

TRACTATUS X.

S V M M A R I V M.

- 1 Indicia, per quae arguitur de delicto, sed nō de proposito.
- 2 Querendum non est de animo, nisi ubi de reo constat.
- 3 Probatio coniecturalis est triplex, circa ea quae indicant delictum, sed non propositum.

Dictum

1 **D**ictum est supra per quæ cognoscitur
 de delicto, & proposito simul. Su-
 2 perest videre de alijs indiçijs † per
 quæ arguitur de delicto, sed non
 æque de proposito sine alijs; & hæc etiam scire
 3 oportet: quia (vt sæpe dictum est) quæri † non
 debet de animo; nisi vbi de reo constat. Et in hjs
 triplex est coniecturalis probatio. Prima † per
 visum. Secunda per auditum. Tertia per tactum,
 quibus tamẽ adijciunt Oratores gustum, et odo-
 ratum: sed hæc duo ad venena pertinent; vt infra
 dicetur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Probatio quæ fit per visum, omnibus alijs est maior. Et tunc dicitur plena probatio, quando fit per duos testes de visu omni exceptione maiores.*
- 2 *Torqueri an possit reus ex dicto unius testis de visu, maxime si testis sit omni exceptione maior?*
- 3 *Testis de visu ut faciat indicium ad torturam debet deponere, quòd interfuerit maleficio, aliàs secus.*
- 4 *Testes duo requiruntur ad probandum indicia remota à maleficio.*
- 5 *Testis unus de visu facit indicium, nisi aliæ circumstantiæ resistant.*
- 6 *Testis, qui nõ est omni exceptione maior, in quibus probet?*
- 7 *Testis non idoneus per aliquod privilegium idoneus fieri non potest.*
- 8 *Testis debet esse omni exceptione maior, quando tracta-*

DE VISU VNIVS TEST.

tur de condemnando, secus de torquendo.

- 9 Testes non idonei in casu inquisitionis admittuntur, quia tunc cessat periculum corruptionis.
- 10 Testes etiam infames non nisi instigati falsum deponunt.
- 11 Testi inimico etiã in casu inquisitionis credendum non est.
- 12 Testes inhabiles in casu accusationis admitti non debent etiam ad torquendum.
- 13 Iudex uidens delictum committi, non potest tamen sine alijs probationibus reum torquere.
- 14 Visus uibrare gladium contra uulneratum, licet non sit uisus uulnerare, poterit torqueri.
- 15 Testes si dixerint uidisse duos solos rixari, & uidisse in fine rixæ uulneratum, ex hoc poterit ad condemnationem procedi.
- 16 Inimicus interfecti, si uisus fuerit solus ambulare in loco delicti cum gladio euaginato, reperto interfecto, poterit condemnari.

De indicatijs per uisum unius testis, scu Iudicis. Cap. I.

- 1 **P**ROBATIO, quæ fit per uisum secundum omnes est maior omnibus alijs; & tunc dicitur plena probatio, quando fit per duos testes de visu, & omni exceptione maiores. Sed dubitatur,
- 2 an per fit solum dictum unius testis de visu possit torqueri reus? Et nõ est maius indicium isto: unde secundum multos potest torqueri; dummodo testis sit omni exceptione maior. vide Bart. in l.

- 9 admonendi. ff. de iureiuran. Item debet t̄ deponere, q̄ interfuerit; aliter nō facit iudicium ad torquendum: nam quando t̄ deponeret super remotis a maleficio, et his, quæ consequuntur, requiruntur duo testes vt not. in l. fin. C. fam. ercisc. Adde secundum Bald. q̄ vnus testis t̄ de visu facit iudicium; nisi aliæ circumstantiæ resistant, vt per eum in l. ij. C. quorum appella. Volunt tamen aliqui, q̄ licet t̄ testis non sit omni exceptione maior, probet tamē in aliquibus videlicet, quando concurrit leuitas vitæ rei. Item in criminibus exceptis vide glos. in l. iij. ff. de testam. Hoc tamen multi respuunt. vt Alex. in consi. xi. primi vol. quia testis t̄ nō idoneus per aliquod priuilegium non potest fieri idoneus. Alij sentiunt, q̄ talis testis, licet non maior omni exceptione, probet tamen quando alia merita processus concurrunt.
- 10 Demum restringunt, q̄ testis t̄ debet esse omni exceptione maior, quando tractatur de condemnando, secus de torquendo; & ratio est, quia maius versatur periculum in condemnando, quàm in torquendo, vt tradit Hippo. s. diligēter nu. iij.
- 11 In prædictis t̄ distingo, q̄ in casu inquisitionis testes etiam non idonei admittantur secundum Bal. in l. i. C. de summa trinita. Et ratio reddi potest, q̄ hoc casu cessat periculum corruptionis:
- 12 quia t̄ licet testes sint infames, non nisi instigati falso deponunt, quod non accidit in supradicto casu; Limitarem t̄ tamen non esse credendum ini-

DE VISU VNIVS TEST.

- inimico, licet in casu inquisitionis per regulam, q̄
inimici de inimicis semper male cogitant, & faci-
2 2 se mentiuntur. In casu vero accusationis † testes
inhabiles admitti non debent neque ad torquen-
dum, quamuis sint in contrarium supradictæ au-
ctoritates: Et si velis sequi opinionem prædicto-
rum, saltem restringe, q̄ ex natura negotij non
possint haberi aliij testes, & aliter veritas haberi
nequeat, & q̄ tractetur de torquendo tantum.
- 3 3 Iudex quamuis † viderit cōmitti delictum, non
potest tamen sine alijs probationibus torquere
teum, vt per Spec. tit. de sent. §. qualiter. Visus
4 4 vibrare † & iacere gladium contra vulneratum,
licet non sit visus vulnerare, poterit tamen tor-
queri secundum Speculat. titu. de probat. §. & si.
- 5 5 Si testes † dixerint vidisse duos solos rixari, &
vidisse in fine rixæ vulneratum, ex hoc poterit
procedi ad condemnationem; & ratio est, q̄ non
est defensio in contrarium. Reperto interfecto,
6 6 inimicus † interfecti visus ambulare solus in lo-
co delicti cum gladio euaginato, poterit con-
demnari. vide Ange. de indicijs indubir.

S V M M A R I V M.

- 1 Reperti in crimine an ex hoc solo conuincantur, ut de fa-
cto puniri possint?
- 2 Reperti in domo, ubi perpetratum est maleficium, & ne-
scitur à quo, poterunt torqueri, & an ex hoc possint
damnari?

- 3 Tortura incipienda est ab eo, qui solitus est delinquere.
- 4 Reperti in loco delicti, uel in loco proximo possunt torqueri, maxime si fuerint inimici interfecti, & reperti cum armis.
- 5 Repertus propè mortuum cum gladio poterit torqueri, & an damnari?
- 6 Vicini habent indicia contra se, quando rei non reperiuntur, maxime in furtis, quia saltem scire præsumuntur.

*De repertis in crimine, siue in loco
criminis. Cap. I I.*

- 1 **R**eperti in crimine ex hoc solo conuincuntur, & de facto possunt puniri secundum glo. in l. i. c. t. s. f. de ijs, qui not. infam. Sed hæc opinio non placet: quia quamuis reus fateatur crimen (quod est maius) monetur tamen, ut suas faciat defensiones not. in l. i. s. si quis in villa
- 2 ff. ad Syl. & cap. xxij. Exod. Si in aliqua t. domo perpetratum est maleficiũ; & nescitur a quo; reperti in illa domo tempore delicti torquebuntur: & ratio est: quia præsumuntur scire, & secundum aliquos possunt damnari: Sed dic, ut tit. fin. ne quis per aliqua indicia conuincatur. Et supra
- 3 dicto casu t. tortura incipiet a solito delinquere
- 4 secundum Rom. l. i. ff. ad Syl. Reperti t. in loco delicti possunt torqueri. Idem si in loco proximo l. i. s. qui tergo. ff. ad Syl. Prædicta multi limitant, q. inuentus sit inimicus interfecti, vel q. aliæ ad-

DE VISU VNIVS TEST.

sint causæ. Alij addiderunt, qd sit inuentus cum armis. Sed ego credo sufficere, vt inuentus sit inimicus interfecti, licet non inueniatur cum armis: quia post delictum potuisset celare arma. Conclufiue distinguendo, vt supra, procedetur ad torturam, & non aliter: quia potest quilibet obuiare sorte, & casu. Repertus t̄ prope mortuum cum gladio poterit torqueri; sed secundum alios damnari ob manifestum indicium. vide Bart. in l. manifestus. ff. de furt. Sciendum est t̄ qd si non reperiuntur rei, vt supra dictum est, capientur indicia contra vicinos, qui saltem præsumuntur scire, maxime in furtis Bal. l. i. C. locati, & in l. diuina Deuteron. cap. xxi. in principio.

S V M M A R I V M.

- 1 Indicia, quæ trahuntur ex his, quæ cõsequuntur delictum, quæ sint?
- 2 Arma, uestes & similia in loco delicti reperta, an faciant indicium ad torturam?

De armis, ueste, & similibus repertis.

Cap. III.

Post supradicta indicia visus, & repertorum in loco delicti, quæ per omnes appellantur propinqua, superest videre t̄ de alijs, quæ reperiuntur in loco delicti, seu consequuntur

TRACTATUS X. 92

- delictum ut per aucto. ad Heren. lib. ij. titu. vi.
 „ ibi, in consequenti tempore spectabitur, a quo factum sit, hoc modo, si telum, si vestimentum, si quid eiusmodi relictum sit, aut vestigium repertum fuerit, et cætera. de quo etiã vide Quint. lib. v. cap. ix. & x. Cic. de Inuent. tit. xij in l. Diuina cap. xxxix. Gene. Paris de Put. de Syndi. col. vi.
 2 Sed per hæc indicia proceditur ad torturam, nisi aliæ circumstantiæ resistant, & nisi accusatus aliquam iustam causam ostenderit, ut puta, qd vestimentum, siue aliud repertum vendiderit, aut quid simile.

S V M M A R I V M .

- 1 Fuga sola an præstet sufficiens indicium ad torturam, uel tantum faciat suspicionem, nisi cum alijs iungatur?
- 2 Intrinsicca in criminalibus probantur per extrinsicca.
- 3 Fuga quando tantum pariat indicium ad torturam?
- 4 Reus præsumitur discessisse ob causam, per quam accusatur, siue inquiritur, nisi aliam iustam causam prober.
- 5 Fugiens post querelam, seu inquisitionem formatam, contra se non indicat.
- 6 Fuga quotiens potest aliqua probabili causa colorari non facit indicium.
- 7 Fugiens post commissum homicidium, an excusetur, si dicat se fugisse, quia timebat, ne consanguinei occisi, ipsum offenderent?
- 8 Fugiens ob suspicionem accusationis, uel inquisitionis, an excusetur? uel si aliquod indicium inde oriatur, an in-

DE FUGA

vamento rei tollatur.

- 9 Iuramento probantur ea, quæ in animo consistunt.
- 10 Suspicio non est iusta causa fugæ, sed per eam arguitur, quòd reus deliquerit.
- 11 Conscientia scelerum mille testes.
- 12 Criminales quæstiones iuramento reorum nõ deciduntur.
- 13 Iuramentum aliquod in criminalibus non præstatur causa purgandi aliquas suspiciones, siue indicia.
- 14 Tortura datur in supplementum in causis criminalibus, quando veritas haberi non potest.
- 15 Tortura in criminalibus succedit loco iuramenti.
- 16 Iuramentum purgationis est quoddam remedium extraordinarium.
- 17 Fuga probata in aliquibus casibus dicitur probatum delictum.
- 18 Fuga si alicui obijciatur in crimen, probata fuga, probatum etiam crimen dicitur.
- 19 Fuga probata, probata etiam dicitur suspicio.
- 20 Fuga per duos testes probari potest, sicut quodlibet aliud indicium.
- 21 Famulus fugiens a domino, an præsumatur domini res, si non adsint, furto subtraxisse?
- 22 Fuga famuli an contra eum faciat indicium ad torturam pro furto.
- 23 Fuga an aliquo casu faciat probationem.
- 24 Innocentia rei etiam confessi & condemnati omni tempore est querenda.
- 25 Indicia quæ oriuntur ex fuga, oriuntur etiam ex præparamentis fugæ.

26. Fuga in promptu idem operatur, quod fuga in actu.
 27. Probandi onus incumbit accusatori & accusato, quando quis fugit, sed quando quis non aufugit, incumbit solum accusatori.

De fuga. Cap. IIII.

1. **P**ropter solam t fugam quis torqueri non debet: quia non facit indicium, sed suspicionem secundum Bart. in l. fin. ff. de quæstio. Secus si fuerit iuncta cum alijs, vt fama, inimicitijs, & similibus circumstantijs. Alij autem senserunt per solam fugam posse torqueri reum: quia est animi
 2. indicium, & accusat fugientem; & in t criminabilibus per extrinseca probantur intrinseca l. fin. ff. de diuort. Idem in l. Moysis cap. xxviiij. prouerb. Sed conclusiue dic, q̄ quando constat iudici, q̄ reus abest ob causam, qua accusatur, siue inquiritur, tunc fuga t parit indicium ad torturam. Et
 3. notandum est, q̄ reus t præsumitur discessisse ob causam, per quam accusatur, siue inquiritur, nisi aliam iustam causam probet l. de minore & ibi
 4. Bald. C. de adulte. Limitant t tamen prædicta scribentes, q̄ quis non possit torqueri, quando aufugit post querelam, siue inquisitionem formatam: quia quilibet rationabiliter sciens se esse accusatum, licet sit innocens, quærit fugam, & tunc fuga non potest dici animi indicium, siue conscientia signum, ex quo prouenit ex diuersa causa, & timore iudicij, Et similiter limitant si alia

DE FUGA

simili causa iusta fugerit, & sic succedit regula generalis. quoties t̄ fuga potest aliqua probabili causa celari, aut colorari, non facit indicium, vt pura, si ille, qui aufugit, est solitus transcurrere per diuersas ciuitates. Occurrit hic exemplum Bru. videlicet: si quis commisso homicidio t̄ aufugerit, dixeritq; aufugisse, ne consanguinei occisi ipsum offendant, non videbitur suspectus, & excusatur, vide eum in quaestio. incip. circa tertiam. Hoc tamen non placet, quia si tale concederetur, nunquam fuga faceret indicium: nam quilibet per praedicta se excusaret. Item non est æqua excusatio: quia nō debet quis timere consanguineos, si delictum non commisit, imo ex tali excusatione oritur indicium: quia propalat se, & dat signa certa conscientiae. Quare dic, vt supra, nisi probaretur consanguineos defuncti ante fugam minatos esse accusato, quia tunc recte potest dici ob praecedentes minas fugisse. Item secundum Hip.

8 suspicio q̄ sit formata t̄ accusatio, siue inquisitio
 „ excusat fugientem, & si ex fuga aliquod oritur
 „ indicium, illud tollitur per iuramentum, et sic fuga
 „ nunquam faciet indicium; quia fugiens poterit
 „ semper dicere, & iurare q̄ aufugit propter suspicionem, vide eum in. s. diligēter nu. xliij. quem
 „ omnes recentiores sequuntur defendendo eum,

9 q̄ ea, t̄ quæ in animo cōsistunt, directè per alios probari non possunt, nisi solo iuramento, cui creditur secundum glo. in. s. sed istæ insti. de actioni-

bus ubi Iason multa ait. Sed contra teneo per
 10 **infra**scripta, primo quia suspicio † non est iusta
 causa fugæ, imò per eam arguitur, q̄ reus deli-
 querit iuxta regulam diuinam: fugit impius, ne-
 mine persequente: suspicio enim rei, q̄ proceda-
 tur contra se, dat signa conscientiaë iuxta illud,
 11 **conscientia** † scelerum mille testes. Et dum Hip-
 dicit tale indicium tolli per iuramentum, respon-
 12 **deo**, q̄ non probatur aliqua lege, imò † quæstio-
 nes criminales non deciduntur iuramento reo-
 rum, not. in l. admonendi. ff. de iureiuran. Idem
 tenuit Hip. in §. postquam in princ. Et iure merito
 13 **in** criminalibus nõ datur † iuramentum aliquod
 causa purgandi aliquas suspiciones, siue indicia:
 14 **quia** tortura † datur in supplementum in causis
 criminalibus, quando veritas haberi non potest
 15 **secundum** Bart. in l. fin. ff. de quæstio. & sic † lo-
 co iuramenti succedit tortura, quæ etiam quia
 plures gradus habet, potest dari secundum qua-
 litatem indiciorum. Et notandum est q̄ doctri-
 16 **næ**, quas citauit Hippo. loquuntur de † quo-
 dam iuramento, quod a scribentibus purgatio-
 nis dicitur, & est remedium extraordinarium, &
 affertur exemplū per prædictos de aduena con-
 querente sibi sublata esse aliqua bona in hospi-
 tio, nulla tamen habente indicia, aut suspicionem
 contra hospitem, tunc & simili casu potest iudex
 deferre iuramentum. Hoc idem in l. Moysis c.
 17 **xxij. & xxij.** Exod. ibi, si latet fur dominus do-

„ mus applicabitur ad Deos, & iurabit, q̄ non ex-
 „ tenderit manum in rem proximi sui ad perpe-
 17 trandum fraudem. Sunt ¶ quidam casus, in qui-
 bus probata fuga probatur delictum, qui cogno-
 scuntur per regulam generalem, videlicet: quan-
 18 do ¶ fuga obiicitur alicui, tanquam crimen, tunc
 probata fuga, probatum est crimē: quia lex tunc
 ponit ipsam fugam, tanquam specificum crimen,
 non autem tanquam signum criminis l. deserto-
 rem. ff. de re milit. Idem in cœnobita fugiente ex
 19 cœnobio. Itidem ¶ quando agitur, an quis sit
 suspectus, vel non, probata fuga, probatur & su-
 20 spicio. Item fuga probari ¶ debet per duos te-
 stes, sicut quodlibet aliud indicium, est gl. de hoc
 in l. fin. C. fami. ercisc. Multos alios casus ponit
 21 Hip. in §. diligenter vt puta de famulo ¶ fugiente
 a domino: nam si reperiuntur amissæ aliquæ res
 domini, videbitur talis famulus subtraxisse; Sed
 multi hanc opinionem respuunt, & refellunt.
 22 Hoc amplius ¶ sentiunt, per tale indicium non
 posse torqueri, cum exigantur alia indicia cum fu-
 ga. not. in l. i. in princ. ff. de quæstio. vide Brun. in
 tract. de indic. col. iij. Sed in hac difficultate sen-
 tio, q̄ ex fuga famuli oriatur indicium ad tortu-
 ram, quando hæc concurrunt, videlicet, domi-
 num habuisse dicta bona, & seruum verisimili-
 ter potuisse auferre. Item q̄ dominus sit bonæ
 fidei, & è contra seruus sit aliquantulum sus-
 pectus: Aliter enim non est procedendum ad tortu-

- ram: quia contingit sæpe famulos fugere propter
 timorem domini, siue aliam similem causam, &
 domini sæpe mentiuntur contra seruos. Item di-
 23 cit fugam † facere probationem, videlicet, si sunt
 duo exules eiusdē nominis, & nescitur vere vter
 ipsorum sit exul, tunc ille, qui aufugit, iudicabitur
 esse ille, qui est exul. Prædicta opinio non placet:
 quia fuga potest contingere ex diuersis acciden-
 tibus, vide quæ not. in l. i. ff. de in ius vocan.
 Qua de re ob solam fugam non damnarē: quia
 24 omni † tempore de innocentia rei etiam confessi,
 & condemnati quærendum est, si de innocentia
 25 constat. Et indicia, quæ oriuntur † contra fu-
 gientem extenduntur contra parantem aufuge-
 26 re per regul. idem † operatur fuga in actu, sicut
 fuga in promptu secundum Bald. in l. pignoris
 gratia. C. de pignor. actio. Postremo notandum
 est, quod tradit Brun. in glo. circa tertiam in vers.
 adde notabilem effectum fugæ, & absentia, q̄
 27 licet † quando quis fugit, incumbit onus pro-
 bandi accusatori, & accusato, tamen quādo quis
 non aufugit, incumbit solum accusatori.

S V M M A R I V M.

- 1 Vestigia, seu forma pedis in niue, luto, aut puluere relicta
 an faciant indicium ad torturam, uel ad condēnationem?

De forma pedum. Cap. V.

- 1 **P**er vestigia † seu formam pedum relictam in
 niue, luto, seu puluere oritur indicium ad con-

DE FORMA PED.

demnandum, vide Alberi. in l. Indicia col. ij. C. de rei vendi. vbi dicit, q̄ cum quidam criminetur de vis ablati a vinea, adductus fuit reus ad locum vestigiorum; & quia Iudex reperit formam pedum conformem, condemnauit eum. Sed dico hoc non sufficere ad torquendum, & minus ad condemnandum: contingit enim inter homines quædam similitudo, & forma pedū; vnde facile Iudex potest errare; Quāobrem tale indicium, nisi fuerit vallatum non sufficit: accedentibus vero alijs poterit reus torqueri, vide Bal. in l. non hoc C. vnde legit. in l. diuina de simili indicio in psalmo David nu. li. lbi. in medio ipsi calcaneum obseruauerunt.

S V M M A R I V M.

- 1 Cruor si in uestimentis, aut armis alicuius appareat, an oriatur indicium ad torturam?
- 2 Visus si aliquis sit exire cum gladio sanguinolento, uel uisus fuerit fugere uersus nemora, delicti indicium manifestum habere dicitur.

De cruore in uestimentis. Cap. VI.

1. **S**I cruor † in uestimentis, aut armis alicuius apparebit, oritur indicium ad torturam secundum multos. Credo tamen hoc non sufficere: quia talis sanguis potest accidere ex diuersis accidentibus; et secundum Quint. lib. iij. cap. ix. lbi,

„ sanguis, vel ex hostia resperxisse vestem potest,
 „ vel è naribus profluxisse: non uti, qui vestè cruen-
 „ tam habuit, homicidium fecerit. Sed, ut per se
 „ hoc indicium non sufficit, ita cæteris adiunctum
 „ testimonij loco ducitur, ut puta, si reus fuerit ini-
 „ micus interfecti: si ante minatus; si eodem in loco
 „ fuit, ubi de delicto constet: ijs enim & similibus
 „ cruori additis, orietur manifestum indicium, vi-
 „ de Quint. lib. v. de signis c. ix. & Cic. lib. i. de in-
 „ uet. tit. xiiij. ubi de prædicto, & similibus fit men-
 „ tio. Apud iuriconsultos id indicium est mani-
 „ festum, ut puta visus transire cum gladio cruento
 „ a loco delicti, vel visus fugere versus nemora: de
 „ ijs dicetur in tit. ne reus per aliqua indicia conuin-
 „ catur.

S V M M A R I V M.

- 1 Pallor an indicium faciat ad torturam.
- 2 Cordis dispositio magis apparet in facie, quam magis ur-
gent omnes sensus, quam alias partes.
- 3 Pallore in reo superueniente, quando interrogatur à iudi-
ce, ob id reus non torquetur.
- 4 Sapientis animum paulisper moueri & contrahi, & pal-
lescere necesse est, non opinione mali percepta, sed qui-
busdam motibus rapidis, & inconsultis officium mentis
atque rationis peruertentibus.
- 5 Confidentie signum est non pallefcere, & non expaue-
scere, cum naturaliter quis expauescere debeat.
- 6 Intellectus l. de minore. s. tormenta. ff. de questio.

DE PALLORE

De pallore, & trepidatione, & similibus. Cap. VII.

- 1 **A** Pallore, † & similibus oritur indicium ad
 2 torturam secundum Bart. in l. de minore. ff.
 de quæstio. & ratio est secundum Philosophos:
 3 quia † cordis dispositio magis apparet in facie,
 quam magis vrgent omnes sensus, quàm alias
 partes. Et vere quid accidit diffuso sanguine, aut
 contracto, vide Gel. lib. xix. cap. vi. Idem in lege
 4 diuina cap. ij. Neemiæ, ibi, quare vultus tuus tri-
 5 stis est, non est hoc frustra; sed malū nescio quod
 in corde tuo est. Et cap. iij. Gene. ibi, cur concidit
 facies tua. Sed ex prædictis secundum Bru. non
 oritur indicium ad torturam vt per eum in glos.
 circa tertiam, quem multi scribentes sequuntur.
 Vnde distinguo si ante delictum quæretur, de
 hoc dictum est in tract. primo in c. viij. Si autem
 post delictum subito quis appareat ex accidenti
 pallidus, & non appareat de causa, poterit tor-
 queri; dummodo sint inimicitia, vel alia, ex qui-
 bus possit vltra pallorem coniectari. Secus quan-
 6 do reus † interrogatur a Iudice, aut alijs perso-
 nis, tunc enim licet palleat, trepidetque; non ta-
 men torquebitur; & ratio est; quia pallor, et simi-
 lia contingunt ob diuersa accidentia. Et primò
 7 ob magnitudinem periculi: sapientis enim † ani-
 mū paulisper moueri, & contrahi, & palle-
 scere

scere necesse est, non opinione alicuius mali percepta, sed quibusdam motibus rapidis, & inconsultis officium mentis, atque rationis præuertentibus, vide Gel. lib. xvij. cap. 1. Et licet prædicta possint contingere, etiã conscientia peccati, tamen in causis nõ vere apparentibus non præsumitur causatum: Immo secundũ t Oratores, & Philosophos potest dici eum, qui nõ expauescit, vsque adeo præmeditatum fuisse quid sibi esset vsui futurum, vt confidentissime resistens responderet, quæ signa confidentiæ, non innocentiae sunt, de quo ad Herẽ. lib. ij. tit. vij. & Gel. in libris, & cap. vt supra. Et ratio est secundũ supradictos auctores, q̃ quoties homo non expauescit, cum naturaliter expauescere debeat, & soleat, præcogitasse, & præsciuisse credi oportet. & ita potest intelligi. l. de minore. s. tormenta. licet doctores aliter intelligant. ff. de quaestio.

S V M M A R I V M.

- 2 *Tactus indicium affert, sed fallax. Idem de odore, gustatu, & simili alio sensu. possunt tamen facere suspicionem.*

Ex tactu, odore, gustatu. Cap. IX.

EX tactu oritur indicium, cũ reus cognitus est: quia ei tacta sunt arma, vel alia instrumẽta, q̃ sub pallio gestasset: vel q̃ manus, & alia pars cor

H

DE ODORE ET GVST.

poris tacta sit. Sed indicium huiusmodi fallax est, vt in cap. xxvij. Gene. ibi, vox Iacob est, sed manus sunt Esau. Idē ex odore, & gustatu, & simili aliquo sensu: nam quibus horū sensus potest constare suspicionē. vide auto. ad Heren. lib. ij. tit. vi.

S V M M A R I V M.

- 1 Bannitus per contumaciam si se presentet, an ob id tantum, sine alijs indicijs possit torqueri?
- 2 Absentiae indicium tollitur per spontaneā presentationem rei.
- 3 Iudex non debet plus oneris imponere, quam lex, imō mens iudicis debet esse conformis legi.
- 4 Absentia rei potest contingere ex diuersis causis, & accidentibus.
- 5 Iudex non debet male praesumere de his, quae lege conceduntur.
- 6 Contumacia sola quis torqueri non debet.
- 7 Absens non damnatur, si contra eum delictum probatum non fuerit.
- 8 Cōiurmax reus si capiatur, ex hoc solo poterit torqueri.

De absentia exulū ad inquirendū. Ca. x.

Secundum Brun. in tract. v. principaliter per supradicta oritur indicium ad torturā, vbi dicit. Addo alium casum, in quo potest ad torturam perueniri sine indicijs, videlicet: quando accusatus † vel inquisitus; quia non comparuit positum

fuit in banno: nam si postea cōparet; q̄ vult purgare contumaciã, & respondere, quod forte ei a statuto permittitur, poterit torqueri sine alijs iudicijs. vide Hip. §. diligenter nu. cxxxvi. Sed prædicta non sunt vera: Primo quia iudicium t̄ absentia tollitur per præsentationē rei. argumē. l. diuis. ff. de in iure restitutio. Secūdo quod lege p̄mittente fit, iure fieri videtur: iudex enim t̄ non debet plus oneris imponere, quã lex: & mens iudicis debet esse cōformis legi. vt per Bal. in l. ij. C. si penden. appella. vide cap. xij. Deute. Tertio quia absentia t̄ potest contingere ex diuersis accidensibus, & de absente (lege concedente) non est male præsumendum: quia de ijs, t̄ quæ conceduntur iudex non debet male præsumere. l. si tu tor. C. de privileg. tuto. Postremo t̄ nō debet quis per solam contumaciam torqueri, cum nec possit exulare. l. raptor. C. de episc. & cleric. vbi plus dicitur, q̄ licet t̄ reus absit, non damnatur tamē, si contra eum non fuerit probatum delictum. Et intellige in t̄ reo se præsentante in termino legis: secus quando reus fuerit captus, quia tunc poterit torqueri.

S V M M A R I V M.

- 1 Sortilegijs, & diuinationibus multi ad tormenta procedunt.
- 2 Maleficium tollere licet etiam per incantationes demonum, dummodo animus non recedat à Deo.

H ij

DE SORTILEGIIS.

- 3 Sortilegia nec etiã ad inquirendum indicium præstant.
- 4 Sortilegijs nec vitæ salus est quærenda, uel recuperanda.
- 5 Iudex per sortilegia inquirens potest puniri, quamuis reus reperiatur culpabilis.
- 6 Illicitum cõmittens ab illiciti pœna non excusatur, quãuis tale illicitum ad optatum finem peruenierit.
- 7 Sortilegijs et diuinationibus Caldei præcipuè usi sunt in Syria.

De Sortilegijs. Cap. XI.

- 1 **P**ER sortilegia, et siue diuinationes multi procedunt ad torturam, freti credo consilio Baldi
- 2 incipiente; quia quæstio ista, ubi dicitur licere maleficium tolli etiam per incantationes Dæmonum, dummodo animus non recedat à Deo. Sed Hipp. tenet per prædicta posse inquire, in s. diligenter n. clxxx. Cæterum prædicta confutari oportet, cum intersit religionis Christianæ. Vnde dico, nec etiam posse inquire per prædicta: quia ab orbẽ condito fuerunt prohibita, ut in cap. xiiij. Deuter. Deinde per ius Canonicum, & Civile, ut in suis tit. Quomodo ergo potest inquire, & torqueri legẽ prohibere? Et horresco à supradictis literis esse traditum hæc propheta; cum nõ liceat recedere à Deo, nec ore, nec corde. iuxta verbum Dñi, Qui negauerit me coram hominibus &c.
- 4 Nec licet etiam pro salute recuperanda quærere talia; licet aliter sanitas recuperari nõ possit; ita dicitur tex. in cap. admonedi di. xxvij. Hoc amplius

DE SORTILEGIIS

29

- 5 **sentio; q̄** ludex † inquirens per similia possit puniri: quāvis reus reperiatul culpabilis; ex quo ludex delinquit in legem, & contra naturam legis.
- 6 & quoties † aliquis committit illicitum, ab illiciti poena non excusatur, quāvis tale illicitum peruenit ad optimum finem secundū Bald. in. l. obseruare .s. proficisci. ff. de offic. præsid. De talibus indicijs Oratores non meminerunt: quia pro nihilo habita sunt: quāvis tūc temporis multa oraculis, somnijs, & portentis declararentur: vsū tamen prædictorū ad exploranda delicta renuerunt; Imo eo tempore multi prophana existimauerunt. de quo Horat. 1. carmi. ibi.
- 7 *Tu ne quæsieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi*
- 8 *Finem Di dederint LEV CONOE: nec Babylonios*
- 9 *Tentaris numeros: ut melius quicquid erit pati.*
- 7 **Hac arte † præcipue Caldei vsi sunt in Syria, & Babylon caput olim Caldeorum, vt tradit Cicer. de Diuinat. Et vide Valer. lib. 1. de Auspi. loquentem de. C. Cor. Hyspalo: et Soly. & Diod. li. ij. Sed prædicta omnia, vt supra dictū est, per omnes leges fuerunt prohibita: quia † tales malefici sunt, & appellantur per leges hostes humani generis. l. fi. C. de malefi. cap. vij. Exod. Reliquum est ergo, vt non solum Iudices a prædictis abstineant, nec etiam inquirendo: licet Hippo. inquire posse tradiderit. Sed tales hostes humani generis & Christianæ religionis psequantur (dicēte Domino) maleficos non sinas viuere, cap. xij. Deut.**

H ij

NE REVS PER ALI QVA INDICIA CONVIN-

catur vt poena capitali damnetur
tractatus XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Reus non conuincitur ob aliqua indicia, ut poena capitali damnetur.
- 2 Indicia aliqua non sufficiunt ad procedendum ad aliquam poenam capitalem.
- 3 Nemo debet ex praesumptionibus damnari, sed probationibus luce clarioribus, cum de hominis uita agitur.
- 4 Indicia indubitata, non sunt adeo indubitata, quin aduersus ea probari possit.
- 5 Visus exire cum gladio sanguinolento non habet tam indubitatum contra se indicium, ut ex eo damnari possit, cum esse possit, quod eo non obstante non solum non occisor, sed nec uulnerator fuerit.
- 6 Indicia necessario non concludunt, quando ueritas potest aliter se habere.
- 7 Probatio contra indicia etiam indubitata admittitur.
- 8 Iudices ex indicijs etiam indubitatis quempiam condemnare non debent.
- 9 Conuictus quis aliqua lege dici non potest ex indicijs etiam indubitatis.
- 10 Iudices non nisi auditis, et pensatis defensionibus, reorum indicare meminerint.

NE REVS PER INDI. CONVIN. 60

- 1 1 Dominus dat sapientiam, & consilium, & qui negligit legem, et consilium eius, perdetur a paruulis, & à stultis.
- 2 2 Iudex ex seipso etiam nemine petente debet quærere defensiones reorum.
- 3 3 Iudices debent esse solliciti, & curiosi in explorando facto, & defensionibus reorum, et non debent quærere ius ante factum.
- 4 4 Reus captus an debeat audiri, an uero possit statim de crimine condemnari?
- 5 5 Testes non publicati nõ inducunt aliquam probationem.
- 6 6 Captus ex hoc solo, quia captus, non debet de crimine damnari, nisi aliter de maleficio conuincatur.
- 7 7 Quilibet admittitur ad defendendos reos.
- 8 8 Iudices cauere debent, ne homicidas quærendo, homicidæ fiant, & alios iudicando, seipso condempnent.
- 9 9 Defensio reorum non potest lege Pontificis, aut Imperatoris tolli, cum sit de iure naturali.
- 10 10 Defensionis reus non potest renuntiare.
- 11 11 Nemo est dominus membrorum suorum.
- 12 12 Iudicis interest ratione humanitatis, & intuitu religionis iustum non occidere.
- 13 13 Defensionis renunciatio à reo facta, quando à iudice sit admittenda?
- 14 14 Reus repertus in flagrante crimine, an de facto puniri possit?
- 15 15 Confessus crimen debet tamen moneri ad faciendum suas defensiones.
- 16 16 Indicia quamuis urgentissima non sufficiunt ad damnandum reum in crimine capitali, etiam si sint talia, quæ

N E R E V S

- mentē iudicis adeo coerceant, ut aliter credere nō possit.
- 27 Iudex licet uiderit homicidium committi, damnare tamen non potest delinquentem, nisi de homicidio fuerit legitime probatum.
- 28 Iudices scire debent per aliqua indicia hominem non posse damnari.
- 29 Indicia, quæ uim plenæ probationis habent in ciuilibus, non sufficiunt ad condemnandum in criminalibus.
- 30 Iudices non nisi per probationes luce meridiana clariores debent reum condemnare ad mortem, cum in occultis uersetur iudicium Dei tantum.
- 31 Iudices huius mundi debent iudicare secundum prudentiā, quæ cadit in hominē, relinquēdo cætera iudicto Dei.
- 32 Iudex debet iudicare ea quæ certo scit, non autem per indicia, quamuis urgentissima.
- 33 Indicijs hominem iudicare exemplo perniciosum est, cum sæpe per ea innocentes fuerint damnati.
- 34 Indicijs etiam urgentissimis quis non est damnandus capitaliter, sed est torquendus potius, ut possit super certo iudicari.
- 35 Torquendum esse neminem nisi in subsidium probationum, quomodo intelligatur?
- 36 Indubitata legi, debent esse indubitata iudici.

dictum est supra de indicijs, per quæ torquetur reus, & per quæ non dicendum foret ordine scribentium de indicijs manifestis, ob quæ non torquentur rei, sed damnantur, de quibus indicijs sic

- 1 mentio ab omnibus. Sed quia sentio t̄ ob aliqua
indicia reos non conuinci, vt pœna capitali dam-
nentur, propterea omitto, excutiens propter ali-
- 2 qua t̄ indicia non esse procedendum ad pœnam
3 capitalem: quia nemo debet t̄ ex præsumptio-
nibus condemnari, sed ex probationibus luce
clarioribus, cum de hominis vita agatur l. fin.
C. de proba. Et alia ratio est in promptu: quia
- 4 indicia, t̄ quæ scriptores indubitata appellant,
non sunt adeo indubitata, quin aduersus ea possit
probari, vt in exemplo, si quis visus fuerit exire
de loco, qui solum aditum habet, cum ense san-
guinolento, quod exemplum apud scribentes
maximum est, & indubitatum, vide Gandi. In
tit. de indic. indubit. Sed in contrarium t̄ potest
- 5 argui, q̄ ille vulnerauit tantum, & alius ex anima
uerit; sed fortius esse potest, q̄ neque vulneraue-
rit, prout nostris temporibus euenit, q̄ quidam
occidit quendam cum ense: relicto ense fugit: su-
peruenit amicus interfecti, & apprehendit ensem
cruentum sequens homicidam, captus fuit, fuitq̄
liberatus, quia in contrarium probauit: Et re ve-
- 6 ra indicia t̄ non concludunt necessario, quando
veritas potest aliter se habere, vt supra, vtiq̄ per
indicia huiusmodi rei condemnari non debent.
Idem in l. Moysis cap. xxix. Genes. in fine. Ve-
rum in supradictis dupliciter consideratur, vno
- 7 modo, quando t̄ reus vult aliquid probare, &
tunc sine dubio audiendus est: quia prædicta in-

N E R E V S

8 dicia nō sunt adeo indubitata, vt supra, licet mul-
 ti Iudices † contra ius, & fas aliter obseruent, &
 reos tanquam conuictos condemnent, quibus
 potest obijci.

9 „ Quod genus hoc hominū? quæuē hunc tā barbara morē

10 „ Commutit patria?

Abhorreant igitur hanc opinionem Christiani
 Iudices, tanquā prophanam: Nam exordiendo

9 † ab orbe condito iudicia dei repugnant, & pri-
 mo nūquid Adam de peccato conuictus fuit
 apud Deū? Nunquid Chain de homicidio? Nun-

quid villicus de iniqua villicatione apud CHRIS-
 TIVM? cui dictum fuit, redde rationē. Nunquid

lex vestra iudicat hominem, & non prius audi-

10 uit, seu cognouit eum? Meminerint † itaque Iu-

dices non nisi auditis, & pensatis defensionibus
 reorum iudicare exemplis vt supra, quia maiora
 tradi non possunt, cum Dei sint, & homines ea
 imitari oporteat, iuxta illud, ne innitaris pruden-

7 11 tiæ tuæ, quia † dominus dat sapientiam, &
 consilium; & qui negligit legem, & consilia eius,
 perdetur a paruulis, & a stultis, et qui detrahit, aut
 addit, mētitur c. i. ij. iij. viij. & xij. Prouerbiorum.

12 2 Hoc etiam † apud multos Iurisperitos certi iuris
 est; quippe fatentur omnes Iudicis esse ex se ipso
 nemine petente quærere defensiones reorum l. si
 non defen. ff. de pœn. Quo pacto ergo Iudices
 volunt condemnare reos, aut conuincere per ea,
 quæ necessario non concludunt? Et probari po-

- test quid tale, quo probato non damnarentur: ex
 23 facto enim ius oritur. Quare Iudices † oportet
 esse sollicitos, & curiosos in explorando facto, &
 defensionibus reorum; & non debent quærere
 24 ius ante factum. Occurrit † hic glos. in c. fin. de
 hære. lib. vi. quæ contra religionem iudicantium
 tradit reum captum non audiri, sed posse con-
 demnari: quam glos. multi Iudices sequuntur,
 Contra quos tamen est ratio cõcludens, q̄ testes
 25 † nō publicati nō afferunt, siue inducunt aliquam
 probationem, per regulam, nō dicitur quicquam
 probatum, nisi publicato processu l. solam C. de
 test. nec sequitur, captus est, ergo damnari debet:
 quia in contrarium est iuris regula, q̄ ex eo, q̄
 26 quis sit captus † non debet de crimine damnari,
 nisi aliter de maleficio conuincatur: Interest enim
 27 reip. ne innocens puniatur. Vnde † quilibet
 admittitur ad defendendos reos: quia cuiuslibet
 propria debet esse humanitas vt per Paul. de Ca-
 28 stro in conf. clxviij. Quanto magis interest † lu-
 dicum quærere defensiones reorum, ne homici-
 das quærendo homicidæ fiant, & iudicando se
 29 ipsos condemnent: Sciant † cuncti non Ponti-
 ficem, non Imperatorem posse reorum defensio-
 nes tollere per suas leges: etenim defensiones sunt
 de iure naturali. clemen. pastoralis de re iudi. l.
 20 defensionis facul. C. de iure fisci lib. x. Hoc tam-
 plus rei non possunt renunciare propriæ defen-
 sioni. est glos. in l. pactum inter hæredem, ff. de

- 21 pact. Ratio reddi potest, quia nemo est ꝑ dominus membrorum suorum. l. i §. vsque adeo. ff. de Iniu. Aut aliter insigniter dici potest: quia interest
- 22 ꝑ iudicis ratione humanitatis, & intuitu religionis nō occidere iustum cap. xxij. Exo. Nec aliud
- 23 genus ꝑ renōtiaꝝ Iudex admittet, nisi reus dicat se alias non habere defensiones, & Iudex cognoscat reum carere defensionibus. Bald. in l. seruum
- 24 quoque. ff. de Procur. Fallit tamen ꝑ secundum aliquos in reo reperto in crimine, qui de facto potest puniri, vt in gl. l. i. ctus fustiū. ff. de ijs qui not. infam. Quæ tamen opinio non placet: quia licet
- 25 quis confiteatur ꝑ crimen (quod maius est) debet tamen moneri suas facere defensiones. not. in l. i §. si quis in villa. ff. ad Syl. dicitur in tit. de confess. Altero modo considerandum est, quando sumus in supradictis indicijs, & reus non potest
- 26 in contrarium probare. Similiter ꝑ dicitur in supradicto casu ad damnandum reum in crimine capitali non sufficere argumenta quamuis vrgentissima. Et si sint talia, quæ mentem iudicantis adeo coerceant, vt aliter credere non possit, ita dixit Paul. de Castro in cons. cxcvij. quem recitat Cepo. in consi. vi. & xxxij. criminali; vbi reddi-
- 27 tur pulchra ratio, q̄ licet Iudex ꝑ viderit committi homicidium, damnare tamen non potest delinquentem; nisi de homicidio fuerit legitime probatum; minus potest damnare, quia credit ita esse per indicia. Hanc opinionem tenuit Brun. in v.

quæstio. quasi in fine dicens esse potuisse, fugientem cum gladios sanguinolento fecisse ad sui defensionem. Contra tamen rationem Brun. tenet; quia solum tractatur per supradicta indicia de convincendo reo de delicto commisso, & sic an occiderit? non autem si potuit impune occidere. Primo enim quæritur si occiderit, postea si occidere potuit: nam per prædicta indicia ambigitur an occiderit: an potuerit iure occidere, alterius est speculationis. Unde licet opinio Brun. sit bona, non tamen per prædictam rationem, quæ non congruit quæstioni. Sciunt etiam Iudices [†] per aliqua indicia hominem non posse damnari exemplo Salomonis; qui licet iudicaverit vni mulieri filium, non tamen voluit aliam ad mortem condemnare, tamen si essent indicia [†] contra eam: quia indicia [†] quæ vim plenæ probationis habent in civilibus, non sufficiunt ad condemnandum in criminalibus, ut per Innoc. in c. afferte. de præsumptio. & Bald. in l. fin. C. eod.

30 Et ratio reddi potest; quia Iudices non [†] nisi per probationes luce clariores debent reum condemnare ad mortem, cum in occultis versetur iudicium

31 Dei tantum. Et Iudices orbis [†] debent iudicare secundum prudentiam, quæ cadit in hominem relinquendo cætera iudicio Dei. cap. xxi. Exod. & iuxta illud, descendam, inquit Deus, & videbo: dixit enim videbo, tanquam iudex, non tanquam Deus, ita intelligunt omnes. Unde elicitur

NE REVS PER INDI. CONVIN.

- 32 iudicem debere iudicare † quia certo scit, & per probata legitime ita vt videat, & cognoscat sic esse, non autem per indicia, quãuis, vt supra, vr-
- 33 gentissima. Exemplo enim † perniciosum est per talia indicia hominem condemnare: quia contingunt contra homines quædam verisimilia indicia, quæ etiam inficiari non possunt, & multi per ea damnati fuerunt; quos per superuenientiã delinquentium cognitum fuit innocentes damnatos esse. Vnde propter † periculum iudicij tutius esse existimo: reum torqueri, vt possit super certo iudicari. Nec obstant, quæ apparent in contrarium, neminem torqueri, nisi in subsidium probationum: quia respondeo prædictam † regulã habere locũ, quando constat de delicto per aliud genus probationis, quã p̄ indicia supradicta, vt putat si p̄ testes fuerit legitime probatum, siue in ijs, per quæ lex vult condemnare exemplo l. si
- 36 quæ. C. de Adulter. nam quæ † sunt indubitata legi, debent esse indubitata iudici. l. si tutor. C. de pri. tutor.

CLARISSIMO GABRIELI Gradenico patritio Veneto.
Franciscus Casonus. S. D.

» **I**NTER humana facinora maximum
est facinus iniuste iudicantis. Quam ob
rem obijcitur per os Diuinum. Nolite
iudicare, & non iudicabimini. Etenim
ratione humanitatis, & religionis inter
est Iudicium querere ne innocentem con-
demnent. Sed quia causa, & materia tormentorum diffi-
cilima est, quam rem fragilem, & periculosam Iuriscon-
sulti appellant, & lex diuina refellit. Ideo de ijs paucula,
& laconice scripsi, quae tum ab Oratoribus, & Iuriscon-
sultis, tum praecipue diuinis praecipis accepi, quae maxi-
me spectari, & obseruari oportet. Nam consilium, &
» equitas, & prudentia Dei sunt, per quem Legum condi-
» tores iusta constituunt, & Potentes decernunt ueritatem.
» Itaque Dei optimi maximi auxilio opusculum hoc aucto-
» ritatibus diuinis uallatum tibi benignissimo, ac pientissi-
mo, optimoque patrono dicatum edere non sum ueri-
tus, certo sciens defensum iri clipeo candoris, pruden-
tia, & eloquentiae tuae. Vale.

TRACTATVS DE TORMENTIS SE- CVNDVM ORATORES, IVS diuinum, & Ciuile, Francisci Ca- soni Iurisconsulti Opitergini.

S V M M A R I V M.

- 1 Tormentis, humanitatis, religionis & Iurisconsultorū argumenta repugnant.
- 2 Tormentis & quæstionibus non semper fides est adhibenda.
- 3 Tormenta multi populi retuerunt, quia plus mali, quā boni ciuitatibus attulerunt.
- 4 Tormenta & quæstiones nisi certis in rebus interponi antiqui uoluerunt.
- 5 Iudices abhorrere debent tormenta, nec facile ad ea profilere, nec in omni causa, nec in omni persona, nec quibuslibet indicijs.
- 6 Indicia sufficientia ad torturam cognosci possunt, licet de eis non possit tradi certa doctrina.
- 7 Indiciorum loci, & origo, remissiuè.
- 8 Indicia ad torturam debent esse talia, ut suspectus sit reus, & alijs argumentis, ita probationi admoueatur, ut sola confessio deesse uideatur.

9 Confessioni

- 9 Confessio rei ne credant iudices licet saepius ratificata nisi ipsa confessio fuerit per signa declarata.
- 10 Torquendi arbitrium iudices sibi arrogare non debent, quia nullum arbitrium habere possunt, nisi pro reo.
- 11 Intellectus l. questionis modum. ff. de questio.

De periculo tormentorum & de errore Iudicum. Cap. I.

- 1 **T**ormentis & humanitatis, religionis, nec non Iuriscultorū argumenta repugnant. In primis exordiendo ab orbe condito exempla fori diuini nō defunt. Etenim absq; tortura reos, aut condemnatos, aut liberatos fuisse constat. Deinde t̄ secutum Iuriscōsultos quæstionibus fidem non semper, non tamen nunquā habendam, constitutionibus declaratur: etenim res fragilis est, atque periculosa, & quæ veritatem fallit. Nam plerique patientia, siue duritia tormentorū, ita tormenta contemunt, vt veritas ab eis exprimi nullo modo possit. Alij tanta sunt impatientia, vt in quouis mentiri, quā pati tormenta velint. Et ita fit, vt etiā vario modo fateantur, & non tantum se, verum etiam alios criminentur. l. i. ff. eod. Quam obrem t̄ multi populi tormenta renuerunt: quia plus mali, quā boni ciuitatibus attulerint, & eorum pernicie plures innocētes, quā nocentes dānauerint. Et hodie in regno Aragoniæ non torquentur rei. Præterea t̄ legitur maiores voluisse
- 2
3
4

DE TORMENTIS

„ nisi certis in rebus interponi quæstiones: cum,
 „ quæ vere dicerentur sciri: quæ falso in quæstione
 „ pronunciarentur, refelli possent hoc modo. Quo
 „ in loco quid positum sit: & siquid esset simile:
 „ quod videri, aut aliquo simili signo percipi pos-
 „ sit, vide aut. lib. i. ad Heren. Quamuis supradictæ
 5 sententiæ verba vetustis in codicibus aliter ac in
 nouis legantur. Reliquum t̄ est ergo, vt iudices
 aut abhorreant tormenta, aut nō facile ad ea pro-
 filiant, nec in omni causa, nec in omni persona,
 nec quibuslibet indicijs: Et licet (vt dicunt om-
 nes) non possit dari certa doctrina, potest tamen
 6 t̄ dari aliqua via ad cognoscendū indicia sufficien-
 7 tia ad torturam. Bart. in l. fin. ff. eod. De locis, t̄ &
 origine indiciorum dictum est in opere de indi-
 cijs, per quos locos videre est, quid in quacuncq;
 re verum sit, & quid verisimile, atque probabile:
 Et maiori ex parte vnusquisque coniector est ve-
 8 ri. Sed vltra prædicta, indicia t̄ debent esse talia
 „ ad torturam, cum suspectus est reus, & alijs argu-
 „ mentis, ita probationi admoueat, vt sola con-
 9 fessio deesse videatur. Et confessioni t̄ ne credāt
 Iudices, licet sæpius ratificatæ, nisi dicta confessio
 fuerit per signa declarata. de quibus signis dice-
 tur in c. xx. quod est maxime notandum in hac
 10 materia. Est & cōmunis t̄ error Iudicum putan-
 tium torturam esse arbitralem, quasi natura cor-
 pora reorum arbitrio suo ad lacerandum creant;
 Contra quos dico, q̄ quādo esset simpliciter ar-

bitrum (quod tamen non conceditur) tale arbitrium reduceretur ad ius commune, secundum Ange. in l. i. ff. de testa. milit. Et omnes scribentes consentiunt. Vltimus dico, quod iura loquentia de arbitrio intelliguntur contra accusatorem, non contra reum, videlicet, iudicem posse desistere, & supersedere a tortura propter periculum, & fragilitatem torturæ, non autem excedere modum, de quo modo l. ex disposuit, vt in l. i. ibi, quando, vel quatenus faciendum sit videamus. ff. eod.

- 2 Et ita intelligitur lex quæstionis modum eiusdem tit. dicente Iurisperito, ibi. Itaque quæstionem haberi oportet, vt seruus saluus sit innocentie, vel supplicio.

S V M M A R I V M.

- 1 Ad tormenta non est deueniendum, nisi constet de homine mortuo, & de cadauere, & de uulneribus.
- 2 Cadaueris & eius uulnerum inspectio spectat ad peritos, & non ad iudices propter periculum iudicandi.
- 3 De ictu & uulnere standum est in arte peritis. Et ad hoc duo requiruntur medici, licet de consuetudine stetur dicto unius.
- 4 Contra latrones proceditur ad torturam, licet de delicto non constet. Et quæ sit ratio?
- 5 Confitens occidisse aliquem an sit damnandus, si non constet de corpore, uel id non sit uerisimile?
- 6 Torquere aliquem si non constet delictum, exemplo per-

DE TORMENTIS.

nitiosum est, quod etiam procedit in accusatis de furto,
& ueneficio.

De non torquendo reo nisi constet de delicto. Cap. II.

- 1 **I**mprimis sciendum est non t̄ deueniri ad tor-
menta, nisi constet de homine mortuo, & ca-
dauere, nec non de vulneribus, & quæ mortifera
sint, & quæ non, & in qua parte corporis, et quo
- 2 genere armorum. Et talis t̄ inspectio spectat ad
peritos, licet a multis Iudicibus fiat, quæ tamen
fieri non debet propter periculum iudicandi; cum
rei damnentur secundum ictum suum, in puris
- 3 tamen rixis: & de ictu t̄ standum est in arte peri-
tis. Hoc amplius duo requiruntur medici, licet de
consuetudine stetur dicto vnus, vide Bart. &
Hippoly. l. fin. ad l. Corn. de sic. Abstineant igitur
Iudices maleficiorum a tali prophana con-
suetudine, vt dictum est in opere de iudicijs c. ij.
- 4 In quibusdam t̄ tamen casibus, licet regulariter
torqueri, nec etiam inquiri possit, nisi constet de
delicto, proceditur ad torturam, vt puta in latro-
nes, qui abscondunt cadauera en̄ciendo in flumi-
na, aut mare. Vnde si t̄ Reus confiteatur occi-
disse aliquos ignotos, damnabitur, licet non appa-
reat corpora fuisse interempta, vide Brun. in glo.
sexto principaliter, vbi dicit fuisse iudicatum in ci-
uitate Senensi. Limitat tamē hoc non obseruari,

quando non esset verisimile propter distantiam loci, vel bonam famam criminati. Sed ego in hoc casu dico, reum non damnari, nisi constet de certa persona, & indiuiduo, vel saltem constet de certis signis: quia delictum debet verificari, vt infra dicetur, de verificanda confessione, vt puta de vestimentis, vel pecunijs ademptis occiso. Exemplo t enim perniciosum est torquere, nisi constet delictum. Legitur enim seruum. M. Agrij argentarij insimulatum occidisse Alexandrum Titi Fannij seruum, eoq; nomine tortum, cōfessum facinus, supplicio affectum, paruulo tamen tempore interiecto, ille, cuius de nece creditum erat, domum redijt. vide Valerium Max. lib. viij. de Quæst. cap. iij. Et quod dictum est de homicidio, extende ad furta, licet hoc tempore Iudices statim, q; aliquis dicit, sibi aliquid furto subtractum, torqueant suspectos. De tali errore vide Brun. in glo. circa quartam. Idem si quæstio erit veneficij, cōstare debet veneno necatum. De hoc dictum est in opere de indicijs. cap. iij.

S V M M A R I V M.

- 1 *Processu non formato non deuenitur ad tormenta, & an id procedat in manifesto, & notorio criminoso, & in inuento in flagranti crimine?*
- 2 *Accusatus, vel inquisitus si recuset respondere accusationi, vel inquisitioni potest torqueri etiam sine indicijs ad*

DE TORMENTIS

1. *eruendam responsionem, ut possit procedi.*
3. *Reos ter interrogatos non respondentes accusationi, perinde ac confessos Brutus damnauit, cuius tamen opinio non est seruanda.*
4. *Rei ad torturam ducti, & interrogati quid sciant de tali re, si respondeant dixisse. Et interrogati, quid dixerint, respondeant, esse scriptum, & aliud responsum dare nolint, an possint torqueri, donec iudici aliter respondeant?*

De non torquendo reo nisi formato processu, & de errore Iudicum.

Cap. III.

1. **N**on formato † processu non deuenitur ad tormenta, nisi in manifesto, et notorio criminoso, et inuento in flagranti crimine, quo casu de facto proceditur. Et secundum multos scribentes ex hoc solo dicuntur esse conuicti, et de facto posunt puniri. argu. l. vnica. s. i. & quæ ibi not. C. de rapt. vi. g. & glos. in l. i. c. i. fustium. ff. de his qui not. infra. Sed hæc opinio nō placet, quia licet quis confiteatur crimen, debet tamen moneri suas facere defensiones, prout dicitur infra de cōfessione spontanea. Eo magis in supradicto casu, & in quocunque alio oportet formare processum, antequam deueniatur ad torturam. Fallit † tamen quando Reus inquisitus, siue accusatus recusat respondere accusationi, siue inquisitioni: tunc enim torquetur, etiam siue indicij non ad eliciendam
- 2.

- confessionem; quia non formato processu nihil agi oportet, sed ad eruendam responsionem affirmatiuam, siue negatiuam, vt possit procedi, vide Bal. in l. si accusare. C. qui accusare non. Sed volunt aliqui reos recufantes respondere, tanquam
- 3 confessos damnari. Legitur Brutum ¶ reos ter interrogatos non respōdentes accusationi perinde ac cōfessos damnasse, vide Plutarchum in vita Publi. in principio. Sed hæc Bruti opinio non est obseruanda, nisi forte in reo criminoso, vel in inuento in flagranti crimine. Sed aliquando contingit q̄ postquam acceptum est constitutum
- 4 ¶ a reis de plano, si ducuntur ad torturam, & interrogantur, quid sciant de tali re, respondent, dixisse. Interrogati, quid dixerint, respondent, esse scriptum, & aliud responsum nolunt dare. Hoc casu quamuis indicia sint leuia, poterunt tamen torqueri, donec respondeant iudici, quia tenentur respondere, & replicare. Simile contigit hoc anno in quibusdam incendiarijs, ex quorum responsione, accedentibus quoque alijs non leuibus indicijs, extraordinaria pœna condemnati fuerunt Prætorē MARCO Antonio Genoa, patritio Veneto, ac præclaræ indolis iuuenē, vt de eo omne bonum sperari, ac expectari possit.

S V M M A R I V M.

- Torqueri non debet reus non publicato processu.

I iij

DE TORMENTIS.

- 2 Testes non publicati non inducunt aliquam probationem concludentem, quia eorum dicta possunt per oppositiones minui, ac tolli per aliam probationem etiam contrariam.
- 3 Indiciorum copia debet dari à iudice ante torturam; licet iudices captos statim torqueri hodie iubeant, quorum observantia nulla lege nititur.
- 4 Reus ex eo quia captus, non debet de crimine damnari, nisi aliter de maleficio conuincatur.
- 5 Reus ante torturam est audiendus, quia potest tale quid probare, quo probato non deueniretur ad torturam.
- 6 Cautius est agendum in causis criminalibus quàm in civilibus, & in eis forma iudicij est fortius obseruanda.
- 7 Iudex tenetur inquirere de conditione testis, licet pars non dicat.
- 8 Indiciorum exemplum dari debet reo opponere uolenti.
- 9 Papa, aut Imperator non potest facere aliquam legem, per quam tollantur defensiones reorum.
- 10 Iudex tenetur ex officio dare copiam indiciorum reo, licet ipse eam non petat.
- 11 Iudicis interest ratione humanitatis, & intuitu religionis, indefensum non occidere.
- 12 Iudex non admittet aliquod genus renuntiae defensioni factae per reum, nisi uerè iudex cognoscat reum nullas habere defensiones.

De non torquendo, nisi publicato processu et exhibita copia indiciorum

& de errore Iudicum.

Cap. IIII.

- 2 **N**on publicato processu non torquetur reus,
 quia non dicitur quicquam probatum, nisi
 publicato processu l. solam. C. de testi. Nam te-
 3 stes non publicari non inducunt aliquam pro-
 bationem concludentem: quia dicta eorum pos-
 sunt per oppositiones minui, aut tolli per aliam
 3 probationem, etiam contrariam. Quare secundum
 omnes Iudex tenetur dare exemplum indi-
 ciorum ante torturam. Hodie vero Iudices reis
 captis non exhibent indiciorum exemplum, &
 procedunt ad torturam. Sed hæc opinio in iure
 vndique refellitur, et ego sum senio confectus, &
 nunquam inveni aliquam legem, siue rationem
 pro tali obseruantia: nam non consequitur, captus
 est ergo torqueri, siue damnari debet, imo ex eo
 4 **T** quod quis sit captus, non debet de crimine damna-
 ri, nisi aliter de maleficio conuincatur. Quam-
 5 obrem tenetur reus audiri debet: quia potest quid tale
 probare, quo probato non deueniretur ad tortu-
 ram: potest enim reus opponere, siue in contra-
 rium probare: utique audiendus est: quia seque-
 retur absurdum, quod substantialis modus, et forma

DE TORMENTIS

- indicij opponēdi testibus nō seruaretur in causis
6 criminalibus, in quibus tamen t̄cautius est agen-
dum, quā in ciuilibus: & secundum ipsos Iudices
tollī debet de corpore iuris supradicta l. solam
C. de testi. vbi est casus, q̄ ex dictis testium ante
7 publicationem nō fit probatio. Præterea t̄ Iudex
tenetur inquirere de cōditione testis, licet pars nō
dicat, notatur in c. per tuas. extra de testi. Eo ma-
8 gis t̄ debet dari exemplum indiciorum reo oppo-
nere volenti: quia tam testes, quā dicta testium
debent esse explorata reo, cum oppositiones sint
de iure Diuino. & audacter dixi nullam reperiri
9 legem pro dictis Iudicibus: quia t̄ nec Pontifex,
nec Imperator potest aliquā legem condere, per
quam tollantur defensiones reorum; cum defen-
siones sint de iure naturali, vide in opere de Indi-
cijs in titu. nequis per aliqua indicia: vbi teneo, Iu-
10 dicem t̄ teneri ex officio dare exemplum indicio-
rum, licet pars non petat. quia reus nō potest re-
nunciare propriæ defensioni. vide glo. in. l. pactū
11 ff. de pact. Et interest t̄ Iudicis ratione humanita-
tis, & intuitu religionis indefensum nō occidere.
12 c. xxij. Exo. Quare Iudex t̄ nō admittet aliquod
genus renuntiaē, nisi reus dicat se alias nō habere
defensiones, & re uera Iudex cognoscat eum ca-
rere defensionibus. Et hæc obseruancia multum
placet, vide Bald. in. l. seruum quoque. ff. de pro-
curato.

D E T O R M E N T I S
S V M M A R I V M .

70

- 1 Torqueri non debet reus non præcedētibz indicijs, alijs iudex punitur, licet per talem toruram reus repertus fuerit commisfisse crimen obiectum.
- 2 Illicitum si quis committat, ab illiciti poena non excusatur, licet tale illicitum ad optimum finem peruenerit.
- 3 Indicijs non præcedentibus si inquisitio formetur, & reus confiteatur, & ratificet, damnari tamen non poterit.
- 4 Confessio nulla non confirmatur per indicia superuenientia post quæstionem habitam. secus si sponte confiteatur, nam tunc sine indicijs damnabitur.
- 5 Iudex debet esse præptior ad torturam in delictis, quæ occulte comittuntur, præcedētibz tamē aliquilibz indicijs.
- 6 Casus, in quibus deueniri potest ad torturam sine plenis indicijs.
- 7 Reus ob contumaciam bannitus, si postea capiatur, poterit sine alijs indicijs torqueri.
- 8 Torqueri licet reus consentiat, iudex eum torquere non debet sine indicijs.
- 9 Rei terreri possunt in casibus, in quibus possunt torqueri.
- 10 Iudices an quando desunt indicia contra aliquem, procedere possint per sortilegia?

De non torquendo sine indicijs etiam in crimine lesæ maiestatis, & de errore Iudicum. Cap. V.

- 1 Sine indicijs † non torquetur reus. Vnde Iudex, qui non præcedētibz indicijs reum tor

DE TORMENTIS

- quet, puniri debet, licet per talem torturam reus repertus sit cōmisisse crimen obiectū: et ratio est; quia Iudex delinquit in officium, & contra naturam officij: & quādo t̄ aliquis cōmittit illicitum, ab illiciti pœna non excusatur, quāuis tale illicitum peruenerit ad optimum finem. vide Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. præsi. Et simile
- „ legitur exemplum Torquati: quoniam bello ad-
- „ uersus latinos cum esset Consul filium suum se-
- „ curi percuti iussit, qui speculatum ab eo missus
- „ ne pugnaret interdictus, hostem a quo prouoca-
- „ tus fuerat, occidit. & ipsi naturæ prætulit ius in-
- „ terdicti Maiestatis, atque Imperij. vide Ciceronē
- 3 de finibus in vers. accurate. Item t̄ quando indicia non præcedunt, & inquisitio formatur, licet reus confessus fuerit, & postea ratificauerit, nō poterit tamen damnari: quia ab initio fuit illicitum.
- 4 Et t̄ confessio non confirmatur per indicia superuenientia post quæstionem habitam. glo. est in. l. maritus. ff. eod. de qua gaudet Bal. in. l. fina. C. de accus. Secus autem si reus sponte, & sine tortura confessus fuerit: quia tunc sine indicijs damnabitur. dicetur infra de spontanea confessione. Sed secundum aliquos in prodimentis, & tractatibus qui fiunt secreto, propter probationis difficultatem deuenitur ad torturā sine indicijs. vide Bru.
- 5 tracta. v. Conclusiue dic, q̄ in t̄ supradictis casibus, & generaliter in delictis, quæ occulto cōmittuntur, & de sui natura secreto perpetrantur, vt

puta' adulterium, simonia, sodomia, veneno aliquem necare, moneram falsificare, & maleficijs de nocte comisissis, Iudex debet esse promptior ad torturam, præcedentibus tamen aliquilibus indicijs, sed sine indicijs nunquã: & ratio est: quia in dictis casibus non inveniuntur testes. I. si cum exceptio. ff. q. merus causa. At apud Plutarchũ in

» vita Marcelli legitur Capitolinum condemnatũ
 » fuisse ob sodomiam, licet nullus testis adfuisset:
 » sed solum animaduersione pudoris, lachrimarũ
 6 iuuenis ad iudices acciti. Sunt t' & alij casus, in quibus torquetur sine indicijs, vt puta' si de furto constat, possunt custodes torqueri. Item si hospitantĩ in aliquo hospitio aliquid sublatum erit, & ignoratur a' quo, familia hospitis poterit torqueri, nisi hospes fuerit bonæ famæ. vide Bart. in. l. i. ff. de p'fec. vigi. Sed considerando prædictos casus, omnino non carent indicijs, licet non sint plena, & talibus casibus proceditur per qualia indicia, vt supra dictum est. Est & alius casus secundũ scriptores, in quõ torquetur reus, etiam sine indicijs, quorum verba sunt videlicet, quando t' accusatus, vel inquisitus, quia non comparuit, fuit positus in banno propter contumaciam: nam si postea comparet, quando vult purgare contumaciam, & respondere, q' forte hoc ei a' statuto permittitur, poterit tunc quæstio haberi sine alijs indicijs. vide Brun. in glos. quinto' principaliter. & Hipp. in. s. diligenter nu. cxxxvi. Sed animaduer

DE TORMENTIS.

- te hanc opinionem esse falsam, & solum habere locum in reo capto, secus in se sponte præsentante. vide de Indicijs exul. ad inquirendum. Vltorius licet reus consentiat se torqueri, Iudex tamen non debet eum torquere sine indicijs. vide infra in ca. quæ personæ torqueri possunt. et quæ nō.
- 8 In casibus tamen in quibus torqueri rei nō possunt, terreri tamen possunt, vide Bal. in. l. ij. C. de
- 9 custo. reo. Sed aliqui Iudices quando desunt indicia, procedunt per sortilegia, & similia licet per hæc nec est inquiri possit, vide in opere de iudicijs in titu. de Sortileg. Legitur tñ Claudium Cæsarem mori iussisse Appium; quia Melsalina somniasset ei intulisse vim. vide Suero. lib. v. capit. de pœnis per eum innocentibus ob leues suspiciones illatis, Quod iudicium tanquam prophanum non est dignum foro principum.

S V M M A R I V M.

- 1 Indicia debent esse probata in genere suo, aliter per ea non proceditur ad torturam.
- 2 Indicia in genere suo debent esse clara & perfecta, & plene probata.
- 3 Signa leuia in hæresi sufficiunt ad torturam, ea tamen debent plene probari.
- 4 Indicia debent esse plene probata per testes reddentes rationem dicti sui etiam nō interrogatos, qui testes etiam de circumstantijs sunt percunctandi.

DE TORMENTIS 2

- 5 Interrogatoria in criminalibus sunt à iudice ex se testibus deponentibus facienda, nec debent omitti, cum sint de iure Diuino.
- 6 Iudex examinans testes ad offensam, eos debet interrogare de toto negotio, unde possit explorare reorum innocentiam, nam testes debent deponere pro utraq; parte.
- 7 Indicium remotum à maleficio per duos testes probari debet, proximum uero & immediatum per unum. quod si per duos probetur, non indicium, sed plenam faceret probationem.
- 8 Indicium proprie non est, quod facit unus testis de uisu, sed semiplena probatio.
- 9 Testes inducti ad probandum indicia an debeant esse omni exceptione maiores?
- 10 Indiciorum gradus ut cognoscantur, non est recedendum à locis Oratorum.
- 11 Testes plures singulares super diuersis indicijs deponentes an coniungantur ad faciendam probationem, ut oriatur indicium ad torturam?
- 12 Indicia imperfecta ubi tendunt ad diuersa tota, non coniunguntur ad probationem faciendam, secus si tendant ad unum totum.

De non torquendo per indicia, nisi plene probata, & quomodo probentur, & de errore iudicum. Cap. VI.

- 1 Indicia † debent esse probata in genere suo, aliter per ea non proceditur ad torturam, nam si-

DE TORMENTIS

- cuti in criminalibus probationes debent esse luce
2 clariores ad condēnandum, ita & indicia in ge-
nere suo debent esse clara, & perfecta, & plene
probata, per regulam, q̄ eadem est ratio de toto
quo ad totum, quæ est de parte quo ad partem,
& econtra. l. quæ de tota. ff. de rei vendi. Quare
3 licet in aliquibus leuia signa sufficiant, vt in hæ-
resi, oportet tamen illa plene probari. vide Inno.
4 in c. sicut de simo. Item debent esse probata per
testes reddentes rationem dicti sui, etiam non in-
terrogatos, licet multi contradicant. Item per te-
stes bene interrogatos a Iudice de circūstantiis,
per quas veritas haberi possit: quia Iudex debet
formare interrogatoria ex seipso. vide Bal. conf.
5 cclxxvi. Et ego consueui dicere, interrogatoria
esse de iure diuino, & non omittenda a Iudice,
vt in exemplo Danielis in testibus contra Susan-
6 nam. Occurrit hic maximum vitium Iudicum,
qui in examinando ad offensam non interrogant
testes totum negotium, vnde possent explorare
innocentiam reorū, cum testes debeant interro-
gari, & deponere pro vtraque parte, vt supra di-
7 ctum est. Sciendum est etiam q̄ duo requiruntur
testes pro quolibet indicio remoto a maleficio,
siue mediato ipsi maleficio: secus in ijs, quæ
ex maleficio oriuntur, in quibus sufficit vnus te-
8 stis: quæ si probarentur per duos, non facerēt in-
dicium, sed plenā probationē. vnde secundū alios
quos id, quod scribentes indicium appellant, vt
puta

puta' vnus testis de visu non est proprie indicium ;
 sed semiplena probatio : quia directe probat ma-
 leficiū. Hæc opinio placet, licet qđ iuriscōsulci
 9 dixere, sit idem re ipsa. Sed difficultas est, an tes-
 tes ad probandum supradicta, debeant esse om-
 ni exceptione maiores? vide in opere de Indicijs
 10 vnus testis. Ad cognoscendum tautem gradus
 indiciorum non est recedendum a' locis Orato-
 11 rum, videlicet, quæ sunt attributa negotio, par-
 12 tim sunt cōtinentia cum ipso negotio, partim in
 13 gestione negotij considerantur, partim adiuncta
 14 negotio sunt, partim gestum negotium conse-
 15 quuntur. Dicitū est supra Indicia probari per du-
 16 os testes. Sed sæpe quæritur tan testes plures sin-
 gulares super diuersis Indicijs deponentes cōiun-
 gantur ad faciendam probationē, vt oriatur indi-
 cium ad torturam? Vnde primo cōsiderandum
 est, si species probationum sunt in sua specie im-
 perfecta, vt puta' vnus testis deponit de veritate,
 vnus de fama, vnus de indicio, hæc probatio nō
 valet; quia non est in sua specie perfecta. Secūdo
 quoties fiat probatio indicij per vnum testem, si
 fiat probatio de alio indicio per vnum testē, vbi
 requiruntur duo, ex ijs, non oritur aliquod indi-
 cium perfectum: quia vnumquodq; per se est im-
 perfectū, & diuersæ species imperfectæ non pro-
 bant: quia ex pluribus nō augetur effectus, cum
 non veniant ad integrationem vnus species. Sed
 alij senserunt contra, vide Hippo. in. s. diligenter.

K

DE TORMENTIS .

- 12 nu. cxlix. Sed conclusiue t quando indicia imper
fecta tendunt ad diuersa tota, nō coniunguntur,
vt supra. Sed quotiēs tendunt ad vnum totum,
tunc coniunguntur, vt puta vnus testis deponit
Titium percussisse Seium, hic est vnus testis su-
per indicio. Alius dicit vidisse eūdem Titium san-
guine aspersum, & eūdem euaginato ense. Alius
inquit vidisse exeūtem recto tramite, & gradien-
tem nemora versus. Per hæc enim & similia ori-
tur indicium sufficiens ad torturā. vide Bru. glo.
circa secundum. Sed secundum aliquos ex supra
dicto exemplo Bruni oritur plena probatio ad
condēnandum: quia vnus testis de visu est semi-
plena probatio, & reliqua cōiuncta faciunt aliā
semiplenā. Quare exempla dari debēt indiciorū
per se imperfectorū, vt coniuncta faciant vnum
indicium perfectum ad torturam. Idem secundū
- » Oratores, tum ex singulis, tum ex coniunctis ar-
» gumenta certa nascuntur. vide Cicer. ij. de inuen.
» titu. ij. de cau. coniec. in fine. Sed aliqui dixerunt
tunc coniungi, quando testes singulares sunt per
sonæ condignæ, & quotiēs dicta indicia si essent
probata per duos testes, sufficerent ad torquen-
dum, aliter nō coniungi, licet dicta indicia tendāt
ad vnum totum, quia sunt imperfecta numero,
& qualitate testium.

S V M M A R I V M .

- 1 Tormenta haberi non debent, si alia leuiori, vel ueriori
uia ueritas haberi potest, licet indicia præcedant.

- 2 Tortura grauior est poena, quā utriusq; manus abscisio.
- 3 Iudex, antequam torqueat reum, tenetur declarare, ueritatem aliter haberi non posse.
- 4 Appellari non potest ab interlocutoria in criminalibus, nisi quotiēs ad torturam proceditur, nam ad eam stante appellatione non proceditur.

De non torquendo licet sint indicia probata, si aliter ueritas haberi potest, & de errore Iudicum. Cap. VII.

- 1 Non est deueniendum † ad tormenta, si alia leuiori, uel ueriori via potest haberi ueritas, licet præcedant indicia: Iudicem enim omnia experiri oportet, antequā ad tormenta ipse perueniat; namque † tortura grauior est poena, quam utriusque manus abscisio. Præterea secundum
- 3 † multos antequā Iudex torqueat reum, tenetur declarare, ueritatem aliter haberi non posse, uide
- 4 Gandi. de qō. in prin. Et notandū est in criminalibus ab interlocutoria appellari non posse, nisi quoties ad torturam proceditur: & stante appellatione non procedetur. l. ante sententiam. ff. de appella. recip. Vnde ualde errant Iudices, qui nō seruata supradicta forma procedunt ad torturā. Et omnis confessio erit nulla.

S V M M A R I V M.

- 1 Tortura utrum in causis ciuilibus adhiberi possit?
- 2 Mercatores falliti possunt torqueri, ut indicēt pecunias

K ij

DE TORMENTIS

- pecunias, scripta, & alia credita.
- 3 Tortura non adhibetur in causis criminalibus leuis præiudicij, licet legitima præcedant indicia; & an pro talibus uilis persona possit torqueri.
  - 4 Viles personæ pro re parua torqueri non possunt.
  - 5 Leuia delicta quæ dicantur?
  - 6 Fur an possit occidi pro parua re.

De non torquendo in causis ciuilibus, nisi in casibus, neq; in criminalibus pro parua re, & de errore Iudicum.

Cap. VIII.

- 1 IN causis † ciuilibus non torquetur, nisi quando causa continet in se turpitudinem, & crimē annexū habet, Vel q̄ agatur ciuilit̄ ex aliquo delicto, & q̄ aliter veritas haberi non possit.
- 2 Quare mercatores † fugitiui, seu decoctores, & (vt ita dicam) falliti possunt torqueri, vt indicent pecunias, scripta, & alia credita. vide Bald. capit.
- 3 cum delictus de appel. In causis † criminalibus leuis momenti non torquetur, licet legitima præcedant indicia. Limitant tamen aliqui, vilem personam pro leui re posse torqueri. testatur. s. oportet in auc. vt ludi. sine quoquo suffra. Sed hæc opinio non placet, cum pœna non debeat esse maior delicto. & licet † lus præsumat contra viles personas, non propterea consequitur pro re parua

torqueri posse. Nec doctrina, quā testantur, hoc
 5 dicit. Quæ autem dicantur delicta leuia, notatur
 in. l. leuia. ff. de accusa. Conclufiue delictum dicitur
 leue, quando de re parui momenti agitur. &
 6 iura t quæ dicunt furem posse occidi, non habent
 locum in parua re. l. si ex plagis. ff. ad. l. Aquil.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex si habeat plenas probationes, uel manifesta indicia reum damnat, & non torquet.
- 2 Iudex si torqueat reum testibus conuictum, & ille negando perseueret, postea propter aliquas probationes non poterit damnari, licet aliqui Veterum contrarium obseruauerint.

De non torquendo reo quando sint plene probationes, & de errore Iudicum. Cap. IX.

Dictum est supra reum non torqueri causa indiciorum non legitime constantium. Super
 1 est scire t reum non torqueri, sed damnari, quando Iudex habet plenas probationes, uel manifesta indicia cōtra eū. Sed de ijs indicijs dictū est in ope de iudic. tit. ne reus p aliqua indicia cōuincaſ, vt pœna capitali dānetur. Et supradicta intellige, quando probationes sunt luce clariores, & non
 2 sunt sublatae p defensiones rei. Sed si Iudex t tor-

DE TORMENTIS

ferit reum, qui perseverauerit negando, non poterit eum postea cōdemnare propter aliquas probationes, squāuis luce clariores. & ratio reddi potest, quia rei constantia in tortura dictas probationes debilitauit. vide Alberi. de Rosa. in. l. edito. ff. eod. At apud antiquos aliter obseruabatur: nam legitur Alexādrum Fannij seruum septies torrum pernegasse, sed perinde atque confessum a Iudicibus fuisse damnatum. Idem legitur de Philippo seruo Fuluij Flacci octies torto, quem nullum emisisse verbum constat. vide Valerium lib. viij. de quæst. cap. iij. Sed antiquorum opinio non est obseruanda, & opinionem Alberici omnes obseruant in Italia. Quidam tamen Iudices extraordinarie punierunt.

S V M M A R I V M.

- 1 Torqueri possunt tam mares, quàm fœmina, & omnes, qui non sint iure excepti.
- 2 Minor. xxv. annis non potest torqueri, nisi ei sit datus curator.
- 3 Contra minorem doli capacem sine curatore de obseruantia communi proceditur.
- 4 Vtilis reipn. non torquetur, nisi in criminibus atrocibus.
- 5 Surdus, & mutus, à natura nō possunt torqueri, nec etiā damnari, nisi ex dictis testium.
- 6 Mulier prægnans non torquetur, sed expectatur, ut pã-

- riat, & post partū supersedetur per quadraginta dies, & si dubitetur, an sit pręgnans, obstetrices & medici sunt cōsulēdi, quos sufficit de credulitate deponere.
- 7 Medici quando in crimnalibus examinati debeant deponere de veritate, & quando de credulitate?
- 8 Valetudinarij torqueri non possunt, si morbus talis sit, ut torturā pati nequeant sine periculo vitę, uel corporis.
- 9 Minor. xiiij. annis non torquetur, sed serula cęditur, ut veritas sciatur, non ut damnetur.
- 10 Minor etas in quibus casibus non excuset, quin reus torqueatur?
- 11 Senes, seu decrepiti non torquentur. nec aliās corpore imbecilles. & nu. 12.
- 12 Aetas senilis, & decrepita quę dicatur?
- 13 Decuriones, & eorum liberi, milites, doctores, & aduocati propter dignitatem torqueri non possunt. hodie tamen hoc non obseruatur.
- 14 Rei sponte se tormentis supponentes, siue indicijs torqueri non debent. Idem si accusator & reus petant se torturę subijci.
- 15 testis uacillans torquetur, aliās secus. & quando dicatur uacillare?
- 16 testis uacillans, seu aliter de falso conuictus in causa civili æque punitur, ac in causa criminali.
- 17 Viles personę, & exercentes uiles artes an non admittantur in testes, nisi cum tortura?
- 18 Testes celeriter respondentes, antequam totus articulus eis legatur pręsumuntur falsi. & an ex hoc possint torqueri?

DE TORMENTIS

- 19 Testis qui dicit unum in iudicio, & aliud extrà iudiciū, incidit in falsum, ut saltem torqueri possit.
- 20 Testis si unum dicat in iudicio, & aliud extrà iudicium cui dicto standum sit?
- 21 Mercatores fugitiui, & decoctores torquetur, ut indigent scripta, & pecunias sibi datas ad negociandum.
- 22 Accusator, & accusatus in crimine falsi possunt torqueri, modò sint indicia.

Quæ personæ torqueri possint, & quæ non. Cap. X.

- 1 Torqueri possunt tam mares, quàm foeminae, & demum omnes, nisi sint a iure excepti. l. edicto. ff. de quæst. Infrascriptas autem personas per leges exceptas accepi, & hoc ordine intelligemus, quæ personæ torqueri possint. Minor non natus viginti quinque annis, licet sint indicia legitima ad torturam contra eum, non poterit torqueri, nisi ei fuerit datus curator. Hoc amplius, non cogetur respondere inquisitioni sine curatore: & si responderit, processus erit nullus. Vterius confessio facta per eum sine curatore erit nulla, vide Hip §. nunc videndum nu. xxxi. Gaudi. sub rubri. de alijs quæstionibus vari. et ita dicunt obseruari. Hodie vero per Illustrissimos Venetos, multaque Italiae loca non obseruatur.
- 2 Et quando delinquens est doli capax, proceditur contra eum sine curatore. Prædicta obseruan

- 4 *ria defenditur bonis iuribus, vide Bal. cap. i. §. sacra-
cramenta de pace iura. fir. Utilis reip. † non tor-
quetur, vide Hippo. l. edicto. ff. de quæstio. vbi
multos ponit casus. Limita tamen, q̄ aliquid pri-
uilegium non habet locum in criminibus atroci-
bus, sicuti in crimine læsæ Maiestatis, siue venefi-
cij. Surdus, † & mutus a natura, licet indicia sint
5 contra eos, non possunt torqueri, nec etiam dam-
nari, nisi ex dictis testium, vide Bru. in glo. Quar-
6 to principaliter. Mulier † prægnans non torque-
tur, sed expectatur vt pariat, et post partum non
potest torqueri infra dies xl. Et si ante torquetur,
confessio non valet, vide Hippo. §. nunc viden-
dum nu. xlvij. Et Iudex quoties dubitatur an sit
prægnans, debet consulere obstetrices, & medi-
cos, quos sufficiat deponere de credulitate, licet
secundum aliquos debeant deponere de veritate.*
- 7 Sed dic, † q̄ in morbis, qui vere cognosci pos-
sunt, vt puta in febre, quæ ex pulsu, & vrina co-
gnosci potest, tunc periti tenentur deponere de
veritate, aliter de credulitate, vide Par. de puteo
8 trac. de syndi. c. officialis. Valerudinarij, † siue
qui morbo aliquo laborant, torqueri non pos-
sunt, si talis est morbus, vt torturâ pati nequeant
sine periculo vitæ, seu corporis, vide Bald. consi.
cclxxv. in quo consultit per medicos videri tor-
quendum, cum iura exigant tale moderamen, vt
tortus sanus, seu saluus innocentia siue supplicio
9 conseruetur. Minor † natu xliij. an, non torque-

DE TORMENTIS

- tur, ferula autem potest terreri, vt veritas sciatur,
20 non autem vt damnetur. Sed in quibusdam ca-
sibus minor ætas nō excusat, quin torqueatur, vt
in crimine læsæ Maiestatis, & in proditoribus, &
similibus l. fi. C. ad Sylla. & l. desertorem. ff. de re
21 mili. Senes, † seu decrepti non torquentur l. iij.
22 §. ignoscitur. ff. ad Sylla. Quæ autem † dicatur
senilis ætas, & decrepita scriptores se remittunt
ad supradictam legem, ex qua tamen nihil elici-
tur de prædicta ætate. Imo aliqui interpretando
eam tenent contrariū. Sed dicit, q̄ sicut impuberes
propter minorem ætatem torqueri non possunt,
æque & senes propter imbecillitatem torqueri
non debent. Simile supradictum est de muliere
prægnante, & similibus. Et hæc conclusio satis
probat in l. i. C. qui ætate liberantur lib. x. Et
conclusiue senes dicuntur qui sunt annorum lxx.
qui excusantur a tutela l. ij. C. de excusa. tuto. Spe-
cul. in tit. de test. §. nunc tractandum. Sed iudicio
meo in hac materia tormentorum spectanda est
qualitas personæ torquendæ: multi enim ante
supradictum tempus propter corporis imbecilli-
tatem, senescunt: quare concurrente supradicta,
aut simili causa etiam infra dictum tempus non
torquebitur reus, nam multi propter imbecillita-
tem, & infirmitatem in tormentis perierunt.
23 Decuriones, † & eorum liberi, milites, doctores,
et aduocati propter dignitatem torqueri non pos-
sunt, vide Hipp. §. expedita. Hodie vero per illu-

strissimos Venetos, & per totam Italiam prædicta priuilegia non obseruantur, & consuevit aliter iudicari. De tali consuetudine vide Odofre:

14 tracta. de quæstio. Rei licet † sponte se supponant tormentis, non debent tamen sine iudicis torqueri: Et quia sæpe accusatores, quando nequeunt probare, instant se, et accusatos torqueri, non debent tamen torqueri, licet ambæ partes consentiant: & rationes non desunt, primo quia nemo est dominus membrorum suorum, & per consequens non potest quis committere se percutiendum, siue torquendum. Secundo quia ea, quæ sunt meri imperij, non possunt factò priuatorum dirimi, & concedi l. priuatorum. C. de iurisdic.

15 omnium Iudi. Testis † non torquetur, nisi vacillet: & dicitur vacillare, quando modo ait, modo negat, seu quando contuincitur per alios testes contrarium deponentes l. is, cui. ff. de quæstio. Nihilque refert an causa sit ciuillis, vel criminalis:

16 quia testis † vacillans siue aliter de falso confectus in causa ciuili æque punitur, ac in causa cri-

17 minali. Viles † personæ & exercentes viles artes non admittuntur in testes, nisi cum tortura, vide Azo. in auct. de testi. si vero ignoti. Sed hæc opinio non est vera l. diuus. ff. de quæst. Possunt tamen torqueri, quando vacillant, seu quando in mendacio conuincuntur, seu quando tentant corrumpere veritatem, vel quando sponte eunt ad testandum. Sed hoc postremum obseruare in

DE TORMENTIS.

qualibet persona per regulam diuinam, testis spontaneus concinnat linguam suam mendacio. Præterea testes † qui repentine & celeriter respondunt antequam totus articulus eis legatur præsumuntur falsi, & alij testes eis præferuntur, casus est singularis. ij. q. v. Sed an possint torqueri ambigitur. & sentio ex hoc solo non possit torqueri. Et secundum sententiam diuinam. qui prius responderet, quam audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum. c. xvij. Prouerb. Item testis, qui dicit † vnum in iudicio, & aliud extra, incidit in falsum, & saltem potest torqueri per doctrinam Bart. in l. eos. ff. de fal. Sed dic contra, nam standum est secundo † dicto in iudicio facto cum iuramento, non autem primo sine iuramento. Bald. in l. fin. C. de testi. Secus, quando cum primo concurrat aliqua præsumptio: quia tunc statur primo dicto. Roma. in consi. cccv. Sed, & hæc opinio non placet, absurdum enim est, primum dictum sine iuramento præualere secundo dicto cum iuramento, Et sentio hoc casu neutrum dictum valere, primum dictum non valet, quia non iuratum. Secundum dictum non valet propter præsumptionem contrariam, & propter variationem testis. Mercatores † fugitiui, & dectores, idest falliti torquentur, vt indicet pecunias sibi datas ad negociandum. Item vt indicent scripta, & alia similia, vide Alexandrū consi. lxxvij. Paridē de puteo in vers. in causa nu. ij. fol. ccxcij.

22 Accusator † & accusatus in crimine falsi possunt torqueri, modo sint indicia ad torquendum, vide Bal.l. penultima. C. de falsis. vbi dicit hoc esse notandum.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici multa habent priuilegia in materia torturæ.
- 2 Clerici infames, uel deprehensi in delicto torquentur, aliàs secus.
- 3 Mutilati membris, uel aliqua parte corporis uitati in criminali causa an contra clericos admittantur?
- 4 Testis non idoneus dicitur, qui laborat morbo animi, non corporis.
- 5 Tortura in clericos an non debeat esse ita seuera, sicut contra laicos?
- 6 Testis clericus uacillans nõ torquetur propter dignitatem.
- 7 Clerici in omni delicto sunt fauorabiliores laycis, & indicia, per quæ conuincuntur layci, contra clericos nihil operantur.
- 8 Per quæ male præsumitur de laycis, bene præsumitur de clericis.
- 9 Laycus deprehensus domi pulchræ mulieris, est manifestus adulter, maxime si probetur aliquod signum uenerereum, secus in sacerdote.
- 10 Sacerdos amplexans mulierem, præsumitur facere causa benedicendi.
- 11 Religiosis magis creditur, quàm laycis in omni probatione faciendâ, & in quocunque alio negotio.
- 12 Testes inhabiles inhabilitate iuris positiui ut periuri, &

DE TORMENTIS

- criminosi possunt à Papa ad testificandum habilitari.*
1 3 *Papa, uel Imperator non potest concedere priuilegia, uel
condere legem contra dispositionem iuris naturalis.*

De non torquendis clericis, & de priuilegijs eorum. Cap. XI.

- 1 **C**lerici † infinita habent priuilegia in hac ma-
2 **C**teria torturæ, & hæc pauca ex pluribus col-
3 **legi.** Primo † non possunt torqueri, etiam exi-
stentibus quibuscuncq; vrgentibus indicijs contra
ipsum, nisi ipsi sint alias infames secundum Alex. l.
fin. ff. de quæsti. Sed deprehensi in delicto pos-
sunt torqueri, vide Panor. c. cum non ab homi-
4 **ne.** de Iudi. Secundo † in causis criminalibus
mutilati membris vel aliqua parte corporis vi-
5 **ciati** non sunt idonei testes, nec possunt testificari
contra ipsos, vide Hippo. s. nunc videndum nu.
lij. Sed animaduertendum est hoc nullibi legi. Et
quod lex non dicit, nec nos dicere debemus. Et te-
6 **stis** † non idoneus dicitur, qui laborat morbo ani-
mi, non autem corporis. Tertio † clerici non sunt
torquendi, & si torquentur, tortura non debet
esse ita seuera contra eos, sicut in laicos, vt per Al-
ber. in cap. in contemplatione extra de reg. iur.
Sed supradicta opinio nulla bona lege proba-
tur, & non est auribus hominum digna. Quarto
† clericus testis inductus si vacillat in dicto suo
non torquebitur propter dignitatem, licet laicus

DE TORMENTIS. 60

torqueatur l. præsbyteri. C. de Episcopis et Clericis.

- 7 Quinto † in omni delicto clerici sunt fauorabiliores, quam laici, & sæpe indicia per quæ conuincuntur laici, nihil operantur contra clericos. Hoc
- 8 amplius, per quæ † male præsumitur de laicis, bene præsumitur de clericis, & exempla nō desunt:
- 9 nam si laicus † deprehenditur domi pulchræ mulieris, est manifestus adulter, licet secundum recentiores debeat probari aliquod signū venereum.
- 10 Hoc tamen fallit in † sacerdote, siue præsbytero, qui si amplexetur mulierem, præsumitur facere causa benedicendi. Sed ab hac benedictione liberet nos Deus, vide glo. circa quartam apud Bru.
- 11 In omni † probatione facienda, & quocunque alio negotio magis creditur religiosis, quam laicis tex. est, & ibi Abba. in cap. in nostra. de procura. Bald. in dicto c. in fine. Et secundum communem opinionem doctorum Papa non solum potest concedere supradicta priuilegia, sed etiam potest † habilitare inhabiles, vt puta periuros & criminosos ad testificandum, ita per omnes not. in c. testimonium. de test. Qua de re præscripserunt sibi priuilegia ampliora, quam laici in coelo, & in terra. Aduerte tamē & sic limita supradictam conclusionem non habere locum, quando inhabilitas prouenit ex dispositione iuris naturalis:
- 12 quoniā nec † Papa, nec Imperator possunt concedere leges contra dispositionem iuris naturalis. c. per tuas. de simo. facit & singulare dictum Inno.

DE TORMENTIS

in c. sciscitatus de rescrip. quod dictū refert Ang.
in l. cum prætor. ff. de iudic. dictum est in trac. de
indi titu. ne reus per aliqua indicia conuincatur,
vt poenā capitali damnetur, vbi indistincte tenui
contrarium, videlicet, q̄ inhabiles non possint
habilitari per Papam, siue Imperatorem ad testi-
ficandum.

S V M M A R I V M.

- 1 Reus non debet à iudice torqueri, nisi ad instantiam accu-
satoris, sed de consuetudine contrarium obseruatur.
- 2 Iudex abstinere debet à nouis tormentis.
- 3 Iudex quando reum torquere uult, debet tria cōsiderare,
qualitatē criminis, tormentorum, & personæ rei.
- 4 Iudex debet ostendere torquendum medicis, ut moderate
eum torqueat.
- 5 Tormenta sunt moderatē adhibenda.
- 6 Iudex immoderatē torquens, an excusetur, si tortus ad in-
stantiam ipsius iudicis confessus fuerit, se fuisse legiti-
mē tortum.
- 7 Tortura debet constare in processu, aliter ex brachijs rei
cognoscetur.
- 8 Carcer est species torture.

Quomodo, & quo moderamine proce-
datur ad tormenta, & de errore

Iudicum. Cap. XII.

- 1 **A**Ntequam reus † torqueatur, debet iudex
per accusatorem requiri, ad cuius instantiam
habenda

habenda est quaestio, aliter non potest reum torquere, vide Bal. c. i. §. Iudices. de pace fir. Et omnes scribentes in hac materia consentiunt. Attamen hoc tempore per totam Italiam Iudex non expectata requisitione accusatoris reum torquet, & ratio reddi potest, quia Iudex ex officio potest profequi, & facere ea, quae accusator facere posset. Bart. l. i. ff. de pub. ludi. Imprimis abstineat

2. † Iudex a nouis tormentis: nam plerique angunt reos siti, fame: quidam immittunt aquam per nares: quidam ponunt taxillum in pede. De his, & alijs vide Bru. de quaest. in principio. Item Iudex
3. † debet tria considerare, primo qualitatē causae, seu criminis. secundo qualitatē tormentorum, nam si sufficiunt tormenta leuia, non sunt inferenda grauia. Tertio qualitatē personae: aliter enim torquentur robusti, aliter imbecilles.
4. Et secundum † aliquos debet ostendere torquendum medicis: quia debet vti tali moderamine, vt reus tortus, sanus, seu saluus innocentiae seu supplicio conseruetur, vide Bald. consi. cclxxi. Demum † consideret Iudex q̄ hominem torquet, pro quo (vt Apostolico vtar verbo) non metuit mori Christus. Et adhibeantur tormenta moderate, vt rationis temperamenta desiderant: nam Iudex immoderate torquēs grauiter punitur. Ocurrat † hic cautela Bru. dicentis, si Iudex indebitē torserit aliquem, faciat reum confiteri, q̄ fuit legitime tortus, de qua confessione faciat nota.

L

DE TORMENTIS.

rium rogatum, vide eam glo. in fine. Contra tamen teneo. Primo in $\dagger$ processu constare debet de tortura, & si non constabit, ex brachijs rei cognoscetur: Deinde confessio rei in potestate Iudicis, ubi agitur de interesse eiusdem, non præiudicat: quia carcere detenti ut liberarétur locis atris, omnia bona verba faterentur; & confessio eiusmodi æquipollet confessioni metu torméntorum: **3** cum $\dagger$ carcer sit species torturæ. Quare Iudex non excusabitur cautela prædicta si immoderate torserit reum. Quia ultra prædicta præsumptio est contra ipsum iudicem; q̄ sicut reum illicite, & immoderate torserit, ita, & illicite fecerit eundem confiteri tex. est bonus in l. penul. ff. de quæsti secundum vnam lecturam quam tenet Bart. ibi.

S V M M A R I V M.

- 1** Tortura inferri potest omni tempore, dummodo delictum sit atrox.
- 2** Tormentorum ordo quis sit?
- 3** Tortura an sit incipienda à debiliore, an uero ab eo qui uerisimiliter scit ueritatem?
- 4** Pater et filius si sint correi, a filio incipienda est quæstio.
- 5** Nomen turpe habens primò est torquendus.

Quo tempore, et a quibus incipiat tortura, et de errore Iudicum. C. xij.

- 1** **O** Mni $\dagger$ tempore rei torqueri possunt, etiam diebus feriatis, & in honorem Dei, dummo-

do delictum sit atrox, vide Bald. l. i. C. de episc.
 2 & clericis. Tormentorum autem Tordo est eius-
 modi secundum multos, videlicet: si plures sunt
 3 rei incipiendum ¶ est a debiliori, vide Ange. de
 quaestio. Sed contra incipiendum est ab eo, qui
 magis scit veritatem, & qui verisimiliter dicet
 eam, deuenitur enim ad torturam, pro habenda
 veritate: utique qui magis scit, debet primo tor-
 queri, licet iudices consueuerint incipere a debi-
 liori. Vnde euenit q̄ habetur confessio incerta
 tum ob non plenā scientiam facti, tum ob debili-
 tatem torti: verum si rei pares erunt in delicto,
 tunc incipiendum est a debiliori: Et ita intelligun-
 tur iura loquentia de hac materia l. quotiēs, C. de
 Naufra. lib. x. l. i. §. Idem diuus. ff. de quaestio. & l.
 4 vnus facinoris. ff. eodem. Item ¶ quotiens pater,
 & filius sunt correi, a filio, incipiendum est, & tor-
 queatur in cōspectu patris l. isti, quidē. ff. quod me-
 tus causa. Vnde trāsiit in prouerbium apud Ora-
 5 rores, torque filium, fatebitur pater. Et dicunt
 ¶ aliqui, q̄ quando sunt plures torquendi, &
 vnus eorum habet turpe nomen, initium potest
 ab eo fieri, vide Hippo. in l. i. ff. de quaest. Et licet
 varie loquantur scribētes in similibus, dic esse in-
 cipiendum vt supra conclusum est.

S V M M A R I V M:

- 1 Tortura an et quando possit repeti?
- 2 Tormentorum modus erit iuxta qualitatem indiciorum.

L ij

DE TORMENTIS

- 3 Reus pro quolibet suffiēti inditio an possit ter quassari?
- 4 Tortura repetitio non debet excedere tres uices, ne in infinitum procedatur.
- 5 Tortura reduci debet ad tres dies separatos, & pro quolibet uice reus debet habere tres. eleuationes, & depositiones.
- 6 Tortus ultra tres uices, dicitur tortus immoderate, & uidebitur fateri uel & cruciatu tormentorum.
- 7 Repetere reum in tortura si Index intendat, debet in actis interloqui, quod supersedet à tortura incepta, sed non perfecte data.
- 8 Indicia noua quæ dicantur?
- 9 Tortus relaxatur, si accusator, dato sibi termino ad probandum, et deducendū quicquid intendit, nil probauerit.
- 10 Reus ter solum debet in tortura repeti, sed antiquitus, ex causa octies repetebatur.
- 11 Confessio facta in tormentis sine legitimis indicijs, sicut non ualet, ita confessio facta ob tormenta repetita, quæ repeti non debuerunt, non ualet.

Per quot dies, & quanta tortura afficiatur reus, et de errore Iudicum.

Cap. XIII.

- 1 SI reus primo fuerit satis tortus, nunquam potest repeti, nisi superueniant indicia de nouo, vide Aret. in verbo fama publi. colum. xij. Sed alij dicunt quæstionem toties repeti, quoties Iudici uidebitur, vide Bart. l. vnus s. i. ff. de quæ-

2. **fitio.** Sed dic t. q. iuxta qualitatem indiciorum erit tormentorum modus: nam sicut iudicia suos gradus habent, prout in opere de iudicijs dixi, ita et tortura plures gradus habet, vt supra dictū est.
3. Vnde t. dixerunt aliqui, pro quolibet sufficienti iudicio posse reum ter quassari, & sic obseruari per totam Italiam, vide Hippoly. s. nunc videndum nu. lñ. Sed recentiores dicunt, q. quando iudicia sunt vrgentia Iudex semel torquet reum: Sed si essent multum vrgentia, tunc fieret repetitio.
4. Sed hæc t. repetitio non debet excedere tres vices, ne in infinitum procedatur, & sic quæstio
5. T reducetur ad ternarium numerum, videlicet, ad tres dies separatos, & pro vice qualibet debet habere reus tres (vt ita dicam) saccatas, seu eleuationes, et depositiones: Et rei t. torti vltra ternarium numerum dicuntur torti immoderate, & videbuntur fateri vi & cruciatu tormentorum, vt l.
7. repetitio. ff. de quæstio. Et quoties Iudex t. intendit repetere reum in tortura, debet interloqui in actis, q. supersedet a tortura incepta, sed nō perfecte data, vide Bru. q. v. in fine, vbi tractat quando superuenientibus nouis iudicijs torquetur reus. Iudicia t. autem noua differunt specie, vel substantia, sicuti dicitur in materia probationum, q. super nouis licet probare, etiam post didicita, testificata. Et noua iudicia sunt, siue procedatur ex dicto torti, siue aliter: notatur in l. per hanc. C. de
9. tempora. appella. Item quoties t. Iudex torserit

DE TORMENTIS

reum, si non superuenerint indicia aliqua noua, dabit terminum accusatori, in quo probare, & deducere debeat: aliter elapso ipso termino, & accusatore aliud non probante, ipsum reum relaxabit. De hoc stilo vide Ange. in ver. fama pub. co lum. vltima. Dictum t̄ est reum ter solum in tortura repeti debere. Antiqui vero octies torquebant. Legitur seruum Fannij septies, & Philippum Fuluij Flacci octies fuisse tortum: lege Valerium lib. viij. de quaest. Sed dic vt supra. Et hoc t̄ amplius, sicut confessio facta in tormentis sine legitimis indicijs non valet, ita confessio facta ob tormenta repetita, quæ repeti non debuerunt, non valet, notatur l. penul. ff. de quaest.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex quo pacto debeat interrogare reum in tormentis, ne uideatur suggerere, siue procedatur super inquisitione, siue super accusatione?
- 2 Reus in tortura est de se interrogandus, non de alijs.
- 3 Reus in tortura si de facto proprio interrogetur, aliquæ circumstantiæ an sint exprimendæ?

De interrogationibus faciendis in tormentis, & de errore Iudicum.

Cap. XV.

- 1 **C**ONsiderare t̄ debet Iudex, quo pacto interroget reum in tormentis, cum agatur de vita

hominis, & ne videatur suggere. Imprimis a reo peti debet secundum multos, quis maleficium fecerit, non autem, si maleficium fecerit, vide Gaudi. de tormētis. Sed in hac materia varie scriptum est: Vnde distinguendum esse existimo: Aut Iudex processit ad torturam super generali inquisitione, videlicet, super inquisitione generali quo ad personā, quando proprie nescitur delinquens, & tunc Iudex debet interrogare reum, quis maleficium fecit, non nominando aliquam personam; quia foret suggestio, & ita intelligitur lex prima. ff. de quæstio. Aut Iudex procedit per specialem inquisitionem, vel accusationem contra certam personam, & tunc si torquetur quis vti testis, interrogetur, si inquisitus, aut alius maleficium commiserit, quomodo, & quando, & in qua parte corporis, quo loco, & quo die. Sed Iudex interrogando eum, non exprimat aliquam circumstantiam, aut qualitatem, nec dicat quicquid de commisso maleficio, nec in qua parte corporis, percussit, nec quicquam de facto, seu dicto, pro quo dicto, seu facto torquetur reus, alioquin non dicetur Iudex interrogare, sed suggerere.

2 Sin autem torquebitur † vt principalis, debet interrogari de se, & non de alijs, & similiter debet interrogari in genere, postea ad speciem descendendo, videlicet, ad nomen tantum offensi, non vterius quicquam interrogando, nec ad alias facti circumstantias procedendo: nam si Iudex in-

DE TORMENTIS.

interrogaret, si percussit talem in tali loco, & tali via, & tali parte corporis, foret suggestio. Multi quoque dixerunt propter periculum suggerendi Iudices rectius procedere, si interrogabunt, si aliquid maleficium commisit, non aliquem nominando, vel ulterius interrogando, vide Aret. in verb. fama publica. Cyn. l. fin. C. de accusa. Idem l. i. Mosi. cap. iij. Geneleos, ibi, ubi est Abel frater tuus: & cap. vij. Josuæ, ibi, atque indicia quod feceris. Sed de consuetudine, quando rei interrogantur de facto suo proprio, possunt interrogari de homine mortuo, dummodo non exprimantur aliquæ circumstantiæ, videlicet, non exprimendo aliquod dictum, seu factum, pro quo dicto, seu facto torquetur reus, ut supra dictum est.

S V M M A R I V M.

- 1 Tortus & confessus de se, an & in quibus casibus possit interrogari de socijs sine indicijs?
- 2 Latrones, falsatores monetæ, & mandatarij, possunt in tortura interrogari de consocijs, idq; procedit etiam in sex alijs casibus.
- 3 Latrones de se confessi interrogantur de socijs mandatoribus, & receptatoribus.
- 4 Servus torquetur ut indicet consocios, maxime quando sumus in atrocioribus, uel in nece domini, nam interrogatur, quo mandante, id fecerit, & qui sint participes.
- 5 Tortus confessus de se potest interrogari de socijs in om-

ribus delictis, quæ uerisimiliter non committuntur sine socijs.

- 6 Torti & confessi de se, de consuetudine totius Italie in omni casu de socijs interrogantur.
- 7 Iudex nõ expectata requisitione accusatoris hodiè reum torquet.
- 8 Confessus crimen, de quo erant indicia, an possit interrogari de delictis etiam eiusdem generis, de quibus non extant indicia contra eum?

De interrogationibus faciendis in tormentis reo confessio, & de errore

Iudicum. Cap. XVI.

- 1 **Q**uæritur tan tortus, & confessus de se possit interrogari de socijs sine indicijs. Dic nõ
- 2 interrogari, nisi latrones, & monetæ falsatores, & mandatarii, qui etiam torquentur, ut manifestent socios, seu mandantes, & sic in reliquis casibus, qui sunt sex secundũ Gandi. in ritu, de quaestio. videlicet. primo latrones & de se confessi interrogantur de socijs mandatoribus, & receptoribus. Secũdo falsatores monetæ. Tertio & seruus torquetur ut indicet consocios. Quarto propter atrocitatem, malefici interrogantur ut supra. Quinto seruus de nece domini de se confessus interrogatur quo mandante. Sexto seruus qui magnas fraudes cõmisit in rationibus domini potest interrogari, qui sint participes. Sed præ-

DE TORMENTIS

- delictis addo regulam generalem, q̄ tortus cōfessus de se potest interrogari de socijs in omnibus delictis, quæ verifimiliter non cōmittuntur sine socijs. Sed de cōsuetudine totius Italiæ rei interrogatur de socijs in omni casu. vide Belui. in tit. de quæst. col. ij. Sed Neoterici limitant habere locum prædicta in inquisitione, secus in accusatione quia Iudex non debet onerare accusatorem, ad cuius instantiam torquet accusatum. Sed hæc
- 6 Topinio nō placet; quia hodie Iudex non expectata requisitione accusatoris reum torquet. vide
- 7 de Bart. l. i. ff. de publi. Iudi. Postremo t̄ quæritur an confessus crimen, de quo erant indicia, possit interrogari de delictis etiã eiusdem generis, de quibus non extant indicia contra eum? Et secundum omnes interrogari nequit. At ijs temporibus per totam Italiã aliter observatur, præsertim in furtis, vide Ange. in titu. de tortura. Prædictam tamen cōsuetudinem multi limitant, videlicet, si non præcescit infamia generalis, ut puta, q̄ sit magnus latro, tunc non possit interrogari. vide Bru. q. v. in fine. Et hæc opinio est observanda.

S V M M A R I V M.

- 1 Nominatus per tortum ex hoc solo non torquebitur, sed solum inquiretur, fallit in casibus, in quibus reus interrogari potest.
- 2 Indicium quãdo oriatur ex dicto torti sine alijs indicijs?

- 3 Homo male fame an alijs nō concurrentibus possit torqueri, ex solo dicto torti?
- 4 Nominati per tortum quando sine alijs indicijs possint torqueri, & quando non?
- 5 Tortus an iurare debeat facta nominatione in tortura?
- 6 Nominatio debet esse in tortura, aut statim deposito reo de tortura aliter ea non ualet.

*De nominato per tortum torquendo,
uel non, & de errore Iudicum.*

Cap. XVII.

- 1 **N**ominatus ꝑ per tortum ex hoc solo non torquetur, sed solum inquiretur: & ratio reddi potest, quia rei imputatio cogitant habere subsidium. Fallit tamen in casibus, in quibus potest reus interrogari: quia in dictis casibus crimen obiectum satis est ad torquendum criminatum. vide Ange. in verb. fama publica, Hippo. §. diligenter nu. lix. Sed nonnulli asserunt, etiam in prædictis casibus non procedi ad torturam, nisi præcedant aliqua indicia, saltem præsumptiua contra criminatum, ut puta conuersatio cum torto, & similes qualitates. Item quod ex qualitate torti siue ex persona criminati verisimile sit non mentiri, & similia. In casibus tamen in quibus versatur probationis difficultas, oritur indicium ex dicto torti sine alijs indicijs, dummodo is, cui crimen obijci-
tur, sit malæ vitæ, intelligendo etiam quod ex dicto

DE TORMENTIS

torti oritur indicium cōtra criminatum, quando
 est malæ famæ etiam vltra casus exceptos. Sed
 3. de hoc dubitatur: quia licet quis sit malæ famæ,
 alijs tamen non concurrentibus non torquetur:
 & ratio est, criminis obiectionem per tortum de
 eo factam indicium inducere nullum, cum inter
 rogari non debuerit. Ergo quod inde sequitur,
 lege prohibente nō valet. Sed de cōsuetudine ali
 ter obseruatur. vide Gandi. titu. de quæstio. Ex
 supradictis autem scribentes videntur potius cō
 fundere, quā concludere: quia non videtur diffe
 rentia inter casus exceptos, & nō exceptos. Qua
 4. re dicitur quod in casibus exceptis, in quibus interroga
 tur rei de socijs etiam sine indicijs, & de quibus
 casibus dictum est. in antecedenti cap. In dictis
 casibus nominati per tortum possunt torqueri se
 cundum scribentes, etiam quod nulla extēt indicia.
 Sed tu dic quod torquetur, dūmodo sint qualia qua
 lia indicia. In alijs vero casibus nō torquentur no
 minati, nisi fuerint indicia idonea & sufficientia.
 5. Quæritur etiam tan reus debeat iurare facta no
 minatione in tortura? & multi consentiunt. vide
 Hippo. §. diligenter nu. lxxij. Sed hæc opinio non
 6. placet. vide Blan. nu. cclxxxiiij. & notat quod nomi
 natio debet esse in tortura, aut statim deposito
 reo de tortura, aliter non valet. vide, vt supra.

S V M M A R I V M.

1. Confessiones reorum pro exploratis facinoribus haberi
 non oportet, si alia non concurrant.

- 2 Confessionum alia spontanea, alia metu tormentorum, alia in tormentis
- 3 Confessio quando dicatur spontanea, & quomodo debeat ratificari?
- 4 Notarius non debet scribere reum sponte fuisse confessum, quando adest aliquis terror.
- 5 Confessus sponte an possit statim sine ulla defensione damnari?
- 6 Confessus sponte potest damnari ex quolibet etiam inordinato processu, & sine indicij precedentibus.
- 7 Confessus sponte in aliquibus casibus non damnatur.
- 8 Reus non torquetur si de corpore non constet, nec procedi potest per inquisitionem, aut accusationem, nec sponte confessus hoc casu damnatur.
- 9 Casus, in quibus reus torquetur, licet de corpore non constet.
- 10 Confessio facta eorum iudice incompetenti, licet non plene probet, facit tamen indicium ad torturam coram suo iudice.
- 11 Confessio extra iudicialis, licet non sufficiat ad condemnandum, sed solum ad torquendum, tamen confitens potest extraordinarie puniri, tanquam de delicto se glorians.
- 12 Confessus per stoliditatem non dicitur comuctus, nisi per seuerauerit: idem in confessione nuda, & sine causa, uel ab irato facta.
- 13 Confitens se occidisse ad sui defensionem, si id non probet, an ad mortem damnari possit?
- 14 Offendentis qualitas demonstrat animum fuisse, uel non fuisse offendendi.

DE TORMENTIS

- 15 *Mores boni faciunt praesumi pro reo, mali uero mores contra reum.*
- 16 *Responsio rei dicentis, si feci, feci ad meam defensionem in criminalibus non est admittenda.*
- 17 *Responsio rei dubia parit indicia contra eum, quia uideatur uelle iudicem fallere.*
- 18 *Confessio spontanea an ratificetur?*

De confessione spontanea, & de errore Iudicum. Cap. XVIII.

- 1 **C**onfessiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportet, si alia Iudicis religionē probatio instruat nulla. l. i. ff. de quaestio. Sed sciendum est confessionem varie concipi: est
- 2 Tenim alia spontanea, alia metu tormentorum, alia in tormentis, de quibus singulariter dicitur.
- 3 Spontanea confessio dicitur, quando reus sine tormentis, & minis, alioque actu fatetur contenta in inquisitione, & tunc notarius scribet eum sponte confessum, & aliter non: nam quando est aliquis terror, non debet scribere, reum fuisse sponte confessum. Postea post triduum ducatur reus ad bāchum iuris, ubi legetur confessio rei, & interrogabitur, si dictam suam confessionem ratificare velit, monendo eum de sui vita agi. Contra tamen ferè omnes sentiunt cōfessionem eam non ratam haberi, imo reum sine alia perseverantia damnari, secus in confessione facta in tormentis, siue metu tormentorū. vide in. l. dic. C. de custo.

- 5 reo. Vtterius secundū alios sponte confessus potest sine vlla defensione statim damnari. Tamen tutius est reum monere, vt seipsum defendat, & sic dari terminum. Et ratio est: quia reus potest reuocare confessionem, vel eam declarare. vide in
- 6 c. cum dilectus de accusa. Et confessionis spontaneæ vis erit eiusmodi, vt reus possit damnari ex quolibet quāuis inordinato processu. Item licet nulla præcedant iudicia, tamen ob sponte confessionem factam poterit reus damnari: secus autem si per torturam, siue etiam aliquem torturæ metum reus confessus fuerit: tunc enim quando desunt iudicia, nullo modo dānabitur, licet perseverauerit. In cōfessione sponte facta in aliquibus casibus Iudex nō damnat. Primò quādo nō constat de corpore, de quo in primis cōstare debet Iudici, aliter t̄ reus non torquetur, imò non proceditur nec per inquisitionem, nec per accusationem: quia talis solennitas requiritur ab initio: qua omīssa omnia, quæ sequuntur sunt ipso iure nulla ob omissionem substantialis modi: nā quotiēs solennitas datur pro forma, eius omīssio etiam si esset leuis. tamen vitiat actum. vide in c. quoniam frequenter. vt lite non contestata.
- 9 Sunt tamen casus, in quibus torquetur, licet nō constet de corpore. vide supra cap. i. Secundò in confessione impossibili, siue non verisimili. Tercio in confessione incidenter, & nō principaliter facta. Quarto in confessione tempore inhabili,

DE T O R M E N T I S

videlicet, quando lapsum est tempus, post quod non inquiritur, siur accusator, quod est post annos, xx. nisi in partu supposito, vel quando falsis medicaminibus partū impediuit. vide Sing. in de accusa. Quinto quando contra confessionē aliter iudicatum fuit. Sexto in confessione facta coram Iudice carente iurisdictione, & differt a

1 0 Iudice incompetenti: namq; confessio coram eo Iudice, licet non plene probet, facit tamen indicium ad torturam coram suo Iudice. vide Bald. l. magistratibus, ff. de iurisd. omnium Iudicum. Et ratio est, quia confessio extraiudicialis facit indicium ad torturam. ergo confessio coram Iudice incompetenti, tanquā confessio extraiudicialis debet facere indicium coram suo Iudice, licet Bart. tenuerit cōtrarium. l. diuus. ff. de custo. reo-

1 1 rum. Norandum est, tēp licet confessio extraiudicialis nō sufficiat ad condemnandū, sed solum ad torquendum. Attamen cōfitens potest puniri extraordinarie, tanquā de delicto se glorians. Hippo. in. 6. postquā. Septimo in confessione facta virtute gratiæ sibi promissæ per Iudicem. Octauo in confessione coram notario non habente commissionem à Iudice, vel coram Iudice solo non in figura iudicij, & hoc casu non plene probat, facit tamen indicium ad torturam. vide Iaso. in supradicta. l. magistratibus. Nono si quis

1 2 t vltro, sponteq; confitetur per quandam stoliditatem, non conuincitur per talem confessionē,

nisi

nisi perseverauerit: & ratio esse potest, confitentem non videri esse in plenitudine intellectus, tunc ita sponte: & sine ulla metu ipse confiteatur. Idem in confessione nuda, & sine causa. Et idem in confessione facta ab irato, quae calore iracundiae non valet. Secundo verum. Tertio iuramentum praestitum ab irato non obligat, & ita intelligitur l. quicquid calore ff. de regul. iur. Hippo. §. postquam nu. vi. Occurrit hic quaestio, quam 23 ibi ponit Hippo. videlicet: si quis confiteatur occidisse, sed ad sui defensionem non probata eo, quod ad sui defensionem spectauerit, si non erunt aliae probationes contra eum; propter talem confessionem non damnabitur ad mortem. Contrarium tenet Bart. l. Aurelius ff. de libera legat. vide lafon. l. vt vim ff. de iust. & iur. Sed ipse in praedictis distinguit, videlicet, si talis confitens non consueuerit delinquere, neque habuerit causam se vlciscendi, tali caso tenerem eum Hippo. quia ex praedictis lex bene praesumit pro eo: sed praedictis non concurrentibus tenerem cum Bart. Et praecipue considerandum est, si occisus erat offensus; nam eo casu videtur contra eum praesumptio culpae, et sic existimabitur voluisse vlcisci se, licet fuerit occisus, concurrente maxime qualitate personae, Nam qualitas offendentis demonstrat animum fuisse, aut non fuisse offendendi. l. si mater. C. ne de stat. def. Quare reit curent. phare de martibus: nam sicut ob malos mores oritur

DE TORMENTIS.

- sinistra suspicio, ita ob bonos bene presumitur.
 l. defertorem. §. is, cui. ff. de re mil. l. si militari. ff.
 6 de res, quibus ut indi. Obuia fit hic cautela la so.
 in dicta. l. vi. vim. videlicet, ut reus respondeat, si
 feci, feci ad meam defensionem. Sed ego teneo,
 qd talis responsio non debeat admitti per iudices &
 quia reus debet certe respondere negando, aut con-
 fitendo, cum etiam possit torqueri ad responden-
 dum, quando respondere recusat, ut dictum est
 supra cap. ij. Et cautela la so. locum habet in cau-
 sis civilibus, quando respondetur inter ipsas par-
 tes, sicut in criminalibus, ubi respondetur iudici,
 tunc enim propter religionem iudicis reus debet
 certo respondere, cum interrogetur, quid fecerit.
 vide text. cap. vii. Iosua, ibi, atq; indica quod fe-
 ceris. Adde qd etia in civilibus, ut positionibus,
 respondetur clare. nota in l. i. ff. de vulg. & pup.
- 17 Hoc amplius teneo reum in dubio responde-
 re in parere iudicia contra se, quia videtur vers de
 liquisse, & velle iudicem fallere. An confessio
- 18 Spontanea ratificetur, vide in sequenti titulo in
 fine.
- 1 Confessio metu tormentorum diversis sumitur modis.
- 2 Tortura metu equipollet tertium.
- 3 Error lenis non inducit metum, nisi cadat in constantem
 animum.
- 4 Torquendi qualitas, circa tormentorum metum est consi-

- 5 Notarius non debet scribere reum sponte confessum, si aliquo terrore fateatur.
- 6 Confessio facta à carcerato sunt, & frigore laborante, dicitur facta metu tormentorum.
- 7 Carceratus si aliquid confiteatur sine alia torture, confessio non dicitur spontanea, quia carcer est species tormenti.
- 8 Confessio ut dicatur facta metu tormentorum an sufficiat probare quem fuisse detentum?
- 9 Notarius non potest nec debet scribere reum sponte confessum, sed sufficit ut scribat, quo loco, quo tempore, quibus verbis confiteatur.
- 10 Confessio etiam spontanea an debeat ratificari?
- 11 Confessio sponte debet saltem moneri ad faciendum suas defensiones rationibus, de quibus hic.

De confessione metu tormentorum, &

de errore Iudicum. Cap. XIX.

- 1 Confessio metu tormentorum diuersis sumitur modis. Primo quando fit in tormentis, seu prope tormenta reo ligato, minante Iudice, torturâ, vide Bart. l. i. §. diuus. ff. de quæst. Sed alij dicunt, si quis ducatur ad funem, licet non habeat manus ligatas retro, si confitetur, dicitur confiteri metu tormentorû. Idem etiam si quis apud torturam fuerit tantummodo spoliatus, & non ligatus, dicitur fateri metu tormentorû: quia licet

Iudex non torqueat hominem, sed cum spoliat
 ut torqueat, inducitur iustus metus, ac si fuisset
 2 tortus, & secundum taliquos suspicio, seu metus
 torturæ æquæ pollet torturæ. Hoc amplius dixe-
 runt aliqui cōfessionem factam propter vehemē-
 tes minas Iudicis, licet extra tormenta intelligi
 nō mētū tormentōrum, & posse renocari per
 inde ac facta fuisset prope tormenta. De hoc, &
 supradictis, vide Bar. l. nouissime ff. qd fact. tut.
 Guid. de Suza. sub rub. de qst. Sed cōtrariū fere
 3 omnes tenent, qd solat ductio ad finem sit leuis
 terror, sed ductio, & ligatio indicant metū: quia
 debet esse terror cadens inconstantē viuum. l. in-
 4 terposita. C. de transac. Circa prædicta, ego t̄ di-
 cō considerandam esse personam torquendi, ut
 puta si est foemina, quia naturaliter timida, siue
 etiam vir, dūmodo sit persona timida, & tali ca-
 su tenerem cum Guido. metus enim tormento-
 rum cōsideratur respectu personarum argumen-
 to auct. multo magis. C. de sacro san. eccl. In hac
 etiam materia considerandum est, qd quando
 5 t̄ reus aliquo terrore fatetur, notarius nō debet
 scribere eum sponte cōfessum esse, & in hōs mul-
 6 ti iudices errant. Ideo etiam si esset in carcere, in
 quo fame, & frigore multum patiebatur reus,
 formidine tormentorum videtur facta cōfessio
 secundum Bart. in. l. i. s. diuis. ff. rod. Ego exten-
 do dictum Barr. ad cōfessionem factam, nō so-
 lum metu tormētōrum, sed etiam aliqua alia de

DE TORMENTIS

causa, vt in dicta. l. i. §. si quis vltro. Et dixeris ali-
 7 qui, q̄ si carceratus aliquid cōfiteatur, etiam sine
 alia tortura, talis cōfessio non dicitur spontanea,
 8 cum carcer sit species tormenti. Hoc amplius t̄ di-
 xerunt sufficere probare quem fuisse detentum,
 vt eius cōfessio dicatur facta metu tormentotū.
 vide Hippo. in. §. expedita. nu. ix. Sed hæc opinio
 nō placet, quia metus tormētorum cōsideratur,
 vt supra concludum est. Sed quia metus torturæ
 potest cōtingere ex diuersis accidentibus. Item
 quia cōsistit in animo delinquentis. Ideo iudicio
 9 meo t̄ notarius propter periculum falsitatis nō de-
 bet, aut potest scribere sponte cōfessus, & sufficit
 scribere quo loco, quo tempore, quibus verbis
 cōfiteatur reus, & an fuerit sponte, vel metu cō-
 fessus, ex circumstantijs processus. Iudex cogno-
 scet, & esse debet potius speculatio iudicis, quā
 10 assertio notarij. Propterea t̄ cōfessio quāuis spō-
 tanea debet ratificari per supradictas rationes, &
 alias, quas dicit Hipp. in. §. postquā. nu. xxij. & ta-
 lis opinio fuit antiquorū, quā Gandi. impugnat,
 dicens etiam, cum quis cōfiteatur crimen se cōmi-
 sisse illico, & absq; aliqua perseveratione, & cō-
 fessione dammandus est. vide eum de quæst. nu.
 xv. Sed aduerte, q̄ licet dubium sit, nunquid cō-
 fessio spontanea ratificari debeat, sentiunt tamen
 11 omnes, q̄ sponte cōfessus t̄ debet moneri suas fa-
 cere defensiones. Primò quia potest cognosci de
 inualiditate cōfessionis vt supra. Secundò, quia

DE TORMENTIS

põteft reuocare cõfessionem, vel eam declarare. Tertio, quia conceditur poffe probari falfitas cõfessionis. vide Bald. in l. fiquis. C. de epif. & cler.

S V M M A R I V M.

- 1 Confefio in tormentis: facta tunc demum fidem faciet, quando per certa figna uerificabitur.
- 2 Confefionis in tormentis factæ uerificatio ex quibus haberi poffit?
- 3 Innocentia rei quandoq; per caufas cognofcitur.
- 4 Signa maleficij à reo funt per iudicẽ petenda ad confefionis uerificationem.
- 5 Confefione non uerificata reos damnare exemplo perniciofum eft.

De confefione in tormentis uerificanda, & de errore Iudicũ. Ca. XX.

- 1 **D**ictum eft fupra, cõfessiones reorum nõ haberi pro exploratis facinoribus, fi nulla alia probatio Iudicis religionẽ inftuat: Etenim res eft fragilis, & periculofa, & quæ ueritatem fallit: quia aliqui tanta funt impatientia, ut in quouis mentiri, quàm pati tormenta uelint. l. i. ff. de quæft. Quare Rhetores difputant, & uerinq; argumenta nõ defunt. Proinde altera pars tormentorum testimoniorum loco habet. At altera pars damnat, cum tormentorum mentiri fæpe faciat dolor.

vide Arist. lib. i. de arte rhet. Quint. lib. v. Cōfessio itaq; in tormentis sicut denuum fides facit, quando per certa signa verificabitur, & hoc modo tolletur certamen, an reus sit verè cōfessus, an mentitus cruciatur tormentorū. Et iudicis interest quærere ratione humanitatis, ne innocentem occidat, & ne quærendo homicidam homicidā faciat.

2 cap. xxi. Exod. Verificatio igitur dupliciter cōsideratur. Primo q; delictum sit cōmissum, unde cōstare debet de cadavere, aliter non proceditur ad torturam, dictum est supra cap. i. Est autē alia verificatio magis necessaria ad cognoscendū verum delinquentem, & q; reus non sit cōfessus cruciatur tormentorū. Quare licet confiteatur reus, Iudex tamen debet quærere, & verificare infrascripto modo. In primis petatur a reo, cur fecerit, & cur occiderintam per t causas quandoq; cognoscitur innocentia rei: etenim si causæ nō sunt verisimiles, rei non damnatur. vide Iaso. l. magistratibus. ff. de iurisd. omnium iudi. l. i. C.

4 ad. l. cornel. de sica. Secūdo Iudex petet t a reo aliquod certum signū, videlicet, si agatur de homicidio, interrogabit quid factum sit de armis, & de qualitate armorū: nam ex ijs, & similibus veritas elucescit. Si autem de furto agatur, interrogetur quibus vendiderit, & si reus aliquos nominauerit, nominati examinentur, & ab eis exploretur, an sit verum. vide Bru. trac. vi. ibi. principaliter quæritur. Si in causa veneficij quis tor-

DE TORMENTIS

quæbitur, interrogetur, venenū ubi emit? a quo
 quando? quanti? per quem dedit? Supradicto igitur
 modo, & simili, & in supradictis, & simili-
 bus delictis interrogando reum, delicta fiens ex-
 plorata iudici certis signis, quæ ad veritatem ad-
 ducunt, & non sola cōfessione, vt dictum est su-
 pra. De supradictis signis, vide. l. Mosia cap. viij.
 Iosu. i. fine. Apud Rhetores, auctore Cornificio,
 legitur, maiores voluisse certis in rebus interpo-
 ni quæstiones, cum quæ vere dicerentur sciri,
 quæ falso in quæstione pronunciarentur, refelli
 possent: hoc modo. Quo in loco quid positi sit,
 & siquid esset simile, quod videri aut aliquo simi-
 li signo percipi posset. vide eundem. n. ad Herē-
 nium titulo in causa coniecturali. Exemplo per-
 nitiosum est nō verificata confessione reos dam-
 nare, & exempla nō desunt. vide Valerium Ma-
 ximum lib. viij. de quæst. in principio.

S V M M A R I V M.

- 1 Perseuerare in confessione quando & quō reus dicatur?
- 2 Confessione facta an statim reus ducendus sit ad eam rati-
ficandam? uel quantum tempus sit interponendum?
- 3 Confessus debet per tres dies conuiescere antequam du-
catur ad ratificandum ipsam confessionem, aliter si fue-
rit ratificata paruo momento, dicitur ratificata metu
tormentorū.
- 4 Confessio facta in tormentis et legitime ratificata nō pre-

- cedentibus legitimis indicijs, an ualeat, & ex ea an iudex possit eum damnare?
- 5 Inquisitio non precedentibus legitimis indicijs est ipso iure nulla, & quaecumque ab ea sequuntur corruunt.
- 6 Confessio facta in tormentis licet non satis sit ad damnandum nisi ratificetur, an fallat quando præcessit confessio extraiudicialis?
- 7 Confessus si non perseveret, an repetatur in tormentis ut perseveret?
- 8 Confessus sæpius in tormentis, & ad perseverandum ductus semper negans, an & quot uicibus possit torqueri, ut perseveret.
- 9 Confessus aliquando potest dānari absq; ratificatione, quando signa sunt talia, ut non sit probatio in contrarium.
- 10 Indicijs indubitatis non potest quis damnari, sed tantum torqueri.
- 11 Confessus si in confessione perseverare nolit, sed uelit probare contrarium, an non sit amplius torquendus, sed audiendus?
- 12 De innocentia rei omni tempore queri potest.
- 13 Confessio in ciuili an præiudicet in criminali, si per principalem facta fuerit.
- 14 Confessio facta in uno iudicio nocet inter easdem personas in alio, nisi contra confessionem in primo iudicio iudicatum fuerit.
- 15 Tortus Bononiæ pro delicto ibi commisso, ob quod non est corporaliter puniendus, si in tormentis confessus fuerit se plura maleficia extra Bononiense territorium perpetrasse, an à potestate Bononiæ possit ultimo supplicio

DE TORMENTIS.

- condemnerit.
- 16 Confessio de pluribus delictis licet sepe ratificata non nocet, nisi constet de illis.
  - 17 Confessio licet legitime habita fuerit per tormenta, et fuerit ratificata, non erit tamen sufficiens ad condemnandum, nisi fuerit declarata à reo per signa, per quæ verificetur iudex reum uera esse confessum.
  - 18 Confessio etiam ratificata non habet vim ueritatis sine alijs signis.
  - 19 Iudex malefactorum temere, & rei ueritate indiscussa iudicare, aut ream condemnare non debet.
  - 20 Aduocati & defensores dandi sunt reis carceratis, se defendere ob inopiam nequeuntibus, ne innocens in defectu suo pereat.
  - 21 Remittere defensionem suam an reus possit? & an iudex id admittere debeat?
  - 22 Iudex querere debet defensiones rei, etiam post latam sententiam, si ratio innocentie consulerit.

De confessione ratificanda, et quando reus ratificare recusat, et de errore Iudicum. Cap. XXI.

- Confessiones reorum non habentur pro exploratis facinoribus, nisi rei perseverauerint.
- 1 Perseuerare t̄ autem dicitur, quando reus ducitur ad banchum iuris, prout duci omnino debet, ubi palam moneatur de uita sua agi, ideo bene consideret, si uult perseverare in confessione sua,

et eam ratificari, legente ei notario vulgari sermone dictam suam confessionem. Qui si responderit cōtenta vera esse, tali casu dicitur perseverare.

2 Et notandum ¶ est, reum non statim habita confessione duci debere ad ratificandum eam: quia non dicitur perseverare, quando aliquo temporis spacio non quieverit. Unde Iudex super sedere debet per aliquod spactum, quod esse debet secundum aliquos per diem, & noctem. Sed secundum ¶ alios per dies tres, et ita observandum est: nam per solam diem, & noctem reus animo confusus, doloris impaciens facile nō respicit, & adhuc dicitur esse in cruciatu, nisi aliquo bono spacio cōquiescat, saltem per dies tres: aliter enim si fuerit ratificata paruo momento, dicitur ratificata metu tormentorum. Animaduertendum

4 ¶ est. Bal. tenuisse confessionem præcedentibus indicijs factam maxime valere, quando ea ratificatur. Si vero fuerit facta non præcedentibus indicijs legitimis, si fuerit ratificata, valebit, aliter non, vide eum l. i. C. de confess. Sed caue, & contrarium tene, q̄ p̄ confessionem factam in tormentis licet legitime ratificatam non præcedentibus legitimis indicijs Iudex non poterit damnare: & ratio est, quia accusatio, siue inquisitio caruit suis præcedentibus substantialibus a iure requisitis, videlicet, vt præcedant legitima iudicia, antequam deueniatur ad tormenta, aliter inquisitio ¶ non præcedentibus legitimis indicijs est ipso iure nulla, & quæcunque ab ea sequuntur, cor-

DE TORMENTIS :

- ruunt propter omissionē, & defectum modi,
- 6 & formæ substantialis. Norandum est, t̄ q̄ licet confessio facta in tormentis non satis sit ad damnandum, nisi ratificetur ad banchum, vt supra, fallit tamen, quando præcessit confessio extraiudicialis, vide lason l. Magistratibus. ff. de iurid. omnium iudi. Sed hæc opinio non placet: nam ex confessione extraiudiciali oritur iudicium ad torturam, sicut ex alijs indicijs l. ietus. ff. de ijs, qui fiot. infam. At tamen confessio facta in tormentis ex alijs indicijs ratificatur, cur diuersum in hæc extraiudiciali confessione? Quid si reus t̄ confessus nō perseverauerit: dic, q̄ repetetur in tormentis, modo præcedant legitima iudicia, & hoc casu repetetur non ad confitendū, sed ad perseverandum.
- 7 Quid si sepe numero t̄ in tormentis confessus est, & toties ad banchum iuris negauit, an possit torqueri vt perseveret? Dic torqueri t̄ posse secundum Hippo. l. repeti. ff. de quæsti. Sed alij post eum dixerunt, si iudicia sint leuia, non posse, nisi semel torqueri. Sed ego sentio, si confessio fuerit verificata signis, vt supra de verificanda confess. posse torqueri arbitrio iudicis. Et ratio est, q̄ hoc casu iudex factus est certus. Et
- 8 alias t̄ tenet reum posse damnari absque ratificatione, dummodo signa sint talia, et non sit probatio in contrarium. Et ratio reddi potest, q̄ iudex certior factus non debet amplius certiorari. Deinde quia vbi sunt probationes, & secundum aliquos iudicia indubitata contra reum proceditur.
- 9

ad condemnationem absque confessione, & ra-
 10 uificatione. Sed per iudicia, ꝑ licet indubitata sen-
 tio non posse damnari, sed torqueri. Non ob-
 stat, qꝫ dici posset, qꝫ modus, & forma torturæ
 exigunt, qꝫ confessio in tortura, siue metu tortu-
 ræ ratificetur. Respōdetur, qꝫ hoc casu reus dam-
 natur propter signa mediante confessione, non
 11 propter confessionem. Quid si reus ꝑ non perse-
 uerauerit in confessione, & vult probare in con-
 trarium? Dic qꝫ non torquebitur, sed audietur, li-
 cet sit confessus. Et nō solum post confessionem
 sed etiam post ratificationem, & sententiā latam.
 12 Nam ꝑ omni tempore ratione humanitatis quæ-
 ri oportet de innocentia rei. Nonnunquam enim
 aut metu, aut aliqua alia de causa in se confitetur,
 & sæpe falsa demonstratione damnatur l.i. §. fin.
 ff. eodem. Quamobrem Iudex bene aget, si in
 omni casu confessionis dabit terminum reo ad se
 defendendum, & dabit aduocatos & defensores
 ne innocentem condemnet, vt sæpe dictum est.
 Occurrunt hic aliquæ quæstiones in materia con-
 13 fessionis. Primo ꝑ confessio in ciuili præiudicat
 in criminali, si facta fuerit per principalem, secus
 per procuratorem, vide Pau. de Lizar. in c. fin. de
 14 confessis. Secundo, confessio ꝑ facta in vno
 iudicio nocet inter easdem personas in alio, nisi
 contra confessionem in primo iudicio iudicatum
 fuerit, notatur in l. i. C. quando ciu. actio præiu-
 15 di. crimi. Tertio, si tortus ꝑ Bononiæ pro delict-
 o ibi commisso, ob quod non debet pari corpo-

DE TORMENTIS

raliter, in tormentis confessus etiam perpetrasse furta, & alia maleficia extra comitatum Bononiæ, quæritur nunquid potestas Bononiæ posse eum ultimo supplicio condemnare propter talia maleficia alibi commissa, et digna morte. Conclu-
 siue dicitur non posse, vide Gād. de quæstio. nu.
 16xxij. Quarto, confessio † de pluribus delictis licet sæpe ratificata non nocet, nisi constet de illis, :
 17 dictum est supra in c. ij. Hoc † amplius notan- dum est, q̄ licet constet de delictis, & licet confes- sio sit legitime habita per torturam, esto etiam q̄ sit ratificata, non erit tamen sufficiens ad condem- nandum, nisi fuerit declarata a reo per signa, per :
 quæ verificetur Iudex reum vera esse confessum, vide Bru. in glo. Sexto principaliter nu. xij. vide supra in c. xx. Et ratio reddi potest, q̄ confessio
 18 † quamvis ratificata non habet vim veritatis si- ne signis, dicente Iuriconsulto. Siquis ultro de maleficio fateatur non semper ei fides habenda
 ,, est. Nonnunquam enim aut metu, aut aliqua alia
 ,, de causa in se confitetur l. i. ff. eodem. Itaque Iudi-
 19 ces ne † præcipites, aut temere, indigenterq; pro- bata, aut quouis modo indiscussa indicent, dicen- te Veritatis voce, nolite iudicare & non iudicabi-
 20 mini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabi- mini. Maximum quidem, † memorabile, menti- que tenendum haud prætermittendum esse duxi. Quoniam miserabilibus, maximeque circumuen- tis succurrendum esse censeo.
 ¶ Quare Illustrissimus Iulius Gabriel patritius Ve

natus, Comes sancti Pauli, & Aviani cum quen-
 dam pro homicidio reum conuentum in carceri-
 bus detrusum teneret, qui maxima angebatur
 inopia, adeo vt se defendere non posset, Prædi-
 ctus Illustrissimus dominus Comes suis proprijs
 (quod est notandū) sumptibus Eximios vtriusq;
 Iuris doctores dominum Alexandrum Federi-
 cum nobilem Taruisinum, & Ioannē Baptistam
 Rotā Serrauallensem, ab ipso reo nominatos, in-
 aduocatos, ac huiusmodi causæ defensores assum-
 psit. Istud quidem maximū misericordie opus,
 et liberalitatis exemplum Illustrissimus dominus
 ipse Comes ab Illustrissimis, & pietissimis domi-
 nis Venetis, orbis terrarum virtutis specimen ha-
 buit. Quorum iustitia plena est terra. Et qui vna
 cum Dauide incessabili voce misericordias domi-
 ni in æternum cantare, ac eam miserabilibus, &
 inopia ductis imperiū non desinunt. Postremo
 aliqui, vt vultur hac cautellā, videlicet q; rei re-
 nunciant defensionibus, siue dicant se alias non
 habere defensores, et sic ratificare faciunt confes-
 sionem, & non amplius audiunt reum. Sed dic,
 q; rei non possunt renunciare, nec iudex admit-
 ter aliquod genus renuntiae, nisi certo sciat reum
 carere defensionibus, & omni tempore audiat,
 22 tēpse iudex quæret defensiones cap. xxij. Exod.
 Bed. in l. sumum quoq; ff. de procur. & l. i. in fi.
 ff. de quaestio. vbi etiam post latam sententiam
 quærit iudex si ratio innoentiae constiterit.

FRAN. CASONVS

Bonifacio Pasolo Iuxi consulto Felcrensi. S.

V. M. apud nos fui, opusculum hoc singula-
 rium (licet multis negdijis & infinitis cau-
 sis fori uestri districtus forem) composui,
 quod cum alijs edere habebus suae relucta-
 tus, non ignorans multos clarissimos, & innumerabiles
 auctores, non antiquos, non nostratos multa diligentissi-
 me scripta posteris reliquisse. Deinde quia non satis ma-
 turasse opinabar iuxta consiliu[m] Horatij, qui in arte poe-
 tica suadet, ne praecipitetur editio, ut non nisi emendatis-
 sima in manus hominum ueniat.

- ” Pompius sanguis carmen reprehendite, quod non
 ” Multa dies, & multa litura coereuit, atque
 ” Perfectum decies non castigauit ad unguem.
 ” Attamen quia multi summo opere efflagitarunt, ut tracta-
 tus, quos antea de indicijs, & tonnetis, scripsera, emittere
 eorum precibus exoratus, illos edere non recusavi, quibus
 haec singularia addidi. Et ne, tu cum alijs studiosis & edis-
 afficiaris in recitandis scriptoribus, qui innumerabiles sunt,
 multa praetermisi, eiusdem Horatij consilio usus.
- ” Quicquid praecipias, esto breuis, ut ait dicta
 ” Percipiant animi doctiles, teneantq; fideles
 Hunc itaq; tractatum Bonifaci tuis cum nobis amicissi-
 mo, tum eximio amore literaru[m] flagranti dicamus, quem
 pro tua humanitate, et benignitate, quae in te maxime pol-
 let, & ualet, & pro mutua nostra benivolentia libenter
 suscipies.

Vale.

SING V.

SINGULARIA QUESTIONVM

CRIMINALIVM SVB

proprijs titulos digesta, & redacta per Franciscum Casonum Iuriconsultum.

S V M M A R I V M.

- 1 Accusare quilibet potest, qui non prohibetur, & qui sint prohibiti?
- 2 Frater non admittitur contra fratrem, nisi suam, suorum uel iniuriam prosequatur.
- 3 Maritus non potest accusare uxorem de adulterio, si ipse de adulterio, uel lenocinio conuincatur, hodie tamen hoc corrigitur.
- 4 Maritus & pater uxoris post quadraginta dies accusare prohibentur, multasque ob alias causas ab uxoris accusatione repellitur.
- 5 Accusare uolentes, debent id sine mora facere.
- 6 Calumnie suspitio ab accusando repellit.
- 7 Personae quae ab accusando arceantur?
- 8 Iudex potest procedere ex officio super accusatione proposita accusatore desistente.
- 9 Accusare in crimine priuato quis non potest, nisi sua interfit, uel poena fisco sit applicanda.
- 10 Accusatus an possit accusatorem suum accusare.

N

QVI ACCV. POS.

- 1 1 Pauper prohibetur accusare, nisi sit fidedignus.
- 1 2 Minor xxv. annis accusare prohibetur.

Qui accusare possunt, uel non. Cap. I.

- 1 **R**egulariter quilibet potest accusare, qui non prohibetur, itaque prohibentur accusare, alij propter sexum, ut mulier propter fragilitatem sexus, Vel ætatem, ut pupillus; nisi suam, vel suorum prosequantur iniuriam; et nisi in crimine læsæ Maiestatis, annonæ, & suspecti tutoris, & pro testamento patris. Alij propter sacramentum. Alij propter magistratum. Alij propter delictum proprium, ut infames, vel qui nummos acceperunt ob accusandum, vel nō accusandum.
- 2 Frater † non admittitur cōtra fratrem, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur l. qui accusare ff. de accus. & ibi glos. & glos. in rub. C. eod. vbi
- 3 multi enumerantur casus. Maritus † nō potest accusare vxorē suā de adulterio, si ipse maritus de adulterio, siue lenocinio ante conuincatur, per vulgaram regulam dolus cum dolo compensantur l. si vxor. §. Iudex. ff. de adult. vide Gandi. in tit. qui accusare possunt. Et cum prædictis auctoritatibus aduocati consueuerunt defendere mulieres, vel pœnam diminuere. Sed aduerte, q. supra dicta lex (licet, Gandi. nihil dicat) hodie est correctata per auct. ut nulli iudic. §. adulterium col. viij.
- 4 Maritus † prohibetur accusare vxorem suam de adulterio post dies xl. & pater vxoris etiam re-

pellitur iure mariti. C. ad l. Iuliam de adult. Item repellitur maritus accusare vxorē suam de adulterio, si primo repudiavit eam, & mox approbavit mōres eius l. si vxor. ff. de adult. quod nota

5 pro muliere. Qui accusare t̄ volunt, debent sine mora accusare: aliter enim propter tarditatem Iudex præsumet pro reo, pro quo etiam reo

6 orietur iudicium secundum Iaso. s. fuerat insti. de actio. Præterea t̄ propter suspicionem calumniæ

7 quis repellitur ab accusando. Item t̄ qui pacem fecerunt de vulneribus sibi illatis. Item qui semel destiterunt ab accusatione similiter repelluntur,

8 prout not. in rub. C. eodem. In prædictis t̄ tamen casibus Iudex procedet ex officio: quia Iudex, producta accusatione, potest ex officio suo

9 prosequi, & facere ea, quæ accusator facere posset, prout dicitur in c. sequenti. In crimine t̄ privato regulariter quis non admittitur ad accusandum, nisi cuius interest, & nisi delictum sit tale, ex quo veniret pœna applicāda fisco not. in rub.

10 ff. de popu. act. Accusatus an t̄ possit accusare accusatorem suum, quæritur per scribentes, & adhuc sub Iudice lis est. not. per Bart. Bald. Ang. Imol. in l. is, quis reus. ff. de pub. ludi. Sed in hoc casu animaduertendum est, & distinguendum: quando accusatus accusat accusatorem suum de maiori, & tunc, aut de tali crimine, quod si esset verum crimen contra se obiectum non esset verum, & tunc audietur, & plus tunc supersedebunt

QVI ACCVS. POS. VEL NON.

cur super primo, donec secundum fuerit discussum, & ex euentu causæ procedetur super primo, vel non. Aut non opponitur tale crimen, sed aliud, & primum, et secundum delictum possunt esse, & tunc super vtraque accusatione procedetur, & discutietur. Limita si talis accusans accusans accusatorem suum vt supra, non expectauerit nomen suum recipi inter reos, siue iudicem eorum misse contra se citationem: quia tunc propter tarditatem accusandi præsumitur facere animo differendi primam accusationem. not. in l. qui accusare. ff. de accusat. Gandi. in tit. qui possunt accusare, & qui non, in versi. sed ego forma
1 1 bo talem quæstionem. Pauper † prohibetur accusare nisi sit fidelis l. nonnulli. de accusa. Minor
1 2 viginti annis † similiter prohibetur, sicut testificari. Sed secundum Bart. potest l. accusare. ff. de accusa.

S V M M A R I V M.

- 1 Accusari quæ personæ possint, & quæ non?
- 2 Mortui quando possint accusari, & quando non?
- 3 Appellatione pendente si reus moriatur, an accusatio extinguatur?
- 4 Operarij conducti ad laborandum in alieno loco accusari non possunt, nisi per dominum eis fuerit protestatum, vel nisi sint ei loco, de quo agitur, vicini.
- 5 Clerici per laycos accusari non possunt, quamuis sint primæ tonsuræ: hodie tamen secus est.

- 6 Sacerdotes committentes delicta facinorosa, seu atrocitas possunt accusari, & puniri per iudicem laycum.
- 7 Accusatus ab aliquo de uno crimine non potest de eodem ab alio accusari, nisi primus accusator decesserit, uel procedere impediatur.
- 8 Intellectus l. libellorum. ff. de accusatio.
- 9 Accusari non potest quis post lapsum uiginti annorum, fallit in casibus hic positis.
- 10 Accusandi post mortem ius durat per quinquennium.

Qui accusari possunt, & infra quod tempus. Cap. I I.

- 1 Accusari possunt tam mares, quam foeminae, & demum omnes, nisi sint a iure excepti
- 2 l. ij. C. de reis exhib. Accusari non possunt mortui: quia mortuo reo omnis criminatio extinguitur: fallit tamen in crimine laesae Maestatis, Repe tendarū, Peculatus, & Hæreseos, quibus casibus propter enormitatē delicti accusatio de iam mortuo recipitur l. Iudiciorum. ff. de accus. Item fallit, si accusatus sibi mortem consciuerit, Vel etiam, si post litem contestatam, Vel postquam fuerit in scelere deprehensus mortuus fuerit not.
- 3 in supradicta l. Iudiciorum. Quid autem t accusato conuicto, & condemnato, si ab illa condemnatione appellatum fuerit, & pendente appellatione moriatur: respondent scribentes, criminationem extingui quoad crimen, sed quoad bona

QVI ACCVS. POS.

- appellationem perficiendam esse, si in illa sententia bona erant adempta; Gand. in. s. Sed pone tit.
- 4 eod. Accusari † non possunt operarij conducti ad laborandum in alieno loco, sed conducentes accusari debent: fallit tamen, si talibus operarijs fuerit protestatum per dominum loci, vel si operarij fuerint vicini loci, de quo agitur, tali enim casu præsumuntur scire locum esse alienum not. per Imo. & alios scribentes l. de pupillo. ff. de operis no. nunciat. Clerici † per laycum non possunt accusari, quamuis sint primæ tonsuræ secundum Domin. de sanct. Gemi. in c. cum in nouella de accus. vbi dicit perpetuo notandum contra Iudices laycos: sed priuilegium tale clericorum primæ tonsuræ in defuetudinem abiit, & per Iudices laycos hoc tempore puniuntur, & talis obseruantia defendi potest per suasmet leges, vt in c. clerici si in tonsura extra de vita, & honest. cleri.
- 6 Hoc † amplius sacerdotes committentes delicta facinorosa, vt puta, raptum virginum, et alia similia delicta atrociora possunt accusari, & puniri per iudicem laycum l. ij. & ibi glo. & Cyn. C. de his, qui ad ecclesia confug. & ratio est, quia ecclesia odit, & repellit tales delinquentes c. xxi. Exod.
- „ ibi. Siquis insidiatus fuerit, ab altari meo repellatur.
- 7 Accusatus † ab aliquo de vno crimine non potest de eodem ab alio accusari, nisi primus accusator decesserit, vel impediatur procedere; nam tunc admittitur accusator de eo

dem l. libellorum, ff. de accus. Sed multi intelligunt accusatorem admitti ad persequendum accusatio- nem, non autem ad instituendam de nouo, & hoc quia accusatus non debet de eodem crimine plu- ries vexari l. licet. §. fin. ff. Naut. Caup. Stabu. Item quia Iudex succedit loco accusatoris, po- test enim prosequi, et ea facere, quæ accusator fa- cere potuisset Bart. in l. i. ff. de pub. ludi. Sed quo- ties † propter ineptitudinem, aut aliam malam formam processus formati conditio secundi accu- satoris foret facta deterior, tali casu licet transcen- dere ad aliam accusationem, & ita intelligitur su- pradicta l. libellorum. Accusari † quis non po- test post lapsum annorum viginti. quære. C. de fal. Fallit tamen in partu supposito. Item quando falsis medicamentis partum impediuit. Item in cri- mine læsæ Maiestatis. Item hæreseos, & pecula- tus l. si cum eo. ff. de poen. & l. iudicij. ff. de accus. Item in stupro admissio per vim in masculo, siue foemina l. mariti §. per quinquennium. ff. ad l. Cor- ne. de fica. Dicitur est hoc sit. prædictis casibus posse accusari delinquentes etiam post mortem; 10 Sed † tale ius accusandi post mortem durat per quinquennium l. qui Manicheos. C. de hæret. Et ibi glo.

S V M M A R I V M .

- 1 Accusatio quid sit?
- 2 Accusatione non præcedentē quis regulariter non punitur

N iiij

DE ACCVSATIONE

- tur, nec contra eum proceditur, nisi in certis casibus, in quibus proceditur officio iudicis.
- 3 Inquisitio est de iure diuino.
  - 4 Accusatio non admittitur, nisi constet de delicto, nisi in certis casibus.
  - 5 Contumax ex dispositione statuti non habebitur pro confesso, quoties iudici non constiterit de delicto.
  - 6 Libellus est per accusatorem edendus, hodie talem per Italiam accusatio fit simpliciter.
  - 7 Accusatio quid continere debeat?
  - 8 Dies an exprimendus sit in accusatione?
  - 9 Accusator petere non debet reum puniri certa poena, sed sufficit, quod petat eum puniri secundum formam iuris & statutorum.
  - 10 Ciuilliter & criminaliter an eodem libello agi possit?
  - 11 Accusari an plures possint in uno libello de eodem delicto?
  - 12 Accusari an unus possit in uno libello de pluribus delictis?
  - 13 Accusari quis ex eodem delicto simul et semel diuersis legibus nequit.
  - 14 Accusari quis quando possit de pluribus delictis solo libello?
  - 15 Accusari quis quando possit à pluribus eodem libello?
  - 16 Libello eodem potest agi contra producentem falsos testes, & contra falsarios testes.
  - 17 Accusator debet subscribere accusationem ad poenam talionis, & an hodie hæc subscriptio habeat locum?
  - 18 Calumniosus accusator arbitrio iudicis punitur, & in eadem sententia, qua absolvitur reus.

- 19 *Accusatione per calumniam fuisse institutam quomodo cognoscatur?*
 20 *Accusatione pendente reus ad honores non admittitur, et propter atrocitatem delicti concurrente infamia fit suspensio beneficij, & officij, donec causa finiatur.*

De accusatione, siue libello. Ca. III.

- T**Ractaturis de accusatione nota debet esse vis, diffinitio illius, sequēdo ordinem iuriconsulti in. l. i. ff. de contrahen. emp. & in. l. i. ff. de furtis. Accusatio est aliquem reum criminis deferre. l. libellorū ; ibi, reum deferre. ff. eod. Et regulariter sine accusatione non proceditur ad criminis cognitionē, nisi in quibusdam casibus, in quibus proceditur offō Iudicis. l. ij. ff. de adulter. Hodie vero in quibuscunq; delictis (dummodo grauibus) proceditur per inquisitionem, ne propter defectum accusatoris delicta remaneāt impunita. Hoc amplius dico, q̄ inquisitio est de iure Diuino, prout dicitur in titu. de inquisitione.
- 3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

DE ACCVSATIONE

- probatur reum conuinci debere de delicto. Libellus est edendus per accusatorē, licet diuersimode concipiatur. l. fi. C. qui accus. non possunt. Sed hodie per totam Italiam accusatio fit simpliciter, & ita obseruatur, Gan. in titu. qualiter fiat accusatio. Sed talis accusatio continere debet nomē accusatoris, & accusati, crimen cōmissum, cum qua persona, quo loco, quo anno, & quo mēse, & quo die. Fallit tamen in crimine falsi. Verum secundum Specul. in. §. ij. de accus. non est necesse apponi diem, neq; horam: Alij t̄ autē post eum dixerunt; q̄ si accusator scit, aut verisimiliter scire potest diem, tūc tenetur exprimere: & si dies, aut aliud tempus necessariū obmissum fuerit in libello, poterit postea probari, & conualidabitur libellus; Sed si de alio loco, et tempore vltra positum in libello, fuerit probatum, an reus absolui debeat ab obseruatione iudicij: dicitur in cap. v.
- 9 Caueat t̄ accusator, ne petat reū puniri certa pœna: quia sufficit accusatori petere reum puniri secundum formā iuris, & statutorū. l. i. ff. ad Turp. & ibi Bart. Si autem accusator expresserit pœnā in libello, quæ nō cōuenit, reijcietur libellus propter talem ineptitudinem, sicuti propter aliam omissionem modi, & formæ substantialis. Sed alij contradicunt: quia suppletur per iudicem tali defectui, not. in cap. examinata de ludi. & ratio reddi potest: q̄ ubi aliquis actus non est necessarius, licet fiat, & inepte, propter hoc non viciatur

- processus, & in hoc differt a' causis ciuilibus. Sed
- 10 Nunquid agi ciuilitè, & criminalitè in eodem libello, siue accusatione contra aliquem possit? respondent scribentes q̄ non, nisi agatur de re familiarì, vt furti, vel de talibus exhibendis, vel interdico: vnde vi, vel crimine falsi, &c. Sed vna intentata & finita, altera poterit intentari, vt not.
- 11 insti. ad. l. Aquil. §. liberorū. At nunquid plures possint accusari in vna accusatione, siue libello? respondent scribentes, posse de eodem delicto, vt. C. si re, vel accusa. mortuus fuerit. Sed de diuersis delictis non, nisi suam, vel suorū iniuriam prosequantur, & nō aliter. l. cum rationibus. vbi not. per scribentes. C. eodem, fallit in adulterio, vbi plures rei accusari non possunt, licet de incestu accusari possint. l. res. C. eodem. Sed nunquid
- 12 vnum solum possim accusare in vno libello de diuersis delictis? respondetur, posse: sed delicta sunt clarè specificanda, & sigillatim, vt accusatus certificetur, vt in. c. vt circa. extra de elec. Sed
- 13 pro eodem delicto non potest aliquis accusari diuersis legibus simul, & semel: ratio reddi potest: q̄ nō debet bis puniri, siue affici duplici pœna pro eodem delicto. c. at si clerici extra de iudi.
- 14 & l. senatus. ff. de accusz. Circa prædicta test aduertendum, aliquem posse accusari de pluribus delictis solo libello, si dicta delicta simul veniunt punienda vna, & eadem lege, aliter est si delicta veniunt punienda diuersis legibus, tunc enim di

QUANDO ET QVO. ACCVS.

- uerfis, & pluribus libellis accusari oportet. l. non
15 est nouū. ff. de act. emp. Accusari quis potest à
pluribus eodē libello, si interest illorum: si autem
non interest, magis idoneus ipsorū per Iudicem
eligi debet. l. licet. §. fin. ff. nau. caup. stabul. verum
hoc habet locum a principio, aliter prosequendū
16 est. l. si plures. ff. de accusa. Libello eodē, siue in
quisitione eadem potest agi contra producētem
falsos testes, & contra falsarios testes. l. hos accusa
17 re. ff. de accus. Postremo t̄ accusator debet subser
bere libellum, siue accusationē ad p̄enam talio
nis. l. libellorū. ff. eodem. Sed hodie hæc subscri
ptio est sublata rationibus dictis per Bart. in di
18 cta. l. Sed quoties t̄ expresse apparet de calumnia
accusatoris p̄t̄ puniri arbitrio Iudicis, & in eadē
sententia, qua absoluitur reus: Verū tutius erit,
q̄ reus admonēatur, vt se defendat occasione ca
lumniæ secundum Bart. in. l. athletas. ff. de fal. Et
19 difficultas est cognoscere, quando t̄ quis per calū
niam accusauit dicetur in cap. v. Nota, & limita
20 t̄ regulam q̄ lite, & accusatione pendente, accusa
tus non admittitur ad honores, & per atrocitatē
delicti concurrente infamia sit suspensio benefi
cij, & officij donec causa finiatur. Innocen. in. c. i.
de accusa. lib. vi.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes examinantur citato reo, & existente contradic
to, aliàs repetuntur, & an hodie id obseruetur?

- 2 Iudex debet examinare, & interrogare testes, perinde ac si reus contradictor adesset.
- 3 Testes semel examinati non debent iterum super eodem examinari: & quid si iterum examinati contrarium primo deposuerint utrum dictum ualeat?
- 4 Testis unum dicens extra iudicium, contrarium uero in iudicio, an de falso puniatur?
- 5 Testes in criminalibus nunquid debeant esse omni exceptione maiores?

Quando, & quomodo accusator probare debet. Cap. IIII.

PRODUCTA accusatione, deuenitur ad examinationem, & testes examinantur citato ipso reo, & existente contradictore, ut possit dare sua interrogatoria: & si fuerint examinati testes non citato reo, iterum examinabuntur: & Iudices, qui examinant testes reo non citato, errant, secundum opinionem Salyc. in. l. fi. C. de quæst. Ang. in verb. fama publica vers. quæro. Hip. in. l. i. ff. de quæst. Aduerte, quod stylus Italix est in contrarium, & testes examinantur absq; citatione partis, & testes non examinantur iterum, prout examinari non debent. Et hæc consuetudo examinandi absq; citatione rei utilis est in puniendis delinquentibus, quoniam citati, aut fugiunt, aut testes corrumpunt. Et licet omnes scribes dicant testes examinari debere reo citato, ut supra: attamen hæc consuetudo defenditur, nec est de iure nouum: quod quando

DE ACCVSATORE

- proceditur in criminalibus ex argumentis, & indicijs, eo casu testes examinari absque citatione partis possunt, text. est in c. i. de homici. lib. vi. & ibi scribentes. Sed in hac materia aduertant Iudices, q̄ debent examinare, & interrogare testes, perinde ac si reus contradictor foret: cum Iudex teneatur ex seipso facere debita interrogatoria, sicuti dictum est in tract. meo de tormentis in. c. de non torquendo reo per indicia, nisi plene probata, & quomodo probetur. Et testes semel examinati non debent iterum examinari super eodem, quia si testis semel examinatus cum iuramento deposuerit, si iterum examinatur, & contrarium, seu quid diuersum deponat, neutrum dictum valebit Bart. in. l. eos. C. de fal. Imo plus tenet Bar. q̄ si testis dixerit vnum extra iudiciũ, cõtrarium vero in iudicio, punitur de falso. Sed hæc opinio est reprobata per omnes scribentes: quia licet testis aliter in iudicio, ac extra iudiciũ dicat non videretur mentiri. Nunquid autem testes debeant esse omni exceptione maiores dictũ est in tract. meo de indicijs p̄ visum vnius testis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Accusatore non probante reus absolvitur, & quid si probatum sit de diuerso, quàm positus sit in libello, an reus absoluator, uel puniatur de eo quod probatum est?*
- 2 *Accusator deficiens in probatione, an eo ipso calumnia?*

ri uideatur?

- 3 Calumniosus accusator, ante litem contestatã ab accusatio-
ne desistens, an possit puniri? & quid de accusante per
modum exceptionis?
- 4 Occidens eum, quem tempore illatorum uulnerum banni-
tum fuisse asserit, utrum si in processu non appareat an
antea uel post uulnera fuerit bannitus, pro uulneribus
sit condemnandus?
- 5 Probatio semiplena releuat accusatorem à calumnia, nisi
reus contrarium plene probet.

*De accusatore non probante, seu per
calumniam accusante. Cap. V.*

- 1 **A**ccusatore non probante, reus venit absol-
uendus. Quid si de alio loco, & tẽpore ultra
positum in libello fuerit probatũ, an reus absolui
debeat ab obseruatione iudicij, an uero debeat
condẽnari de eo, quod probatum est? & secun-
dum Bart. absolui debet reus ab obseruatione iu-
dicij, & de nouo poterit accusari. uide eum in. l.
penult. C. de priuil. Alij dixerunt posse condẽna-
ri de eo, quod probatũ est, ne delicta remaneant
impunita. l. si a' reo. ff. de fideius. In hoc distinguẽ-
dum esse existimo, uidelicet, si accusator accusa-
uerit de facto proprio, seu de facto, quod non
ignoret, propter quod reus passus est graues ex-
pensas, seu carcerem, tunc dico reum absolui de-
bere ab obseruatione iudicij, & posse de nouo ac

DE ACCVSATORE

- eufari fecūdm doctrinam Bart. quia dicto casu
 accusator videtur accusasse potius per iniuriam,
 quā ius: si vero reus non fuerit passus grauiores
 expensas, vt supra, & accusator potuit ignorare
 factum: tunc dico posse condemnari de eo, quod
 fuerit probatum vltra positum in libello. Nun-
2. Quid accusator † deficiens in probatione eo ip-
 ipso calumniari videatur? & videtur, q̄ sic, secun-
 dū Spec. in titu. de accus. nu. xxiiij. Sed hæc opi-
 nio non placet: quia potest cōtingere, q̄ iusto er-
 rore accusauerit, Bart. in. l. athleta. §. calūniator. ff.
 de infami. quare in hoc standū est cōscientiæ lu-
 dices, qui cōsiderabit, qua mente ad accusationē
 accusator processerit, & si in euidenti calūnia re-
 periet eum, legitima pœna afficiet. l. i. ff. ad turpil.
  3. Et si † quis per calūniam accusauerit, licet ante li-
 tem cōtestatā desistat, poterit tñ puniri, licet mul-
 ti teneant contrarium per regulā, q̄ qui accusat,
 & subito desistit, non videtur accusare: Sed dic
 posse puniri: quia iam iniuria est illata accusato,
 vt supra in dictis iuribus. Sed si quis accusauerit
 per modum exceptionis, licet expresse appareat
 de calūnia, non poterit tñ condēnari: quia igno-
 scitur illi, qui prouocatus ē, dicetur in sequēti ca.
  4. Quid si accuso te, † q̄ vulnerasti Titium de men-
 se Nouembris, & probatum est: sed excipitur, q̄
 Titius fuit bannitus de dicto mense, & secūdm
 leges cōtra exules potest impune offendi? verti-
 tur in dubium: quia in processu non apparet, an
- ante

NON PROBANTE

ante, vel post vulnera fuerit bannitus, Nunquid pro vulneribus venias condēnandus? Et licet opi-
niones, & auctoritates sint vtrinq; dico te accu-
satum absolui debere: quia in delictis probatio-
nes in condēnando debeat necessariò concludere
Ange. in verb. de anno præsentis, nume. vi. vbi
5 vtrinq; allegat. Postremo notandum est t̄ q̄ se-
miplena probatio releuat accusatorem a calum-
nia nisi reus contrarium plenè probet. Bald. in l.
fi. C. de proba.

S V M M A R I V M.

- 1 Accusatio per modum exceptionis quando habent locū,
& per que inducatur?
- 2 Accusatus excipiens contra accusantem de crimine, &
petens illum de eo condemnari, videtur accusare, & su-
per ea tanquā super accusatione procedendum erit, &
in hoc accusationis substantialia erunt obseruanda.
- 3 Accusatus non potest opponere crimen in modum exce-
ptionis lite contestata.
- 4 Accusatione per exceptionem proposita contra quē prius
procedendum sit ad capturā, an contra accusatorem, uel
accusatum, excipientem?
- 5 Exceptio accusatoria in quibus ab accusatione differat?
- 6 Excipiens de crimine, & non probans, an puniatur ut
calumniosus accusator?
- 7 Pronocato ignoscitur.

○

DE MODO ACCVSANDI
De modo accusandi per exceptio-
nem. Cap. VI.

- 1 **E**st & alius t̄ modus accusandi per exceptionē, per quem proceditur, & cognoscitur de maleficio vltra supradictū modum. i. quoniam. C. ad. l. iul. de adul. quo casu q̄nq; crimina obijciuntur per accusatum via exceptionis, q̄nq; contra producentes falsa, vel suspecta instrumenta, siue testes, & similia: & tunc animaduertendū, & distinguendū est, videlicet, si accusatus excipit contra accusatorē solum ad repellēdum eundem accusatorem ab accusatione sua, siue ad derogandum fidei testium, siue fidei instrumentorū: tunc tales exceptiones non habent vim accusationis per regulam. qui excipit nō accusat. i. rescriptum .ff. de munc. & honor. Si vero crimen t̄ fuerit obiectum per accusatum non solum per exceptionem: sed etiam fuerit petitum: q̄ accusator condemnatur: tunc accusatus non solum excipere, verum accusare videtur: & tali casu per Iudicem procedetur tanquam super accusatione. i. vna. ff. vi bo. rap. l. ij. ff. de tab. exhib. Et notandum est, q̄ in tali casu debet, & tenetur excipiens ponere locum, annū, & mensem cōmissi delicti perinde, ac in accusatione. Bart. in. l. i. ff. de excep. & est ratio, qui excipit accusare videtur vt supra. Limita prædicta, t̄ q̄ lite contestata accusatus nō potest opponere crimen in modū exceptionis. l. i. s. ex-
- 2
- 3

- 4 traneis. ff. de adult. & quia plerunq; contingit in facto: q̄ p̄posita suprascripta exceptione in modum accusationis incertus est Iudex cōtra quem procedere debeat ad capturā, & tali casu si pœna corporalis venit imponenda propter gravitatem, & qualitatem delicti accusatus, & accusator carcerabuntur, vt verius cognoscatur de delinquente: nec relaxabuntur, nisi cognito delicto: et est ratio, quia in tali casu vtraq; pars est accusata: Si vero non erit pœna corporalis imponenda Iudex relaxari permittet, datis tñ fideiussoribus. vide Cin. l. fin. C. de accu. Quid si isti relaxati nō paruerint foro, & ludici, q̄to procedetur? dicitur infra in titu. de captura, & carcere. Postremo animaduertendum est: q̄ exceptio supradicta, & p̄posita modo, quo supra pro accusatione habetur, sed tamen differt t̄ ab accusatione, de qua
- 6 in titulo p̄cedenti: quia t̄ quando crimen obiectum accusatori per modum, & viam exceptionis non probatur, non proceditur contra ipsum excipientem ad aliquam pœnam, vt putā de calumnia, siue in alijs pœnis, in quibus proceditur contra accusantes de calumnia conuictos. Et ratio diuersitatis reddi potest: quia parcitur accusato, qui prouocatus est: ignoscitur t̄ enim illi, qui prouocatus est. l. si adulterium. §. Imperatores. ff. ad. l. Iul. de adul. vnde accusatus per exceptionē accusans excusatur: quia quouis modo licet sanguinem proprium redimere.

O ñ

DE DENUNTIATIONE

S V M M A R I V M.

- 1 Denunciator est ad instar accusatoris, fallit in his, qui ratione officij ad id tenentur.
- 2 Denunciare quis teneatur maleficium commissum in confinibus duarum uillarum?
- 3 Iuratus tenetur denunciare delictum si nito officio suo, de quo non habuit ante notitiam.
- 4 Chyrurgi, siue Syndici, qui tenetur uulnera denunciare; an leues percussiones denunciare teneatur, uel eos qui cum unguibus offenderint?
- 5 Denuntiantes malitiose non aggrauantes delictum, tenentur de falso.
- 6 Denuntiantes aliquem qui non deliquit, an & quando excusentur?
- 7 Denuntiantes ratione officij, an ad expensas teneantur?
- 8 Denuntiantibus officialibus, quando & in quibus casibus credatur?
- 9 Denunciare qui tenentur sub poena, an excusentur si accusator praeuenerit?
- 10 Iurati an teneantur denunciare delicta, quae de iure non sunt punienda?
- 11 Denuntians an possit recipi in testem.
- 12 Denuntians an consequatur beneficiũ statuti praemio proponentis indicanti delictum, uel accusatori?
- 13 Absolutus à denuncia an perinde sit, ac si absolutus foret ab accusatione?
- 14 Denuntiatione facta per saltuarium, non dicitur de delicto constare.

- 15 Denuntiatio sola non facit aliquam probationem uel iudicium, sed tantum sufficit ad inquirendum.
- 16 Denuntians an teneatur edere libellum, sicut accusator?
- 17 Denuntiatio quando sapiat accusationē, uel instigationē?
- 18 Iurati, qui tenentur denunciare, etiam casus fortuitos notorie impunitos denunciare debent.

De denuntiatione. Cap. VII.

Dictum est supra de accusatione, hic videndum est de denuntiatione, per quam Iudices procedunt. l. ea quidem. C. de accusationibus. Denuntiator testis ad instar accusatoris, & debet assistere denuntiationi, sicut accusator accusationi suæ. Fallit tamē in officialibus, & Iuratis, seu Marigis uillarum, & alijs personis, quæ per statuta locorū, seu per leges principum tenentur denunciare: tali enim casu Iudex procedit ex officio, ut in supradicta. l. ea quidem. Si delictum t̄ comitteretur in confinibus duarum uillarū Iurati utriusq; villæ tenentur denunciare. l. i. C. ubi de crim. agi oportet. Iuratus t̄ tenetur finito officio suo denunciare delictū, de quo non habuit ante notitiam. l. nam & si seruus. ff. de nego. ges. Chyrurgi, siue t̄ Syndici uillarū, qui tenentur denunciare vulnera, non tenentur denunciare leues percussiones, nec etiam denunciare eos, qui offenderint cum uinguibus: cum tales offendentes non incurrant p̄enam statutorū prohibentium offendere cum armis. Ang. in. l. armatos. ff. de vi pub. Idem in. l.

DE DENUNTIATIONE

- 5 pignore. §. qui furem. ff. de furt. Prædicti t̄ Iurati si denunciauerint delicta, & non aggrauauerint contra veritatem malitiose, siue certa pecunia, siue ad suggestionē alicuius tenentur de falso, Bal. in. l. duobus. §. si. ff. de iurciuran. Idem etiam habebit locum in eo, qui induxerit ad denunciādum inique aliquod maleficiū æqualiter punietur de falso. l. lex Cornelia. §. si. ff. de fal. & ibi Bar. Sindi
- 6 ci denunciantes aliquē deliquisse, qui tamen non deliquit, excusantur, si crediderunt personis, quibus quilibet alius credidisset, aliter puniuntur, siue saltem condemnantur in expensis, Bart. in. l.
- 7 athletas. §. si. ff. de infam. Prædicti t̄ autem omnes qui per officium denunciant non tenentur ad aliquas expensas, Bar. in rub. de offic. asses. C. sed si prædicti assistent denunciationi suæ, condemnabuntur in expensis: quia tunc funguntur officio accusatoris, & non denūciantis, cum talibus sufficiat denuntiare tātum. Supradictis t̄ officialibus regulariter nō creditur si crimen est graue, aliter sic, dūmodo denuncient de visu Bart. in. l. diuus
- 9 ff. de custo. reo. Iurati, qui t̄ tenentur denunciare delicta sub certa pœna, non excusantur a pœna, licet alius præuenerit accusator. Et ratio esse potest: q̄ interest resp. quoniam potest contingeret q̄ per accusatorē leuiter accusarētur. l. iij. ad Ter-
- 10 tul. Item tenentur denunciare delicta, quæ non sunt punienda de iure, nec excusantur: quia non spectat ad ipsos Iuratos cognoscere, sed ad Iudi-

DE DENUNTIATIONE 108

cas, & ipsi Iurati possent semper se excusare. Prædicta multi limitant nō habere locum in delicto notorie non punibili, vt puta in occiso, qui erat bānitus, & erat notorium, Ange. in. l. nequis. C. vt nemo priua. sed dic, vt supra dictum est. De-

1 nunciāns regulariter nō potest recipi in testem, imo ipse debet testes idoneos producere, licet non teneatur assistere. l. diuus. s. denuncia. ff. de quæstio. potest tamen recipi in testem: quando Iudex procedit non ad denunciātionem, sed procedit per inquisitionē, & sic cauti assessores præuidēt, q̄ quando nō habent alios testes, procedunt per inquisitionem, & examinant tales deputatos ad denunciandum, & tali casu creditur prædictis vi-

2 de Bart. in dicta. l. diuus. Si per statutum datur præmiū indicanti delictū, an denunciāns possit consequi beneficium talis statuti perinde, ac si accusaret? dic, q̄ sic. Idem etiam tene, quando statutum daret præmiū accusatori: q̄ haberet locum in denunciatore. Ang. in. l. diuus. ff. de cust. reorum. Et ratio reddi potest, q̄ interest Reip. vt quanto citius possit, manifestentur delinquentes. l. eum, qui. ff. de iniur. Deinde etiam alia ratio reddi potest: q̄ idem effectus quo ad dilationē pœnæ, sequitur ex denūciatione, qui sequitur ex accusatione. l. qui sepulchrum. ff. de sepul. viol. Ab-

3 solutus t̄ a denuncia, perinde est, ac si absolutus foret ab accusatione, licet multi tenuerint contrarium: q̄ æque deducitur, et proceditur cōtra reū.

DE DENUNTIATIONE

per denunciantem, sicut per accusatorem: isti etiam plus dicunt: quod iudex absolviendo a denuncia debet dicere, denunciationem minus bene delatam, ad hoc allegat text. in l. diuis supra allegata: Tenent tamen, ut in principio dictum est, nisi non legitime fuerit processum, prout supra dictum est de
1. 4. absoluto ab accusatione. Denunciatio facta per Saluatium, siue iuratum, siue aliter ad hoc deputatum de aliquo maleficio per dictam denunciationem, non dicitur constare iudici delictum esse commissum, quemadmodum de delicto ante omnia constare debet iudici prout supra dictum est sub titulo accusationis: itaque iudex debet se informare de maleficio ultra talem denunciationem, quae ut supra non sufficit. Ant. de bur. in c. vestra de coha. ceteri. & mulie. Denunciatio etiam sola non facit aliquam probationem, vel indicium, nisi in leuibus Bart. in l. diuis. ff. de cust. reo. Denunciatio de per se est sufficiens indicium ad inquirendum Bart. in dicta l. diuis. Denunciatio non tenetur edere libellum, sicut accusator: quia qui denunciat expedite agere videtur c. nouit. in fine extra de iud. Intellige tamen praedicta habere locum in personis denunciantibus vigore statutorum, siue consuetudinis, quae etiam ut supra non tenentur assistere denunciationi suae, & intuitu, & ratione alium personarum differo. Denunciatio ab accusatione nomine, & effectu, focus autem in alijs denunciantibus: quia tunc denun-

ciatio plus sapit accusationē, siue instigationem, quam inquisitionem, & tati casu tales denunciante possunt in expensis condemnari, vt supra, & infra dicitur sub titu. Inquisitionis. Jurati villarum, † qui tenentur denunciare maleficia, tenentur etiam denunciare casus fortuitos: quia an sit punibile, vel ne, spectat ad Iudicem cognoscere Ange. in verb. cōtra Gaiū homici. Extende q̄ licet: maleficia essent impunita etiam propter aliquod statutum seu consuetudinem; attamen tenentur denunciare; fallit tamen secundum Ang. in l. ne quis. C. vi. nemo prius: quando notorium esset occisum esse bannitum, qui per statutum offendendi potest impune.

S V M M A R I V M.

1. Iudex quando & quibus precedentibus ad inquisitionem procedat.
2. Clausula, s̄ape et s̄e pius etc. quare in inquisitione ponatur?
3. Iudex licet cognoscat aliquod delictum, tamen non procedet, nisi precedentis super eo clamor & diffamatio.
4. Inquisitio formari non debet nisi pro grauioribus criminibus.
5. Iudex indebite inquirens tenere ad omnes expensas, & interesse partis indebite uexatae.
6. Inquisitio loco libelli succedit, & est remedium in defectum accusationis.
7. Inquisitio formari non potest post lapsum annorum ui-

DE INQUISITIONE:

- ginti, nec etiam accusatio admittitur.*
- 8 Statutum prohibens accusatorem, videtur etiam prohibere iudicem inquirentem.
  - 9 Inquisitio quotuplex sit? & quæ dicatur generalis?
    - 10 Iudici ante omnia constare debet de delicto.
    - 11 Inquisitio quid continere debeat? & an idem quod accusatio?
    - 12 Inquisitio in quibus differat ab accusatione?
    - 13 Statutum tribuens beneficium inquisitioni an extendatur ad accusationem, & e contra?
    - 14 Testes post didicita testificata in inquisitione ex officio formata recipiuntur, secus in accusatione.
    - 15 Inquisitio facta aliquo instigante sapit accusationem, unde instigator ad expensas condemnatur, si inquisitus absoluitur.
    - 16 Minor vigintiquinque annis pro accusatore regulariter examinari non potest, secus in inquisitione.
    - 17 Testes non idonei in inquisitione admittuntur, secus in accusatione.
    - 18 Inquisitione pendente si superveniat accusator quando audiatur?
    - 19 Accusator superveniens quando à iudice inquirente repellatur?
    - 20 Inquisitio an formari possit per iudicem originis contra subditum pro delictis commissis extra territorium?

De inquisitione. Cap. VIII.

SVpra dictum est de diverso modo accusandi, superest videre, quo pacto deficiente accu-

fatore pro purgandis ciuitatibus malis hominibus per Iudices procedatur. Imprimis sciendum est: q̄ tunc † Iudex ad inquisitionem procedat, cum clamor validus ad eum peruenit, & a personis honestis, & non suspectis, & sæpe, & sæpius.

2. Qua de re † in inquisitione ponuntur illa verba. Sæpe, & Sæpius, Ange. in verb. non semel, & hæc sunt de iure diuino, vt ibi. Descendam inquit Deus, & videbo, si clamorem, qui venit ad me, opere perfecit. Et dixit omnipotens Deus de scendam, & videbo tanquam Iudex, alioquin tanquam Deo omnia certa explorata, & in conspectu sunt. Vnde elicitur, quod licet, † Iudex cognouerit aliquod delictum, non tamen procedet, nisi præcedant super ea clamor, & diffamatio, vt supra, iuxta etiam dictum euangelicum, mulier quis te accusat? Et sic intelligitur prædicta sententia euangelica: vt non prohibeat inquisitionem simpliciter. Sed quando non præcessit clamor, licet dicta sententia per Gandi. & alios scribentes in principio suæ practicæ aliter intelligatur.

4. Caueant etiam Iudices, vt non, † nisi pro grauibus criminibus inquirent: non enim est inquirendum de leuibus, quia tunc magis inquirentur marsupia, quam delicta. Deus perdat Iudices auaros. Et tales † Iudices indebite inquirentes tenentur ad omnes expensas, & interesse partis indebite vexatæ, & maxime quando apparet de culpa Iudicum l. filiusfamilias. ff. de Iudi. In-

DE INQUISITIONE

- 6 quisiſtio ꝛ loco libelli ſuccedit, & inquiſitio eſt re-
medium in defectum accuſationis, ne delicta re-
maneat impunita Innoc: in c. ſuper literis de re-
ſcriptis. Iudex non ꝛ inquiret poſt lapſum an-
7 norum viginti, quo elapſo quis non admittitur
ad accuſandum, ſicut dictum eſt ſupra. Qua-
8 re ꝛ ſtatutum prohibens accuſatorem, videtur
etiam prohibere Iudicem inquirentem l. non ſo-
lum in. s. quamque. ff. de Iniur. Inquiſitio duplex
9 ꝛ eſt, vna generalis, alia ſpecialis, Generalis diuidi-
tur, in quatuor, primo cum prætor inquiret quo
ad delicta, et perſonas, videlicet, ſi ſunt aliqui pœ-
na digni in ſua prouincia. Alia etiam generalis
ꝛ quoad perſonas, ſpecialis ad delicta, videlicet,
quando delictum eſt notorium, ſed ignoratur de
linquens: Tertia generalis ad delicta, ſpecialis ad
perſonas, videlicet, quando ſyndici inquirent con-
tra potèſtatem, & familiam, Quarta eſt generalis
contra perſonas, videlicet, cum inquiretur contra
ciuitatem, ſpecialis eſt contra delicta, et perſonas,
Supradicta probantur l. congruit. ff. de offi. Præ-
ſi. c. per inquisitionem de accuſa. l. aliud. ff. de reg.
10 lu. Iudici ante omnia ꝛ conſtare debet de deli-
cto, ſicut dictum eſt in c. de accuſatione, & ſolen-
nitas, quæ requiritur in ea, requiritur & in inquir-
ſitione, licet in aliquibus fallat, & infra dicetur.
11 Inquiſitio ꝛ debet continere certum tempus, &
locum, prout de accuſatione dictum eſt: Nō vi-
ciatur propter aliquam falſam adiectionem, vt

DE INQUISITIONE · 111

- puta cognomen: dummodo aliæ demonstratio-
nes sint veræ, notatur in l. In ijs. ff. de Here. insti-
12 tu. Inquisitio † differt ab accusatione: quia fit
ex mero officio, & est magis fauorabilis. Vnde
13 statutum, † tribuens beneficium inquisitioni,
non extenditur ad accusationem, e contra vero
sic. glo. in c. in fidei de Hæreti. Inquisitio differt
14 etiam in formando processu: quoniam † post di-
dicitur testificata possunt recipi testes, in accusa-
tione non vtrique. Intellego prædicta in inquisi-
tione facta ex officio tantum, secus vbi inquiri-
tur aliquo promouente. not. in auct. qui semel
15 C. de test. Et ratio est, quia inquisitio † facta ali-
quo promouente, siue instigante sapit potius ac-
cusationem, & tales personæ condemnantur in
expensis, si inquisitus fuerit absolutus. Bald. in l.
obseruare. ff. de officio Procō. Ideo datur cautela,
ne tales instigatores sinant se nominare in actis.
16 Minor † viginti quinque annis regulariter pro ac-
cusatore examinari non potest, secus in inquisi-
17 tione, quo casu etiam testes † non idonei admit-
tuntur, qui in accusatione non admitterentur.
Bald. in l. i. C. de sum. trinit. & fid. cat. Et ratio es-
se potest, quod testes examinati ex officio non præ-
sumuntur falso deponere: quoniam carent insti-
gatione. Limita tamen dictum Bald. vt in tract.
meo de Indicijs per visum vnius testis. Item pœ-
na legis mutari potest, secus in accusatione l. non
iolum. §. quanquam. ff. de Iniur. Inquisitione pen

DE INQUISITIONE

- 18 dente † si superueniat accusator, audietur quando-
docunque ante sententiam: quia per accusatio-
nem cessat inquisitio, & acta facta Iudice inqui-
rente valebunt in accusatione: quia tendunt ad
vnum finem. Assessores autem intimare possunt
hæredibus occisi, si intendūt aliquo suo iure vsi,
quibus existentibus in mora, inquisitio procedet,
& accusator non audietur. Limita etiam prædi-
cta, q̄ Iudex † repellet accusatorem superue-
nientem, si certus erit de collusionione, siue de præ-
uaricatione, not. in l. iij. ff. de lib. hom. exhib. Item
repellet accusatorem, quando est negligens: fallit
tamen secundum aliquos, quando suam, vel suo-
rum prosequitur iniuriã l. ij. s. fi. ff. de adul. Quid
si interfectus non habuerit hæredes: Iudex pro-
clamari curabit, si quis accusare intendit, statuen-
do terminum accusare volentibus: Sed aduerte,
q̄ consulitur Iudicem prius inquirere, quàm pro-
clamare, & hoc propter periculū collusionis accu-
satoris cum accusato. Item pp negligentiam quia
tarde examinare posset testes, qui testes interim
facile corrumpi possent: Paul. de Castro consi.
20 xxiiij primi vol. Postremo † quæritur an inqui-
sitio formari possit per Iudicem originis contra
subditum pro delictis commissis extra territo-
rium? Respondetur vtrinque esse magnas autho-
ritates, & communem opinionem reputari, q̄ Iu-
dex originis possit formare inquisitionem, & pu-
nire. Secundum tamen statuta loci delicti. Ang.

in ver. hæc est quædam inquisitio.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex quando ad capturam procedere possit?
- 2 Relaxatio rei capti quando statim fieri debeat absque expensis non expectata sententia?
- 3 Captura rei an & quando fieri possit sine autoritate iudicis?
- 4 Repertus in flagranti crimine potest à quocunque capi, sed non detineri, nisi per uiginti horas.
- 5 Commissio rectoris de capiendo aliquo, durat etiam in tempus successoris si facta fuerit cum causæ cognitione.
- 6 Capi potest in ecclesia reus propter atrox delictum, & quid in alijs delictis.
- 7 Captus pro leui crimine pro quo non ingeritur poena sanguinis relaxari debet fideiussoribus, aliàs index tenetur in syndicatu.
- 8 Carcer est species tormenti.
- 9 Fideiussores non sunt recipiendi ubi poena corporalis, aut banni ingeritur.
- 10 Membrorum suorum nemo est dominus.
- 11 Relaxari fideiussoribus quibus castus reus minime debeat, licet poena corporalis non ingeratur?
- 12 Relaxatus cum fideiussoribus non idoneis potest iterum capi, & cogitur idonee fideiubere, nec fideiussores ob talem capturam liberantur.
- 13 Capi se à familia non permittens, si occidatur, homicidium erit impunitum, fallit quando quis capitur pro delicto civili.

DE CAPTURA,

- 14 Familia an reum se defendente impune possit occidere.
- 15 Capti gaudent privilegio miserabilium personarum.
- 16 Carceratus si est pauper, & egenus debet ab eo ali, qui eum detineri fecit.
- 17 Carceratus an possit citari ad aliquem actum. Et an contrahere possit, saltem cum eo, qui illum fecit carcerare, ad hoc ut se liberet?
- 18 Carceratus iuste pro uno debito uel delicto potest recommendari pro alio.
- 19 Captus à iudice incompetenti debet transmitti ad suum iudicem, & is non tenere stare processui formato per iudicem transmittentem.
- 20 Bannitus captus à familia, nō potest ab ea impune occidi.
- 21 Carceratus frangens carceres & fugiens habetur pro confesso, si constet de delicto.
- 22 Carceratus iniuste potest ex carcere fugere, & resistentes custodes impune offendere, & occidere.
- 23 Carceratio dicitur iniusta quando per iudicem non fuit seruatus iuris ordo in capiendo.
- 24 Custodes an teneantur, si carceratus pro delicto è carcere aufugiat.

De captura, & carcere. Cap. IX.

Regulariter non proceditur ad capturam sine indicis, procedi tamen potest habita aliqua informatione. Potest etiam incipià captura, quando periculum est, ne reus fugiat, vel quando reus reperitur in crimine: & in supradictis non expectatur, q̄ constet de delicto. Verum

• † fi

si reus non deliquerit, relaxari debet statim, &
 absq; expensis, si ex officio captus fuerit, non ex-
 pe statâ aliqua sentētia l. ij. C. de exhib. re. Salt. in
 3 l. nullus. C. eod. Sine Iudicis t̄ autoritate nemo ca-
 pitur: fallit in falsatore monetæ, desertore militiæ
 latrone publico, agrorū depopulatore, fure, virgi
 4 num raptore, not. l. vnica. C. de rap. vir. Item t̄ re-
 pertus in flagrāti crimine pōt capi vt supra a qua
 liber persona, Capti t̄n supradicti nō possunt de-
 tineri, nisi per spatium horarum viginti, intra qđ
 spatium debent ad Iudicē mitti, Bart. cum gl. in l.
 5 capite quinto. ff. de adult. Cōmissio Rectorū t̄ de
 capiēdo aliquem, durat ēt in tēpus successorum,
 si talis cōmissio fuerit facta cū causæ cognitione
 Ange. in l. fundū. ff. de acqui. pos. Propter atrox
 6 delictum t̄ detinetur reus in ecclesia c. xxi. Exod.
 l. ij. C. de ijs, qui ad eccle. confug. Et ibi Cyn. &
 Bart. Pro alijs vero criminibus detineri non pōt
 in ecclesia, cymiterio, et hoc amplius in hospita-
 li ab episcopo constituto Bald. in l. si quis ad ec-
 clesiam. C. de epis. & clericis, sed de hoc vltimo
 7 dubitatur. Captus t̄ pro leui crimine, pro quo nō
 ingeritur pœna sanguinis, relaxatur fideiussori-
 bus, secus si aliqua pœna corporalis ingeratur, et
 si Iudex non relaxabit vbi non ingeritur pœna
 8 corporis tenetur in syndicatu: et est rō: quia t̄ car-
 cer est species tormenti Bart. in l. si vero. ff. qui sa-
 tis d. cog. et in l. i. ff. de custod. reo. Et aduertēdum
 9 est, qđ fideiussores t̄ vbi ingeritur pœna corpora-
 lis, aut bāni, nō debēt recipi per Iudices: quia licet,

DE CAPTURA

fideiussores expresse se obligassent ad poenā corporalē, siue banni, pp̄ talē obligationē nō possent
10. puniri, & est rō, quia nemo t̄ est dñs mēbrorum
suorū l. liber homo. et ibi Bart. ff. ad l. Aquil. Præ
sertim nota, q̄ sunt casus, in quibus licet nō ingera
tur poena corporalis, reus tñ nō relaxatur. Primo
11. qñ t̄ reus aufugit de carcere alias, p̄dit privilegiū.
sc̄dm Ang. in verb. Fama publica: Sed æquitas
est in contrariū dūmodo idonee fideiubeat. Se
cundo qñ reus a principio recusauit fideiubere.
Tertio si cōfiteretur spōte delictū. Quarto si reper
tus est in flagranti crimine, siue cū armis. De p̄di
ctis, & alijs, vide Hip. in §. attingā in prin. Sed ho
12. die p̄dicta sunt ad libitū iudicantiū. Captus si t̄ re
laxabitur cū fideiussoribus nō idoneis, poterit ite
rū capi, & cogetur idonee fideiubere Bal. in l. i. ff.
si quis in ius voc. nec pp̄ capturam rei principalis
liberantur fideiussores Bart. in l. si hæres a debito
re. ff. de fideiuf. Et rō est: q̄ licet sit deuentū ad ca
pturā, non tñ est satisfactū: respicitur. n. ad ipsam
satisfactionē tanq̄ causam finalē, quam obrē fide
13. iussores capi poterunt. Si quis se defendēdo t̄ non
p̄mittit capi a familia Prætoris, q̄ ipsum iuste cape
re pōt, si interficiatur a familia, homicidiū tale erit
impunitū licet: multi tenuerint contrariū Paul. de
Castro in cōf. nu. cxciiij. incipiente. V̄iso supradī
cto puncto. Iac. But. in l. ij. C. de ijs, qui latro. Su
pradiēta limita non habere locū, qñ quis capitur
pro debito ciuili. Item limita, q̄ in causa criminali
oportet, q̄ ligido constet in processu contra reum

vt supra interfectū Ang. in l. si quis virginē. ff. de
 14 iniur. Caueant t̄ Itaq; Iudices: ne delinquētes capi
 curēt cū periculo vitæ, nisi liquido cōstet cōtra ip
 sos delinquentes, aliter puniūtur in syndicato. Ca
 15 spirit̄ gaudent privilegio miserabiliū personarū, &
 legatū factū carceratis d̄r ad pias causas Bald. in l.
 si id, qd̄. C. de sacros. eccle. Quare Iudex tenetur
 16 visitare, & curare carceratos, & si t̄ carceratus est
 pauper, q̄ nō possit se sustētare, ille, qui carcerari
 fecit, debet eū alere. not. in l. iij. & l. Iudices. C. de
 17 epis. aud. Carceratus t̄ non pōt citari ad aliquem
 actū, & p̄cessus formatus est ipso iure nullus. Itē
 regulariter cōtrahere non pōt Bal. in l. vnica. C.
 de cōfes. Aliqui ponunt cautelā ridiculā t̄n, uc 3:
 q̄ carcerati extrahantur de carcere cū custodia t̄n
 officialiū, & tali casu volunt, carceratos posse con
 trahere. Carceratus pōt cōtrahere cū illo, qui fecit
 carcerari, dūmodo sit rite, & debite carceratus, et
 est rō: quia aliter se liberare nō posset l. qui in car
 cere. ff. qd̄ metus caus. Aduerte, q̄ multi tenent:
 q̄ carceratus possit citari Hip. in §. attingam. vbi
 multa allegat. Ego distinguo, q̄ si carceratus est
 diues, & potens, q̄ possit citari, aliter non. tex. est
 cū gl. in l. ij. C. ex q̄bus cau. mai. Carceratus pro
 18 vno t̄ debito, pōt recomendarī pro alio, sicutī car
 ceratus pro vno delicto pōt recomēdari pro alio,
 licet sint multæ opiniones in cōtrariū; Hip. in §.
 diligēter. Si carceratus fuerit quis indebite nō po
 terit recomendarī pro alio debito. Alexā. in cōf.
 19 dviij. Captus a Iudice non competenti, debet

DE CAPTVRA, ET CARC.

- transmitti ad suum iudicem, & iudex, ad quem transmittitur, non tenetur stare processui formato per iudicem transmittentem. Si exul captus est a familia Prætoris, quamvis statuta locorum dispo-
- 30 sponant, bannitos † posse impune offendi, & occidi, non poterit tamen ab ipsa familia impune occidi propter reuerentiam magistratus, & religionem iudicandi. Carceratus † fugiens de carcere habetur pro confesso, & potest procedi contra eum tanquam confessum delictum, pro quo fuit captus, quod nota propter aliquas leges disponentes, absentes non posse diffinitive exulare, nam dictæ leges non habebunt locum in capto fugiente l. qui in carcerem. ff. quod metus cau. Limita tamen prædicta, si constet de delicto l. raptor. C. de Epif. & cleri. Item limita, si reus fugit fractis carceribus, aliter enim si aperto carcere.
- 32 Item quando † carceratio est iusta, nam quando est iniusta, licet, reo fugere, & adeo licita est fuga: quod licet custodes impune offendere, & occidere, Bart. in l. prohibitum. C. de iure fil. Et carceratio
- 33 Trunc dicitur iniusta, quando per iudicem non fuit seruatus iuris ordo in capiendo. Si carceratus
- 34 † pro aliquo debito aufugerit de carceribus an custodes teneatur † respondeo quod quando captura est iniusta non tenentur, quia captura iniusta est ipso iure nulla. Idem dic de potestate. Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. Proconsu. & in l. si bonæ fidei. ff. de rei vendi. vbi de multis, & similibus quæstionibus quæritur.

INDEX RVBRICA

RVM, TRACTATVVM,

& titulorum in hoc opere de Indi-

cijis contentorum.

Argumentum tractatus, & locorum indicio-
rum omnium. cart. 7

De atrocitate præmeditati, & quomodo differat a
non præmeditato. cap. 1. car. 8

De viso & reperto faciendo per peritos, & de erro-
re ludicum, cap. 2. car. 9

De sanguine profluente propter præsentiam sus-
ceptorum. Cap. 3. car. 10

De viso & reperto faciendo per peritos in veneficio,
& noua experientia. Cap. 4. car. 11

De non præsumendo proposito, nisi probetur, &
quò probetur, & in quibus fallat. Cap. 5. car. 12

In causa propositi vtrinque probatur etiam in cõtra-
rium. Cap. 6. car. 13

De diffinitione, & genere indiciorum. Cap. 7. car. 14

DE INDICIIS PRAEMEDITATI
ante delictum ex persona Tractatus primus.

De malitia, & incontinentia. cap. 1. car. 15

De fama reorum. Cap. 2. car. 16

De conuersatione, & victu. Cap. 3. car. 17

De consuetudine delinquendi. Cap. 4. car. 18

De progenie & natiõe, & talibus similibus. Cap. 5.
car. 19.

P ij

De phyllognomia, & chyromantia. Cap. 6.	car. 19.
De nomine. Cap. 7.	car. 20.
De pallore. Cap. 8.	car. 21.
Pro reo. Cap. 9.	car. 22.

DE INDICIIS PRAEMEDITATI ante delictum ex causis Tractatus secundus.

Quid sint causae, & quomodo distribuuntur, & quae ex eis oritur propositum. Cap. 1.	car. 22.
De causis quinq; per quas delinquitur, & quomodo probentur. Cap. 2.	car. 23.
Quomodo causae indicent propositum, & reum quando de eo ignoratur. Cap. 3.	car. 24.
An inimicitia sola, & sic aliae causae sufficiant ad torquendum. Cap. 4.	car. 26.
Pro reo contra causas. Cap. 5.	car. 27.

DE FACTO ANTE DELICTVM seu contento cum delicto indicante consilium

Tractatus tertius.	car. 27.
Vbi fuerit. Cap. 1.	car. 28.
Vbi visus sit. Cap. 2.	car. 29.
Quo cum visus sit. Cap. 3.	car. 30.
Nunquid appararit. Cap. 4.	car. 30.
Nunquam conuenierit. Cap. 5.	car. 31.
Nunquam habuerit de conscijs. Cap. 6.	car. 31.
De adiutoribus. Cap. 7.	car. 32.
De adiumentis. Cap. 8.	car. 33.

Nunquā in loco præter consuetudinem fuerit.

Cap. 9. car. 33

Aut alieno tempore fuerit. Cap. 10. car. 34.

DE INDICIIS HOMICIDII PRÆ

meditati in delicto. Tractatus quartus. car. 34.

A loco. car. 35

A tempore. car. 35

Ab occasione. car. 36

A modo. car. 36

A facultate. car. 37

DE INDICIIS MALEFICII PRÆ

meditati post delictū Tractatus quintus. car. 39.

DE INDICIIS MALEFICII PRÆ

**meditati ex non facto; seu cur facto, ante, in, &
post delictum Tractatus sextus. car. 40**

DE INDICIIS MALEFICII PRÆ

meditati ex dicto Tractatus septimus, car. 41.

EX DICTO IN DELICTO SEV

post delictum Tractatus octauus.

De dicto offensi & delinquentis. Cap. 1. car. 43

De fama, seu dicto gentium. Cap. 2. car. 44

Ex dicto post delictum, Cap. 3. car. 46.

P iij

EX NON DICTO TRACTATVS

- nonus. Cap. 1. car. 47
Mendacium an faciat indicium ad torturā? Cap. 8.
car. 48

DE INDICIIS INDICANTIBVS

de reo, sed non de proposito Tractatus

Decimus. car. 49.

De indiçijs per visum vnius testis, seu iudicis. Ca. 1.
car. 49.

De repertis in crimine, siue in loco criminis. Cap. 2.
car. 51.

De armis, veste, & similibus repertis. Cap. 3. car. 51

De fuga. Cap. 4. car. 53

De forma pedum. Cap. 5. car. 55

De cruore in vestimentis. Cap. 6. car. 55

De pallore, & trepidatione, & similibus. Cap. 7.
car. 56.

Ex tactu, odore, & gustatu. Cap. 8. car. 57

De absentia exulum ad inquirendum. Cap. 9.
car. 57.

De sortilegijs. Cap. 10. car. 58

NE REVS PER ALIQVA INDI-

cia conuincatur, vt pœna capitali dam-

netur. car. 60.

INDEX RVBRICARVM ET TITVLORVM

contentorum in tractatu de

Tormentis.

DE periculo tormentorum, & de errore iudicū.

Cap. 1. car. 65

De non torquendo reo nisi constet de delicto.

Cap. 2. car. 66

De non torquendo reo nisi formato processu, et de errore iudicū. Cap. 3. car. 67

De non torquendo nisi publicato processu, & exhibita copia indiciorum, & de errore iudicū.

Cap. 4. car. 69

De non torquendo sine indicijis etiam in crimine læsæ maiestatis: & de errore iudicū. Cap. 5. car. 70

De non torquendo per indicia nisi plene probata, & quomodo probentur, & de errore iudicū.

Cap. 6. car. 72

De non torquendo licet sint indicia probata, si aliter veritas haberi potest, & de errore iudicū.

Cap. 7. car. 74

De non torquendo in causis ciuilibus, nisi in casibus, neque in criminalibus pro parua re, & de errore iudicū. Cap. 8. car. 74

De non torquendo reo quando sunt plenæ probationes, & de errore iudicū. Cap. 9. car. 75

Quæ personæ torqueri possint, & quæ nō. Ca. 10. car. 76.

De non torquendis cleri cis, & de priuilegijs eorū:	
cap. 11.	car. 79
Quomodo, et quo moderamine procedatur ad tormenta, & de errore iudicum.	cap. 12. car. 80
Quo tempore, & à quibus incipiat tortura, & de errore iudicum.	cap. 13. car. 81
Per quot dies, & quanta tortura afficiatur reus, & de errore iudicum.	cap. 14. car. 82
De interrogationibus faciendis in tormentis, & de errore iudicum.	cap. 15. car. 83
De interrogationibus faciendis in tormentis reo cōfesso, & de errore iudicum.	cap. 16. car. 85
De nominato per tortum torquendo, vel non, & de errore iudicum.	cap. 17. car. 86
De confessione spontanea, & de errore iudicum.	cap. 18. car. 87
De confessione metu tormentorum, & de errore iudicum.	cap. 19. car. 90
De confessione in tormentis verificanda, & de errore iudicum.	cap. 20. car. 91
De confessione ratificanda, & quando reus ratificare recusat, & de errore iudicum.	cap. 21. car. 93

INDEX RVBRICARVM ET TITULORUM contentorū in tracta. Singularium quæstionum criminalium.

Qui accusare possunt vel non. cap. 1.	car. 97
Qui accusari possunt, & infra quod tempus. cap. 2.	
car. 99	
De accusatione, sive libello. cap. 3.	car. 102
Quando, & quomodo accusator probare debet. cap. 4.	car. 103.
De accusatore non probante, seu per calumniam accusante. cap. 5.	car. 104
De modo accusandi p exceptionē. cap. 6.	car. 105
De denuntiatione. cap. 7.	car. 107
De inquisitione. cap. 8.	car. 109
De captura & carcere. cap. 9.	car. 112

FORVM OMNIUM QVÆ IN HOC OPERE D.

FRANCISCI CASONI

Opitergini iuriconsulti celeberrimi con-
tinentur locupletissimus index.

DE LITERA A.

- A**bsens non damnatur, si contra eum delictum probatum non fuerit. car. 58. nu. 7
- Absentiæ indicium tollitur per spontaneam præsentationem rei. car. 58. nu. 2
- Absentia rei potest contingere ex diuersis causis, et accidentibus. car. 58. nu. 4
- Absolutus à denuntia an perinde sit, ac si absolutus foret ab accusatione? car. 108. nu. 13
- Accidentia, quæ in delicto spectentur, ut indicia deliberationis orientur? car. 35. nu. 4
- Accusandi post mortem ius durat per quinquenniū. c. 100. n. 10
- Accusare in crimine priuato quis non potest, nisi sua intersit, uel poena fisco sit applicanda. car. 98. nu. 9
- Accusare quilibet potest, qui non prohibetur, et qui sint prohibiti? car. 97. nu. 1
- Accusare uolentes, debent id sine mora facere. car. 98. nu. 5
- Accusari an plures possint in uno libello de eodem delicto? car. 102. nu. 12
- Accusari an unus possit in uno libello de pluribus delictis? car. 102. nu. 12

I N D E X.

Accusari non potest quis post lapsum viginti annorum, fallit in casibus ibi positis. car. 100. nu. 9

Accusari quæ personæ possint, & quæ non? car. 99. nu. 1

Accusari quis ex eodem delicto simul & semel diuersis legibus nequit. car. 102. nu. 18

Accusari quis quando possit de pluribus delictis solo libello? car. 102. nu. 14

Accusari quis quædo possit à pluribus eodẽ libello. 102. n. 15

Accusatio quid sit? car. 101. nu. 1

Accusatio quid continere debeat? car. 101. nu. 7

Accusatio per modum exceptionis quando habeat locum, & per quæ inducatur? car. 105. nu. 1

Accusatio non admittitur, nisi constet de delicto, nisi in certis casibus. car. 101. nu. 4

Accusatione non præcedente quis regulariter non punitur, nec contra eum proceditur, nisi in certis casibus, in quibus proceditur officio iudicis. car. 101. nu. 2

Accusatione pendente reus ad honores non admittitur, et propter atrocitatem delicti concurrente infamia fit suspensio beneficij, & officij, donec causa finiatur. car. 102. nu. 20

Accusatione per calumniam fuisse institutam quomodo cognoscatur? car. 102. nu. 19

Accusatione per exceptionem proposita contra quem prius procedendum sit ad capturam, an contra accusatorem, uel accusatum excipientem? car. 106. nu. 4

Accusator debet subscribere accusationem ad pœnam talionis, et an hodie hæc subscriptio habeat locũ. c. 102. n. 17

Accusator deficiens in probatione, an eo ipso calumniari uideatur? car. 104. nu. 2

I N D E X.

- Accusator et accusatus in casu propositi possunt utrinque probare.* car. 13. nu. 2
- Accusator, & accusatus in crimine falsi possunt torqueri, modo sint indicia.* car. 79. nu. 22
- Accusator petere non debet reum puniri certa poena, sed sufficit, quod petat eum puniri secundum formam iuris & statutorum.* car. 101. nu. 9
- Accusator reum ex causis demonstrabit.* car. 25. nu. 5
- Accusatore non probante reus absoluitur, & quid si probatum sit de diuerso, quam positum sit in libello, an reus absoluitur, uel puniatur de eo, quod probatum est.* c. 104. n. 2
- Accusator superueniens quando à iudice inquirente repellatur?* car. 118. nu. 19
- Accusatus ab aliquo de uno crimine non potest de eodem ab alio accusari, nisi primus accusator decesserit, uel procedere impediatur.* car. 99. n. 7
- Accusatus an possit accusatorem suum accusare?* c. 98. n. 10
- Accusatus de homicidio, si negauerit, si postea probetur occidisse, poterit dicere fecisse ad sui defensionem.* c. 48. nu. 4
- Accusatus excipiens contra accusantem de crimine, & petens illum de eo condemnari, uidetur accusare, & super ea tanquam, super accusatione procedendum erit, & in hoc accusationis substantialia erunt obseruanda.* car. 105. nu. 2
- Accusatus non potest opponere crimen in modum exceptionis lite contestata.* car. 105. nu. 3
- Accusatus, uel inquisitus si recuset respondere accusationi, uel inquisitioni, potest torqueri etiam sine indicijs ad eruendam responsionem, ut possit procedi.* car. 67. nu. 2
- Adiumenta diuersis modis considerantur.* car. 33. nu. 3

I N D E X.

- Adiutores uarie considerantur.** car. 32. nu. 3
- Adiutorum conquisitio, & conuocatio, propositi consilij indicium praestat.** car. 32. nu. 2
- Aduocati & defensores dandi sunt reis carceratis, se defendere ob inopiam nequeuntibus, ne innocens indefensus pereat.** car. 95. nu. 20
- Aetas senilis, & decrepita quae dicatur?** car. 77. nu. 22
- Affectus animi exterioribus indicijs cognoscitur.** c. 21. n. 7
- Aggrediens animo occidendi, licet non occidat, an puniatur tamen ut homicida?** car. 8. nu. 4
- Ambulans cum armis hastatis, arcu, balistis, & similibus indicat habere animum occidendi.** car. 33. nu. 2
- Amicorum, uel sociorum certo loco & tempore conuentus, & adunatio, ut eos ducat ad maleficium, indicat propositum.** car. 31. nu. 50
- Amicus secutus amicum cum ense, ut aliquò eum comitetur si obuiam sorte inimico fiat; an & quando de auxilio teneatur?** car. 31. nu. 32
- Animi uicium cum causa conglutinari ad indicandum reum licet, atque quibus fit uicij subiectus reus, ostendere oportet.** car. 25. nu. 21
- Animus, & corpus propter affectionem sepius commutatur: quod ante, uel post delictum contingit.** car. 22. nu. 4
- Animus praesumptione uerbi, uel facti probatur.** car. 28. n. 4
- Apparatus indicat propositum.** car. 30. nu. 2
- Apparatus non debet uideri frustra factus.** car. 31. nu. 6
- Appellari non potest ab interlocutoria in criminalibus, nisi quotiens ad torturam proceditur, nam ad eam stante appellatione non procedetur.** car. 74. nu. 4

I N D E X

- Appellatione pendente si reus moriatur, an accusatio extinguitur?** car. 99. nu. 3
- Argumentum, signum, & presumpcio sunt minora, quam indicium.** car. 14. nu. 2
- Arma euaginata portans presumitur portasse ob facilitatem aggrediendi, & perficiendi delictum.** car. 30. nu. 3
- Arma ferens qui non assueuerit, presumitur precogitasse, nisi contrariam causam ostenderit.** car. 30. nu. 2
- Armorum, ac ceterorum instrumentorum genus deliberationem ostendit.** car. 33. nu. 1
- Arma, uestes & similia in loco delicti reperta, an faciant indicium ad torturam?** car. 52. nu. 2
- Associans delinquentem ante, uel post delictum nunquid uideatur socius criminis?** car. 39. nu. 2
- Associans delinquentem ante delictum uidetur socius criminis, licet nihil fecerit, modo armatus fuerit.** car. 31. nu. 2
- Associans delinquentem post delictum, an delinquendi facultatem prebuisse dicatur?** car. 38. nu. 5.
- Associans post delictum presumitur occulte auxilium prebuisse.** car. 28. nu. 2
- Associatio mali hominis inducit indicium premeditati, & consilij.** car. 30. nu. 3
- Astans armatus dum delictum committitur, licet aliquam demonstrationem non faciat, facultatem delinquendi prebere dicitur, modo delinquenti auxiliari potuisset.** c. 38. n. 4
- Atrocitas delicti ex quibus crescat?** car. 38. nu. 14
- Auxiliari ille dicitur, per quem insultatus reddiur timidior, & insultans audacior.** car. 38. nu. 7
- Auxilium prestare dicitur ille, qui contra eum, qui offenditur,**

I N D E X .

ter, acclamat.

car. 3. nu. 6

DE L I T E R A B .

Bannitum ueneno occidere nō licet, licet posset per leges impune occidi. car. 9. nu. 6

Bannitus captus à familia, non potest ab ea impune occidi. car. 4. nu. 20

Bannitus per cōtumaciam si se presentet, an ob id tantum, sine alijs indicijs possit torqueri? car. 57. nu. 1

DE L I T E R A C .

Cadaver inspici debet à peritis, & an ij deponere debeant de credulitate, an de ueritate in casu ueneficij? car. 11. nu. 2

Cadaveris & eius uulnerum inspectio spectat ad peritos, & non ad iudices propter periculū iudicandi. car. 66. nu. 2

Cadaveris inspectio fieri debet per peritos, & duo medici super ea requiri debent, & hæc si omittantur processus est nullus. car. 9. nu. 6

Cadaver prius est inspiciendum, eius qualitas in actis referenda, quantitas uulnerum, & in qua parte corporis sint, & quo armorū genere illata fuerint, & quæ mortis causam præstiterint. car. 9. nu. 2

Cadaver si effundat sanguinem propter præsentiam suspectorum, an magnum præstet indicium, saltem ad inquirendum? car. 10. nu. 1

Calor in cadauere seruari potest usque ad septem horas, & ideo intra illud tempus omnis experientia de suspecto fieri debet. car. 10. nu. 3

Q

I N D E X

- Calumniæ suspitio ab accusando repellit.** car. 98. nu. 6
- Calumniosus accusator, ante litem contestatam ab accusatione desistens, an possit puniri? Et quid de accusante per modum exceptionis?** car. 104. nu. 3
- Calumniosus accusator arbitrio iudicis punitur, Et in eadem sententia, qua absolvitur reus.** car. 102. nu. 18
- Capi potest in ecclesia reus propter atrox delictum, Et quid in alijs delictis?** car. 113. nu. 6
- Capi se a familia non permittens, si occidatur, homicidium erit impunitum, fallit quando quis capitur pro delicto civili.** car. 113. nu. 13
- Capti gaudet privilegio miserabiliũ psonarũ. c. 114. n. 15**
- Captura rei an Et quando fieri possit sine auctoritate iudicis?** car. 113. nu. 3
- Captus à iudice incompetenti debet transmitti ad suum iudicem, Et is non tenetur stare processui formato per iudicem transmittentem.** car. 114. nu. 19
- Captus ex hoc solo, quia captus, non debet de crimine damnari, nisi aliter de maleficio conuincatur.** car. 62. nu. 16
- Captus pro leui crimine, pro quo non ingeritur poena sanguinis relaxari debet fideiussoribus, aliàs iudex tenetur in syndicatu.** car. 113. nu. 7
- Caput percutiens, uidetur fecisse, ut certius offendat, Et occidat: Et quid si baculo percusserit?** car. 36. nu. 3
- Carcer est species tormenti.** car. 113. nu. 8
- Carcer est species torture.** car. 81. nu. 8
- Carceratio dicitur iniusta quando per iudicem non fuit seruatus iuris ordo in capiendo.** car. 114. nu. 23
- Carceratus an possit citari ad aliquem actum. Et an contra-**

I N D E X

- here possit, saltem cū eo, qui illum fecit carcerare, ad hoc ut se liberet?* car. 114. nu. 17
Carceratus frangens carceres & fugiens habetur pro confesso, si constet de delicto. car. 114. nu. 21
Carceratus iniuste potest ex carcere fugere, & resistentes custodes impune offendere, & occidere. car. 114. nu. 22
Carceratus iuste pro uno debito uel delicto potest recomendarī pro alio. car. 114. nu. 18
Carceratus si aliquid confiteatur sine alia tortura, confessio non dicitur spontanea, quia carcer est species tormenti. car. 91. nu. 7
Carceratus si est pauper, & egenus debet ab eo ali, qui eum detineri fecit. car. 114. nu. 16
Casus in quibus deueniri potest ad torturam sine plenis indicijs. car. 71. nu. 6
Casus, in quibus proceditur, licet non constet de cadauere. car. 10. nu. 9
Casus, in quibus reus torquetur, licet de corpore non constet. car. 88. nu. 9
Causa delicti debet ostendi, aliàs indicia contrā reum nullam uim habent. car. 22. nu. 3
Causa in impulsione, & ratiocinatione diuiditur. c. 23. n. 4
Causa in reo, ad indicia maleficij elicienda, est perquirenda, quam reus uel affuisse negabit, uel extenuabit, uel non sufficere dicet, nisi cum uicio personæ iungatur. car. 5. nu. 3
Causa quæ proprie dicatur? car. 23. nu. 3
Causæ ad hoc ut probent, debent esse in processu probatiæ in specie, non in genere. car. 2. nu. 3
Causæ debent esse grauiores, quotiens queritur quis deliquit

I N D E X

- Est, quàm quando queritur propositum, cum de reo constat.** car. 25. nu. 8
- Cause ni precedant, nec causatū præsumitur.** car. 41. nu. 7
- Cause non indicant nisi cum uitio personæ iungantur.** car. 27. nu. 2
- Cause non solū indicant propositū, sed etiā reū.** c. 25. nu. 7
- Cause, quæ inducunt homines ad maleficia patranda, ultra inimicitias sunt multe.** car. 42. nu. 18
- Cause, quas in maleficio querere oportet, quot sint.** car. 23. nu. 2.
- Cause quot circumstantias continere debeant.** car. 24. nu. 7
- Causas in adulterio, uel furto querere nihil attinet, quia illas ipsa crimina secum habent.** car. 24. nu. 2
- Cautius est agendū in causis criminalibus quàm in ciuilibus, & in eis forma iudicij est fortius obseruanda.** c. 69. nu. 6
- Ciuiliter & criminaliter an eodem libello agi possit.** car. 102. nu. 10
- Christus ob uoces populi fuit crucifixus.** car. 46. nu. 14
- Chyromantia de homine præsumptionem probet.** c. 20. n. 4
- Chyrurgi, siue Syndici, qui tenentur uulnera denuntiare, an leues percussiones denuntiare teneantur, uel eos qui cum unguibus offenderint?** car. 108. nu. 4
- Clamans contra offensum, licet nihil agat, censetur conscius.** car. 44. nu. 12
- Clamor uulnerantis exauditus an faciat indicium ad torturā?** car. 43. nu. 1
- Clamor uulnerati, dicētis se offendi à tali, an contra nominatum indicium faciat?** car. 43. nu. 4
- Clausula, sepe & sepius &c. quare in inquisitione ponatur.**

I N D E X

- car. 110. nu. 3*
**Clerici infames, uel deprehensi in delicto torquentur, alijs se-
 cus, car. 79. nu. 2**
**Clerici in omni delicto sunt fauorabiliores laicis, & indi-
 cia, per quæ conuincuntur laici, contra clericos nihil ope-
 rantur. car. 80. nu. 7**
Clerici multa habent priuilegia in materia torture. c. 79. n. 2
**Clerici per laicos accusari non possunt, quamuis sint prima-
 tonsuræ: hodie tamen secus est. car. 99. nu. 9**
**Coadunati plures si delinquant, præsumuntur ex proposito
 delinquere. car. 34. nu. 2**
**Coadunatio quando plures occidunt, in dubio an præsuma-
 tur de industria facta. car. 32. nu. 7**
Coadunatio censetur malo animo facta, delicto secuto. car. 32. nu. 9
**Comitatus, & multitudo adiutorum parit indicium delibera-
 tionis. car. 32. nu. 6**
**Comissio rectoris de capiendo aliquo, durat etiã in tẽpus suc-
 cessoris, si facta fuerit cum causæ cognitione. c. 113. n. 5**
**Competitorum, uel riualiũ altero interfecto, præsumitur cõ-
 tra alterum. car. 24. nu. 3**
**Confessio de pluribus delictis licet sæpe ratificata non nocet,
 nisi constet de illis. car. 95. nu. 16**
**Confessio etiam ratificata non habet uim ueritatis sine alijs
 signis. car. 95. nu. 18**
Confessio etiam spontanea an debeat ratificari. c. 91. nu. 10
**Confessio extraiudicialis facit indicium ad torturã, dũmodo sit
 uerisimilis, & sit probata per duos testes. car. 46. nu. 2**
Confessio extraiudicialis, licet non sufficiat ad condemnandũ

I N D E X

- Amo, sed solum ad torquendum, tamen cōfitens potest extraordinarie puniri, tanquam de delicto se glorians.*
 car. 88. nu. 11
- Confessio extraiudicialis sine causa non ualet ad obligandū, inducit tamen semiplenam probationem, licet sit facta siue scriptura.*
 car. 46. nu. 3
- Confessio facta ab irata, ebrio, vel stolido nō ualet. c. 46. n. 2*
- Confessio facta à carcerato, fame, & frigore laborante, dicitur facta metu tormentorum.*
 car. 90. nu. 6
- Confessio facta coram Iudice incompetenti, licet non plene probet, facit tamen indicium ad torturam coram suo iudice.*
 car. 88. nu. 10
- Confessio facta in tormentis & legitime ratificata non præcedentibus legitimis indicijs, an ualeat, & ex ea an Iudex possit reum damnare?*
 car. 94. nu. 4
- Confessio facta in tormentis licet non satis sit ad damnandum nisi ratificetur, an fallat quando præcessit confessio extraiudicialis?*
 car. 94. nu. 6
- Confessio facta in tormentis sine legitimis indicijs, sicut non ualet, ita confessio facta ob tormenta repetita, quæ re peti non debuerunt, non ualet.*
 car. 83. nu. 11
- Confessio facta in uno iudicio nocet inter easdem personas in alio, nisi contra confessionem in primo iudicio iudicatum fuerit.*
 car. 95. nu. 14
- Confessio in civili an præiudicet in criminali, si per principalem facta fuerit.*
 car. 105. nu. 18
- Confessio in tormentis facta tunc demum fidem faciet, quando per certa signa uerificabitur.*
 car. 91. nu. 2
- Confessio licet legitime habita fuerit per tormenta, & fuerit*

I N D E X

- raticata, non erit tamen sufficiens ad condemnandum, nisi fuerit declarata à reo per signa, per quæ uerificetur Iudex reum uera esse confessum.* car. 95. nu. 17
- Cõfessio metu tormentorũ diuersis sumitur modis. c. 90. n. 2*
- Confessio nulla non confirmatur per indicia superuenientia post questionem habitam, secus si sponte confiteatur, nam tunc sine indicijs damnabitur.* car. 70. nu. 4
- Confessio quando dicatur spontanea, & quomodo debeat ratificari?* car. 87. nu. 3
- Confessio spontanea an ratificetur?* car. 89. nu. 18
- Confessio ut dicatur facta metu tormentorum an sufficiat probare quem fuisse detentum?* car. 91. nu. 8
- Confessione facta an statim reus ducendus sit ad eam ratificandam? uel quantum tempus sit interponendũ? c. 94. n. 2*
- Confessione non uerificata reos damnare exemplo permissum est.* car. 92. nu. 5
- Confessiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportet, si alia non concurrant.* car. 87. nu. 2
- Confessioni rei ne credant iudices licet sæpius ratificata, nisi ipsa confessio fuerit per signa declarata.* car. 65. nu. 9
- Confessionis in tormentis factæ uerificatio ex quibus haberi possit.* car. 92. nu. 2
- Confessionum alia spontanea, alia metu tormentorum, alia in tormentis.* car. 87. nu. 2
- Confessus aliquñ potest dånari absq; ratificatione, qñ signa sunt talia, ut non sit probatio in contrariũ.* car. 94. nu. 9
- Confessus crimen debet tamen moneri ad faciendum suas defensiones.* car. 62. nu. 25
- Confessus crimen, de quo erant indicia, an possit interrogari*

I N D E X

- de delictis etiam eiusdem generis, de quibus non erant
indicia contra eum?* car. 85. nu. 8
- Confessus debet per tres dies conquiescere antequam duca-
tur ad ratificandum ipsam confessionem, aliter si fuerit
ratificata paruo momento, dicitur ratificata metu tormen-
torum.* car. 94. nu. 3
- Confessus legitime in iudicio, potest ad totum et, super quo
proceditur contra eum civiliter uel criminaliter condēna-
ri, licet processus sit ineptus.* car. 46. nu. 4
- Confessus per stoliditatem non dicitur conuictus, nisi perseue-
rauerit: idē in confessione nuda, et sine causa, uel ab irato
facta.* car. 88. nu. 12
- Confessus saepius in tormentis, et ad perseuerandum ductus
semper negans, an et quot uicibus possit torqueri, ut per-
seueret?* car. 94. nu. 8
- Confessus si in confessione perseuerare nolit, sed uelit proba-
re contrarium, an non sit amplius torquendus, sed audien-
dus?* car. 95. nu. 18
- Confessus si non perseueret, an repetatur in tormētis ut per-
seueret?* car. 94. nu. 7
- Confessus sponte an possit statim sine ulla defensione dam-
nari?* car. 68. nu. 8
- Confessus sponte debet saltem moneri ad faciendum suas de-
fensiones rationibus, de quibus ibi.* car. 91. nu. 18
- Confessus sponte in aliquibus casibus nō dānatur. c. 88. n. 7*
- Confessus sponte potest damnari ex quolibet etiam inordina-
to processu, et sine indicij precedentibus.* car. 88. nu. 6
- Confidentiae signum est non pallefcere, et non expauescere,
cū naturaliter quis expauescere debeat.* car. 57. nu. 5

I N D E X.

- Confitens occidisse aliquem an sit damnandus, si non confiteatur de corpore, uel id non sit uerimibile?** car. 66. nu. 9
- Confitens se occidisse ad sui defensionem, si id non probet, an ad mortem damnari possit?** car. 89. nu. 13
- Coniectura ex consilijs quae uere indicant reum delicti?** car. 28. nu. 14. 3
- Conscientia scelerum mille testes,** car. 54. nu. 11
- Conscij qui sint, & qui teneantur de delicto.** car. 31. nu. 2
- Consilia ante delictum quomodo considerentur, & proponantur?** car. 28. nu. 3
- Consilia post causas sunt intuenta.** car. 27. nu. 2
- Consilia quae sint, & quomodo definiantur?** car. 27. nu. 2
- Consilia referuntur ad partem indiciorum, quae ex causis dicuntur.** car. 28. nu. 6
- Consilij, uel occulti auxilij praesumptio oritur contra associantem post delictum.** car. 39. nu. 3
- Constitutio si fiat tertio praesente, & tacente, ille non dicitur consentire.** car. 47. nu. 8
- Consuetus delinquere, ex hoc solo indicio an torqueri possit?** car. 28. nu. 10
- Consuetus committere homicidia an ex hoc solo praesumatur ex proposito occidisse, & an possit poena ordinaria puniri?** car. 12. nu. 6
- Contra latrones proceditur ad torturam, licet de delicto non constet. Et quae sit ratio?** car. 66. nu. 4
- Contra minorem doli capacem sine curatore de obseruantia communi proceditur.** car. 76. nu. 3
- Contumacia sola quis torqueri non debet.** car. 58. nu. 6
- Contumax ex dispositione statuti non habebitur pro confesso.**

I N D E X.

- Quotiens iudici non constiterit de delicto.** car. 101. nu. 5
Contumax quando non habeatur pro confesso ex forma statuti. car. 10. nu. 7
Contumax reus si capiatur, ex hoc solo poterit torqueri. car. 58. nu. 8.
Conuersans cum inimicis occisi presumitur ex proposito occidisse. car. 17. nu. 3
Conuersatio cum malis hominibus inducit inditium ad torturam contra delinquentem. car. 20. nu. 2
Conuersatio mala est male actionis indicium. car. 17. nu. 1
Conuictus quis aliqua lege dici non potest ex indicijs etiam in dubitatis. car. 61. nu. 9
Conuiuia indicant proposita, & seditiones. car. 29. nu. 4
Cordis dispositio magis apparet in facie, quam magis urgent omnes sensus, quam alias partes. car. 56. nu. 2
Credulitas testium etiam fidedignorum non condemnat, & multominus uulgi, aut populi. car. 45. nu. 5
Criminales questiones iuramento reorum non deciduntur. car. 54. nu. 12
Cruor si in uestimentis, aut armis alicuius appareat, an oriatur indicium ad torturam? car. 55. nu. 1
Custodes an teneantur, si carceratus pro delicto e carcere aufragiat. car. 114. nu. 24

DE L I T E R A D.

- Decuriones, & eorum liberi, milites, doctores, & aduocati propter dignitatem torqueri non possunt. hodie tamen hoc non obseruatur.** car. 77. nu. 13
Defensioni reus non potest renuntiare. car. 62. nu. 20

I N D E X.

- Defensionis renunciatio à reo facta, quando à iudice sit admittenda? car. 62. nu. 23
- Defensio reorum non potest lege Pontificis, aut Imperatoris tolli, cum sit de iure naturali. car. 62. nu. 19
- Delictum quo casu per mendacium approbari uideatur? nu. 5
car. 48.
- Delinquens si sit persona uilis, praesumitur cum auxilio fecisse. car. 32. nu. 5
- Deliquisse ille praesumitur, qui ex delicto commodum consequitur, uel incommodum euitat, uel cui ita forte uidetur. nu. 3
car. 25.
- Denuntians an consequatur beneficium statuti praemium proponentis indicanti delictum, uel accusatori? c. 108. n. 12
- Denuntians an possit recipi in testem. car. 108. nu. 18
- Denuntians an teneatur edere libellum, sicut accusator? c. 108. numero. 16
- Denuntiantes aliquem qui non deliquit, an & quando excusentur? car. 107 nu. 6
- Denuntiantes malitiose non aggravantes delictum, tenentur de falso. car. 107. nu. 5
- Denuntiantes ratione officij, an ad expensas teneantur? c. 107 numero. 7
- Denuntiantibus officialibus, quando & in quibus casibus creditur? car. 107. nu. 8
- Denuntians quis teneatur maleficium commissum in confinibus duarum uillarum? car. 107. nu. 2
- Denuntiare qui tenentur sub poena, an excusentur si accusator praenerit? car. 107. nu. 9
- Denuntiatione facta per saluaxium, non dicitur de delicto

I N D E X.

- constare. CAR. 108. NU. 14
- Denuntiatio quando sapiat accusationem, uel instigationem?
NU. 17
- Denunciatio sola non facit aliquam probationem uel iudiciū,
 sed tantum sufficit ad inquirendum. CAR. 108. NU. 15
- Denuntiator est ad instar accusatoris, fallit in his, qui ratione
 officij ad id tenentur. CAR. 107. NU. 1
- Deo explorata sunt omnia, & intuetur cor. CAR. 45. NU. 8
- Dies an exprimendus sit in accusatione? CAR. 101. NU. 8
- Dominus dat sapientiam, & consilium, et qui negligit legem,
 et cōsiliū eius, perdetur à paruulis, et à stultis. c. 61. n. 2
- Ducens aliquem per locum, in quo scit inimicum offensi a des-
 se, præsumitur particeps crim. 35. CAR. 31. NU. 3

D E L I T E R A E.

- Exceptio accusatoria in quibus ab accusatione differat?
NU. 5
- Excipiens de crimine, & non probans, an puniatur ut calum-
 niosus accusator? CAR. 106. NU. 16
- Exercens se in armis, cum non sit solitus, præsumitur de deli-
 cto præcogitare. Idem si acuerit arma, uel aliquam expe-
 rientiam fecerit, uel in loco uitino arma reposuerit. c. 30.
 numero. 4

D E L I T E R A F.

- Facere qui instituit, & potuit, fecisse præsumitur. c. 28. n. 9
- Faciens id, quod fieri non solet, nec debet: aut non faciens id,
 quod fieri solet, aut debet, contra se indicat. CAR. 40. NU. 3

I N D E X.

- Facta aut consilio, & ratione geruntur: aut impetu, & affectione.** car. 5. nu. 4
- Factum quid ad defensionem fuisse per cōiecturas probatur.** car. 42. nu. 16
- Facultas delinquendi quomodo consideretur?** car. 37. nu. 1
- Facultas occidendi quando præstari uideatur, & unde indicium tractatus oriatur?** car. 38. nu. 3
- Fama bona in genere tollit indicia in specie.** car. 17. nu. 10
- Fama bona tuetur reum à tortura.** car. 17. nu. 9
- Famæ male indicium cessat, si probetur à tribus annis citra reum fuisse bonæ uitæ.** car. 16. nu. 7
- Famæ; seu dicto gentium an & quando sit credendum? c. 44. numero.** 1
- Fama est solum preparatorium inquisitionis, non autem fundamentum torquendi reum.** car. 45. nu. 7
- Fama mala ad hoc ut noceat, debet esse in eodem genere mali.** car. 16. nu. 5
- Fama mala an non solum in eo, in quo quis infamatur, sed etiam in alijs rei opinionem grauet?** car. 16. nu. 4
- Fama mala non sufficit, nisi conuictus fuerit de infamia.** car. 16. nu. 8
- Fama quando faciat indicium ad torturam?** car. 45. nu. 2
- Fama quid sit, & quomodo consideretur: & an faciat sufficiens indicium ad torturam?** car. 16. nu. 2
- Fama quid sit, & quomodo diffiniatur?** car. 45. nu. 4
- Fama rei est à iudice examinanda.** car. 16. nu. 1
- Fama, seu infamia præcedere debet inquisitionem, alias non proceditur, nisi in casibus exceptis.** car. 16. nu. 6
- Fama sola non debet parere aliquod indicium ad torquendum,**

I N D E X.

- sed ad inquirendum tantum, siue ad coadiuandas alias probationes.* car. 45. nu. 10
- Fama sola quis torqueri non debet.* car. 45. nu. 3
- Fama uehemens an faciat indicium ad torturam? c. 45. n. 12*
- Fama unde originem traxerit, an sufficiat inspicere, ad hoc, ut ex ea possit ad torturam procedi? car. 45. nu. 9*
- Familia an reum se defendentem impune possit occidere. car. 114. nu. 14*
- Familus fugiens a domino, an presumatur domini res, si non adjint, furto subtraxisse? car. 54. nu. 28*
- Fideiussores non sunt recipiendi ubi poena corporalis, aut banni ingeritur. car. 113. nu. 9*
- Frater non admittitur contra fratrem, nisi suam, suorum ue iniuriam prosequatur. car. 97. nu. 2*
- Frequentans locum maleficij, habet indicium contra se. c. 9. n. 5*
- Frequentatio loci indicat propositum. car. 29. nu. 2*
- Fuga an aliquo casu faciat probationem. car. 55. nu. 23*
- Fuga famuli an contra eum faciat indicium ad torturam pro furto. car. 54. nu. 22*
- Fuga in proptu idē operatur, quod fuga in actu. c. 55. n. 26*
- Fuga per duos testes probari potest, sicut quodlibet aliud indicium. car. 54. nu. 20*
- Fuga probata in aliquibus casibus dicitur probatum delictum. car. 54. nu. 17*
- Fuga probata, probata etiam dicitur suspicio. car. 54. n. 19*
- Fuga quādo tantum parjat indicium ad torturam? c. 53. n. 3*
- Fuga quotiens potest aliqua probabili causa colorari non facit indicium. car. 53. nu. 6*
- Fuga si alicui obijciatur in crimen, probata fuga, probatum*

I N D E X.

- etiam crimen dicitur.* car. 54. nu. 18
- Fuga sola an præstet sufficiens indicium ad torturam, uel tantum faciat suspicionē, nisi cum alijs iungatur?** c. 53. nu. 1
- Fugiens ob suspicionem accusationis, uel inquisitionis, an excusetur? uel si aliquod indicium inde oriatur, an iuramento rei tollatur.** car. 53. nu. 8
- Fugiens post commissum homicidium, an excusetur, si dicat se fugisse, quia timebat, ne consanguinei occisi ipsum offenderent.** car. 53. nu. 7
- Fugiens post querelam, seu inquisitionem formatam, contra se non indicat.** car. 53. nu. 5
- Fur an possit occidi pro parua re.** car. 75. nu. 6

D E L I T E R A H.

- Homicidium quot modis committatur?** car. 8. nu. 2
- Homicidium est maxime detestabile, & in præmeditato omnes tenentur.** car. 8. nu. 3
- Homicidium si noctu sequatur, quomodo iudex suspectum interrogare debeat?** car. 29. nu. 3
- Hominum mores, natura s̄que ex corpore, oculis, uultu, fronteque Zopirus Physiognomus noscere profitebatur.** car. 20. nu. 3
- Homo male famæ an alijs non concurrentibus possit torqueri, ex solo dicto torti?** car. 86. nu. 3

D E L I T E R A I.

Lactans se aliquem occisurum, si eum occidat, propositum

I N D E X.

- presumitur.* car. 41. nu. 9
- de. lectu & vulnere standum est in arte peritis. Et ad hoc duo requiruntur medici, licet de consuetudine stetur dicto unus.* car. 66. nu. 3
- Illicitum committens ab illiciti pœna non excusatur, quamvis tale illicitum ad optimum finem peruenerit.* c. 9. n. 6
- Illicitum si quis committat, ab illiciti pœna non excusatur, licet tale illicitum ad optimum finem peruenerit.* c. 70. n. 2
- Impulsio quid sit?* car. 23. nu. 5
- Indicia ad torturam debent esse talia, ut suspectus sit reus, & alijs argumentis, ita probationi admoueantur, ut sola confessio deesse uideatur.* car. 65. nu. 8
- Indicia ad torturam sufficientia quomodo cognosci possint?* car. 14. nu. 3
- Indicia aliqua non sufficiunt ad procedendum ad aliquam pœnam capitalem.* car. 61. nu. 2
- Indicia ante delictum ex quibus capiantur?* car. 15. nu. 13
- Indicia causarum quæ sint?* car. 22. nu. 2
- Indicia debent esse perfecta in genere suo, ut de reo questio haberi possit.* car. 22. nu. 2
- Indicia debent esse plene probata per testes reddentes rationem dicti sui etiam non interrogatos, qui testes etiam de circumstantijs sunt percunctandi.* car. 72. nu. 4
- Indicia debent esse probata in genere suo, aliter per ea non proceditur ad torturam.* car. 72. nu. 1
- Indicia dicti & facti, quibus non solum cognoscitur propositum, sed etiam reus, cum ignoratur.* car. 28. nu. 8
- Indicia ex animi & corporis commutatione ante delictum contingentia à quibus tractata, & an indicent propositum?*

I N D E X.

- tum? car. 22. nu. 9
- Indicia ex animi & corporis commutatione contingentia ante delictum magis urgent ad indicandū propositum, quam post delictum ad indicandum maleficium.** car. 21. nu. 6
- Indicia ex impetu & affectione ad non premeditatum maleficium nascuntur.** car. 5. nu. 6
- Indicia imperfecta ubi tendunt ad diuersa tota, non coniunguntur ad probationem faciendam, secus si tendant ad unum totum.** car. 73. nu. 23
- Indicia indubitata, non sunt adeo indubitata, quin aduersus ea probari possit.** car. 61. nu. 4
- Indicia in genere suo debent esse clara & perfecta, & plene probata.** car. 72. nu. 2
- Indicia maleficij premeditati ex dicto.** car. 41. nu. 1
- Indicia necessario non concludunt, quando ueritas potest aliter se habere.** car. 61. nu. 6
- Indicia noua quæ dicantur?** car. 83. nu. 8
- Indicia omnia oriuntur ex quatuor locis, & per tria tempora.** car. 5. nu. 1
- Indicia, per quæ arguitur de delicto, sed non de proposito.** car. 49. nu. 1
- Indicia personæ sine causis non ualent.** car. 22. nu. 3
- Indicia post delictum ex quibus oriuntur?** car. 39. nu. 2
- Indicia potiora quare requirantur quando quæritur de interfectore, quam quando quæritur de proposito?** car. 18. n. 3
- Indicia premeditatum demonstrantia, propter affectum in non premeditatum euadunt, ut quando rixantes sibi casu obuiant.** car. 6. nu. 10
- per Indicia proceditur in tribus delictis, homicidio, furto,**

R

I N D E X.

- et adulterio. car. 8. nu. 8
- Indicia propositi ex quibus in delicto oriuntur, & deducantur? car. 34. nu. 1
- Indicia propositi scire quare expediat? car. 6. nu. 8
- Indicia quæ oriuntur ex fuga, oriuntur etiam ex preparamenti fuga. car. 55. nu. 25
- Indicia, quæ trahuntur ex his, quæ consequuntur delictum, quæ sint? car. 51. nu. 1
- Indicia, quæ vim plenæ probationis habent in civilibus, non sufficiunt ad condemnandum in criminalibus. c. 62. n. 24
- Indicia quamvis urgentissima non sufficiunt ad damnandum reum in crimine capitali, etiã si sint talia, quæ mentem iudicis adeo coerceant, ut aliter credere non possit. c. 62. n. 26
- Indicia remota per duos testes probari debent, aliter non habebunt vires indiciorum: Et an testes debeant esse omni exceptione maiores? car. 12. nu. 3
- Indicia secundum antiquos, ex quibus locis capiebantur? car. 40. nu. 1
- Indicia sufficientia ad torturam cognosci possunt, licet de eis non possit tradi certa doctrina. car. 65. nu. 6
- Indicia uerbi duplicem vim habent. car. 42. nu. 11
- Indicijs etiam urgentissimis quis non est damnandus capitaliter, sed est torquendus potius, ut possit super certo iudicari. car. 63. nu. 34
- Indicijs hominem iudicare exemplo pernitosum est, cum sepe per ea innocentes fuerint damnati. car. 63. nu. 33
- Indicijs indubitatis non potest quis damnari, sed tantum torqueri. car. 95. nu. 10
- Indicijs non precedentibus si inquisitio formetur, et reus con-

I N D E X.

- stiteatur, & ratificet, damnari tamē non poterit. c. 70. n. 3*
Indiciorum an certa doctrina dari possit? car. 7. nu. 13
Indiciorum cognitio non solum ex nobis, sed ex rebus ipsis etiam provenit. car. 7. nu. 14
Indiciorum copia debet dari à iudice ante torturam; licet iudices captos statim torqueri hodie iubeant, quorum observantia nulla lege nititur. car. 69. nu. 3
Indiciorum duo sunt genera. car. 14. nu. 4
Indiciorū exemplū dari debet reo opponere uolēti. c. 69. n. 8
Indiciorum gradus ut cognoscantur, non est recedendum à locis Oratorum. car. 73. nu. 10
Indiciorum loci, & origo, remissive. car. 65. nu. 7
Indicium ad torturam ex dicto offensi quando oritur? c. 44. numero. 6
Indicium aliud est remotum & leue, aliud propinquum, & graue. car. 14. nu. 6
Indicium efficax ex consilio, & ratione habetur. car. 5. nu. 8
Indicium indicans propositum, indicat & interfectorem, licet non semper puniatur de proposito. car. 14. nu. 8
Indicium omne, quod indicat propositum, indicat & interfectorem, sed non è contra. car. 6. nu. 9
Indicium oritur à nomine, si cum eo mala fama concurrat. car. 20. nu. 2
Indicium oritur contra eum, qui dicit se primo occisum inuenisse, uel primo homicidium uidisse. car. 46. nu. 9
Indicium propinquū quodnā fit? et quod remotum? c. 14. n. 7
Indicium propositi à pallore oritur contra reum. c. 21. n. 2
Indicium propositi contra eum oritur, qui dixerit, quòd traheret occiso unam pennā de ala: Vel quòd faceret eum magis

R

I N D E X.

- le capitare, uel quid simile.* car. 42. nu. 2
**Indicium proprie non est, quod facit unus testis de uisu, sed se
 miplena probatio.** car. 72. nu. 8
Indicium quando oriatur ex dicto torti sine alijs indicijs?
 car. 86. nu. 2
**Indicium remotum à maleficio per duos testes probari debet,
 proximum uero & immediatum per unum. quod si per
 duos probetur, non indicium, sed plenam faceret proba-
 tionem.** car. 72. nu. 7
**Indicium uarie diffinitur, & diuersimode nuncupatur. c. 14.
 numero.** 1
Indubitata legi, debent esse indubitata iudici. car. 63. nu. 36
Ingerens se est suspectus. car. 46. nu. 6
Inimicitia est indicium remotum à maleficio. car. 26. nu. 2
**Inimicus an poterit torqueri, quando quis fuit interfectus, &
 nescitur à quo, si inimicitia fuerit capitalis?** car. 26. nu. 1
Inimicus etiam suspectus quæ probare debeat ne torqueatur?
 car. 26. nu. 5
**Inimicus interfecti, si uisus fuerit solus ambulare in loco deli-
 cti cum gladio euaginato, reperto interfecto, poterit con-
 demnari.** car. 50. nu. 16
**Innocentia rei etiam confessi & condemnati omni tempore
 est querenda.** car. 55. nu. 24
Innocentia rei omni tempore queri potest. car. 95. n. 12
Innocentia rei quandoq; per causas cognoscitur. car. 92.
 numero. 9
**Inquisitio an formari possit per iudicem originis contra sub-
 ditum pro delictis commissis extra territorium?** car. 111
 numero. 30

I N D E X.

- Inquisitio est de iure diuino.** CAR. 101. NU. 3
- Inquisitio facta aliquo instigante sapit accusationem, unde instigator ad expensas condemnatur, si inquisitus absoluitur.** CAR. 111. NU. 15
- Inquisitio formari nõ debet nisi pro grauioribus criminibus.** CAR. 110. NU. 4
- Inquisitio formari non potest post lapsum annorum uiginti, nec etiam accusatio admittitur.** CAR. 110. NU. 7
- Inquisitio in quibus differat ab accusatione.** CAR. 111. NU. 12
- Inquisitio loco libelli succedit, & est remedium in defectum accusationis.** CAR. 110. NU. 6
- Inquisitione pendente si superueniat accusator quare lo audiat?** CAR. 111. NU. 18
- Inquisitio non præcedentibus legitimis indiis est ipso iure nulla, & quæcunque ab ea sequuntur corrumpunt.** C. 94. N. 5
- Inquisitio quid continere debeat? & an idem quod accusatio?** CAR. 110. NU. 11
- Inquisitio quotuplex sit? & quæ dicatur generalis?** C. 110. NU. 9
- Intellectus l. decurio C. de pœnis.** CAR. 46. NU. 15
- Intellectus l. libellorum. ff. de accusatio.** CAR. 100. NU. 8
- Intellectus l. de minore. s. tormenta. ff. de questio. c. 45. n. 11**
& CAR. 57. NU. 6
- Intellectus l. questionis modum ff. de questio. CAR. 66. NU. 11**
- Interrogatoria in criminalibus sunt à Iudice ex se testibus deponentibus facienda, nec debent omitti, cum sint de iure Diuino.** CAR. 72. NU. 5
- Intrinsicca in criminalibus probantur p extrinsicca.** C. 53. N. 2
- Is uidetur fecisse, qui prædixit facere.** CAR. 42. NU. 12

I N D E X.

- Index abstinere debet à nouis tormentis.** car. 81. nu. 2
- Index animaduertit quo animo quid quisq; faciat, non quo euentu utatur.** car. 25. nu. 4
- Index, antequam torqueat reum, tenetur declarare, ueritatem aliter haberi non posse.** car. 74. nu. 3
- Index debet esse promptior ad torturam in delictis, quæ occulte committuntur, præcedentibus tamen aliquibus indicijs.** car. 70. nu. 5
- Index debet examinare, & interrogare testes, perinde ac si reus contradictor adesset.** car. 103. nu. 2
- Index debet iudicare ea quæ certo scit, non autem per indicia, quamuis urgentissima.** car. 63. nu. 3 2
- Index debet ostendere torquendum medicis, ut moderate eum torqueat.** car. 81. nu. 4
- Index examinans testes ad offensam, eos debet interrogare de toto negotio, unde possit explorare reorum innocentiam, nam testes debent deponere pro utraque parte. c. 72 numero.** 6
- Index ex seipso etiam nemine petente debet querere defensiones reorum.** car. 61. nu. 1 2
- Index inmoderate torquens, an excusetur, si tortus ad instantiam ipsius iudicis confessus fuerit, se fuisse legitime tortum.** car. 81. nu. 6
- Index indebite inquirēs tenetur ad omnes expensas, & interesse partis indebite uexatæ.** car. 110. nu. 5
- Index licet cognoscat aliquod delictum, tamen non procedet, nisi præcedant super eo clamor et diffamatio. c. 110. n. 3**
- Index licet uiderit homicidium committi, damnare tamen non potest delinquentem, nisi de homicidio fuerit legitime pro-**

I N D E X.

- bñtum. car. 62. nu. 27
Iudex maleficiorum temere, & rei ueritate indiscussa iudicare, aut reum condemnare non debet. car. 95. nu. 19
Iudex non admittet aliquod genus renuntiae defensionis factae per reum, nisi uere iudex cognoscat reum nullas habere defensiones. car. 69. nu. 12
Iudex non debet male praesumere de his, quae lege conceduntur. car. 58. nu. 5
Iudex non debet plus oneris imponere, quam lex, imò mens iudicis debet esse conformis legi. car. 52. nu. 3
Iudex non expectata requisitione accusatoris hodie reum torquet. car. 85. nu. 7
Iudex per sortilegia inquirens, potest puniri, quamuis reus reperiatur culpabilis. car. 59. nu. 5
Iudex potest procedere ex officio super accusatione proposita accusatore desistente. car. 98. nu. 8
Iudex quaerere debet defensiones rei, etiam post latam sententiam, si ratio innocentiae constiterit. car. 96. nu. 22
Iudex quando ad capturam procedere possit? car. 122. nu. 1
Iudex quando et quibus praecedentibus ad inquisitionem procedat? car. 110. nu. 1
Iudex quando reum torquere uult, debet tria considerare, qualitatem criminis, tormentorum, & personae rei. c. 1. n. 5
Iudex quo pacto debeat interrogare reum in tormentis, ne uideatur suggerere, siue procedatur super inquisitione, siue super accusatione? car. 83. nu. 2
Iudex si habebat plenas probationes, uel manifesta indicia reum damnat, & non torquet. car. 75. nu. 2
Iudex si torquet reum testibus convictum, & ille negando

I N D E X.

- perseueret, postea propter aliquas probationes non poterit damnari, licet aliqui Veterum contrarium obseruauerint. CAR. 75. NU. 2
- Index tenetur ex officio dare copiam indiciorum reo, licet ipse eam non petat. CAR. 69. NU. 10
- Index tenetur inquirere de conditione testis, licet pars nil dicat. CAR. 69. NU. 7
- Index uidens delictum committi, non potest tamen sine alijs probationibus reum torquere. CAR. 50. NU. 13
- Iudicare ualens quid probabile, aut non probabile habeatur, idem acerrime iudicabit, quid uerum, aut non uerum in singulis rebus sit. CAR. 7. NU. 12
- Indices abhorrere debent tormenta, nec facile ad ea proficere, nec in omni causa, nec in omni persona, nec quibuslibet indicijs. CAR. 69. NU. 7
- Indices an quando desunt indicia contra aliquem, procedere possint per sortilegia? CAR. 71. NU. 10
- Indices cauere debent, ne homicidas quæredo, homicidæ fiant, & ne alios iudicando, seipfos condemnent. CAR. 62. NU. 18
- Indices debent esse solliciti, & curiosi in explorando facto, et defensionibus reorum, & non debent quærere ius ante factum. CAR. 62. NU. 13
- Indices ex indicijs etiam indubitatis quempiam condemnare non debent. CAR. 61. NU. 8
- Indices huius mundi debent iudicare secundum prudentiam, quæ cadit in hominem, relinquendo cætera iudicio Dei. NU. 31
- Indices non nisi auditis, & pensatis defensionibus, reorum iudicare mementint. CAR. 61. NU. 10

I N D E X

Iudices non nisi per probationes luce meridiana clariores debent reum condemnare ad mortem, cum in occultis ueretur iudicium Dei tantum. car. 63. nu. 90

Iudices per causas reum quærent, cū is ignoratur. c. 25. n. 6

Iudices scire debent per aliqua indicia hominem non posse damnari. car. 63. nu. 28

Iudici ante omnia constare debet de delicto. car. 120. nu. 10

Iudicis interest ratione humanitatis, & intuitu religionis, indefensum non occidere. car. 69. nu. 21

Iudicis interest ratione humanitatis, & intuitu religionis iustum non occidere. car. 62. nu. 22

Iuramentū aliquod in criminalibus non præstat causa purgandi aliquas suspiciones, siue indicia. car. 54. nu. 13

Iuramento probatur ea, quæ in animo consistunt. c. 53. nu. 9

Iuramentum purgationis est quoddam remedium extraordinarium. car. 54. nu. 16

Iurati an teneantur denunciare delicta, quæ de iure non sunt punienda? car. 107. nu. 10

Iurati, qui tenentur denunciare, etiam casus fortuitos notorie impunitos denunciare debent. car. 109. nu. 18

Iuratus tenetur denunciare delictum finito officio suo, de quo non habuit ante notitiam. car. 107. nu. 9

D E L I T E R A L.

Latrones de se confessi interrogantur de socijs, mandatoribus, & receptatoribus. car. 85. nu. 3

Latrones, falsatores monetæ, & mandatarij, possunt in tortura interrogari de consocijs, idq; procedit etiam in sex alijs casibus. car. 85. nu. 2

I N D E X

- Locus deprehensus domi pulchræ mulieris, est manifestus adulter, maxime si probetur aliquod signum uenericum, secus in sacerdote.** car. 80. nu. 9
- Leuia delicta quæ dicantur?** car. 75. nu. 5
- Libello eodem potest agi contra producentem falsos testes, & contra falsarios testes.** car. 102. nu. 16
- Libellus est per accusatorem edendus, hodie tamē per Italiã accusatio fit simpliciter.** car. 102. nu. 6
- Loci opportunitas ex quibus queratur?** car. 35. nu. 2
- Loci si sint diuersi, diuersa coniectura concipitur contra reum?** car. 29. nu. 2
- Locus in delicto deliberationis indicium an præbere possit?** car. 35. nu. 2
- Locus, in quo quis præter consuetudinem fuerit, uel in quo uersari non consueuerat, uel non debebat, propositi indicium præbet.** car. 33. nu. 2
- Locus quot modis accipiatur?** car. 29. nu. 5
- Locutio in aure quando inditet mandatum, uel consilium?** car. 41. nu. 6

D E L I T E R A M.

- Maleficium apparere prius debet, quàm de proposito, aut reo queri debeat.** car. 9. nu. 2
- Maleficium tollere licet etiam per incantationes dæmonum, dummodo animus non recedat à Deo.** car. 58. nu. 2
- Malitia, & Incontinentia rei, indicia maleficij præstat, unde caput erunt accusationis, uel inquisitionis.** car. 15. nu. 3
- Mandatum seu consilium præsumitur si quis locutus fuerit cum aliquo, & ille statim iuit, & occidit.** car. 41. nu. 9

I N D E X

- Maritus & pater uxoris post quadraginta dies accusare prohibentur, multasq; ob alias causas ab uxoris accusatione repellitur.** car. 97. nu. 4
- Maritus non potest accusare uxorem de adulterio, si ipse de adulterio, uel lenocinio conuincatur, hodie tamen hoc corrigitur.** car. 97. nu. 3
- Mandatum præsumitur contra dominum, qui famulo suo dixit. non redeas domum, nisi sentiam aliquid noui, si famulus aliquem occiderit.** car. 41. nu. 8
- Malus qui semel fuit in eodem genere mali semper præsumitur malus.** car. 25. nu. 12
- Medici quando in criminalibus examinati debeant deponere de ueritate, & quando de credulitate?** car. 77. nu. 7
- Membrorum suorum nemo est dominus.** car. 113. nu. 10
- Mendaciter respondens an possit torqueri?** car. 48. nu. 1
- Mentiri in quibus liceat propter salutem?** car. 48. nu. 3
- Mercatores falliti possunt torqueri, ut indicent pecunias, scripta, & alia credita.** car. 74. nu. 2
- Mercatores fugitiui, & decoctores torquētur ut indicēt scripta, & pecunias sibi datas ad negociandū.** c. 78. nu. 21
- Minans an possit impune offendi ab eo, cui minatus est, in illo actu minandi?** car. 42. nu. 19
- Minans, & iactans de aliquem occidendo, an sit solitus minas exequi, quomodo consideretur?** car. 42. nu. 13
- Minans, quando non constat de interfessore, an possit torqueri?** car. 42. nu. 17
- Minæ præcedentes indicant propositum, quando constat minantem occidisse eum, cui minatus est.** car. 42. nu. 10
- Minatum fecisse ad sui defensionem quando præsumatur?**

I N D E X

- CAR. 42. NU. 13**
Minatus si minantem occidat an præsumatur ex proposito occidisse? CAR. 42. NU. 14
- Minor ætas in quibus casibus non excuset, quin reus torquetur?** CAR. 77. NU. 10
- Minor. xiiij. annis non torquetur, sed ferula ceditur, ut veritas sciatur, non ut damnetur.** CAR. 77. NU. 9
- Minor. xxv. annis accusare prohibetur.** CAR. 98. NU. 12
- Minor. xxv. annis non potest torqueri, nisi ei sit datus curator.** CAR. 76. NU. 2
- Minor. xxv. annis pro accusatore regulariter examinari non potest, secus in inquisitione.** CAR. 3. NU. 16
- Modus delicti patrati, deliberationis indicium præstat.** CAR. 36. NU. 1
- Modus percutiendi præcogitationem ostendit.** CAR. 36. NU. 2
- Mores boni faciunt præsumi pro reo, mali uerò mores contra reum.** CAR. 89. NU. 15
- Mortui quando possint accusari, & quando non?** C. 99. N. 2
- Mulier clamans sibi uim inferri, facit indicium, si reus sit cognitus.** CAR. 44. NU. 10
- Mulier prægnans non torquetur, sed expectatur, ut pariat, & post partum supersedetur per quadraginta dies, & si dubitetur, an sit prægnans, obstetrices & medici sunt cõsulendi, quos sufficit de credulitate deponere.** C. 77. NU. 6
- Multitudo, magnitudo, multiplicatio, & geminatio, uulneris propositum indicat.** CAR. 37. NU. 4
- Mutilati membris, uel aliqua parte corporis uiciati in criminali causa an contra clericos admittantur?** CAR. 79. NU. 3
- Mutuans pecuniam ei, qui statim delinquit, præsumitur ad-**

I N D E X

intor. car. 32. nu. 4

DE L I T E R A N.

- Natio præsumptionem de hominũ natura præbet.** c. 19. n. 6
- Natura quædam in homine est, quæ ipsum cogit, aut fateri, aut aliter delictum manifestare, & hæc quo nomine uocetur?** car. 7. nu. 5
- Negatiua coarctata loco & tempore potest probari, quia æquipollet affirmatiuæ.** car. 13. nu. 6
- Negatiua facti ubi habet annexam determinationem loci, uel temporis, uel alterius rei, indirectam habet probationem:** car. 13. nu. 3
- Negatiua probatio non admittitur in probatione intuitiua, ut quando testes deponunt uidisse factum, & sunt in sufficienti numero, & quando qualitas testium est in iure approbata.** car. 13. nu. 8
- Negotijs attributa quomodo considerentur?** car. 14. nu. 8
- Negotium omne per tria tempora certioribus argumentis arguitur.** car. 14. nu. 12
- Nemo debet ex præsumptionibus damnari, sed probationibus luce clarioribus, cū de hominis uita agitur.** c. 61. n. 8
- Nemo est dominus membrorum suorum.** car. 62. nu. 21
- Nemo reperitur, qui non metuat, oderit, speret, & irascatur, per quas causas delinquitur.** car. 26. nu. 4
- Noctu agens præsumitur male agere.** car. 35. nu. 2
- Nomen turpe habens primò est torquendus.** car. 82. nu. 5
- Nominatio rei debet esse in tortura, aut statim deposito reo de tortura, aliter ea non ualet.** car. 86. nu. 6
- Nominati per tortum quando sine alijs indicijs possint tor-**

I N D E X

- queri, & quando non?* CAR. 86. NU. 4
Nominatus per tortum ex hoc solo non torquetur, sed so-
lum inquireretur, fallit in casibus, in quibus reus interro-
gari potest. CAR. 86. NU. 1
Notarius debet scribere reum sponte fuisse confessum, quan-
do adest aliquis terror. CAR. 87. NU. 4
Notarius non debet scribere reum sponte confessum, si ali-
quo terrore fateatur. CAR. 90. NU. 9
Notarius non potest nec debet scribere reum sponte confes-
sum, sed sufficit ut scribat, quo loco, quo tempore, quibus
uerbis confiteatur. CAR. 91. NU. 9

D E L I T E R A O.

- Obuians sorte si occidat, non punietur de premeditato, licet**
animum occidendi habuerit. CAR. 35. NU. 3
Occasio deliberationis indicium praebet, & quomodo ea con-
sideretur? CAR. 36. NU. 1
Occasio quae proprie sit? & ex quibus oriatur? C. 36. NU. 2
Occidens aliquem in loco, in quo uersari non solet, praesu-
mitur consultò occidisse, & tale iter fecisse occidendi cau-
sa. CAR. 33. NU. 2
Occidens eum, quem tempore illatorum uulnerum bannitum
fuisse asserit, utrum si in processu non appareat an antea
uel post uulnera fuerit bannitus, pro uulneribus sit con-
demnandus? CAR. 104. NU. 4
Occidens hominem in praetorio, uel ecclesia, praesumitur de
liberate occidisse. CAR. 35. NU. 3
Occidisse ex proposito ille praesumetur, qui alicui praedixe-

I N D E X

- rit, quòd si senferit rumorem, non se moneat. Vel quòd
sentiet aliquid noui. car. 41. nu. 4
- Occidisse ille præsimitur, qui occidendi causam habuit.
car. 24. nu. 2
- Offendentis qualitas demonstrat animum fuisse, uel nõ fuis-
se offendendi, car. 89. nu. 14
- Offensi dicto quando non sit credendum? nec inde oriatur in-
dicium ad torturam? car. 44. nu. 7
- Offensi dictum, quando cognoscere non potest ob aliquas cir-
cunstancias offendentem, non facit indicium ad torturam,
car. 44. nu. 8
- Offenso non creditur sine alijs qualitatibus, etiam quòd ha-
beret in manibus corpus Christi. Et quid si sit in articulo
mortis, & id iuret? car. 43. nu. 8
- Offensus quando non præsumat mentiri? car. 44. nu. 9
- Operarij conducti ad laborandum in alieno loco accusari nõ
possunt, nisi per dominum eis fuerit protestatum, uel nisi
sint ei loco, de quo agitur, uicini, car. 99. nu. 4

D E L I T E R A P.

- Pallor an indicium faciat ad torturam. car. 56. nu. 1
- Pallore in reo superueniente, quando interrogatur à iudice,
ob id reus non torquetur. car. 56. nu. 8
- Papa, aut Imperator non potest facere aliquam legem, per
quam tollantur defensiones reorum. car. 69. nu. 9
- Papa, uel Imperator non potest cõcedere priuilegia, uel con-
dere legẽ contra dispositionẽ iuris naturalis. c. 80. n. 13
- Pater & filius si sint correi, à filio incipienda est questio.

I N D E X

- car. 81. nu. 4**
Pauper prohibetur accusare, nisi sit fidedignus. c. 98. n. 10
- Pecunia suggeste, & alia similia accommodata sunt adiumenta, & instrumenta ad aliquid agendum. car. 33. n. 4**
- Pecuniam accipiens ut occidat, si ad proximum actum dene-
 niat, homicidij poena punitur, licet homicidium non sequa-
 tur, idem in crimine seditionis, & in emente uenenum, ut
 alteri daret. car. 8. nu. 5**
- Perseuerare in cōfessione quā et quō reus dicatur? c. 93. n. 2**
- Per quae male praesumitur de laicis, bene praesumitur de cle-
 ricis. car. 80. nu. 8**
- Persona rei qualis sit in omni delicto ante omnia intuumdum
 est. car. 25. nu. 2**
- Persona sicut indicat potestatem & uoluntatem fuisse reo,
 ita ex contrarijs non fuisse demonstratur. car. 22. nu. 4**
- Personae quae ab accusando arceantur? car. 98. nu. 7**
- Personae qualitas ad argumenta, & indicia habenda, est con-
 sideranda. car. 38. nu. 12**
- Personae qualitas demonstrat animum fuisse, aut non fuisse
 offendendi. car. 25. nu. 2**
- Personae qualitas indicium in criminalibus praestat: quae ta-
 men sola, cum sit remota, non sufficit, nisi cum causis iun-
 gatur. car. 5. nu. 2**
- Personae uicia sicut onerant delinquentem, ita contraria ele-
 uant. car. 38. nu. 12**
- Phylira amatoria ab amate propinata libidinis faciendae gra-
 tia censentur. car. 24. nu. 4**
- Physiognomia mala facit praesumi in genere quae ad scelera
 proclium, sicut a bona, bene praesumitur. car. 19. nu. 1**
Pluribus

I N D E X

Pluribus rixantibus si quis fuerit occisus, cōtra inimicum, si de indiuiduo non constet, præsimitur, & ex hoc is poterit torqueri. car. 26. nu. 3

Positioni duo continenti respondens, si dicat de uno non credere, an de alio fateri credatur? car. 47. nu. 5

Prædicamenta, circa quæ uidetur uersari omnis quæstio, sunt decem. car. 7. nu. 12

Præmeditatum an præsumatur, si non appareat de pura rixa. Et in quibus casibus fallat? car. 12. nu. 5

Præmeditatum maleficiū nō præsimitur, nisi appareat de antecedenti proposito. Et quō id probari possit? c. 12. nu. 1

Præsentia adhibita delicto facit iudicium occulti auxilij, si personæ fuerint ante delictum congregatæ. car. 38. nu. 8

Præsentia si delicto adhibeatur, deliberationis iudicium oritur, modò illa præsentia fiat animo se immiscendi, si opus esset. Secus si fortè fortuna: & quando quis dicatur adesse causa se immiscendi? car. 32. nu. 10

Præsumptio iuris & de iure non recipit probationes in contrarium, secus de præsumptione iuris. car. 14. nu. 11

Præsumptio propositi insurgit contra illum, qui asportauit bona sua de loco, ubi homicidium commisit, ad locum, ad quem postea confugit, uel si bona, uel eorū maiorem partem alienauerit. car. 31. nu. 5

Probandi onus incūbit accusatori & accusato, quā quis fugit, sed quā quis nō aufugit, incūbit solū accusatori. c. 55. n. 27

Probatio coniecturalis est triplex, circa ea, quæ indicant delictum, sed non propositum. car. 49. nu. 3

Probatio contra indicia etiā indubitata admittitur. c. 61. n. 7

Probatio indirecta in criminali cā sæpe cōceditur. c. 13. n. 2

I N D E X

- Probatio quæ fit per uisum, omnibus alijs est maior. Et tunc dicitur plena probatio, quando fit per duos testes de uisu omni exceptione maiores.** car. 49. nu. 2
- Probatio semiplena releuat accusatorem à calūnia, nisi reus contrarium plene probet.** car. 104. nu. 5
- Processu non formato non deuenitur ad tormenta, & an id procedat in manifesto, & notorio criminoso, & in inuen- to in flagranti crimine?** car. 67. nu. 2
- Proditorū propositū p̄ modū p̄cutiēdi cōcipitur. c. 37. n. 5**
- Progenies bona, uel mala, bonum, uel malum indicium pre- stat.** car. 89. nu. 2
- Prohibere potens si nō prohibeat, præsumitur particeps cri- minis, & an hinc oriatur præsumptio occulti auxiliij?** car. 38. nu. 9
- Prohibere ualens, si non prohibeat an, & quando particeps criminis, & auxiliator existimetur?** car. 38. nu. 10
- Prohibens reum capi uidetur conscius criminis, si affuit deli- cto, non si incidenter accurrat.** car. 39. nu. 5
- Propositi suspicio ex quibus tollatur.** car. 27. nu. 3
- propositum ante delictū a quibus factis, dictisue inducatur.** car. 28. nu. 7
- Propositū ex leuibus causis præsumitur, n̄ delictū. c. 25. n. 9**
- Propositum ex quibus indicijs arguatur?** car. 9. nu. 3
- Propositi coniectura ex loco, ubi quis offenditur, capitur.** car. 9. nu. 4
- Propositū indicantia qualia esse oporteat?** car. 14. nu. 10
- Propositum indicat, si quis uisus fuerit frequentare uiam qua illum, quem occidit, transiturum sciebat.** car. 29. nu. 4
- Propositum indicatur, si ueteres hospites, aut clicentes domi**

I N D E X

- delinquentis fuerint, uel delinquentem habuerit malos famulos.* car. 32. nu. 2
- Propositū nō arguitur, qñ rixa fuerit inopinata, licet causæ præcedāt, tā secūdū legē Mosis, q̄ iura ciuilia. c. 23. n. 7*
- Propositum non censetur, nisi industria, & insidiæ interceserint.* car. 23. nu. 8
- Propositū præsumitur cōtra eū, qui dixit, nō diligo talē, uel sum ei nociturus si potero, si eū postea occiderit. c. 41. n. 3*
- Prouocato ignoscitur.* car. 106. nu. 7
- Pudorem rubor, terrorem pallor, ac tremor, & dentium crepitus consequuntur.* car. 21. nu. 3

D E L I T E R A Q.

- Qualitas offendentis inducit excusationē, siue accusationē, & demonstrat animum fuisse, uel non fuisse offendendi.* car. 38. nu. 13
- Qñ constat quis fecerit, lex de eo præsumit oē malū propter secutū effectum: secus qñ queritur quis fecerit, quia non præsumit pro leui causa occidere.* car. 25. nu. 10
- Querendum est quot, & quantæ sint in reo causæ, ut earum causa deliquisse uideatur.* car. 23. nu. 2
- Querēdū nō est de animo, nisi ubi de reo cōstat. c. 49. nu. 2*
- Quilibet admittitur ad defendendos reos.* car. 62. nu. 17

D E L I T E R A R.

- Rōnatio quid sit? & qñ interfuisse uideatur?* car. 23. nu. 6
- Receptans scienter malefactorem in domo sua post delictum præsumitur particeps criminis, & poterit torqueri, nisi receptus sit recipientis consanguineus, uel aliqua alia iusta causa probetur.* car. 39. nu. 4
- Recipiens literas debiti si nihil dicit uidetur debitum fateri,*

I N D E X

- Et quomodo id procedat? Et an id in criminalibus habeat locum?** car. 47. nu. 4
- Relaxari fideiussoribus quibus casibus reus minime debeat, licet pœna corporalis non ingeratur?** car. 113. nu. 11
- Relaxatio rei capti quando statim fieri debeat absque expensis non expectata sententia?** car. 113. nu. 2
- Relaxatus cum fideiussoribus nõ idoneis potest iterum capi, et cogitur idonee fideiubere, nec fideiussores ob talem capturam liberantur.** car. 113. nu. 12
- Religiosis magis creditur, quàm laycis in omni probatione facienda, et in quocunq; alio negotio.** car. 80. nu. 11
- Renuntiare defensionem suam an reus possit? et an iudex id admittere debeat?** car. 96. nu. 21
- Reperti in crimine an ex hoc solo conuincantur, ut de facto puniri possint?** car. 51. nu. 1
- Reperti in domo, ubi perpetratum est maleficium, et nescitur à quo, poterunt torqueri, et an ex hoc possint damnari?** car. 51. nu. 2
- Reperti in loco delicti, uel in loco proximo possunt torqueri, maxime si fuerint inimici interfecti, et reperti cum armis.** car. 51. nu. 4
- Repertus in flagranti crimine potest à quocunque capi, sed non detineri, nisi per uiginti horas.** car. 113. nu. 4
- Repertus prope mortuum cum gladio poterit torqueri, et an damnari?** car. 51. nu. 5
- Repetere reum in tortura si Iudex intēdat, debet in actis interloqui, quòd supersedet à tortura incœpta, sed non perfectè data.** car. 83. nu. 7
- Responsio rei dicentis, si feci, feci ad meam defensionem in**

INDEX

- criminalibus non est admittenda.* car. 89. nu. 16
- Responsio rei dubia parit indicia contra eum, quia uidetur uelle iudicem fallere.** car. 89. nu. 17
- Rei ad torturam ducti, & interrogati quid sciant de tali re, si respōdeant dixisse. Et interrogati, quid dixerint, respōdeant, esse scriptū, & aliud respōsum dare nolint, an possint torqueri, donec iudici aliter respōdeant?** car. 68. n. 4
- Rei defensiones contra causas.** car. 27. nu. 2
- Rei sponte se tormentis supponentes, sine indicijs torqueri non debent. Idem si accusator & reus petant se torture subijci.** car. 78. nu. 14.
- Rei terreri possunt in casibus, in quibus non possunt torqueri.** car. 71. nu. 9
- Reos ter interrogatos non respondentem accusationi, perinde ac confessos Brutus damnauit, cuius tamen opinio non est seruanda.** car. 68. nu. 3
- Reus absens non damnatur si contra eum non fuerit probatum delictum.** car. 10. nu. 8
- Reus ante torturā est audiendus, quia potest tale quid probare, quo probato non deueniretur ad torturā.** c. 69. nu. 5
- Reus captus an debeat audiri, an uero possit statim de crimine condemnari?** car. 62. nu. 14
- Reus ex eo quia captus, non debet de crimine damnari, nisi aliter de maleficio conuincatur.** car. 69. nu. 4
- Reus interrogatus per iudicem, si non respondeat, potest etiā sine indicijs torqueri.** car. 47. nu. 3
- Reus in tortura est de se interrogandus, nō de alijs.** c. 84. n. 2
- Reus in tortura si de facto proprio interrogetur, aliqua circumstantiæ an sint exprimendæ?** car. 84. nu. 3

I N D E X

- Reus non conuincitur ob aliqua indicia , ut pœna capitali damnatur.** car. 61. nu. 2
- Reus nõ debet à Iudice torqueri, nisi ad instantiam accusatoris, sed de consuetudine contrariũ obseruatur. c. 82. n. 2**
- Reus non torquetur. si de corpore non constet , nec procedi potest per inquisitionem, aut accusationem, nec sponte confessus hoc casu damnatur.** car. 88. nu. 8
- Reus ob contumaciam bannitus, si postea capiatur, poterit si ne alijs indicijs torqueri.** car. 72. nu. 7
- Reus post didicita testificata, & conclusum in causa, potest su per eisdem probare, secus accusator.** car. 23. nu. 7
- Reus potest probare contrarium etiam post didicita testificata, & potest torqueri : & an prædicta indicia sine alijs sufficiant?** car. 22. nu. 2
- Reus præsumitur discessisse ob causam, per quã accusatur, si ue inquiritur, nisi aliam iustam causam probet. c. 53. n. 4**
- Reus pro quolibet sufficienti indicio an possit ter quassari ?** car. 83. nu. 3
- Reus repertus in flagranti crimine, an de facto puniri possit?** car. 62. nu. 24
- Reus suspectus debet interrogari, ubi fuerit, cum quibus comederit tempore delicti.** car. 27. nu. 6
- Reus ter solũ debet in tortura repeti, sed antiquitus, ex causa octies repetebatur.** car. 83. nu. 10
- Reus ut de tractatu possit condemnari, tria concurrere debent secreta locutio, inimicitie capitales cum occiso, & quod homicidium sit secutum incontinenti.** car. 29. nu. 2
- Rixa quando censeatur pura, & quando præmeditata ?** car. 32. nu. 8

I N D E X
DE L I T E R A S.

- Sacerdos amplexans mulierem, præsumitur facere causa benedicendi.* car. 80. nu. 10
- Sacerdotes committentes delicta facinorosa, seu atrocia possunt accusari, & puniri per iudicem laycum.* car. 99. n. 6
- Sanguis clamat uindictam contra interfectore.* c. 10. nu. 2
- Sapientis animum paulisper moueri & contrahi, & pallefcere necesse est, non opinione mali percepta, sed quibusdā motibus rapidis, & inconsultis officium mentis atque rationis peruertentibus.* car. 56. nu. 4
- Senes, seu decrepiti non torquentur, nec aliās corpore imbecilles.* & nu. 12. car. 77. nu. 12
- Seruus torquetur ut indicet consocios, maximè quādò sumus in atrocioribus, uel in nece domini, nā interrogatur, quo mandante, id fecerit, & qui sint participes.* car. 85. nu. 4
- Sexus, etas, animi natura, conditio, fortuna, amictus, risus, & ingressus suspicionē contra reum præstat.* c. 19. nu. 3
- Signa leuia in hæresi sufficiunt ad torturam, ea tamen debent plene probari.* car. 72. nu. 8
- Signa maleficij à reo sunt per iudicem petenda ad confessionis uerificationem.* car. 92. nu. 4
- Sociorum qualitas suspicionem maleficij & propositi inducit.* car. 39. nu. 1
- Solicitans, siue queritans quod ad eum non spectat, indicat contra se.* car. 40. nu. 2
- Solitus delinquere quis dici possit?* car. 18. nu. 4
- Sortilegia nec èt ad inquirendū indicij præstant.* c. 58. n. 3
- Sortilegijs & diuinationibus Caldei præcipuè usi sunt in Syria.* car. 59. nu. 7

I N D E X

- Sortilegijs, & diuinationibus multi ad tormenta procedunt.*
car. 58. nu. 2
- Sortilegijs nec uitæ salus est querenda, uel recuperanda.*
car. 58. nu. 4
- Statutum prohibens accusatorem, uidetur etiam prohibere
 indicem inquirentem.* *car. 110. nu. 8*
- Statutum tribuens beneficium inquisitioni an extendatur ad
 accusationem, & econtra?* *car. 111. nu. 13*
- Suspiciones malæ trabuntur ex conuersatione, & uictu.*
car. 17. nu. 2
- Suspicio nõ est iusta causa fugæ, sed per eam arguitur, quòd
 reus deliquerit.* *car. 54. nu. 10*
- Surdus, & mutus, à natura non possunt torqueri, nec etiam
 damnari, nisi ex dictis testium.* *car. 77. nu. 5*

D E L I T E R A T.

- Tacens habetur pro contradicente in onerosis, & obliganti-
 bus personam, nisi ultra taciturnitatem fecerit aliquem
 actum, qui uideatur uenire ad probationem actus.*
car. 47. nu. 6
- Taciturnitas domestici parit indicium ad torturam, exem-
 plum ibi ponitur.* *car. 47. nu. 2*
- Taciturnitas imitatur confessionem.* *car. 47. nu. 1*
- Taciturnitas nocet, quotiens reus tenetur respondere negan-
 do, aut confitendo.* *car. 47. nu. 7*
- Tactus indicium affert, sed fallax. Idem de odore, gustatu,
 & simili alio sensu; possunt tamen facere suspicionem.*
car. 57. nu. 2

I N D E X.

- in Tempore quæ considerari oporteat, & quæ in occasione?
 car. 36. nu. 3
- Temporis duplex est significatio, generaliter enim, & specialiter accipitur. car. 34. nu. 2
- Temporis longinquitas est inspicienda, nam sæpe oportet commetiri cum tempore negotium. car. 34. nu. 5
- Temporis spacium quomodo consideretur? car. 35. nu. 3
- Tēpus ad indicia elicienda quō considerari debeat. c. 34. n. 4
- Tempus, & occasio in quibus inter se differant? c. 36. nu. 4
- Tempus præteritum maxime ualet, nam & quæ fiant, et quæ futura sint, ex præteritis colliguntur. car. 14. nu. 9
- Tempus propositi argumenta præbere potest. car. 34. nu. 1
- Tempus reddit graue delictum. car. 33. nu. 1
- Tempus speciale ad inditia magis confert, probationesque affert inexpugnabiles. car. 34. nu. 3
- Terror leuis non indicat metum, nisi cadat in constantem uirum. car. 90. nu. 3
- Testes celeriter respondentes, antequam totus articulus eis legatur præsumuntur falsi, & an ex hoc possint torqueri?
 car. 78. nu. 18
- Testes deponentes de negatiua, præferuntur testibus affirmantibus etiam dignioribus. car. 13. nu. 4
- Testes deponentes in genere, et non in specie super causis non probant. car. 24. nu. 6
- Testes duo requiruntur ad probandum indicia remota à maleficio. car. 50. nu. 4
- Testes et infames nõ nisi instigati falsum deponunt. c. 50. n. 10
- Testes examinantur citato reo, et existente cõtradictore, aliam repetuntur, & an hodie id obseruetur? car. 103. nu. 2

I N D E X.

- Testes in criminalibus nunquid debeant esse omni exceptione maiores?** CAR. 104. NU. 9
- Testes inducti ad probandum indicia an debeant esse omni exceptione maiores?** CAR. 73. NU. 9
- Testis inhabiles in casu accusationis admitti non debent etiam ad torquendum.** CAR. 50. NU. 12
- Testes inhabiles inhabilitate iuris positivi periuri, & criminosi possunt à Papa ad testificandū habilitari.** c. 80. n. 12
- Testes non idonei in casu inquisitionis admittuntur, quia tunc cessat periculum corruptionis.** CAR. 50. NU. 9
- Testes non idonei in inquisitione admittuntur, secus in accusatione.** CAR. 111. NU. 17
- Testes non publicati non inducunt aliquam probationem concludentem, quia eorum dicta possunt per oppositiones minui, ac tolli per aliā probationem et contrariā.** c. 69. n. 2
- Testes plures singulares super diversis indicijis deponentes an coniungantur ad faciendam probationem, ut oriatur indicium ad torturam?** CAR. 73. NU. 11
- Testes post didicita testificata in inquisitione ex officio formata recipiuntur, secus in accusatione.** CAR. 111. NU. 14
- Testes nō publicati nō inducūt aliquā probationē.** c. 62. n. 19
- Testes quando omni exceptione maiores ad probandū requirantur, et quando etiā non integri admittantur?** c. 12. n. 4
- Testes semel examinati non debent iterum super eodem examinari: & quid si iterum examinati contrarium primo deposuerint, utrum dictum ualeat?** CAR. 103. NU. 3
- Testes si dixerint uidisse duos solos rixari, et uidisse in fine rixæ unum uulneratum, ex hoc poterit ad condemnationem procedi.** CAR. 50. NU. 15

I N D E X.

- Testes specialiter examinati super mala fama an præferantur**
testibus deponentibus in genere de bona fama? c. 17. n. 12
- Testibus non testimonijs creditur. car. 45. nu. 15**
- Testi inimico etiam in casu inquisitionis credendum non est.**
car. 50. nu. 12
- Testis clericus uacillās nō torquetur pp dignitatē. c. 79. n. 6**
- Testis debet esse omni exceptione maior, quando tractatur de**
condemnando, secus de torquendo. car. 50. nu. 8
- Testis de uisu ut faciat indicium ad torturam debet deponere,**
quod interfuerit maleficio, alias secus. car. 50. nu. 5
- Testis non idoneus dicitur, qui laborat morbo animi, non cor-**
poris. car. 79. nu. 4
- Testis non idoneus per aliquod priuilegium idoneus fieri non**
potest. car. 52. nu. 7
- Testis qui dicit unum in iudicio, & aliud extra iudicium, inci-**
dit in falsum, ut saltem torqueri possit. car. 78. nu. 19
- Testis qui non est omni exceptione maior in quibus probet?**
car. 50. nu. 6
- Testis si unum dicat in iudicio, & aliud extra iudicium cui di-**
cto standum sit? car. 78. nu. 20
- Testis uacillans, seu aliter de falso conuictus in causa civili**
æque punitur, ac in causa criminali. car. 78. nu. 26
- Testis uacillans torquetur, alias secus: & quando dicatur ua-**
cillare? car. 78. nu. 15
- Testis unum dicens extra iudicium, contrarium uero in iudi-**
cio, an de falso punitur? car. 103. nu. 4
- Testis unus de uisu facit indicium, nisi aliæ circumstantiæ resi-**
stant. car. 50. nu. 5
- Tormēta et questiones nisi certis in rebus interponi Antiqui**

I N D E X.

- uoluerunt. car. 65. nu. 4
- Tormenta haberi non debent, si alia leuiori, uel ueriori ueritas haberi potest, licet indicia præcedant. c. 74. nu. 2
- Tormenta multi populi reuenerunt, quia plus mali, quam boni ciuitatibus attulerunt. car. 65. nu. 3
- ad Tormenta non est deueniendum, nisi constet de homine mortuo, & de cadauere, & de uulneribus. car. 66. nu. 2
- Tormenta sunt moderate adhibenda. car. 82. nu. 5
- Tormentis & questionibus non semper fides est adhibenda. car. 65. nu. 2
- Tormentis, humanitatis, religionis & Iurisperitorum argumenta repugnant. car. 65. nu. 3
- Tormentorū modus erit iuxta qualitatem indiciorū. c. 83. n. 2
- Tormentorum ordo quis sit? car. 82. n. 2
- Torquendi arbitrium iudices sibi arrogare non debent, quia nullum arbitriū habere possunt, nisi pro reo. c. 65. n. 10
- Torquendi qualitas, circa tormentorum metum est consideranda. car. 90. nu. 4
- Torquendum esse neminem nisi in subsidium probationum, quomodo intelligatur? car. 63. nu. 35
- Torquere aliquem si non constet delictum, exemplo pernitiosum est, quod etiam procedit in accusatis de furto, & ueneficio. car. 67. nu. 6
- Torqueri an possit reus ex dicto unius testis de uisu, maxime si testis sit omni exceptione maior? car. 49. nu. 2
- Torqueri licet reus consentiat, iudex eum torquere non debet sine indicijs. car. 72. nu. 8
- Torqueri non debet reus non publicato processu. c. 69. n. 1
- Torqueri non debet reus non præcedentibus indicijs, alias iu-

I N D E X.

- dex punitur, licet per talem torturam reus repertus fuerit commisisse crimen obiectum.* car. 70. nu. 2
- Torqueri non potest reus ex indicio remoto à maleficio, sed alia simul requiruntur.* car. 16. nu. 3
- Torqueri possunt tam mares, quàm fœminæ, & omnes, qui non sint iure excepti.* car. 76. nu. 2
- Tortura an & quando possit repeti?* car. 82. nu. 1
- Tortura an sit incipienda à debiliori, an uero ab eo, qui uerisimiliter scit ueritatem?* car. 82. nu. 3
- Tortura datur in supplementum in causis criminalibus, quando ueritas haberi non potest.* car. 54. nu. 14
- Tortura debet constare in processu, aliter ex brachijs rei cognoscetur.* car. 81. nu. 7
- Torturæ metus æquipollet torturæ.* car. 90. nu. 2
- Torturæ repetitio non debet excedere tres uices, ne in infinitum procedatur.* car. 83. nu. 4
- Tortura grauior est pœna, quam utriusque manus abscissio.* car. 74. nu. 2
- Tortura incipiēda est ab eo, q̄ solitus est delinquere. c. 51. n. 3*
- Tortura in clericos an non debeat esse ita seuera, sicut contra laycos?* car. 79. nu. 5
- Tortura in criminalibus succedit loco iuramenti. c. 54. n. 25*
- Tortura inchoanda est ab eo, qui habet malam physiognomiam.* car. 20. nu. 2
- Tortura inferri potest omni tempore, dummodo delictum sit atrox.* car. 81. nu. 2
- Tortura non adhibetur in causis criminalibus leuis præiudicij, licet legitima præcedant indicia; & an pro talibus uilis persona possit torqueri.* c. 74. nu. 8

I N D E X .

- Tortura reduci debet ad tres dies separatos, & pro qualibet uice reus debet habere tres eleuationes, & depositiones.**
 car. 83. nu. 5
- Tortura utrum in causis ciuilibus adhiberi possit? c. 74. nu. 1**
- Torti & confessi de se, de consuetudine totius Italiae in omni casu de socijs interrogantur.**
 car. 85. nu. 6
- Tortus an iurare debeat facta nominatione correi in tortura?**
 c. 86. nu. 9
- Tortus Bononiae pro delicto ibi commisso, ob quod non est corporaliter puniendus, si in tormentis confessus fuerit se plura maleficia extra Bononiense territorium perpetrasse, an à potestate Bononiae possit ultimo supplicio condemnari?**
 car. 95. nu. 15
- Tortus confessus de se potest interrogari de socijs in omnibus delictis, quae uerissimiliter non committuntur sine socijs.**
 car. 85. nu. 5
- Tortus & confessus de se, an & in quibus casibus possit interrogari de socijs sine indicatijs?**
 car. 85. nu. 1
- Tortus relaxatur, si accusator, dato sibi termino ad probandū, et deducendū quicquid intēdit, nil probauerit. c. 83. n. 9**
- Tortus ultra tres uices, dicitur tortus immoderate, & uidebitur fateri ui & cruciatu tormentorum.**
 car. 83. nu. 6
- Tractatus initia, & consiliorum ex loco comprehenduntur.**
 car. 29. nu. 6
- Tractatus praesumi potest ex loco, ubi reus fuerit. c. 28. nu. 1**
- Tractatus praesumitur quando homicidium committitur cum multitudine personarum, nisi ex accidenti, seu casu tales personae superuenerint.**
 car. 37. nu. 2
- Trasitus p̄ uiā incōsuetā propositi indicatiū praebet. c. 29. n. 3**

I N D E X.
DE L I T E R A V.

- Valetudinarij torqueri nō possunt, si morbus talis sit, ut torturā pati nequeāt sine periculo uitæ, uel corporis. c. 77. n. 8**
- Variatio, seu mēdaciū in qbus et circa quæ noceat? c. 48. n. 2**
- Veneno quē esse mortuū ex quibus cognosci possit? c. 11. n. 3**
- Veneno quem esse necatū indicat liuor, aut tumor cadaveris. car. 11. nm. 2**
- Verborum qualitas animum demonstrat, unde is uidetur fecisse, qui prædixit facere. car. 6. nu. 7**
- Vestigia in luto, niue, aut puluere reperta, seu uestimentum, uel quid simile, in loco delicti inuentum, ad habenda indicia, contemplanda sunt. car. 10. nu. 10**
- Vestigia, seu forma pedis in niue, luto, aut puluere relicta, an faciāt indicium ad torturā, uel ad cōdemnationē? c. 55. n. 2**
- Vicini habent indicia contra se, quando rei nō reperiūtur, maxime in furtis, quia saltem scire præsumuntur. c. 52. n. 6**
- Viles personæ, & exercentes uiles artes an non admittantur in testes, nisi cum tortura? car. 78. n. 17**
- Viles personæ pro re parua torqueri non possunt. c. 74. n. 4**
- Visus si aliquis sit exire cum gladio sanguinolento, uel uisus fuerit fugere uersus nemora, delicti indicium manifestum habere dicitur. car. 56. nu. 2**
- Visus uibrare gladium contra uulneratum, licet non sit uisus uulnerare, poterit torqueri. car. 50. nu. 14**
- Visus exire cum gladio sanguinolento non habet tam indubitatum contra se indicium, ut ex eo damnari possit, cum esse possit, quod eo non obstante non solum non occisor, sed nec uulnerator fuerit. car. 61. nu. 3**
- Voces populi uanæ non sunt audiendæ: nec eis est credendum.**

I N D E X.

car. 45.

nu. 6

Vox clamantis exaudita non habet vim probationis, sed indicij, nisi alia concurrant.

car. 43. nu. 3

Vox hominum est fallax, quia reperiuntur multi consimilem habere uocem.

car. 43. nu. 2

Vtilis reipu. non torquetur, nisi in criminibus atrocibus.

car. 77.

nu. 4

F I N I S.

E R R A T A.

Pagi. 3. a fronte linea 2. post verbū Maximi, adde, ope. Pagi. 8. a frō. lin. 7. homicidio, lege adulterio. Pagi. 27. b. lin. 21. secundum lege sunt. Pagi. 32. a fron. lin. 1. delinquentem l. delinquens. Pagi. 57. a fron. lin. 23. cap. 9. uult dicere 8. & sic duo sequentia cap. in numero corriges. Pagi. 70. a fron. lin. 19. nu. 9. l. in quibus non possunt torqueri.

R E G E S T V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S.

Omnes sunt quaterniones.

V E N E T I I S   A P V D   C O M I N V M

D E   F R I D I N O   M O N T I S F E R R A T I.

M.   D.   L.   V.   I.   I.

